

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ОПШТИНЕ ШИД

Година IV
Број 24/2016

Шид
20. децембар 2016. година

На основу члана 6. Закона о буџетском систему ("Службени гласник РС", број 54/09, 73/10, 101/10, 101/11, 93/12, 62/13, 63/13-исправка, 108/13, 142/14, 68/15, 103/15 и 99/16), члана 32. став 1. тачка 2. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник РС", број 129/2007 и 83/2014) и члана 24. и 40. став 1. тачка 2. Статута општине Шид („Сл. лист општине Шид“ 18/15–пречишћен текст), Скупштина општине Шид на седници одржаној 20. децембра 2016. године, донела је

ОДЛУКУ О БУЏЕТУ ОПШТИНЕ ШИД ЗА 2017. ГОДИНУ

I ОПШТИ ДЕО

Члан 1.

Укупни планирани приходи, приходи од продаје финансијске имовине буџета општине Шид за 2017. годину (у даљем тексту: Буџет), остварени по свим изворима финансирања, износе 1.029.232.000,00 динара. У текућу буџетску резерву (нераспоређени приходи), издваја се 23.000.000,00 динара. Текућа буџетска резерва одређује се највише до 4,0% укупних прихода и примања од продаје нефинансијске имовине за буџетску годину.

Члан 2.

У сталну буџетску резерву издваја се 2.000.000,00 динара.

О употреби средстава сталне буџетске резерве, за намене из члана 70. Закона о буџетском систему, одлучује Општинско веће.

Стална буџетска резерва одређује се највише до 0,5% укупних прихода и примања од продаје нефинансијске имовине за буџетску годину.

Укупно распоређени приходи утврђују се у износу од 1.004.232.000,00 динара.

Члан 3.

О коришћењу средстава текуће буџетске резерве, за потребе из члана 69. став 2. Закона о буџетском систему одлучује надлежни извршни орган општине. Средства текуће буџетске резерве распоређују се на апропријације корисника буџетских средстава и користе се за непланиране сврхе за које нису утврђене апропријације или за сврхе за које се у току године покаже да апропријације нису биле довољно планиране.

Председник општине има овлашћење да у текућу буџетску резерву пренесе средства распоређена у буџету, а за која утврди да неће бити утрошена у току године.

Члан 4.

Приходи и примања и расходи и издаци буџета општине Шид за 2017. годину, по свим изворима финансирања утврђени су у следећим износима и то:

РАЧУН ПРИХОДА И РАСХОДА	Економска класификација	у динарима
Укупни приходи и примања остварени по основу продаје нефинансијске имовине	7 + 8	1,029,232,000.00
Укупни расходи и издаци за набавку нефинансијске имовине	4 + 5	1,023,832,000.00
Буџетски суфицит/дефицит	(7+8) - (4+5)	5,400,000.00
Издаци за отплату главнице		
Издаци за набавку финансијске имовине	62	0.00
Укупан фискални суфицит/дефицит	((7+8) - (4+5)) - 62	5,400,000.00
РАЧУН ФИНАНСИРАЊА		
Примања од задуживања	91	

Примања од продаје финансијске имовине	92	
Издаци за отплату главнице дуга	61	5,400,000.00
Издаци за набавку нефинансијске имовине (домаћих хартија од вредности)	6211	
Нето финансирање	(91+92) - (61+6211)	-5,400,000.00
Укупан фискални дефицит плус нето финансирање	((7+8) - (4+5)) - 62) + ((91+92)-(6211+61))	0.00

Члан 5.

Укупни приходи и примања у буџету општине Шид утврђују се билансом према економској класификацији, по свим изворима финансирања, у следећим износима:

Економска класификација	Врсте прихода и примања	Укупна средства	Структура %
1	2	3	4
7	Текући приходи		
7111	Порези на доходак и капиталне добитке које плаћају физичка лица	310,000,000.00	30.12
7131	Периодични порези на непокретности	120,000,000.00	11.66
7133	Порези на заоставштину, наслеђе и поклон	8,000,000.00	0.78
7134	Порези на финансијске и капиталне трансакције	29,000,000.00	2.82
7144	Порези на појединачне услуге	300,000.00	0.03
7145	Порези, таксе и накнаде на употребу добара, на дозволу да се добра употребљавају или делатности обављају	30,000,000.00	2.91
7161	Други порези које искључиво плаћају предузећа, односно предузетници	7,000,000.00	0.68
7321	Текуће донације од међународних организација	60,000,000.00	5.83
7331	Текући трансфери од других нивоа власти	278,000,000.00	27.01
73320000	Капитални трансфери од других нивоа власти	65,000,000.00	6.32
7411	Кamate	1,200,000.00	0.12
7415	Закуп непроизводне имовине	32,000,000.00	3.11
7421	Приходи од продаје добара и услуга или закупа од стране тржишних организација	32,062,000.00	3.12
7422	Таксе и накнаде	5,500,000.00	0.53
7423	Споредне продаје добара и услуга које врше државне нетржишне јединице	300,000.00	0.03

7433	Приходи од новчаних казни и прекршаја	5,000,000.00	0.49
7441	Текући добровољни трансфери од физичких и правних лица	1,590,000.00	0.15
7451	Мешовити и неодређени приходи	32,000,000.00	3.11
7711	Меморандумске ставке за рефундацију расхода	6,910,000.00	0.67
8	Примања од продаје нефинансијске имовине		
8121	Примања од продаје покретне имовине	3,500,000.00	0.34
823	Примања од продаје робе за даљу продају	1,870,000.00	0.18
7 + 8	ТЕКУЋИ ПРИХОДИ И ПРИМАЊА	1,029,232,000.00	100%

Члан 6.

Расходи и издаци из буџета општине Шид по основним наменама, по свим изворима финансирања, утврђују се у следећим износима:

Економска класификација	Врсте расхода и издатака	Укупна средства - сви извори	Структура %
1	2	3	4
410	РАСХОДИ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ		
411	Плате и додаци запослених	174,768,000.00	16.98
412	Социјални доприноси на терет послодавца	31,170,000.00	3.03
413	Накнаде у натури	630,000.00	0.06
414	Социјална давања запосленима	12,687,000.00	1.23
415	Накнаде за запослене	10,848,000.00	1.05
416	Награде, бонуси и остали посебни расходи	3,505,000.00	0.34
420	КОРИШЋЕЊЕ УСЛУГА И РОБА		
421	Стални трошкови	91,824,000.00	8.92
422	Трошкови путовања	4,184,100.00	0.41
423	Услуге по уговору	93,631,500.00	9.10
424	Специјализоване услуге	125,662,000.00	12.21
425	Текуће поправке и одржавање	37,895,000.00	3.68
426	Материјал	45,176,400.00	4.39
440	ОТПЛАТА КАМАТА		
441	Отплата домаћих камата	800,000.00	0.08
444	Пратећи трошкови задужевања	50,000.00	0.01
450	СУБВЕНЦИЈЕ		
451	Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама	22,500,000.00	2.19
454	Субвенције приватним предузећима	5,220,000.00	0.51
460	ДОНАЦИЈЕ И ТРАНСФЕРИ		
4631	Текући трансфери осталим нивоима власти	78,200,000.00	7.60
4632	Капитални трансфери осталим нивоима власти	500,000.00	0.05

464	Дотације организацијама обавезног социјалног осигурања	7,000,000.00	0.68
465	Остале дотације и трансфери	23,825,000.00	2.31
470	СОЦИЈАЛНА ПОМОЋ		
472	Накнаде за социјалну заштиту из буџета	58,110,000.00	5.65
480	ОСТАЛИ РАСХОДИ		
481	Дотације невладиним организацијама	47,700,000.00	4.63
482	Порези, обавезне таксе, казне и пенали	627,000.00	0.06
483	Новчане казне и пенали по решењу судова	3,315,000.00	0.32
485	Накнада штете за повреде или шт.нанету од стране држ. органа	3,050,000.00	0.30
490	АДМИНИСТРАТИВНИ ТРАНСФЕРИ БУЏЕТА		
49911	Стална резерва	2,000,000.00	0.19
49912	Текућа резерва	23,000,000.00	2.23
510	ОСНОВНА СРЕДСТВА		
511	Зграде и грађевински објекти	85,215,000.00	8.28
512	Машине и опрема	26,474,000.00	2.57
513	Остале некретнине и опрема	60,000.00	0.01
515	Нематеријална имовина	685,000.00	0.07
520	ЗАЛИХЕ		
523	Залихе робе за даљу продају	2,020,000.00	0.20
540	ПРИРОДНА ИМОВИНА		
541	Земљиште	1,500,000.00	0.15
610	ОТПЛАТА ГЛАВНИЦЕ		
611	Отплата главнице домаћим кредиторима	5,400,000.00	0.52
	УКУПНИ ЈАВНИ РАСХОДИ И ИЗДАЦИ	1,029,232,000.00	100%

Члан 7.

За реализацију Пројекта „Emergency Response –NOW (ERNOW) Прекогранична сарадња између Републике Србије и Босне и Херцеговине унутар предприступне помоћи (IPA)компонента II за 2012 и 2013 висина средстава за суфинансирање у 2017. години износи:

Пројекат и корисник пројекта	Укупна вредност у еврима за цео период		Средства ЕУ у 2017. години		Средства за суфинансирање у 2017. години у РСД
	Средства ЕУР	Средства за суфинансирање	у ЕУР	у РСД	
Пројекат "Emergency Response ER NOW" - прекогранична сарадња са БИХ (Брчко и Брод-Шид и Сремска Митровица)	471.955,28	64.009,30	471.955,28	58.182.033,38	
		19.800,00			3.000.000,00

укупно	471.955,28	83.809,30	471.955,28	58.182.033,38	3.000.000,00
--------	------------	-----------	------------	---------------	--------------

Члан 8.

Списак планираних капиталних пројеката за период 2017-2019 године, по свим изворима финансирања:

Назив капиталног пројекта	Год. почетка финансирања пројекта	Год. завршетка финансирања пројекта	Укупна вредност пројекта	Реализовано закључно са 31.12.2015.	У хиљадама динара				
					2016	2017	2018	2019	Након 2019
Пројекат: Израда измене просторног плана општине Шид	2017	2017	6.000	0	0	6.000	0	0	0
Пројекат: Израда плана детаљне регулације Блока 1А-Белњача у К.О. Шид	2017	2017	2.000	0	0	2.000	0	0	0
Пројекат: Изградња сервисне сообраћајнице С-0 у комплексу Радне зоне бр.8 у К.О. Адашевци	2017	2017	39.527	0	0	39527			0
Пројекат: Реконструкције раскрснице ул. Карађорђева, Трг Републике и Л.Костића у Шиду (кружна раскрсница)	2017	2017	42.606	0	0	42606	0		0
Пројекат: Изградња водоводне мреже у насељу Сот	2016	2017	49.825	0	0	49.825	0		0
Пројекат: Изградња водоводне мреже у насељима Бикић До и Привина Глава	2017	2018	41433			10.000	31433		0
Пројекат: "Реконструкција биоскопске сале - замена електроинсталације и замена постојећих седишта"-пројектна документација	2017	2017	1.200	0	0	1.200	0		0

Пројекат: Увођење видео надзора раскрсница ул.Ц.Душана,Ц.Лазара и Карађорђевог у Шиду	2017	2017	1.950	0	0	1.950	0	0	0
Пројекат: Увођење видео надзора у близини ОШ "Ф.Вишњић" у Вишњићеву	2017	2017	390	0	0	390	0	0	0
Пројекат: Успостављање wireless hotspot локација на територији Шида	2017	2017	600	0	0	600	0	0	0
Земљиште (експропријација земљишта за проширење град.гробља)	2014	2018	4500	797	0	1500	2203	0	0

Члан 9.

Број запослених (у локалној администрацији) на дан 31.10.2016. године, чије се зараде финансирају из буџета општине Шид, по КЈС, приказан је у следећој табели:

Редни број	Корисник јавних средстава	Број запослених
	ДИРЕКТНИ КОРИСНИЦИ ЈАВНИХ СРЕДСТАВА	
1.	Раздео-Скупштина општине - изабрано лице	1
	Раздео-Скупштина општине -постављено лице – из реда запослених на неодређено време у Општинској управи	1
2.	Раздео-Председник општине – изабрана лица	2
	Раздео-Председник општине – постављена лица систематизована радна места у ОУ Шид	3
3.	Раздео-Општинско веће-изабрана лица	4
4.	Раздео-Општинско јавно правобранилаштво-постављено лице	1
5.	Раздео-Општинско јавно правобранилаштво-запослени на неодређено б.	
6.	Раздео – Општинска управа број запослених на неодређено време	80
	Раздео Општинска управа – број запослених на одређено време	10
	Раздео – Општинска управа – постављено лице из реда запослених на неодређено време у Општинској управи Шид	1
	ИНДИРЕКТНИ КОРИСНИЦИ ЈАВНИХ СРЕДСТАВА	
7.	Број запослених у Предшколској установи „Јелица Станивуковић Шиља" Шид - на неодређено	113
	Број запослених у Предшколској установи „Јелица Станивуковић Шиља" Шид на одређено време 2 породиље на одр.време	2
	Број запослених у Предшколској установи „Јелица Станивуковић Шиља" Шид на замени	16
8.	Галерија слика "Сава Шумановић" Шид број запослених - на неодређено време	6
	Галерија слика "Сава Шумановић" Шид број запослених - на одређено	2

	време	
9.	Музеј наивне уметности "Илијанум" Шид - број запослених на неодређено време	5
10.	Народна библиотека "Симеон Пишчевић" Шид број запослених на неодређено време	10
11.	Културно образовни центар Шид број запослених на неодређено време	18
	Културно образовни центар Шид број запослених на одређено време	3
12.	Месна заједница Шид - број запослених на неодређено време	5
13.	Остале МЗ на територији општине Шид - 18 МЗ (без запослених)	0
14	Установа за физичку културу и спортску рекреацију "Партизан" - број запослених на неодређено време	5
	Установа за физичку културу и спортску рекреацију "Партизан" - број запосл. на одређено време-именовано лице	1
15.	Туристичка организација Шид број запослених на неодређено време	10
	Туристичка организација Шид број ангажованих лица	1
	НАПОМЕНА:	
	ЈП за стамбене услуге и грађевинско земљиште општине Шид броја запослених на неодређено време (индиректни КЈС до 30.11.2016. године)	11

II ПОСЕБАН ДЕО

Члан 10.

Средства буџета општине Шид у износу од 993.500.000,00 динара и средства индиректних корисника буџета (Установа) из других извора у износу од 35.732.000,00 динара распоређују се по корисницима и наменама и то:

План расхода и издатака за 2017. годину									
Организациона класиф.	Програмска класиф.	Функционална класиф.	Позиција	Економска класиф.	Извори финансирања	Опис	Буџетска средства	Остали извори	Укупна средства
1	2	3	4	5	6	7	8		
Раздео 1						СКУПШТИНА ОПШТИНЕ			20.985.000,00
						Извори финансирања за раздео 1			
					01	Приходи из буџета			20.985.000,00
Глава 1.0						СКУПШТИНА ОПШТИНЕ			20.985.000,00
						Извори финансирања за главу 1.0			
					01	Приходи из буџета			20.985.000,00
	2101					ПРОГРАМ 16: ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ			20.985.000,00
	2101-0001					Функционисање скупштине			20.985.000,00

		111			Извршни и законодавни органи			20.985.000,00
			1	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараве)	2.180.000,00		2.180.000,00
			2	412	Социјални доприноси на терет послодавца	390.000,00		390.000,00
			3	414	Социјална давања запосленима	10.000,00		10.000,00
			4	415	Накнаде трошкова запосленима	160.000,00		160.000,00
			5	416	Награде запосленима и остали посебни расходи	170.000,00		170.000,00
			6	422	Трошкови путовања	30.000,00		30.000,00
			7	423	Услуге по уговору	16.500.000,00		16.500.000,00
			8	426	Материјал	250.000,00		250.000,00
			9	465	Остале дотације и трансфери	265.000,00		265.000,00
			10	481	Дотације невладиним организ. финансирање редовног рада политичких субјеката	650.000,00		650.000,00
	2101-П1				Пројекат: "6. децембар Дан ослобођења Шида и Дан општине Шид"			380.000,00
		111			Извршни и законодавни органи			380.000,00
			11	423	Услуге по уговору	300.000,00		300.000,00
			12	426	Материјал	80.000,00		80.000,00
Раздео 2					ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ			10.108.000,00
					Извори финансирања за раздео 2			
				01	Приходи из буџета			10.108.000,00
Глава 2.0					ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ			10.108.000,00
					Извори финансирања за главу 2.0			
				01	Приходи из буџета			10.108.000,00
	2101				ПРОГРАМ 16: ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ			10.108.000,00
	2101-0002				Функционисање извршних органа			10.108.000,00
		111			Извршни и законодавни органи			10.108.000,00
			13	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараве)	5.425.000,00		5.425.000,00
			14	412	Социјални доприноси на терет послодавца	973.000,00		973.000,00
			15	414	Социјална давања запосленима	10.000,00		10.000,00
			16	415	Накнаде трошкова запосленима	250.000,00		250.000,00
			17	422	Трошкови путовања	100.000,00		100.000,00
			18	423	Услуге по уговору	2.700.000,00		2.700.000,00
			19	465	Остале дотације и	650.000,00		650.000,00

					трансфери				
Раздео 3					ОПШТИНСКО ВЕЋЕ				6.705.000,00
					Извори финансирања за раздео 3				
				01	Приходи из буџета				6.705.000,00
Глава 3.0					ОПШТИНСКО ВЕЋЕ				6.705.000,00
					Извори финансирања за главу 3.0				
				01	Приходи из буџета				6.705.000,00
	2101				ПРОГРАМ 16: ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ				6.705.000,00
	2101-0002				Функционисање извршних органа				6.705.000,00
		111			Извршни и законодавни органи				6.705.000,00
			20	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	3.540.000,00			3.540.000,00
			21	412	Социјални доприноси на терет послодавца	635.000,00			635.000,00
			22	414	Социјална давања запосленима	10.000,00			10.000,00
			23	415	Накнаде трошкова запосленима	200.000,00			200.000,00
			24	422	Трошкови путовања	100.000,00			100.000,00
			25	423	Услуге по уговору	1.800.000,00			1.800.000,00
			26	465	Остале дотације и трансфери	420.000,00			420.000,00
Раздео 4					ЈАВНО ПРАВОБРАНИЛАШТВО				4.010.000,00
					Извори финансирања за раздео 4				
				01	Приходи из буџета				4.010.000,00
Глава 4.0					ЈАВНО ПРАВОБРАНИЛАШТВО				4.010.000,00
					Извори финансирања за главу 4.0				
				01	Приходи из буџета				4.010.000,00
	0602				ПРОГРАМ 15: ОПШТЕ УСЛУГЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ				4.010.000,00
	0602-0004				Општинско правобранилаштво				4.010.000,00
		330			Судови				4.010.000,00
			27	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	1.675.000,00			1.675.000,00
			28	412	Социјални доприноси на терет послодавца	300.000,00			300.000,00
			30	414	Социјална давања запосленима	10.000,00			10.000,00
			31	415	Накнаде трошкова запосленима	75.000,00			75.000,00
			32	422	Трошкови путовања	10.000,00			10.000,00
			33	423	Услуге по уговору	20.000,00			20.000,00
			34	465	Остале дотације и трансфери	200.000,00			200.000,00

			35	482		Порези, обавезне таксе, казне и пенали	20.000,00		20.000,00
			36	483		Новчане казне и пенали по решењу судова	1.200.000,00		1.200.000,00
			37	485		Накнада штете за повреду или штете нанете од стране државних органа	500.000,00		500.000,00
Раздео 5						ОПШТИНСКА УПРАВА			987.424.000,00
Глава 5.0						ОПШТИНСКА УПРАВА			682.596.000,00
						Извори финансирања за главу 5.0			
					01	Приходи из буџета			682.513.100,00
					15	Неутрошена сред.донација из претходних година			82.900,00
	0602					ПРОГРАМ 15: ОПШТЕ УСЛУГЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ			193.196.000,00
	0602-0001					Функционисање локалне самоуправе и град.општина			143.308.000,00
		130				Опште услуге			143.308.000,00
			38	411		Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	56.894.000,00		56.894.000,00
			39	412		Социјални доприноси на терет послодавца	10.184.000,00		10.184.000,00
			40	413		Накнаде у природи	480.000,00		480.000,00
			41	414		Социјална давања запосленима	1.600.000,00		1.600.000,00
			42	415		Накнаде трошкова запосленима	6.200.000,00		6.200.000,00
			43	416		Награде запосленима и остали посебни расходи	880.000,00		880.000,00
			44	421		Стални трошкови	20.500.000,00		20.500.000,00
			45	422		Трошкови путовања	250.000,00		250.000,00
			46	423		Услуге по уговору	12.450.000,00		12.450.000,00
			47	424		Специјализоване услуге	7.000.000,00		7.000.000,00
			48	425		Текуће поправке и одржавање	4.870.000,00		4.870.000,00
			49	426		Материјал	9.250.000,00		9.250.000,00
			50	465		Остале дотације и трансфери	6.800.000,00		6.800.000,00
			51	482		Порези, обавезне таксе, казне и пенали	200.000,00		200.000,00
			52	483		Новчане казне и пенали по решењу судова	50.000,00		50.000,00
			53	512		Машине и опрема	5.500.000,00		5.500.000,00
			54	515		Нематеријална имовина	200.000,00		200.000,00
	0602-П1					Пројекат: Текуће одржавање објеката у јавној својини			4.000.000,00
		130				Опште услуге			4.000.000,00
			55	425		Текуће поправке и одржавање	4.000.000,00		4.000.000,00
	0602-0003					ПА: Сервисирање јавног дуга			6.250.000,00

		170			Трансакције јавног дуга			6.250.000,00
			56	441	Отплата домаћих камата	800.000,00		800.000,00
			57	444	Пратећи трошкови задуживања	50.000,00		50.000,00
			57/1	611	Отплата главнице домаћим кредиторима	5.400.000,00		5.400.000,00
	0602-0009				ПА: Текућа буџетска резерва			23.000.000,00
		112			Финансијски и фискални послови			23.000.000,00
			58	499	Текућа резерва	23.000.000,00		23.000.000,00
	0602-0010				ПА: Стална буџетска резерва			2.000.000,00
		112			Финансијски и фискални послови			2.000.000,00
			59	499	Стална резерва	2.000.000,00		2.000.000,00
	0602-0014				ПА: Ванредне ситуације			1.250.000,00
		320			Услуге противпожарне заштите			1.250.000,00
			60	423	Услуге по уговору	50.000,00		50.000,00
			61	481	Дотације невладиним организацијама	1.200.000,00		1.200.000,00
	0602-П 2				Пројекат Emergency Response ER NOW - прекогранична сарадња са БИХ			12.588.000,00
		220			Цивилна одбрана			12.588.000,00
			62	421	Стални трошкови	370.000,00		370.000,00
			63	422	Трошкови путовања	572.100,00		572.100,00
			64	423	Услуге по уговору	3.815.500,00		3.815.500,00
			65	426	Материјал	123.400,00		123.400,00
			66	512	Машине и опрема	7.707.000,00		7.707.000,00
	0602-0007				ПА: Функционисање националних савета националних мањина			800.000,00
		160			Опште јавне услуге неklasификоване на другом месту			800.000,00
			67	481	Дотације невладиним организацијама	800.000,00		800.000,00
	1101				ПРОГРАМ 1: УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ			26.030.000,00
	1101-0001				ПА: Просторно и урбанистичко планирање			3.000.000,00
		620			Развој заједнице			3.000.000,00
			68	424	Специјализоване услуге	3.000.000,00		3.000.000,00
	1101-0003				ПА: Управљање грађевинским земљиштем			1.500.000,00
		620			Развој заједнице			1.500.000,00

			69	541	Земљиште (експропријација земља за проширење град.гробља)	1.500.000,00		1.500.000,00
	1101- П1				Пројекат: Израда измене просторног плана општине Шид			6.000.000,00
		620			Развој заједнице			6.000.000,00
			70	511	Зграде и грађевински објекти	6.000.000,00		6.000.000,00
	1101- П2				Пројекат: Израда плана деталне регулације Блока 1А-Белњача у К.О. Шид			2.000.000,00
		620			Развој заједнице			2.000.000,00
			71	511	Зграде и грађевински објекти	2.000.000,00		2.000.000,00
	1101- П3				Пројекат: Изградња сервисне сообраћајнице С-0 у комплексу Радне зоне бр.8 у к.о. Адашевци			5.000.000,00
		620			Развој заједнице			5.000.000,00
			72	511	Зграде и грађевински објекти	5.000.000,00		5.000.000,00
	1101- П4				Пројекат: Реконструкције раскрснице ул.Карађорђева,Трг Републике и Л.Костића у Шиду (кружна раскрсница)			8.530.000,00
		620			Развој заједнице			8.530.000,00
			73	511	Зграде и грађевински објекти	8.530.000,00		8.530.000,00
	1102				ПРОГРАМ 2: КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ			159.025.000,00
	1102- 0001				ПА: Управљање/одржавање јавним осветљењем			33.500.000,00
		640			Улична расвета			33.500.000,00
			74	421	Стални трошкови	23.500.000,00		23.500.000,00
			75	424	Специјализоване услуге	10.000.000,00		10.000.000,00
	1102- 0002				ПА: Одржавање јавних зелених површина			23.300.000,00
		540			Заштита биљног и животињског света и крајолика			23.300.000,00
			76	424	Специјализоване услуге	23.300.000,00		23.300.000,00
	1102- 0003				ПА: Одржавање чистоће на површинама јавне намене			23.000.000,00
		510			Управљање отпадом			23.000.000,00
			77	421	Стални трошкови	16.000.000,00		16.000.000,00
			78	451	Субвенције јавним нефин.предуз.и организ.	7.000.000,00		7.000.000,00

	1102-0004				ПА: Зоохигијена			7.400.000,00
		540			Заштита биљног и животињског света и крајолика			7.400.000,00
			79	424	Специјализоване услуге	600.000,00		600.000,00
			80	451	Субвенције јавним нефин.предузећима и орган.	3.500.000,00		3.500.000,00
			81	483	Новчане казне и пенали по решењу судова	1.300.000,00		1.300.000,00
			82	485	Накнада штете за повреде или шт.нанету од стране држ. органа	2.000.000,00		2.000.000,00
	1102-0008				ПА: Управљање и снабдевање водом за пиће			12.000.000,00
		630			Водоснабдевање			12.000.000,00
			83	451	Субвенције јавним нефин.предузећима и орган.	12.000.000,00		12.000.000,00
	1102-П1				Пројекат: Изградња водоводне мреже у насељу Сот			49.825.000,00
		630			Водоснабдевање			49.825.000,00
			84	511	Зграде и грађевински објекти	49.825.000,00		49.825.000,00
				13	Пренета			0,00
	1102-П2				Пројекат: Изградња водоводне мреже у насељима Бикић До и Привина Глава			10.000.000,00
		630			Водоснабдевање			10.000.000,00
			85	511	Зграде и грађевински објекти	10.000.000,00		10.000.000,00
	1501				ПРОГРАМ 3: ЛОКАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ			5.000.000,00
	1501-П1				Пројекат: Стручна пракса и јавни радови			5.000.000,00
		411			Општи економ.и комерц.послови			5.000.000,00
			86	464	Дотације организацијама за обавезно социјално осигурање-НСЗ	5.000.000,00		5.000.000,00
	0101				ПРОГРАМ 5: РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ			41.860.000,00
	0101-0001				ПА: Подршка за спровођење пољопривредне политике у локалној заједници			14.700.000,00
		421			Пољопривреда			14.700.000,00
			87	423	Услуге по уговору	500.000,00		500.000,00
			88	424	Специјализоване услуге	4.200.000,00		4.200.000,00
			89	426	Материјал	500.000,00		500.000,00
			90	465	Остале дотације и трансфери	6.000.000,00		6.000.000,00
			91	512	машине и опрема	3.500.000,00		3.500.000,00

	0101- П1				П: Подршка за спровођење пољопривредне политике у локалној заједници- одржавање атарских путева			17.000.000,00
		421			Пољопривреда			17.000.000,00
			92	425	Текуће поправке и одржавање	17.000.000,00		17.000.000,00
	0101- П2				Пројекат: Комасација			5.100.000,00
		421			Пољопривреда			5.100.000,00
			93	423	Услуге по уговору	50.000,00		50.000,00
			94	424	Специјализоване услуге	5.000.000,00		5.000.000,00
			95	426	Материјал	50.000,00		50.000,00
	0101- П3				Пројекат: Мере подршке руралном развоју - кроз функционисање пољочуварске службе			2.000.000,00
		421			Пољопривреда			2.000.000,00
			96	423	Услуге по уговору	2.000.000,00		2.000.000,00
	0101- П4				Пројекат рекултивација на КП 1871/6 К.О.Вишњићево			3.060.000,00
		421			Пољопривреда			3.060.000,00
			97	424	Специјализоване услуге	3.060.000,00		3.060.000,00
	0701				ПРОГРАМ 7: ОРГАНИЗАЦИЈА САОБРАЋАЈА И САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА			61.360.000,00
	0701- 0001				ПА: Управљање саобраћајем			500.000,00
		451			Друмски саобраћај			500.000,00
			98	424	Специјализоване услуге	500.000,00		500.000,00
	0701- 0002				ПА: Одржавање саобраћајне инфраструктуре			51.000.000,00
		451			Друмски саобраћај			51.000.000,00
			99	424	Специјализоване услуге	48.500.000,00		48.500.000,00
			100	425	Текуће поправке и одржавање	1.000.000,00		1.000.000,00
			101	426	Материјал	1.500.000,00		1.500.000,00
	0701- 0004				ПА: Јавни градски и приградски превоз путника			5.220.000,00
		451			Друмски саобраћај			5.220.000,00
			102	454	Субвенције приватним предузећима	5.220.000,00		5.220.000,00
	0701- П1				Пројекат: Унапређење безбедности саобраћаја у 2017. години			4.000.000,00
		451			Друмски саобраћај			4.000.000,00
			103	423	Услуге по уговору	600.000,00		600.000,00
			104	424	Специјализоване услуге	1.200.000,00		1.200.000,00
			105	426	Материјал	600.000,00		600.000,00
			106	512	Машине и опрема	1.600.000,00		1.600.000,00

	0701-П2				Пројекат: Увођење видео надзора раскрсница ул.Ц.Душана,Ц.Лазара и Карађорђево у Шиду			500.000,00
		451			Друмски саобраћај			500.000,00
			107	423	Услуге по уговору	50.000,00		50.000,00
			108	512	Машине и опрема	450.000,00		450.000,00
	0701-П3				Пројекат: Увођење видео надзора у близини ОШ "Ф.Вишњић" у Вишњићеву			140.000,00
		451			Друмски саобраћај			140.000,00
			109	423	Услуге по уговору	50.000,00		50.000,00
			110	512	Машине и опрема	90.000,00		90.000,00
	2002				ПРОГРАМ 9: ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ			56.100.000,00
	2002-0001				ПА: Функционисање основних школа			56.100.000,00
		912			Основно образовање			56.100.000,00
			111	463	Текући трансфери осталим нивоима власти	56.000.000,00		56.000.000,00
			112	463	Капитални трансфери осталим нивоима власти	100.000,00		100.000,00
	2003				ПРОГРАМ 10: СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ			12.900.000,00
	2003-0001				ПА: Функционисање средњих школа			12.900.000,00
		920			Средње образовање			12.900.000,00
			113	463	Текући трансфери осталим нивоима власти	12.500.000,00		12.500.000,00
			114	463	Капитални трансфери осталим нивоима власти	400.000,00		400.000,00
	0901				ПРОГРАМ 11: СОЦИЈАЛНА И ДЕЧИЈА ЗАШТИТА			80.610.000,00
	0901-0001				ПА: Социјалне помоћи			25.850.000,00
		070			Соц.помоћ угроженом становништву неклас.на др.месту			25.850.000,00
			115	426	Материјал	650.000,00		650.000,00
			116	463	Текући трансфери ост.ниво.власти	6.200.000,00		6.200.000,00
			117	463	Текући трансф.ос.нив.власти	3.500.000,00		3.500.000,00
			118	472	Накнада за соц.заштиту из буџета	13.300.000,00		13.300.000,00
			119	472	Накнада за соц.заштиту из буџета	2.200.000,00		2.200.000,00
	0901-0003				ПА: Подршка социо-хуманитарним организацијама			15.010.000,00
		010			Болест и инвалидност			15.010.000,00
			120	481	Дотације невладиним организацијама	650.000,00		650.000,00
		090			Соц.заштита неклас на др.месту			

			121	472		Остале накнаде из буџета	14.360.000,00		14.360.000,00
	0901-0005					ПА: Активности Црвеног крста			11.500.000,00
		010				Болест и инвалидност			11.500.000,00
			122	481		Дотације невладиним организ.	11.500.000,00		11.500.000,00
	0901-П1					Пројекат: Помоћ у кући за старија лица			950.000,00
		020				Старост			950.000,00
			123	472		Накнада за социјалну заштиту из буџета	950.000,00		950.000,00
	0901-0006					Подршка деци и породици са децом			27.300.000,00
		040				Породица и деца			27.300.000,00
			124	472		Накнада за соц.заштиту из буџета	21.000.000,00		21.000.000,00
			125	472		Накнада за социјалну заштиту из буџета	300.000,00		300.000,00
			126	472		Накнада за соц.заштиту из буџета	5.500.000,00		5.500.000,00
			127	472		Накнада за социјалну заштиту из буџета	500.000,00		500.000,00
	1801					ПРОГРАМ 12: ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА			2.420.000,00
	1801-0001					ПА: Функционисање установа примарне здравствене заштите			2.000.000,00
		721				Опште медицинске услуге			2.000.000,00
			128	464		Дотације организацијама обавезног социјалног осигурања	2.000.000,00		2.000.000,00
	1801-0002					ПА: Мртвозорство			420.000,00
		721				Опште медицинске услуге			420.000,00
			129	424		Специјализоване услуге	420.000,00		420.000,00
	1201					ПРОГРАМ 13: РАЗВОЈ КУЛТУРЕ			20.000.000,00
	1201-0002					ПА: Јачање културне продукције и уметничког стваралаштва			3.400.000,00
		820				Услуге културе			3.400.000,00
			130	481		Дотације невладиним организацијама	3.400.000,00		3.400.000,00
	1201-0003					ПА: Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа			2.500.000,00
		840				Верске и остале услуге заједнице			2.500.000,00
			131	481		Дотације невладиним организацијама	2.500.000,00		2.500.000,00

	1201-П1				Пројекат: Представљања културно-историјског наслеђа у сарадњи са удружењима зена са територије општине Шид			1.000.000,00
		820			Услуге културе			1.000.000,00
			132	481	Дотације невладиним организацијама	1.000.000,00		1.000.000,00
	1201-П2				Пројекат:Сарадња са осталим удружњима грађана са територије општине Шид			3.000.000,00
		133			Опште услуге			3.000.000,00
			133	481	Дотације невладиним организацијама	3.000.000,00		3.000.000,00
	1201-0004				ПА: Остваривање и унапређивање јавног интереса у области јавног информисања			10.000.000,00
		820			Услуге културе			10.000.000,00
			134	423	Услуге по уговору	10.000.000,00		10.000.000,00
	1201-П3				Пројекат:Успостављање wireless hotspot локација на територији Шида			100.000,00
		820			Услуге културе			100.000,00
			135	512	машине и опрема	100.000,00		100.000,00
	1301				ПРОГРАМ 14: РАЗВОЈ СПОРТА И ОМЛАДИНЕ			24.095.000,00
	1301-0001				ПА: Подршка локалним спортским организацијама, удружењима и савезима			23.500.000,00
		810			Услуге рекреације и спорта			23.500.000,00
			136	426	Материјал	1.000.000,00		1.000.000,00
			137	481	Дотације невладиним организацијама	22.500.000,00		22.500.000,00
	1301-0002				ПА: Подршка предшколском и школском спорту			95.000,00
		810			Услуге рекреације и спорта			95.000,00
			138	424	Специјализоване услуге	95.000,00		95.000,00
	1301-0005				ПА: Спровођење омладинске политике			500.000,00
		810			Услуге рекреације и спорта			500.000,00
			139	423	Услуге по уговору	100.000,00		100.000,00
			140	424	Специјализоване услуге	200.000,00		200.000,00
			141	426	Материјал	200.000,00		200.000,00
Раздео 5					ОПШТИНСКА УПРАВА			18.038.000,00
Глава 5.1					ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ ШИД			18.038.000,00
				01	Приходи из буџета			16.970.000,00
				04	сопствени приходи			1.068.000,00

	1502				ПРОГРАМ 4: РАЗВОЈ ТУРИЗМА			18.038.000,00
	1502-0001				ПА: Управљање развојем туризма			11.145.000,00
		473			Туризам			11.145.000,00
			142	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	3.780.000,00		3.780.000,00
			143	412	Социјални доприноси на терет послодавца	680.000,00		680.000,00
			144	414	Социјална давања запосленима	135.000,00		135.000,00
			145	415	Накнаде трошкова запосленима	335.000,00		335.000,00
			146	421	Стални трошкови	605.000,00	70.000,00	675.000,00
			147	422	Трошкови путовања	400.000,00		400.000,00
			148	423	Услуге по уговору	2.000.000,00	165.000,00	2.165.000,00
			149	424	Специјализоване услуге	350.000,00		350.000,00
			150	425	Текуће поправке и одржавање	270.000,00		270.000,00
			151	426	Материјал	1.200.000,00	200.000,00	1.400.000,00
			152	465	Остале дотације и трансфери	450.000,00		450.000,00
			153	482	Порези, обавезне таксе, казне и пенали	10.000,00	5.000,00	15.000,00
			154	483	Новчане казне и пенали по решењу судова	10.000,00		10.000,00
			155	512	Машине и опрема	200.000,00	60.000,00	260.000,00
			156	523	Залихе робе за даљу продају		220.000,00	220.000,00
	1502-0002				ПА: Промоција туристичке понуде			6.893.000,00
		473			Туризам			6.893.000,00
			157	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	1.620.000,00		1.620.000,00
			158	412	Социјални доприноси на терет послодавца	290.000,00		290.000,00
			159	414	Социјална давања запосленима	57.000,00		57.000,00
			160	415	Накнаде трошкова запосленима	143.000,00		143.000,00
			161	421	Стални трошкови	475.000,00	3.000,00	478.000,00
			162	422	Трошкови путовања	500.000,00		500.000,00
			163	423	Услуге по уговору	3.000.000,00	275.000,00	3.275.000,00
			164	426	Материјал	270.000,00	20.000,00	290.000,00
			165	465	Остале дотације и трансфери	190.000,00		190.000,00
			166	512	Машине и опрема		50.000,00	50.000,00
Раздео 5					ОПШТИНСКА УПРАВА			5.500.000,00
Глава 5.2					БУЏЕТСКИ ФОНД ЗА ЗАШТИТУ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ			5.500.000,00
				01	Приходи из буџета			5.500.000,00
	0401				ПРОГРАМ 6: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ			5.500.000,00
	0401-0001				ПА: Управљање заштитом животне средине			500.000,00

		560			Заштита животне средине некласификована на другом месту			500.000,00
			167	481	Дотације невладиним организацијама	500.000,00		500.000,00
	0401- 0006				ПА: Управљање осталим врстама отпада			5.000.000,00
		510			Управљање отпадом			5.000.000,00
			168	424	Специјализоване услуге	5.000.000,00		5.000.000,00
Раздео 5					ОПШТИНСКА УПРАВА			136.358.000,00
Глава 5.3					ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА „Ј.Станивуковић Шиља“ Шид			136.358.000,00
				01	Приходи из буџета			109.850.000,00
				03	социјални доприноси			6.910.000,00
				04	сопствени приходи			0,00
				07	трансфер других нив.власти			15.600.000,00
				08	Добровољни трансфери од физ.и прав. Лица			3.998.000,00
				13	Нераспоређени вишак прих из ранијих год.			0,00
	2001				ПРОГРАМ 8: ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ			136.358.000,00
	2001- 0001				ПА: Функционисање предшколских установа			136.358.000,00
		911			Предшколско образовање			136.358.000,00
			169	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	58.210.000,00	9.071.000,00	67.281.000,00
			170	412	Социјални доприноси на терет послодавца	10.305.000,00	1.624.000,00	11.929.000,00
			171	413	Накнаде у натури	150.000,00	0,00	150.000,00
			172	414	Социјална давања запосленима	2.300.000,00	6.910.000,00	9.210.000,00
			173	415	Накнаде трошкова запосленима	1.200.000,00		1.200.000,00
			174	416	Награде запосленима и остали посебни расходи	875.000,00		875.000,00
			175	421	Стални трошкови	8.760.000,00	18.000,00	8.778.000,00
			176	422	Трошкови путовања	100.000,00	550.000,00	650.000,00
			177	423	Услуге по уговору	1.180.000,00	780.000,00	1.960.000,00
			178	424	Специјализоване услуге	730.000,00	460.000,00	1.190.000,00
			179	425	Текуће поправке и одржавање	1.300.000,00	100.000,00	1.400.000,00
			180	426	Материјал	18.050.000,00	3.190.000,00	21.240.000,00
			181	465	Остале дотације и трансфери	4.310.000,00	575.000,00	4.885.000,00
			182	482	Порези, обавезне таксе, казне и пенали	80.000,00		80.000,00
			183	485	Накнаде штете за повреде или штету на	450.000,00		450.000,00
			184	511	Зграде и грађевински објекти	0,00	250.000,00	250.000,00
			185	512	Машине и опрема	1.850.000,00	2.980.000,00	4.830.000,00
Раздео 5					ОПШТИНСКА УПРАВА			44.515.000,00

Глава 5.4					КУЛТУРНО ОБРАЗОВНИ ЦЕНТАР ШИД			44.515.000,00
				01	Приходи из буџета			41.835.000,00
				04	сопствени приходи			2.680.000,00
	1201				ПРОГРАМ 13: РАЗВОЈ КУЛТУРЕ			44.515.000,00
	1201- 0001				ПА: Функционисање локалних установа културе			29.880.000,00
		820			Услуге културе			29.880.000,00
			186	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	11.200.000,00		11.200.000,00
			187	412	Социјални доприноси на терет послодавца	2.005.000,00		2.005.000,00
			188	414	Социјална давања запосленима	500.000,00	385.000,00	885.000,00
			189	415	Накнаде трошкова запосленима	950.000,00		950.000,00
			190	416	Награде запосленима и остали посебни расходи	995.000,00		995.000,00
			191	421	Стални трошкови	3.920.000,00	32.000,00	3.952.000,00
			192	422	Трошкови путовања	70.000,00	75.000,00	145.000,00
			193	423	Услуге по уговору	3.065.000,00	280.000,00	3.345.000,00
			194	424	Специјализоване услуге	470.000,00	200.000,00	670.000,00
			195	425	Текуће поправке и одржавање	1.435.000,00	70.000,00	1.505.000,00
			196	426	Материјал	910.000,00	83.000,00	993.000,00
			197	465	Остале дотације и трансфери	1.600.000,00		1.600.000,00
			198	482	Порези, обавезне таксе, казне и пенали	215.000,00		215.000,00
			199	483	Новчане казне и пенали по решењу судова	200.000,00		200.000,00
			200	512	Машине и опрема	570.000,00		570.000,00
			201	523	Залихе робе за даљу продају		650.000,00	650.000,00
	1201- 0002				ПА: Јачање културне продукције и уметничког стваралаштва			13.435.000,00
		820			Услуге културе			13.435.000,00
			202	422	Трошкови путовања	250.000,00	100.000,00	350.000,00
			203	423	Услуге по уговору	6.520.000,00	320.000,00	6.840.000,00
			204	424	Специјализоване услуге	5.050.000,00	350.000,00	5.400.000,00
			205	426	Материјал	710.000,00	135.000,00	845.000,00
	1201- П4				Пројекат: "Реконструкција биоскопске сале - замена електроинсталације и замена постојећих седишта"			1.200.000,00
		620			Развој заједнице			1.200.000,00
			206	511	Зграде и грађевински објекти	1.200.000,00		1.200.000,00
Раздео 5					ОПШТИНСКА УПРАВА			14.021.000,00
Глава 5.5					Народна библиотека "С. Пишчевић" Шид			14.021.000,00

				01	Приходи из буџета			13.870.000,00
				04	сопствени приходи			151.000,00
	1201				ПРОГРАМ 13: РАЗВОЈ КУЛТУРЕ			14.021.000,00
	1201-0001				ПА: Функционисање локалних установа културе			13.631.000,00
		820			Услуге културе			13.631.000,00
			207	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараве)	5.990.000,00		5.990.000,00
			208	412	Социјални доприноси на терет послодавца	1.070.000,00		1.070.000,00
			209	414	Социјална давања запосленима	200.000,00		200.000,00
			210	415	Накнаде трошкова запосленима	425.000,00		425.000,00
			211	416	Награде запосленима и остали посебни расходи	295.000,00		295.000,00
			212	421	Стални трошкови	1.325.000,00	3.000,00	1.328.000,00
			213	422	Трошкови путовања	150.000,00	22.000,00	172.000,00
			214	423	Услуге по уговору	1.545.000,00	41.000,00	1.586.000,00
			215	424	Специјализоване услуге	115.000,00		115.000,00
			216	425	Текуће поправке и одржавање	310.000,00		310.000,00
			217	426	Материјал	380.000,00		380.000,00
			218	465	Остале дотације и трансфери	700.000,00		700.000,00
			219	482	Порези, обавезне таксе, казне и пенали	25.000,00		25.000,00
			220	483	Новчане казне и пенали по решењу судова	450.000,00		450.000,00
			221	512	Машине и опрема	100.000,00		100.000,00
			222	515	Нематеријална имовина	400.000,00	85.000,00	485.000,00
	1201-0002				ПА: Јачање културне продукције и уметничког стваралаштва			390.000,00
		820			Услуге културе			390.000,00
			223	423	Услуге по уговору	150.000,00		150.000,00
			224	424	Специјализоване услуге	170.000,00		170.000,00
			225	426	Материјал	70.000,00		70.000,00
Раздео 5					ОПШТИНСКА УПРАВА			9.155.000,00
Глава 5.6					МУЗЕЈ НАИВНЕ УМЕТНОСТИ "ИЛИЈАНУМ" ШИД			9.155.000,00
				01	Приходи из буџета			8.695.000,00
				04	сопствени приходи			460.000,00
	1201				ПРОГРАМ 13: РАЗВОЈ КУЛТУРЕ			9.155.000,00
	1201-0001				ПА: Функционисање локалних установа културе			8.895.000,00
		820			Услуге културе			8.895.000,00
			226	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараве)	3.350.000,00		3.350.000,00
			227	412	Социјални доприноси на терет послодавца	600.000,00		600.000,00
			228	414	Социјална давања	130.000,00		130.000,00

					запосленима			
			229	415	Накнаде трошкова запосленима	20.000,00		20.000,00
			230	416	Награде запосленима и остали посебни расходи	240.000,00		240.000,00
			231	421	Стални трошкови	1.400.000,00	15.000,00	1.415.000,00
			232	422	Трошкови путовања	10.000,00	50.000,00	60.000,00
			233	423	Услуге по уговору	1.600.000,00	60.000,00	1.660.000,00
			234	425	Текуће поправке и одржавање	300.000,00	40.000,00	340.000,00
			235	426	Материјал	250.000,00	30.000,00	280.000,00
			236	465	Остале дотације и трансфери	280.000,00		280.000,00
			237	482	Порези, обавезне таксе, казне и пенали	15.000,00	5.000,00	20.000,00
			238	483	Новчане казне и пенали по решењу судова	100.000,00		100.000,00
			239	512	Машине и опрема	200.000,00	50.000,00	250.000,00
			240	523	Залихе робе за даљу продају		150.000,00	150.000,00
	1201-0003				ПА: Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа			260.000,00
		820			Услуге културе			260.000,00
			241	424	Специјализоване услуге	200.000,00	60.000,00	260.000,00
Раздео 5					ОПШТИНСКА УПРАВА			19.815.000,00
Глава 5.7					ГАЛЕРИЈА СЛИКА "САВА ШУМАНОВИЋ" ШИД			19.815.000,00
				01	Приходи из буџета			17.250.000,00
				04	сопствени приходи			2.565.000,00
	1201				ПРОГРАМ 13: РАЗВОЈ КУЛТУРЕ			19.815.000,00
	1201-0001				ПА: Функционисање локалних установа културе			18.715.000,00
		820			Услуге културе			18.715.000,00
			242	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	5.000.000,00		5.000.000,00
			243	412	Социјални доприноси на терет послодавца	890.000,00		890.000,00
			244	414	Социјална давања запосленима	175.000,00		175.000,00
			245	415	Накнаде трошкова запосленима	65.000,00	300.000,00	365.000,00
			246	416	Награде запосленима и остали посебни расходи	50.000,00		50.000,00
			247	421	Стални трошкови	3.500.000,00	95.000,00	3.595.000,00
			248	422	Трошкови путовања	160.000,00	620.000,00	780.000,00
			249	423	Услуге по уговору	3.000.000,00	310.000,00	3.310.000,00
			250	424	Специјализоване услуге	370.000,00	50.000,00	420.000,00
			251	425	Текуће поправке и одржавање	830.000,00		830.000,00
			252	426	Материјал	1.050.000,00	190.000,00	1.240.000,00
			253	465	Остале дотације и трансфери	550.000,00		550.000,00

			254	482		Порези, обавезне таксе, казне и пенали	20.000,00		20.000,00
			255	485		Накнаде штете за повреду или штету на	100.000,00		100.000,00
			256	512		Машине и опрема	330.000,00		330.000,00
			257	513		Остале некретнине и опрема	60.000,00		60.000,00
			258	523		Залихе робе за даљу продају		1.000.000,00	1.000.000,00
	1201-0003					ПА: Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа			1.100.000,00
		820				Услуге културе			1.100.000,00
			259	423		Услуге по уговору	800.000,00		800.000,00
			260	424		Специјализоване услуге	100.000,00		100.000,00
			261	426		Материјал	200.000,00		200.000,00
Раздео 5						ОПШТИНСКА УПРАВА			15.800.000,00
Глава 5.8						ЈАВНА УСТАНОВА за физичку културу и спортску рекреацију "Партизан" Шид			15.800.000,00
						Извори финансирања за главу 5.0			
					01	Приходи из буџета			13.500.000,00
					04	сопствени приходи			2.300.000,00
	1301					ПРОГРАМ 14: РАЗВОЈ СПОРТА И ОМЛАДИНЕ			15.800.000,00
	1301-0004					ПА: Функционисање локалних спортских установа			15.800.000,00
		810				Услуге рекреације и спорта			15.800.000,00
			262	411		Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	3.700.000,00		3.700.000,00
			263	412		Социјални доприноси на терет послодавца	663.000,00		663.000,00
			264	414		Социјална давања запосленима	130.000,00		130.000,00
			265	415		Накнаде трошкова запосленима	125.000,00	220.000,00	345.000,00
			266	421		Стални трошкови	3.010.000,00	723.000,00	3.733.000,00
			267	422		Трошкови путовања	0,00	65.000,00	65.000,00
			268	423		Услуге по уговору	4.585.000,00	170.000,00	4.755.000,00
			269	424		Специјализоване услуге	142.000,00	70.000,00	212.000,00
			270	425		Текуће поправке и одржавање	360.000,00	310.000,00	670.000,00
			271	426		Материјал	0,00	635.000,00	635.000,00
			272	465		Остале дотације и трансфери	435.000,00		435.000,00
			273	482		Порези, обавезне таксе, казне и пенали	0,00	20.000,00	20.000,00
			274	512		Машине и опрема	350.000,00	87.000,00	437.000,00
Раздео 5						ОПШТИНСКА УПРАВА			41.626.000,00
Глава 5.9						МЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ			41.626.000,00
						Извори финансирања за главу 5.9			

				01	Приходи из буџета			41.626.000,00
	0602				ПРОГРАМ 15: ОПШТЕ УСЛУГЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ			41.626.000,00
	0602-0002				ПА: Функционисање месних заједница			41.626.000,00
		160			Опште јавне услуге неklasификоване на другом месту;			41.626.000,00
			275	411	Плате, додаци и накнаде запослених (зараде)	3.133.000,00		3.133.000,00
			276	412	Социјални доприноси на терет послодавца	561.000,00		561.000,00
			277	414	Социјална давања запосленима	125.000,00		125.000,00
			278	415	Накнаде трошкова запосленима	180.000,00		180.000,00
			279	421	Стални трошкови	7.500.000,00		7.500.000,00
			280	423	Услуге по уговору	12.800.000,00		12.800.000,00
			281	424	Специјализоване услуге	4.700.000,00		4.700.000,00
			282	425	Текуће поправке и одржавање	5.700.000,00		5.700.000,00
			283	426	Материјал	3.400.000,00		3.400.000,00
			284	465	Остале дотације и трансфери	400.000,00		400.000,00
			285	482	Порези, обавезне таксе, казне и пенали	12.000,00		12.000,00
			286	483	Новчане казне и пенали по решењу судова	5.000,00		5.000,00
			287	511	Зграде и грађевински објекти	2.410.000,00		2.410.000,00
			288	512	Машине и опрема	700.000,00		700.000,00
					УКУПНО:	993.500.000,00	35.732.000,00	1.029.232.000,00

Расходи и издаци буџета по програмској класификацији

програмска класиф.	Опис	Укупна средства	Структура %
1	2	3	3
2101	ПРОГРАМ 16: ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	37.798.000,00	3,67
2101-0001	Функционисање скупштине	20.605.000,00	2,00
2101-П1	Пројекат: "6. децембар Дан ослобођења Шида и Дан општине Шид"	380.000,00	0,04
2101-0002	Функционисање извршних органа (Председник)	10.108.000,00	0,98
2101-0002	Функционисање извршних органа (Општинско веће)	6.705.000,00	0,65
0602	ПРОГРАМ 15: ОПШТЕ УСЛУГЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	238.832.000,00	23,20
0602-0004	Општинско правобранилаштво	4.010.000,00	0,39
0602-0001	Функционисање локалне самоуправе и град.општина	143.308.000,00	13,92
0602-П1	Пројекат: Текуће одржавање објеката у јавној својини	4.000.000,00	0,39
0602-0003	ПА: Сервисирање јавног дуга	6.250.000,00	0,61
0602-0009	ПА: Текућа буџетска резерва	23.000.000,00	2,23

0602-0010	ПА: Стална буџетска резерва	2.000.000,00	0,19
0602-0014	ПА: Ванредне ситуације	1.250.000,00	0,12
0602-П 2	Пројекат Emergency Response ER NOW - прекогранична сарадња са БИХ	12.588.000,00	1,22
0602-0007	ПА: Функционисање националних савета националних мањина	800.000,00	0,08
0602-0002	ПА: Функционисање месних заједница	41.626.000,00	4,04
1101	ПРОГРАМ 1: УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ	26.030.000,00	2,53
1101-0001	ПА: Просторно и урбанистичко планирање	3.000.000,00	0,29
1101-0003	ПА: Управљање грађевинским земљиштем	1.500.000,00	0,15
1101-П1	Пројекат: Израда измене просторног плана општине Шид	6.000.000,00	0,58
1101-П2	Пројекат: Израда плана детаљне регулације Блока 1А-Белњача у К.О. Шид	2.000.000,00	0,19
1101-П3	Пројекат: Изградња сервисне саобраћајнице С-0 у комплексу Радне зоне бр.8 у к.о. Адашеви	5.000.000,00	0,49
1101-П4	Пројекат: Реконструкције раскрснице ул.Карађорђева,Трг Републике и Л.Костића у Шиду (кружна раскрсница)	8.530.000,00	0,83
1102	ПРОГРАМ 2: КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ	159.025.000,00	15,45
1102-0001	ПА: Управљање/одржавање јавним осветљењем	33.500.000,00	3,25

1102-0002	ПА: Одржавање јавних зелених површина	23.300.000,00	2,26
1102-0003	ПА: Одржавање чистоће на површинама јавне намене	23.000.000,00	2,23
1102-0004	ПА: Зоохигијена	7.400.000,00	0,72
1102-0008	ПА: Управљање и снабдевање водом за пиће	12.000.000,00	1,17
1102-П1	Пројекат: Изградња водоводне мреже у насељу Сот	49.825.000,00	4,84
1102-П2	Пројекат: Изградња водоводне мреже у насељима Бикић До и Привина Глава	10.000.000,00	0,97
1501	ПРОГРАМ 3: ЛОКАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	5.000.000,00	0,49
1501-П1	Пројекат: Стручна пракса и јавни радови	5.000.000,00	0,49
0101	ПРОГРАМ 5: РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ	41.860.000,00	4,07
0101-0001	ПА: Подршка за спровођење пољопривредне политике у локалној заједници	14.700.000,00	1,43
0101-0002	ПА: Мере подршке руралном развоју	17.000.000,00	1,65
0101-П1	Пројекат: Комасација	5.100.000,00	0,50
0101-П2	Пројекат: Мере подршке руралном развоју - кроз функционисање пољочуварске службе	2.000.000,00	0,19
0101-П3	Пројекат рекултивација на КП 1871/6 К.О.Вишњићево	3.060.000,00	0,30

0701	ПРОГРАМ 7: ОРГАНИЗАЦИЈА САОБРАЋАЈА И САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА	61.360.000,00	5,96
0701-0001	ПА: Управљање саобраћајем	500.000,00	0,05
0701-0002	ПА: Одржавање саобраћајне инфраструктуре	51.000.000,00	4,96
0701-0004	ПА: Јавни градски и приградски превоз путника	5.220.000,00	0,51
0701-П1	Пројекат: Унапређење безбедности саобраћаја у 2017. години	4.000.000,00	0,39
0701-П2	Пројекат: Увођење видео надзора раскрсница ул.Ц.Душана,Ц.Лазара и Карађорђево у Шиду	500.000,00	0,05
0701-П3	Пројекат: Увођење видео надзора у близини ОШ "Ф.Вишњић" у Вишњићеву	140.000,00	0,01
2002	ПРОГРАМ 9: ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	56.100.000,00	5,45
2002-0001	ПА: Функционисање основних школа	56.100.000,00	5,45
2003	ПРОГРАМ 10: СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ	12.900.000,00	1,25
2003-0001	ПА: Функционисање средњих школа	12.900.000,00	1,25
0901	ПРОГРАМ 11: СОЦИЈАЛНА И ДЕЧИЈА ЗАШТИТА	80.610.000,00	7,83
0901-0001	ПА: Социјалне помоћи	25.850.000,00	2,51

0901-0003	ПА: Подршка социо-хуманитарним организацијама	15.010.000,00	1,46
0901-0005	ПА: Активности Црвеног крста	11.500.000,00	1,12
0901-П1	Пројекат: Помоћ у кући за старија лица	950.000,00	0,09
0901-0006	Подршка деци и породици са децом	27.300.000,00	2,65
1801	ПРОГРАМ 12: ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	2.420.000,00	0,24
1801-0001	ПА: Функционисање установа примарне здравствене заштите	2.000.000,00	0,19
1801-0002	ПА: Мртвозорство	420.000,00	0,04
1201	ПРОГРАМ 13: РАЗВОЈ КУЛТУРЕ	20.000.000,00	1,94
1201-0002	ПА: Јачање културне продукције и уметничког стваралаштва	3.400.000,00	0,33
1201-0003	ПА: Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа	2.500.000,00	0,24
1201-П1	Пројекат: Представљања културно-историјског наслеђа у сарадњи са удружењима зена са територије општине Шид	1.000.000,00	0,10
1201-П2	Пројекат: Сарадња са осталим удружњима грађана са територије општине Шид	3.000.000,00	0,29
1201-0004	ПА: Остваривање и унапређивање јавног интереса у области јавног информисања	10.000.000,00	0,97

1201-ПЗ	Пројекат: Успостављање wireless hotspot локација на територији Шида	100.000,00	0,01
1301	ПРОГРАМ 14: РАЗВОЈ СПОРТА И ОМЛАДИНЕ	39.895.000,00	3,88
1301-0001	ПА: Подршка локалним спортским организацијама, удружењима и савезима	23.500.000,00	2,28
1301-0002	ПА: Подршка предшколском и школском спорту	95.000,00	0,01
1301-0004	ПА: Функционисање локалних спортских установа	15.800.000,00	1,54
1301-0005	ПА: Спровођење омладинске политике	500.000,00	0,05
1502	ПРОГРАМ 4: РАЗВОЈ ТУРИЗМА	18.038.000,00	1,75
1502-0001	ПА: Управљање развојем туризма	11.145.000,00	1,08
1502-0002	ПА: Промоција туристичке понуде	6.893.000,00	0,67
0401	ПРОГРАМ 6: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	5.500.000,00	0,53
0401-0001	ПА: Управљање заштитом животне средине	500.000,00	0,05
0401-0005	ПА: Управљање комуналним отпадом	5.000.000,00	0,49
2001	ПРОГРАМ 8: ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ	136.358.000,00	13,25
2001-0001	ПА: Функционисање предшколских установа	136.358.000,00	13,25
1201	ПРОГРАМ 13: РАЗВОЈ КУЛТУРЕ	87.506.000,00	8,50
1201-0001	ПА: Функционисање локалних установа културе	71.121.000,00	6,91

1201-0002	ПА: Јачање културне продукције и уметничког стваралаштва	13.825.000,00	1,34
1201-ПЗ	Пројекат: "Реконструкција биоскопске сале - замена електроинсталације и замена постојећих седишта"	1.200.000,00	0,12
1201-0003	ПА: Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа	1.360.000,00	0,13
	УКУПНО:	1.029.232.000,00	100,00

Програмска класиф.	Опис	Циљ	Индикатори	Одговорно лице	Очекивана вредност у 2016. години	Циљана вредност 2017	Циљана вредност 2018	Циљана вредност 2019	Укупна средства за 2017. годину
1	2								3
2101	ПРОГРАМ 16: ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	Ефикасно и ефективно функционисање органа политичког система локалне самоуправе							37.798.000,00
2101 - 0001	Функционисање скупштине	Функционисање скупштине	број седница скупштине	Председник СО	10	10	10	10	20.985.000,00
2101 - 0002	Функционисање извршних органа (Председник)	Функционисање извршних органа (Председник)	број донетих аката	Председник општине	60	55	55	60	10.108.000,00
2101 - 0002	Функционисање извршних органа (Општинско веће)	Функционисање извршних органа (Општинско веће)	број седница извршних органа	Председник ОВ	31	30	25	25	6.705.000,00

0602	ПРОГРАМ 15: ОПШТЕ УСЛУГЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	Одрживо управно и финансијско функционисање града/општине у складу са надлежностима и пословима локалне самоуправе	Однос броја запослених у граду/општини и законом утврђеног максималног броја	Начелник ОУ	101/170	105/170	111/170	111/170	238.832.000,00
0602 - 0004	Општинско правобранилаштво	Заштита имовинских права и интереса града/општине	Број правних мишљења која су дата органима града/општине, стручним службама и другим правним лицима чија имовинска и друга права заступа	Општински јавни правобранилац	50	55	55	55	4.010.000,00
0602 - 0001	Функционисање локалне самоуправе и град.општина	Функционисање управе	Процент попуњености радних места која подразумевају вођење управног поступка	Начелник ОУ	94,87%	100%	100%	100%	147.308.000,00
0602 - 0003	ПА: Сервисирање јавног дуга	Одржавање финансијске стабилности града/општине и финансирање капиталних инвестиционих расхода	учешће издатака за сервисирање дугова у текућим приходима до 15%	Начелник ОУ(Одељење за финансије)	0,54%	0,54%	4,57%	4,57%	6.250.000,00
0602 - 0009	ПА: Текућа буџетска резерва								23.000.000,00
0602 - 0010	ПА: Стална буџетска резерва								2.000.000,00

0602 - 0014	ПА: Ванредне ситуације	Изградња ефикасног превентивног система заштите и спасавања на избегавању последица елементарних и других непогода	број идентификованих објеката критичне инфраструктуре	начелник ОУ	100%	100%	100%	100%	1.250.000,00
0602 -П2	Пројекат Emergency Response ER NOW - прекогранична сарадња са БИХ	Изградња ефикаснијег превентивног система заштите и спасавања на избегавању последица елементарних и других непогода	Реализација пројекта изградње ефикаснијег превентивног система заштите и спасавања на избегавању последица елементарних и других непогода	Председник општине – кризни штаб и начелник ОУ		95%	100%		12.588.000,00
0602 - 0007	ПА: Функционисање националних савета националних мањина	Остварење права национални мањина у локалној заједници	Процент остварења програма националних мањина који се финансира из буџета града/општине	Начелник ОУ	100%	100%	100%	100%	800.000,00
0602 - 0002	ПА: Функционисање месних заједница	Обезбеђено задовољење потреба и интереса локланог становништва деловањем месних заједница	број иницијатива/предлога месних заједница према граду/општини у вези са питањима од интереса за локално становништво	Председници савета МЗ	40	40	45	45	41.626.000,00
1101	ПРОГРАМ 1: УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ	Просторни развој у складу са плановима	Процент покривености територије урбанистичком планском документацијом	одељење за урбанизам ОУ Шид		100%	100%	100%	26.030.000,00

1101 - 0001	ПА: Просторно и урбанистичко планирање	Повећање покривености територије урбанистичком планском документацијом	Усвојен просторни план општине	одељење за урбанизам ОУ Шид	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	3.000.000,00
1101 - 0003	ПА: Управљање грађевинским земљиштем	Стављање у функцију грађевинског земљишта	Број локација комунално опремљеног земљишта	одељење за урбанизам ОУ Шид и ОЈП	1	2	2	2	1.500.000,00
1101 -П1	Пројекат: Израда измене просторног плана општине Шид	Стављање у функцију грађевинског земљишта	Усвојена измена просторног плана општине	одељење за урбанизам ОУ Шид		1			6.000.000,00
1101 -П2	Пројекат: Израда плана детаљне регулације Блока 1А-Белњача у К.О. Шид	Стављање у функцију грађевинског земљишта	план детаљне регулације Блока 1А-Белњача у К.О. Шид	одељење за урбанизам ОУ Шид	1	1			2.000.000,00
1101 -П3	Пројекат: Изградња сервисне сообраћајнице С-0 у комплексу Радне зоне бр.8 у к.о. Адашевци	Стављање у функцију грађевинског земљишта	Изградња сервисне сообраћајнице С-0 у комплексу Радне зоне бр.8 у к.о. Адашевци	одељење за урбанизам ОУ Шид		1			5.000.000,00
1101 -П4	Пројекат: Реконструкције раскрснице ул.Карађорђева,Трг Републике и Л.Костића у Шиду (кружна раскрсница)	Стављање у функцију грађевинског земљишта	Реконструкције раскрснице ул.Карађорђева,Трг Републике и Л.Костића у Шиду (кружна раскрсница)	одељење за урбанизам ОУ Шид		1			8.530.000,00
1102	ПРОГРАМ 2: КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ	Повећање покривености насеља и територије рационалним јавним осветљењем и др.	Укупна количина утрошене електричне енергије	ОУ Шид одељење за урбанизам	1847000KW	1900000KW	1950000KW	2000000KW	159.025.000,00

1102 - 0001	ПА: Управљање/одржавање јавним осветљењем	Адекватно управљање/одржавање јавним осветљењем	Укупан број интервенција по поднетим иницијативама грађана за замену светиљки	одељење за урбанизам ОУ Шид	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	33.500.000,00
1102 - 0002	ПА: Одржавање јавних зелених површина	Адекватан квалитет пружених услуга уређења и одржавања јавних зелених површина	Динамика уређења јавних зелених површина	одељење за урбанизам ОУ Шид	9/9	9/9	9/9	9/9	23.300.000,00
1102 - 0003	ПА: Одржавање чистоће на површинама јавне намене	Максимална могућа покривеност насеља и територије услугама одржавања чистоће јавних површина	Степен покривености територије услугама одржавања чистоће јавно- прометних површина	одељење за урбанизам ОУ Шид и одељење за инспекцијске послове	60,00%	85,00%	100,00%	100,00%	23.000.000,00
1102 - 0004	ПА: Зоохигијена	Унапређење заштите од заразних и других болести које преносе животиње	висина накнаде штете за уједе паса и мачака луталица	одељење за урбанизам ОУ Шид и ОЈП	100%	90%	80%	75%	7.400.000,00
1102 - 0008	ПА: Управљање и снабдевање водом за пиће	Адекватан квалитет пружених услуга водоснабдевања	Број кварова водоводне мреже	одељење за урбанизам ОУ Шид	2	2	1	1	12.000.000,00
1102 -П1	Пројекат: Изградња водоводне мреже у насељу Сот	Изградња водоводне мреже у насељу Сот у циљу адекватаног квалитет пружених услуга водоснабдевања	Изграђена водоводне мреже у насељу Сот	одељење за урбанизам ОУ Шид		100%			49.825.000,00
1102 -П2	Пројекат: Изградња водоводне мреже у насељима Бикић До и Привина Глава	Изградња водоводне мреже у насељима Бикић До и Привина Глава и адекватан квалитет пружених услуга водоснабдевања	Изграђена водоводне мреже у насељима Бикић До и Привина Глава	одељење за урбанизам ОУ Шид		25%	100%		10.000.000,00

1501	ПРОГРАМ 3: ЛОКАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	Повећање запослености на територији града/општине	Број евидентираних незапослених лица на евиденцији НСЗ	Савет за запошљавање општине Шид и КЛЕР	3270	3150	3000	2900	5.000.000,00
1501 -П1	Пројекат: Стручна пракса и јавни радови	Успостављање механизма за финансијску подршку запошљавању кроз ангажовање лица на јавним радовима и стручној пракси	процент ангажованих жена у односу на број ангажованих лица (уз помоћ успостављених механизма финансијске подршке за запошљавање у складу са ЛАПЗ)	Савет за запошљавање и КЛЕР и НСЗ	22%	30%	45%	50%	5.000.000,00
0101	ПРОГРАМ 5: РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ	Раст производње и стабилност дохотка произвођача	коришћење пољопривредних површина у односу на укупне пољопривредне површине	Комисија за израду Годишњег програма заштите, уређења и кор.пољопр.зем у државној свој.	80%	85%	90%	95%	41.860.000,00
0101 - 0001	ПА: Подршка за спровођење пољопривредне политике у локалној заједници	Ефикасно управљање пољопривредним земљиштем у државној својини	% обухваћености пољопривредног земљишта у Год.програму заштите,уређ.и коришћ. Пољ.зем.	Комисија за израду Годишњег програма заштите, уређења и кор.пољопр.зем у државној свој.	81,95%	100%	100%	100%	36.800.000,00

0101 -П1	П: Подршка за спровођење пољопривредне политике у локалној заједници- одржавање атарских путева	одржавање атарских путева	уређење атарских путева на територији општине у односу на план за текућу годину	Комисија за израду Годишњег програма заштите, уређења и кор.пољопр.зем у државној свој.	100%	100%	100%	100%	
0101 -П2	Пројекат: Комасација	комасација пољопривредног земљишта	комасација пољопривредног земљишта	Комисија за израду Годишњег програма заштите, уређења и....	0	10%	10%	10%	
0101 -П3	Пројекат:Мере подршке руралном развоју - кроз функционисање пољопривредне службе	формирање пољопривредне службе у циљу превентиве настанка штете на усевима и обрадивим пољопривредним површинама	број интервенција и спречених дела који проузрокују штету на усевима и обрадивим пољопривредним површинама	Комисија за израду Годишњег програма заштите, уређења и....	5	7	8	10	2.000.000,00
0101 -П4	Пројекат рекултивација на КП 1871/6 К.О.Вишњићево	рекултивација на КП 1871/6 К.О.Вишњићево	Рекултивисано земљиште на КП 1871/6 К.О.Вишњићево			100,00%			3.060.000,00
0701	ПРОГРАМ 7: ОРГАНИЗАЦИЈА САОБРАЋАЈА И САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА	Развијеност инфраструктуре у контексту доприноса социо-економском развоју	Број насеља до којих не постоји приступ асфалтним путем	ОУ Шид Одељење за урбанизам	1	1	0	0	61.360.000,00
0701 - 0001	ПА: Управљање саобраћајем	Испуњење обавеза у складу са законом у домену постојања стратешких и оперативних планова	број новоизграђених путева	ОУ Шид - Одељење за урбанизам		1	3	3	500.000,00

0701 - 0002	ПА: Одржавање саобраћајне инфраструктуре	Одржавање квалитета путне мреже кроз реконструкцију и редовно одржавање асфалтног покривача	Број км санираних и/или реконструисаних путева	ОУ Шид - Одељење за урбанизам	4	5	15	15	51.000.000,00
		Опремање и одржавање саобраћајне сигнализације на путевима и улицама	број поправљених и новопостављених саобраћајних (знакова) семафора	ОУ Шид - Одељење за урбанизам	1	2	1	1	
0701 - 0004	ПА: Јавни градски и приградски превоз путника	Максимална могућа покривеност корисника и територије услугама јавног превоза	процент покривености грађана услугом јавног превоза	ОУ Шид - Одељење за урбанизам и КЛЕР	98%	100%	100%	100%	5.220.000,00
0701 -П1	Пројекат: Унапређење безбедности саобраћаја у 2017. години	Унапређење безбедности саобраћаја у 2017. години	број активности предузетих у циљу повећања безбедности у саобраћају (и набавка опреме за ПС Шид)	Комисија за доношење програма коришћења средстава за безбедност саобраћаја	6	7	7	7	4.000.000,00
0701 -П2	Пројекат: Увођење видео надзора раскрсница ул.Ц.Душана,Ц.Лазара и Карађорђево у Шиду	повећање безбедности у саобраћају увођењем видео надзора раскрсница ул.Ц.Душана,Ц.Лазара и Карађорђево у Шиду	број постављених камера	Комисија за доношење програма коришћења средстава за безбедност ссаобраћаја		100%			500.000,00
0701 -П3	Пројекат: Увођење видео надзора у близини ОШ "Ф.Вишњић" у Вишњићеву	Повећање безбедности у саобраћају увођењем видео надзора у близини ОШ "Ф.Вишњић" у Вишњићеву	бој постављених камера	Комисија за доношење програма коришћења средстава за безбедност саобраћаја		100%			140.000,00

2002	ПРОГРАМ 9: ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	Потпуни обухват основним образовањем и васпитањем	обухват деце основним образовањем	директори школа	100%	100%	100%	100%	56.100.000,00
2002 - 0001	ПА: Функционисање основних школа	Обезбеђени прописани услови за васпитно-образовни рад са децом у основним школама	Просечан број ученика по одељењу	директори школа	15	15	16	16	56.100.000,00
2003	ПРОГРАМ 10: СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ	повећање обухвата средњошколског образовања	број деце која су обухваћена средњим образовањем	директори школа	100%	100%	100%	100%	12.900.000,00
2003 - 0001	ПА: Функционисање средњих школа	Обезбеђени прописани услови за васпитно-образовни рад у средњим школама и безбедно одвијање наставе	Просечан број ученика по одељењу	директори школа	25	25	28	28	12.900.000,00
0901	ПРОГРАМ 11: СОЦИЈАЛНА И ДЕЧИЈА ЗАШТИТА	Повећање доступности права и услуга социјалне заштите	Процент корисника мера и услуга социјалне и дечје заштите који се финансирају из буџета општине у односу на број становника	директор ЦСР	2%	2,10%	2,10%	2,10%	80.610.000,00
0901 - 0001	ПА: Социјалне помоћи	напређење заштите сиромашних	број корисника једнократне помоћи у односу на укупан број грађана	директор ЦСР, помоћник председника општине задужен за социјалну заштиту	700/34188	710/34188	720/34188	720/34188	25.850.000,00
0901 - 0003	ПА: Подршка социо-хуманитарним организацијама	подстицање развоја разноврсних социјалних и других услуга у заједници	број удружења која добијају средства из буџета општине		11	12	12	14	15.010.000,00

0901 - 0005	ПА: Активности Црвеног крста	Социјално деловање – олакшавање људске патње пружањем ургентне помоћи лицима у невољи, развијањем солидарности, организовањем различитих врста помоћи	број корисника народне кухиње	Секретар Ц.Крста Шид	350	350	360	360	11.500.000,00
0901 -П1	Пројекат: Помоћ у кући за старија лица	Помоћ у кући за старија немоћна лица	број корисника	помоћник председника општине задужен за социјалну заштиту	243	250	260	260	950.000,00
0901 - 0006	Подршка деци и породици са децом	Унапређење популационе политике	број мера материјалне подршке намењем мерама локлане популационе политике	одељење за друштвене делатности, помоћни к председника општине задужен за социјалну заштиту	5	5	6	6	27.300.000,00
1801	ПРОГРАМ 12: ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	Унапређење здравља становништва	Покривеност становништва примарном здравственом заштитом	директор дома здравља	100%	100%	100%	100%	2.420.000,00
1801 - 0001	ПА: Функционисање установа примарне здравствене заштите	Унапређење доступности, квалитета и ефикасности ПЗЗ	Процент реализације планова инвестирања у објекте и опрему установа ПЗЗ	директор дома здравља	80%	90%	100%	100%	2.000.000,00
1801 - 0002	ПА: Мртвозорство								420.000,00

1301	ПРОГРАМ 14: РАЗВОЈ СПОРТА И ОМЛАДИНЕ	Обезбеђење услова за бављење спортом свих грађана и грађанки града/општине	број спроведених акција, програма и пројеката који подржавају активно и рекреативно бављење спортом	директор установе "Партизан" и начелник ОУ Шид	3	3	5	5	39.895.000,00
1301 - 0001	ПА: Подршка локалним спортским организаацијама, удружењима и савезима	Обезбеђивање услова за рад и унапређивање капацитета спортских организаација преко којих се остварује јавни интерес у области спорт у општини	број годишњих програма спор. организација финансираних од стране општне	Општинска управа – начелник	60	62	63	64	23.500.000,00
1301 - 0002	ПА: Подршка предшколском и школском спорту	унапређење предшколског и школског спорта	број програма којима се реализују активности школског спорта	Општинска управа – начелник	1	1	2	2	95.000,00
1301 - 0004	ПА: Функционисање локалних спортских установа	Обезбеђивање услова за рад установа из области спорта	степен искоришћења капацитета установа	директор установе "Партизан" и начелник ОУ Шид	80%	80%	85%	85%	15.800.000,00
1301 - 0005	ПА: Спровођење омладинске политике	Подршка активном укључивању младих у различите друштвене активности	број младих жена корисника услуга	координатор канц. за младе и начелник ОУ Шид	48%	50%	50%	50%	500.000,00
1502	ПРОГРАМ 4: РАЗВОЈ ТУРИЗМА	Повећање прихода од туризма	порастан укупног броја посетилаца Туристичко- инфо центра	Директор ТОШ и КЛЕР	200%	284%	300%	325%	18.038.000,00
			Пораст прихода од боравишне таксе		605.000,00	680.000,0 0	706.000,0 0	755.000,0 0	
1502 - 0001	ПА: Управљање развојем туризма	Повећање квалитета туристичке понуде и услуге	Процент повећања броја посетилаца манifestација	Директор ТОШ	29.500,00	30.300,00	30.700,00	31.000,00	11.145.000,00

			Процент повећања броја посетилаца туристичком-информативном центру	Директор ТОШ	200%	284%	300%	325%	
			Број уређених и на адекватан начин обележених(туристичка сигнализација)туристичких локалитета у граду/општини у односу на укупан број локалитета	Директор ТОШ	4	5	6	7	
1502 - 0002	ПА: Промоција туристичке понуде	Адекватна промоција туристичке понуде	Број сајмова на којима Туристичка организације учествује у земљи и иностранству	Директор ТОШ	7	8	9	9	6.893.000,00
			Укупан број штампаног пропагандног материјала	Директор ТОШ	15000	15500	16000	16500	
0401	ПРОГРАМ 6: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Унапређење управљања комуналним и осталим отпадом	процент становништва покривеног услугом прикупљања комуналног отпада	ОУ Шид и ЈКП Стандард Шид	98,00%	100%	100%	100%	5.500.000,00
0401 - 0001	ПА: Управљање заштитом животне средине	Испуњење обавеза у складу са законима у домену постојања стратешких и оперативних планова као и мера заштите	усвојен програм заштите животне средине са акционим планом	ОУ Шид и ЈКП Стандард Шид	да	да	да	да	500.000,00
0401 - 0006	ПА: Управљање осталим врстама отпада	Одрживо управљање осталим врстама отпада	број очишћених „дивљих“ депонија	ОУ Шид и ЈКП Стандард Шид	7	7	6	6	5.000.000,00

2001	ПРОГРАМ 8: ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ	Повећање обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем	Процент деце која су уписана у предшколске установе	директор предшколске установе	100%	100%	100%	100%	136.358.000,00
2001 - 0001	ПА: Функционисање предшколских установа	Обезбеђени адекватни услови за васпитно образовни рад са децом уз повећан обухват	просечан број деце у групи (јасле, предшколски, припремно предшколски програм)	директор предшколске установе	17,73	17,96	17,96	17,96	136.358.000,00
1201	ПРОГРАМ 13: РАЗВОЈ КУЛТУРЕ	подстицање развоја културе	број грађана у општини у односу на укупан број установа	директори установа културе	34188/4	34188/4	34188/4	34188/4	107.506.000,00
1201 - 0001	ПА: Функционисање локалних установа културе	обезбеђење редовног функционисања установа културе	број запослених у установама културе у односу на број запослених у ЈЛС	Директори установа културе	33	34	35	39	71.121.000,00
1201 - 0002	ПА: Јачање културне продукције и уметничког стваралаштва	Повећање учешћа грађана у културној продукцији и уметничком стваралаштву	Број грађана који су учествовали у програмима културне продукције уметничког стваралаштва		10000	10200	10500	11000	17.225.000,00
1201 -П1	Пројекат: Представљања културно-историјског наслеђа у сарадњи са удружењима зена са територије општине Шид	Представљање културно-историјског наслеђа и што веће укључење жена кроз сарадњу са удружењима зена са територије општине Шид	број удружења која добијају средства из буџета општине	ОУ	15	16	16	16	1.000.000,00
1201 -П2	Пројекат: Сарадња са осталим удружњима грађана са територије општине Шид	Сарадња са удружењима грађана из осталих области друштвеног живота локалне заједнице	број удружења која добијају средства из буџета општине	ОУ	54	55	56	56	3.000.000,00

1201 -П3	Пројекат: Успостављање wireless hotspot локација на територији Шида	Боља доступност информацијама кроз повећану понуду квалитетних медијских садржаја из области друштвеног живота ЈЛС	покривеност локација	КЛЕР	0	100,00%	100,00%	100,00%	100.000,00
1201 -П4	Пројекат: "Реконструкција биоскопске сале - замена електроинсталације и замена постојећих седишта"	Реконструкција биоскопске сале - замена електроинсталације и замена постојећих седишта у циљу побољшања услова за рад и безбедности	Реконструисана биоскопска сала	Директор КОЦ ШИД	0	100,00%	0	0	1.200.000,00
1201 - 0003	ПА: Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа	Унапређење очувања културно-историјског наслеђа	Број реализованих програма популаризације културно историјског наслеђа на нивоу локалне заједнице	Начелник ОУ Конкурс за расподелу средстава из буџета верским заједницама	12	15	15	15	3.860.000,00
				Директор музеја	5	8	9	10	
				Директор галерије слика					
1201 - 0004	ПА: Остваривање и унапређивање јавног интереса у области јавног информисања	Повећана понуда квалитетних медијских садржаја из области друштвеног живота локалне заједнице	број програмских садржаја подржаних на конкурсима јавног информисања	Начелник ОУ	6	6	6	7	10.000.000,00
УКУПНО:									1.029.232.000,00

Расходи и издаци буџета по функционалној класификацији

Функционална класиф.	Опис	Укупна средства	Структура %
1	2	3	4
111	Извршни и законодавни органи	37.798.000,00	3,67
330	Судови	4.010.000,00	0,39
130	Опште услуге	147.308.000,00	14,31
170	Трансакције јавног дуга	6.250.000,00	0,61
112	Финансијски и фискални послови ТБР	23.000.000,00	2,23
112	Финансијски и фискални послови СБР	2.000.000,00	0,19
320	Услуге противпожарне заштите	1.250.000,00	0,12
220	Цивилна одбрана	12.588.000,00	1,22
160	Опште јавне услуге неklasификоване на другом месту	42.426.000,00	4,12
620	Развој заједнице	27.230.000,00	2,65
640	Улична расвета	33.500.000,00	3,25
540	Заштита биљног и животињског света и крајолика	30.700.000,00	2,98
510	Управљање отпадом	28.000.000,00	2,72
630	Водоснабдевање	71.825.000,00	6,98
411	Општи економ.и комерц.послови	5.000.000,00	0,49
421	Пољопривреда	41.860.000,00	4,07
451	Друмски саобраћај	61.360.000,00	5,96
912	Основно образовање	56.100.000,00	5,45
920	Средње образовање	12.900.000,00	1,25
070	Соц.помоћ угроженом становништву неklas.на др.месту	25.850.000,00	2,51
010	Болест и инвалидност	12.150.000,00	1,18
090	Соц.заштита неklas на др.месту	14.360.000,00	1,40
020	Старост	950.000,00	0,09
040	Породица и деца	27.300.000,00	2,65
721	Опште медицинске услуге	2.420.000,00	0,24
820	Услуге културе	100.806.000,00	9,79
840	Верске и остале услуге заједнице	2.500.000,00	0,24

133	Опште услуге	3.000.000,00	0,29
810	Услуге рекреације и спорта	39.895.000,00	3,88
473	Туризам	18.038.000,00	1,75
560	Заштита животне средине неklasификована на другом месту	500.000,00	0,05
911	Предшколско образовање	136.358.000,00	13,25
	УКУПНО:	1.029.232.000,00	100,00

III ИЗВРШАВАЊЕ БУЏЕТА

Члан 10.

За извршење ове Одлуке одговоран је председник општине, а за законито и наменско коришћење средстава распоређених буџетом одговорна лица корисника јавних средстава.

Наредбодавац за извршење буџета је председник општине.

Председник општине подноси извештај Скупштини општине о реализацији Одлуке о буџету и коришћењу сталне и текуће буџетске резерве, најмање два пута годишње, у роковима утврђеним чланом 76. Закона о буџетском систему.

Члан 11.

Председник општине може донети одлуку о промени износа распоређених за поједине намене у буџету, у оквиру предвиђеног обима буџета, у складу са чланом 61. Закона о буџетском систему, о реализацији истог стара се одељење за финансије.

Уколико дође до већег остварења планираниог обима средстава, променом апропијације на више, а у складу са чланом 5. Закона о буџетском систему, могуће је увећати план прихода.

Члан 12.

Општинско веће општине Шид одговорно је за спровођење фискалне политике и управљање јавном имовином, приходима и примањима и расходима и издацима на начин који је у складу са Законом о буџетском систему.

Овлашћује се председник општине Шид, да у складу са чланом 27ж закона о буџетском систему може поднети захтев Министарству финансија за одобрење фискалног дефицита изнад утврђеног дефицита од 10 %, уколико је исти резултат реализације јавних инвестиција, а у складу са утврђеним роковима.

Члан 13.

Новчана средства буџета општине и директних и индиректних корисника средстава буџета, воде се и депонују на консолидованом рачуну трезора.

Члан 14.

За финансирање дефицита текуће ликвидности, који може да настане услед неуравнотежености кретања у приходима и расходима буџета, председник општине може донети одлуку о краткорочној позајмици у оквиру консолидованог рачуна трезора Шид.

Члан 15.

Распоред планираних расхода врши се тромесечним плановима (квотама) садржаним у у плану извршења буџета општине Шид. Корисник средстава буџета може вршити плаћања у границама прописаних квота.

Средства распоређена за финансирање расхода и издатака корисника буџета, преносе се на основу захтева корисника.

Уз захтев корисници су дужни да доставе копије комплетне документације за плаћање.

Члан 16.

Руководилац Одељења за финансије може да у току буџетске године врши усклађивање са изменама контног плана.

Члан 17.

Распоред и коришћење средстава у 2017. години по посебном акту (Правилнику) који доноси надлежни извршни орган општине вршиће се у оквиру следећих апропријација:

- Раздео 5, функција 133 Остале опште услуге, економска класификација 481000 Дотације непрофитним организацијама;
- Раздео 5, функција 840 Верске заједнице и објекти, економска класификација 481000 Дотације непрофитним организацијама;
- Раздео 5, функција 810 Спорт и омладина, економска класификација 481000 Дотације непрофитним организацијама;
- Раздео 5, функција 820 Услуге културе, економска класификација 481000 Дотације непрофитним организацијама
- Раздео 5, функција 090 Социјална заштита, економска класификација 481000 Дотације осталим удружењима грађана.

Члан 18.

Распоред и коришћење средстава Буџетског фонда за заштиту животне средине општине Шид за 2017. годину вршиће се у складу са Програмом коришћења средстава Буџетског фонда за заштиту животне средине општине Шид који усваја Скупштина, уз претходно прибављену сагласност надлежног Министарства.

Члан 19.

Распоред и коришћење наменских прихода од новчаних казни за саобраћајне прекршаје вршиће се у складу са Програмом коришћења средстава за унапређење

безбедности саобраћаја на територији општине Шид за 2017. годину, које усваја Општинско Веће општине Шид.

Члан 20.

Распоред и коришћење средстава у 2017. години у оквиру Програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта вршиће се на основу Годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта, који доноси Комисија за израду годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта у општини Шид.

Члан 21.

Директни и индиректни корисници средстава буџета могу користити средства распоређена овом Одлуком само за намене за које су им по њиховим захтевима та средства одобрена и пренета.

Члан 22.

Корисник буџета може преузимати обавезе на терет буџета само до износа апропријације утврђене Одлуком, што значи да је у обавези да усклади расходе са висином одобрених средстава, руководећи се начелом рационалности и штедње.

Преузете обавезе чији је износ већи од износа средстава предвиђених Одлуком или су у супротности са Законом о буџетском систему и актима Скупштине општине, не могу се извршавати на терет буџета.

Члан 23.

Обавезе према корисницима буџетских средстава извршавају се сразмерно оствареним примањима буџета.

Ако се у току године примања смање, издаци буџета извршаваће се по приоритетима, и то: обавезе утврђене законским прописима на постојећем нивоу и минимални стални трошкови, текуће поправке и одржавање и материјал неопходни за несметано функционисање корисника буџетских средстава.

Ако корисници буџетских средстава остваре додатне приходе (приходе од других нивоа власти и сопствене приходе) у износу већем од предвиђеног износа, могу користити средства остварена из додатних прихода до нивоа до ког су та средства и остварена, а за намене утврђене овом Одлуком.

Ако корисници буџетских средстава не остваре додатне приходе, апропријације утврђене из тих прихода неће се извршавати на терет средстава буџета. Током године размотриће се основ остваривања сопствених прихода и поступити по препоруци Министарства финансија.

Члан 24.

Корисници буџетских средстава су дужни да на захтев Одељења за финансије ставе на увид документацију и доставе податке на основу којих се врши финансирање њихових расхода.

Пре покретања јавне набавке за преузимање обавеза за капиталне пројекте и остале расходе корисник буџетских средстава је обавезан да прибави сагласност надлежног органа.

Обавезе преузете из претходне године, у складу са одобреним апропријацијама у тој години, које се не изврше, преносе се у наредну буџетску годину и имају

статус преузетих обавеза и извршавају се на терет одобрених апропријација у тој години.

Члан 25.

Остварена добит јавних предузећа је јавни приход који остварује јединица локалне самоуправе на основу учешћа у добити јавних предузећа, чији је оснивач.

На основу члана 58. Закона о јавним предузећима, јавна предузећа су у обавези да Одлуком о расподели добити, коју доноси надзорни одбор јавног предузећа, уз сагласност оснивача, део остварене добити усмеравају оснивачу и уплаћују на рачун прописан за уплату јавних прихода.

Јавна предузећа чији је оснивач општина дужни су да најкасније до 30. новембра текуће године део од најмање 50% добити, односно вишка прихода над расходима по завршном рачуну за 2015. годину уплате у буџет општине Шид.

Изузетно обавезу по основу уплате добити нема јавно предузеће које уз сагласност оснивача, донесе одлуку да из добити покрије губитак, односно повећа капитал, а расположива средства употреби за финансирање инвестиција.

Члан 26.

Приходи који су погрешно уплаћени, или уплаћени у већем износу од прописаног, враћају се на терет погрешно или више уплаћених прихода, ако посебним прописима није другачије одређено.

Приходи из става 1. овог члана враћају се у износима у којима су погрешно или више уплаћени у корист буџета.

Члан 27.

Корисници буџетских средстава пренеће на рачун извршења буџета до 31. децембра 2017. године, сва средства која нису утрошена за финансирање расхода у 2017. години, а која су овим корисницима пренета у складу са Одлуком о буџету општине за 2017. годину.

Члан 28.

Ову Одлуку доставити Министарству финансија.

Члан 29.

Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања, примењиваће се од 1. јануара 2017. године и објавиће се у "Службеном листу општине Шид".

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ШИД

Број: 011-293/П-16

Датум: 20. децембар 2016

Шид

**ПРЕДСЕДНИК
Велимир Ранисављевић**

На основу члана 32. став 1. тачка 20. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС број: 129/07 и 83/14), члана 40. став 1. тачка 46. Статута општине Шид („Сл. лист општине Шид“ број: 18/15-пречишћен текст) и члана 77. став 3. Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе („Службени гласник РС“ број: 21/16), Скупштина

општине Шид на својој седници, одржаној дана 20. децембра 2016. године усвојила је следећи

**КАДРОВСКИ ПЛАН
ОПШТИНСКЕ УПРАВЕ, ОПШТИНСКОГ
ПРАВОБРАНИЛАШТВА И СТРУЧНИХ
СЛУЖБИ ОПШТИНЕ ШИД за 2017. Годину**

Кадровски план састоји се од приказа броја запослених према радним местима и звањима, броја запослених са радним односом на неодређено време који су потребни у години за коју се исти доноси у Општинској управи, Општинском правобранилаштву и стручним службама општине Шид, броја припавника чији се пријем планира и броја запослених чији се пријем у радни однос на одређено време планира у Кабинету председника општине, или због повећаног обима посла у наведеним организационим облицима општине Шид.

**1) Постојећи број службеника и намештеника
на дан 15. децембар 2016. године**

- по радним местима у Општинској управи

Радна места службеника	број извршилаца
Начелник општинске/градске управе	1
Руководилац Одељења за општу управу	1
Извршилац за административне послове-матичар	8
Извршилац за административне послове-заменик матичара	6
Извршилац за административне послове	1
Извршилац за административне послове-интени достављач	1 (непопуњен)
Извршилац за бирачки списак	1
Извршилац писарнице	1
Извршилац отпреме поште и архиве	1
Извршилац за прихват избеглица и административно-техничке послове	1
Извршилац за послове ванредних ситуација и одбрамбених припрема	1 (запослен на одређено време)
Извршилац за послове предузетништва и система 48 сати	1
Шеф службе за техничке послове	1
Шеф одсека-извршилац за пријем поднесака и административне послове	1
Извршилац за лична стања грађана	1
Матичар	1
Заменик матичара	1
Руководилац Одељења за друштвене делатности-Саветник за заштиту права пацијената	1
Извршилац за борачку-инвалидску, социјалну и здравствену заштиту и радне односе	1 (непопуњен)
Извршилац за финансијско материјалне послове и ликвидатуре борачко-инвалидске заштите	1 (запослен на одређено време)
Извршилац за послове родитељског додатка, породилског одсуства и материјалне помоћи деци и ученицима	1
Извршилац за послове дечијег додатка и културе-заменик матичара	1
Извршилац за пријем захтева и ликвидатуре из области друштвене бриге о деци	1
Руководилац Одељења за финансије	1 (запослен на одређено време)
Шеф рачуноводства	1 (запослен на одређено време)
Извршилац за финансијску контролу и извештавање	1 (непопуњен)
Извршилац за буџет	1

Извршилац за послове трезора	1
Извршилац за помоћне књиге	1
Извршилац за послове обрачуна плата-благајник	1
Извршилац за послове месних заједница	1
Шеф Одсека за локални економски развој	1
Извршилац за послове развоја и привреде	1
Извршилац за израду пројеката и послове развоја	1 (непопуњен)
Извршилац за израду пројеката и послове развоја-координатор канцеларије за младе	1 (запослен на одређено време)
Извршилац за послове развоја пољопривреде	1
Извршилац за пољопривреду	1 (запослен на одређено време)
Руководилац Одељења за локалну пореску администрацију-извршилац за теренску контролу и наплату	1
Инспектор канцеларијске контроле	1
ИТ администратор	1
Порески контролор	2
Извршилац за послове пореске евиденције	1
Извршилац за административно-техничке послове локалне пореске администрације	1
Руководилац Одељења за урбанизам-комунално стамбене и имовинско-правне послове	1 (запослен на одређено време)
Шеф Службе за урбанизам, обједињену процедуру и заштиту животне средине	1
Извршилац за спровођење обједињене процедуре, комуналне послове и грађевину	1
Извршилац за пријем и обраду захтева, обједињену процедуру, заштиту животне средине и регистратор	1 (запослен на одређено време)
Извршилац за спровођење обједињене процедуре и заштиту животне средине	1
Шеф Одсека за инфраструктуру	1
Извршилац за послове инвестиција	1 (непопуњен)
Извршилац за обраду података грађевинског земљишта, саобраћаја и информационе послове	1 (непопуњен)
Извршилац за послове јавних набавки	1
Помоћник извршиоца за послове јавних набавки	1 (непопуњен)
Извршилац за имовинско-правне послове и управљање општинском имовином	1 (запослен на одређено време)
Извршилац за послове располагања непокретносима, стамбено-комуналне послове, враћање одузетог земљишта-заменик матичара	1
Руководилац Одељења за инспекцијске послове	1
Грађевински инспектор	1
Инспектор за заштиту животне средине	1
Саобраћајни инспектор	1
Комунални инспектор	2
Просветни инспектор и извршилац за послове образовања	1 (запослен на одређено време)
Спортски инспектор, извршилац за послове спорта и комунални инспектор за послове трговине и заштите потрошача	1 (непопуњен)
Руководилац Одељења за скупштинске и правно стручне послове	1 (непопуњен)
Извршилац за послове Скупштине	1

Извршилац за послове Општинског већа	1
Извршилац за административно-техничке послове	2 (1 непопуњен)
Радна места намештеника	број извршилаца
Интерни достављач	1 (непопуњен)
Достављач	6
Регулатор паркинг простора Општинске управе и извршилац за техничке послове	1 (непопуњен)
Електричар	1
Возач комбија	1
Возач	1
КВ возач	1
Сервирка-кафекуварица	1
Спремачица	3 (1 непопуњен)
Дактилограф	1
Возач у Кабинету председника општине	1 (запослен на одређено)

- по звањима у Општинској управи

Звања службеника и намештеника	број извршилаца
службеник на положају-прва група	1
самостални саветник	12 (3 на одређено време, 2 непопуњена)
саветник	27 (4 на одређено време, 4 непопуњена)
млађи саветник	1
сарадник	13 (3 на одређено време, 2 непопуњена)
виши референт	27 (2 непопуњена)
намештеник	18 (1 на одређено време,3 непопуњена)

У Општинској управи радни однос мирује (1) једном службенику који је био распоређен на радно место у звању самосталног саветника.

- по радним местима у Општинском правобранилаштву

Радна места службеника	број извршилаца
Првобранилачки помоћник	1

- по звањима у Општинском правобранилаштву

Звања службеника и намештеника	број извршилаца
млађи саветник	1

- по радним местима у Служби буџетске инспекције

Радна места службеника	број извршилаца
Буџетски инспектор	1

- по звањима у Служби буџетске инспекције

Звања службеника и намештеника	број извршилаца
самостални саветник	1

- по радним местима у Служби интерне ревизије

Радна места службеника	број извршилаца
Интерни ревизор	1

- по звањима у Служби интерне ревизије

Звања службеника и намештеника	број извршилаца
самостални саветник	1

2) **Број запослених са радним односом на неодређено време који су потребни у 2017. години години за коју се доноси Кадровски план**

Звања службеника и намештеника	број извршилаца
самостални саветник	12
саветник	27
млађи саветник	1
сарадник	13
виши референт	27
намештеник	18

3) **Број приправника чији се пријем планира**

Приправници	број извршилаца
висока стручна спрема (240 ЕСПБ бодова)	1

4) **Број запослених чији се пријем у радни однос на одређено време планира у Кабинету председника општине**

Висина стручне спреме	Број извршилаца
висока стручна спрема (240 ЕСПБ бодова)	1
виша стручна спрема (180 ЕСПБ бодова)	1
средња стручна спрема	1
основна школа	1

5) **Број запослених чији се пријем у радни однос на одређено време планира због повећања обима посла**

Висина стручне спреме	Број извршилаца
висока стручна спрема (240 ЕСПБ бодова)	6
виша стручна спрема (180 ЕСПБ бодова)	2

Кадровски план Општинске управе, Општинског правобранилаштва и стручних служби општине Шид, ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу општине Шид.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ШИД

Број: 011-294/II-16

Дана: 20. децембра 2016.

Шид

ПРЕДСЕДНИК
Велимир Ранисављевић

На основу члана 209. став 1. Закона о општем управном поступку (“Сл. лист СРЈ 33/97 и 31/01 и “Службени гласник РС“ број: 30/10), члана 32. став 1. тачка 20. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“ број: 129/07 и 83/14) и члана 40. став 1. тачка 46. Статута општине Шид („Сл. лист општине Шид“ број: 18/15-пречишћени текст), председник Скупштине је дана 20.12. 2016. године, донео

ЗАКЉУЧАК

Исправљају се грешке у Кадровском плану Општинске

управе, Општинског правобранилаштва и стручних служби општине Шид број:011-294/II-16 од 20.12.2016.године тако што у тачки 5. код броја извршилаца са високом стручном спремом уместо броја “6” треба да стоји број “7”, а код броја извршилаца са вишом стручном спремом уместо броја “2” треба да стоји број “6”.

Закључак производи правно дејство од дана од кога производи правно дејство Кадровски план који се исправља.

И Образложење

Правни основ за доношење Закључка садржан је у члану 209. став 1. Закона о општем управном поступку (“Сл. лист СРЈ 33/97 и 31/01 и “Службени гласник РС“ број: 30/10), члану 32. став 1. тачка 20. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“ број 129/07 и 83/14) и члану 40. став 1. тачка 46. Статута општине Шид („Службени лист општине Шид“ број 18/15-пречишћени текст).

Одредбом члана 209. став 1. прописано је да Орган који је донео решење, односно службено лице које је потписало или издало решење, може у свако време исправити грешке у именима или бројевима, писању или рачунању, као и друге очигледне нетачности у решењу

или његовим овереним преписима. Исправка грешке производи правно дејство од дана од кога производи правно дејство решење које се исправља.

Такође одредбом чланом 32. став 1. тачка 20. Закона о локалној самоуправи као и одредбом члана 40. став 1. тачка 46. Статута општине прописано је да Скупштина општине обавља и друге послове утврђене Законом и овим Статутом.

Приликом припреме материјала за седницу Скупштине општине учињене су очигледне техничке грешке у предлогу горе наведеног Кадровског плана тако што су унети погрешни подаци у тачки 5. где се наводи: “6 извршилаца са високом стручном спремом” и “2 извршиоца са вишом стручном спремом”.

Како је горе наведени Кадровски план на основу Предлога који је садржао техничке грешке и усвојен на седници Скупштине одржаној дана 20.12.2016.године а с обзиром на законску могућност прописану у члану 209. став 1. наведеног Закона да “Службено лице које је потписало или издало решење, може у свако време исправити грешке у именима или бројевима, писању или

рачунању, као и друге очигледне нетачности у решењу или његовим овереним преписима донета је одлука као у диспозитиву”.

II

УПУТСТВО О ПРАВНОМ СРЕДСТВУ:

Против овог закључка може се поднети жалба у року од 15 дана од дана достављања закључка.

III

Овај Закључак ступа на снагу даном доношења.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ШИД

Број: 011-294 -1/II-16

Дана: 20.12.2016.године

Шид

ПРЕДСЕДНИК
Велимир Ранисављевић

На основу одредбе члана 20. став 1. тачка 1. и 9. и члана 32. став 1. тачка 4. Закона о локалној самоуправи (“Сл. гласник РС” број: 129/07) и члана 15. став 1. тачка 1. и 10. и члана 40. став 1. тачка 5. Статута општине Шид (“Сл. лист општине Шид” број: 18/15-пречишћени текст), Скупштина општине Шид је на својој седници одржаној дана 20. децембра 2016.године донела

СТРАТЕШКИ ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ШИД 2016.-2021.

САДРЖАЈ

	Обраћање Председника општине Шид	5
	Учесници у изради „Стратешког плана развоја општине Шид за период 2016-2021“	7
I	Увод	11
II	Ситуациона анализа	19
III	SWOT анализа	123
IV	Визија, стратешки проритети и циљеви развоја општине Шид	131
V	Праћење и вредновање	167
VI	Финансирање локалног развоја	169

ОБРАЋАЊЕ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ ШИД

Поштовани грађани општине Шид,

Пред Вама се налази Стратешки план развоја општине Шид за следећи петогодишњи период 2016-2021. У савременим условима ефикасан развој локалне заједнице и обезбеђивање бољих услова живота грађана подразумева процес планирања, којим се интегришу синергетски повезане активности локалних власти, грађана, привредних и других релевантних субјеката и усмеравају ка реализацији постављених развојних циљева.

Наши мотиви за улазак у захтеван и сложен процес припреме стратешког плана развоја наше општине се базирају на два кључна разлога: први је формално-правни и повезан је са законском обавезом јединица локалне самоуправа у Србији (општине и градови) да се старају о економском развоју својих локалних заједница (Закон о локалној самоуправи (Сл. Гласник РС 129/2007 и 83/2014, члан 20.); други је суштински и тиче се значаја стратешког планирања у савременим условима у којима је оно постало један од кључних управљачких инструмената за обезбеђење ефикасног развоја локалних заједница.

У раду на припреми стратешког плана ми смо се водили неким важним начелима који обезбеђују да процес буде заиста ефективан и ефикасан, и то:

- да планирање не сме да буде *ad hoc* функција, већ то мора да буде процес који се одвија на систематски, цикличан и континуиран начин; након истека периода за који је припремљен стратешки план Општине за пређашњи период (2010-15) ми смо приступили припреми плана за наредни период;
- као сложен процес, планирање у локалној самоуправи мора да укључи све релевантне субјекте локалне заједнице: руководство Општине, стручне службе; буџетске кориснике; грађане и удружења грађана, привредне субјекте (велика и мала предузећа, предузетнике, пољопривредне произвођаче) и др.;
- процес стратешко планирање у локалним самоуправама, при томе, мора да буде транспарентан процес у коме је пружена могућност да сви релевантни субјекти учествују у планирању будућности локалне заједнице.

Полазећи од ових начела, ми смо учинили све што је било могуће да у процесу израде документа који се налази пред Вама учешће узму сви заинтересовани грађани и институције, чиме су створени услови да свако према својим могућностима и реалним амбицијама да свој допринос бољитку заједнице у којој живи и креирању њене боље будућности.

Представљајући Вам резултат заједничког рада, Стратешки план општине Шид за наредни петогодишњи период, могу да изразим своје уверење да ћемо то учинити на одговоран, реалан и стручан начин и да ћемо успети да реализујемо постављене циљеве и да ћемо створити повољан амбијент за стране и домаће инвестиције; ојачати сектор пољопривреде и прерађивачку индустрију; стварити једнаке шансе за запошљавање

свим нашим грађанима; изградити функционалну инфраструктуру у складу са нашим геостратешким положајем; створити амбијент за развој туризма, на одговарајући начин бринути о нашој културно историјској баштини као непроцењивом богатству; и да ћемо тиме створити услове да као најзападнија општина у Срему постанемо лидер у Региону на путу ка Европи.

С поштовањем,
Предраг Вуковић
Председник општине Шид

**УЧЕСНИЦИ У ИЗРАДИ „СТРАТЕШКОГ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ШИД
ЗА ПЕРИОД 2016-2021“**

Наручилац документа:	
Општина Шид	
<ul style="list-style-type: none"> - Предраг Вуковић, председник - Зоран Семеновић, заменик председника општине 	
Носилац израде стратегије:	
Канцеларија за локални економски развој општине Шид	
- Бранимирка Риђошић	
Стручни консултант израде стратегије:	
„Economic alternatives“ Београд	
<ul style="list-style-type: none"> - Јованка Манић - Звонко Брњас 	
РАДНЕ ГРУПЕ	
РАДНА ГРУПА ЗА АГРОКОМПЛЕКС	
Координатор радне групе	Чланови радне групе
Дејан Којић, ЈКП „Водовод“ Шид	Зоран Семеновић-Општина Шид, Далибор Старовлас-Општина Шид, Сава Михајловић-Општина Шид, Дејан Вученовић-Општина Шид, Мирослав Чавић-пољопривредно газдинство Бождар Бањанин-Fruit Product В.М.В. Небојша Кендришић- ветеринарска станица Кендришић Васо Косић-пољопривредно газдинство Борислав Мијатовић- пољопривредно газдинство Предраг Радмановић- пољопривредно газдинство Драган Крсмановић- МК COMMERCE
РАДНА ГРУПА ЗА ПРИВРЕДУ И МАЛА И СРЕДЊА ПРЕДУЗЕЋА	
Координатор радне групе	Чланови радне групе
Драган Гутић, Општина Шид	Бранислав Нонковић- Општина Шид, Слађана Маховац-Општина Шид, Бранимирка Риђошић- Општина Шид, Гордана Митић- Општина Шид, Небојша Илић-Општина Шид, Радован Лукић- „МПЗ-Аграр“, доо Нови Сад

	Дејан Којић- ЈКП „Водовод“ Шид Стеван Ђулум- УТП Војводина доо Шид Ђорђе Томић-Општина Шид Небојша Лемајић-„Механограф,, Шид
РАДНА ГРУПА ЗА ТУРИЗАМ	
Координатор радне групе	Чланови радне групе
Кристина Радосављевић, Туристичка организација општине Шид	Зоран Видовић-МЗ Беркасово Радмила Бобић-ТОШ Шид, Јелена Пастрећка-ТОШ Шид, Зорица Граховац -ТОШ Шид, Срђан Тодоровић- ТОШ Шид, Весна Буројевић-Галерија слика „Сава Шумановић“ Шид
РАДНА ГРУПА ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ	
Координатор радне групе	Чланови радне групе
Александар Јовановић, Јавно предузеће за стамбене услуге и грађевинско земљиште Шид	Зоран Семеновић- Општина Шид, Игор Михајловић- Општина Шид, Драган Петровић- Општина Шид, Гордана Митић- Општина Шид, Тихомир Стаменковић- Општина Шид, Драгица Милић- ЈПСУГЗ „Шид“ Марко Бајић-ЈКП „Водовод Шид“ Бранко Јошић- ЕД Сремска Митровица Јосип Логарушић- „Шидпројект“ доо Шид
РАДНА ГРУПА ЗА ГЕОГРАФИЈУ И ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ	
Координатор радне групе	Чланови радне групе
Ромко Папуга, Општина Шид	Ивица Јовић- Општина Шид, Бранислав Нонковић- Општина Шид, Наташа Нонковић- Општина Шид, Гордана Леро- Општина Шид, Радмила Лукић- Општина Шид, Петар Дамјановић- Општина Шид, Слађана Маховац-Општина Шид, Слађана Каролић- РГЗ Шид
РАДНА ГРУПА ЗА ЕКОЛОГИЈУ	
Координатор радне групе	Чланови радне групе
Бранимирка Риђошић, Општина Шид	Александра Недић- Општина Шид, Никола Тарајић- Општина Шид,

	<p>Желька Јарић –Општина Шид, Славица Сремац- ЈКП „Стандард“ Шид, Милена Петко- ЈКП „Стандард“ Шид Миодраг Марјановић- ЈКП“Водовод“ Шид Мита Аврамов-Општина Шид Тихомир Стаменковић-Општина Шид</p>
РАДНА ГРУПА ЗА ДРУШТВЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ	
Координатор радне групе	Чланови радне групе
<p>Миленка Субић, Општина Шид</p>	<p>Снежана Бунић- Општина Шид, Гордана Леро-Општина Шид, Крсто Куреш –Дом здравља „Шид“ Далибор Фарбаш- ОШ „Бранко радичевић“ Шид Срђан Малешевић- КОЦ Шид Весна Буројевић- Галерија слика „Сава Шумановић“ Шид Љубинка Пантић-Музеј „Илијанум“ Шид Славица Варничкић-Народна библиотека „Симеон Пишчевић“ Шид Јово Дрезга –СТШ „Никола Тесла „ Шид Светлана Смолић- ПУ „Јелица Станивуковић Шиља“ Шид Младен Арсеновић – Установа за спорт „Партизан“ Бранко Новаковић- спортски радник</p>

I

УВОД

Израда стратешког плана развоја је законска обавеза сваке локалне самоуправе. Према члану 20. Закона о локалној самоуправи (Сл. гласник РС 129/2007 и 83/2014, члан 20.) општина преко својих органа, у складу са Уставом и законом 1) доноси програме развоја; 2) доноси програме и спроводи пројекте локалног економског развоја и стара се о унапређењу општег оквира за привређивање у јединици локалне самоуправе.

Поред тога, чињеница је да је у савременим условима, ефикасан и успешан развој локалних заједница тешко замислити без стратешког планирања који укључује анализу, планирање, дефинисање циљева, имплементацију и оцену постигнутих ефеката.

Скупштина општине Шид је на седници одржаној 5. септембра 2016. године усвојила предлог Одлуке о покретању поступка израде Стратешког плана развоја општине Шид за период 2016-2021.

Основни циљ покретања процеса израде Стратешког плана развоја општине Шид је побољшање услова за живот и рад становништва кроз подстицање привреде, развој инфраструктуре, искоришћавање туристичких ресурса и обезбеђивање елементарних социјалних услова за квалитетан живот (здравство, социјална заштита, образовање, култура и сл.).

Изабрани партнер на изради Стратегије је Центар за стратешко економска истраживања консалтинг фирма *Economic Alternatives* из Београда.

1.1. Значај стратешког планирања

Стратешко планирање развоја локалних самоуправа је инструмент обликовања будућности који помаже да се одреде циљеви, мере и средства и начини за остваривање постављених циљева. Оно је партиципативан процес јер укључује велики број локалних актера и интересних група. Важна последица оваквог, партиципативног приступа планирању, јесте стварање осећања „власништва“ над стратегијом али и одговорности за избор и реализацију циљева.

Стратешким планирањем постављају се правци развоја локалне заједнице за одређени период, даје се оквир за координацију између сектора, а све у циљу смањивања ризика и стварања маневарског простора онима који управљају локалним развојем.

То је процес који не само да обезбеђује непосредно учешће свих релевантних актера у његовом спровођењу, него и сам процес управљања заједницом чини транспарентним. Планирање треба да доведе до побољшања социо-економског оквира заједнице и до стварања оперативних структура које би се бавиле попуњавањем његовог садржаја. Такође, оно треба да служи као средство за уклањање/ублажавање препрека развоју и за подстицања улагања.

Овако креиран, Стратешки план развоја општине Шид има више предности:

- доприноси спровођењу националних и регионалних стратегија и креирају предуслове за коришћење средстава из националних фондова и претприступне помоћи Европске уније;
- представља синтезу свих већ донетих општинских планских докумената и основу за доношење неких других;
- представља основу за даље процесе планирања
- он је динамичан, односно може се мењати, али такође се мора поштовати и примењивати.
- њиме се заједнички ствара слика будућности заједнице (визија) а затим и коцензус око заједничких циљева и начина на које је те циљеве могуће остварити;
- кроз окупљање и мотивисање већег броја актера омогућено је покретање локалних развојних иницијатива, генерисање већег броја предлога активности и акумулирање знања, идеја, енергије и искуства. На тај начин ствара се простор за здраву дискусију и критику, и време за постизање сагласности око циљева које треба реализовати;
- временом се успостављају оперативне структуре унутар локалне заједнице које обезбеђују спровођење планова, координацију политика, као и различитих инструмената финансирања дефинисаних активности.

Свеукупни циљ стратешког плана је да обезбеди:

- институционални и организациони оквир за развој локалне заједнице
- повећани квалитет живота грађана
- социјални консензус о развојној визији и стратешким правцима
- политичку подршку у његовој имплементацији

Сврха стратешког плана развоја је и да:

- општини Шид постави стратешке правце развоја у наредних 5 година;
- да понуди потенцијалне изворе средстава којима ће Општина остварити одржив економски и социјални развој;
- понудити институционални и организациони оквир за успешнији развој који ће подржати све иницијативе усмерене ка јачању конкурентних предности Општине у односу на остале општине и шире окружење;
- презентује социјални консензус око основних развојних праваца и приоритета и да осигура политичку подршку у постизању циљева, акционих планова и мера;
- промовише потенцијале Општине у ширем окружењу и сл.

Иницијатива за израду стратегије у општини Шид покренута је од стране локалне самоуправе која је обезбедила неопходну материјалну и кадровску инфраструктуру за несметано спровођење процеса планирања чиме је обезбеђена политичка подршка за доношење оваквог документа. Кроз процес остваривано је партнерство представника јавног, приватног и невладиног сектора. У процес је укључен већи број лица који су заједнички радили на:

- прикупљању података из општинских база података
- спровођењу теренских истраживања за потребе анализе привреде општине Шид
- креирању SWOT анализе и дефинисању циљева развоја
- предлагању пројектних идеја и сл.

Стратегија развоја Шида за период 2016-21 усаглашена је са развојном стратегијом Републике Србије (Развојна стратегија Републике Србије 2011–2020) и Програмом развоја АП Војводине 2014–2020. Развојна стратегија Републике Србије до 2020.

заснива се на новом моделу привредног раста Србије до 2020. године. Суштина новог модела привредног раста и развоја Србије до 2020. темељи се на одрживом и динамичном развоју индустрије која може да се уклопи у јединствено тржиште Европске уније и издржи конкурентски притисак њених чланица.

У Програму привредног развоја АП Војводине 2014-2020 постављена су три приоритетна циља и стратегије и мере за њихову реализацију. Главни приоритети у развоју АП Војводине који су дефинисани овим програмом су:

1. Развој људских ресурса
2. Развој инфраструктуре и услова за пристојан живот
3. Одрживи привредни развој
4. Развој институционалне инфраструктуре

Чињеница да је усклађен са националним и покрајинским стратешким стратегијама и да презентује заједничку вољу свих актера и да је као такав усвојен на Скупштини општине, стратешки план добија и одређени степен обавезности и осигурава да се не третира као документ нижег реда.

Један од основних предуслова успешног спровођења стратешког плана јесте изградња институција и јачање институционалних капацитета у оквиру локалне самоуправе, али и стварање услова за успостављање ефикасне сарадње између сектора. У самом процесу планирања оваква сарадња је остварена, те је и даље треба развијати и радити на њеном формализовању.

На локалној самоуправи је велика одговорност да обезбеди услове за несметано спровођење планираних активности и да оснује институцију која ће бити задужена не само за имплементацију Стратегије, него и за њен мониторинг и евалуацију.

Општинска управа је основала Канцеларију за локални економски развој општине Шид. Основне активности ове Канцеларије усмерене су на побољшање друштвено-економског положаја општине у региону и земљи. У Канцеларији за ЛЕР су запослена три лица - два стручна сарадника и један виши сарадник на изради пројеката.

Канцеларија за ЛЕР, у складу са својим капацитетима и овлашћењима, може да буде тело задужено за координацију имплементације Стратешког плана развоја општине Шид, као и за стручни консалтинг при реализацији активности и пројеката из Акционог плана који из стратегије произилази. Чињеница да су запослени прошли одређене обуке, семинаре и тренинге квалификује их, не само за послове координације спровођења стратегије, него и за послове њеног мониторинга и евалуације.

Осим наведеног, функција Канцеларије за локални економски развој је и саветодавно-услугне природе. То значи да председници месних заједница, директори јавних предузећа и друга лица која су задужена за конкурсе и пројекте, код Канцеларије могу да траже одговоре, савете и размену искустава тог типа. Она је задужена и за управљање пројектима прекограничне сарадње, њихову припрему и реализацију.

Канцеларија за развој активно сарађује са Развојном агенцијом Србије, Фондом за подршку инвестиција у Војводини „VIP“, свакодневно прати најновије информације о конкурсима републичких и покрајинских институција, фондова и организација, ради на креирању и ажурирању података, одржавању контаката са предузећима на локалном нивоу и сл.

У процесу израде Стратешког плана развоја, запослени у Канцеларији за локални економски развој учествовали су свим својим људским и материјалним капацитетима.

1.2. Методологија израде стратешког плана развоја општине Шид

Стратешки план израђен је према унапред дефинисаној методологији која укључује следеће фазе:

1. организовање процеса стратешког планирања и обезбеђивање оперативних структура за спровођење процеса (радне групе, општински форуми, канцеларија за локални развој...);
2. анализа локалне заједнице и утврђивање компаративних предности (социо-економска анализа и SWOT анализа),
3. формулисање стратегије (визија и стратешки и приоритетни циљеви)
4. израда Оперативног програма као скупа мера за реализацију дефинисаних циљева
5. спровођење планираних активности;
6. праћење и вредновање.

Формиране су радне групе сачињене од представника приватног, јавног, невладиног сектора који су стручњаци из конкретних области. Њихов рад био је организован кроз већи број радионица и састанака које су одржаване у периоду октобар-новембар 2016. године. Рад се одвијао кроз састанке локалних актера и екстерних стручњака из сваке од анализираних области. Поред дискусије, састанци су укључивали и упознавање локалних актера са методологијом рада на изради стратегије и са значајем свих фаза за дефинисање стратешких праваца развоја општине Шид, као и дискусије о главним проблемима општине, али и могућностима њиховог решавања.

Формиране су следеће радне групе:

- *„Географија и људски ресурси“* – ову групу чинили су представници Општинске управе Шид, Скупштине општине Шид, Гимназије „Сава Шумановић“, Основне школе „Сремски фронт“, РГЗ Шид.

Чланови ове радне групе су се усагласили око тога да су највећи проблеми Општине у овој области следећи: висока незапосленост, школовање неодговарајућих кадрова, низак природни прираштај и старење становништва, одлив младих, непостојање ажурне базе података, неискоришћеност природних ресурса и сл.

Предлози ове групе за решавање проблема су: отварање нових радних места, усклађивање система образовања са потребама привреде, увођење нових профила потребних привреди, смањити одлазак стручног кадра, успостављање институционалне сарадње и комуникације ради прикупљања што прецизнијих статистичких података, искоришћавање природних ресурса и сл.

- *„Привреда и сектор малих и средњих предузећа и предузетништва“* – чланове ове групе чинили су представници Општинске управе Шид, ЈП за стамбено и грађевинско земљиште, Сремска привредна комора, Victoriaoil, ЈКП „Стандард“, ЈКП „Водовод“, Механограф Шид, УТП Војводина Шид, удружења предузетника и сл.

- *„Привреда и сектор малих и средњих предузећа и предузетништва“* – чланове ове групе чинили су представници Општинске управе Шид, ЈП за стамбено и грађевинско земљиште, ЈКП „Стандард“, ЈКП „Водовод“, Механограф Шид, УТП Војводина Шид, удружења предузетника и сл.

Најозбиљнији проблеми у Општини у овој области су: недовољан ниво инвестиција, недовољно промовисање потенцијала и ресурса општине, неадекватан људски капитал, недостатак конкуренције, низак ниво продуктивности, неразвијена инфраструктура, висока незапосленост, сива економија, слаба ажурност у проналажењу потенцијалних инвеститора, лош маркетинг, лоша сарадња између партнера, и сл.

Предлози за унапређење ове области су: јасно дефинисање циљева и мера којима општина може допринети развоју МСПП, формирање индустријске зоне, привлачење инвестиција, увођење нових система квалитета, побољшање извозних капацитета, презентација производа и услуга на домаћим сајмовима, појачати подршку предузетницима и пољопривредницима и сл.

- **„Агрокомплекс“** – чланове радних група чинили су представници Општинске управе Шид, ЈП за стамбено и грађевинско земљиште, Сремска привредна комора, Victoriaoil, ЈКП „Стандард“, ЈКП „Водовод“, удружења предузетника и сл.

Проблеми у овој области које су идентификовали чланови ове радне групе су: недовољна едукација пољопривредника, проблеми у регистрацији пољопривредних газдинстава, релативно екстензивна ратарска и сточарска производња, застарела техника и технологија примарне и секундарне производње, недовољна искоришћеност природних ресурса, недостатак стручне службе за пољопривреду, уситњеност поседа, неорганизована производња и сл.

Предлози за решавање ових проблема су: формирање пољопривредне канцеларије, едуковање пољопривредника, повезивање примарне производње са прерађивачима, стварање повољне климе за инвеститоре, уређење путне и каналске мреже, увођење планске производње, јачање конкурентности примарне пољопривредне производње, боље информисање о могућностима коришћења кредита, донација, премија и сл.

- **„Инфраструктура“** – чланове радне групе чинили су представници Општинске управе Шид, Електродистрибуције „Сремска Митровица“, ЈП Завод за урбанизам, ЈКП „Стандард“, АД „Шидпројект“, Вукадиновић инжињеринг,

Највећи проблеми општине у овој области, према мишљењу чланова радне групе су транзитни саобраћај на регионалним и магистралним путевима, лоше стање путева, недовољан број паркинга, непостојање потпуне техничке регулације саобраћаја, бука и загађеност ваздуха, проблеми у снабдевању водом, депоније и сл.

Предлози за решавање ових проблема су: реконструкција нисконапонске мреже у свим местима, изградња обилазнице у циљу преусмеравања транзитног теретног саобраћаја, реконструкција локалних путних праваца, повећање површине намењене парковима, урадити гасификацију насељеног места, унапређење железнице, рекултивација депонија и депресија и сл.

- **„Туризам“** – чланове ове радне групе чинили су представници Општинске управе Шид, Галерије слика „Сава Шумановић“, Туристичке организације Шид, МНУ „Илијанум“, Сремске привредне коморе, представници месних заједница и сл.

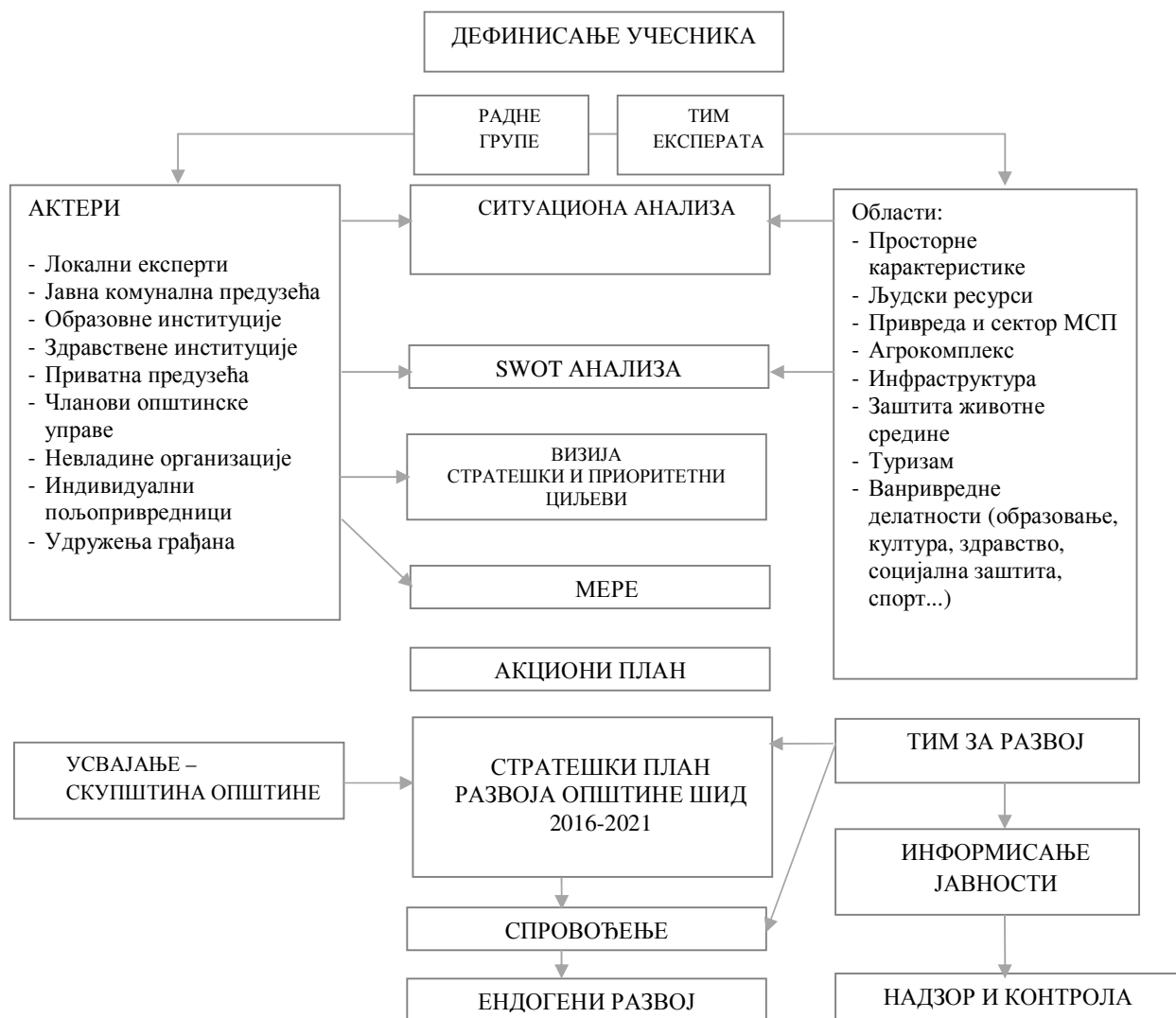
Проблеми у области туризма везани су за недовољну финансијску подршку ове области, непостојање планова разовја, слабу промоцију туристичких потенцијала општине, непостојање туристичке инспекције у општини, неадекватни смештајни капацитети, непостојање сарадње између туристичке организације и осталих важних установа и сл.

Да би се превазишли ови проблеми потребно је финансијски и кадровски ојачати институције у области туризма, увести контролу заштићених делова природе, повећати ниво информисања домаће и стране јавности о туристичкој понуди општине Шид, унапредити сарадњу између свих релевантних актера и сл.

- **„Друштвене делатности“** (здравство, социјална заштита, образовање, култура, спорт) – чланове ове радне групе чинили су представници Општинске управе Шид, Установе за физичку културу и спортску рекреацију „Партизан“, Галерије слика

„Сава Шумановић“, основних и средњих школа, Дома здравља, МНУ „Илијанум“, Центра за социјални рад и сл.

Фазе у изради Стратешког плана развоја општине Шид 2010-2015

Међу проблемима у области ванпривредних делатности, најчешће су помињани следећи: неажурирана статистичка база података из свих области друштвених делатности, недовољна координација између установа културе и недовољна издвајања средстава за њихов рад, застарела опрема у културним установама, проблеми у социјалној заштити, велики одлив високо образованог кадра из општине, неусклађеност образовног профила са потребама шидске привреде, недовољна брига за децу са посебним потребама, недостатак стручног кадра у образовању, недостатак адекватних спортских терена и сл.

Предлози за унапређење стања и решавање проблема у овој области су: дефинисање потребних образовних профила, подизање нивоа знања корисника социјалне заштите о њиховим правима, организовати саветовалишта за особе са проблемима у породици, уредити спортске терене, усмерити омладину ка спорту, едуковати здравствене раднике и раднике у Центру за социјални рад, изградња амбуланти и сл.

Стратешки план развоја општине Шид састоји се из два основна дела:

1. Аналитички део (ситуациона и SWOT анализа) - Предмет ситуационе анализе, која чини аналитичку основу за SWOT анализу и темељ за дефинисање стратегије, су локални атрибути из области становништва, инфраструктуре, привреде, агрокомплекса, туристичких потенцијала и сл. Ситуациона анализа врши се анализом тзв. „тврдих“, односно статистичких података, који се односе на фактографију и тзв. „меких“ података, односно ставова становништва о питањима од значаја за локалну заједницу. Тврди подаци прикупљани су из званичних статистичких публикација, као и из општинских база података, док су меки подаци прикупљани током састанака радних група, најчешће применом анкетних упитника. Најбитније информације су организоване, вредноване и класификоване уз помоћ SWOT анализе (анализа снага, слабости, могућности и претњи). На основу ње, извршен је избор стратегије локалног развоја.

2. Стратешки део - овај део садржи стратешке приоритете, стратешке циљеве и мере за њихову реализацију, као и визију развоја општине Шид. Из SWOT анализе генерисана је визија општине Шид и приоритетни и стратешки циљеви који су детаљно објашњени и образложени.

Стратешки план развоја општине Шид такође базиран је и на *аналитичко документационој основи* која је формирана прикупљањем података од стране локалних актера и екстерних стручњака.

II

СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА

Ситуациона анализа општине Шид реализована је током друге половине 2016. године. Израда ситуационе анализе је неопходна ради увида у обим, величину, квалитет и специфичности ресурса општине у циљу њиховог оптималног искоришћавања.

Анализиране су следеће области:

ОБЛАСТИ АНАЛИЗЕ	ОПИС
Географске карактеристике	Географски положај, рељеф, клима, хидрографија, педолошки покривач, биогеографске карактеристике и сл.
Људски ресурси	Општи подаци о становништву, структуре запослених и незапослених лица, пројекције кретања броја становника и сл.
Привреда, мала и средња предузећа	Број малих и средњих предузећа и предузетника у општини, Секторски распоред МСП, индустрија, структура индустријских предузећа према величини, облику власништва, индустријским секторима, запослени, зараде...
Агрокомплекс	Укупна површина и квалитет земљишта, пољопривредна производња, компарација са Војводином ...
Инфраструктура	Енергија, телекомуникације, саобраћај и транспорт, управљање отпадом, контрола отпадних вода, заштита животне средине
Туризам	Туризам, ресурси (природни, људски) локација, смештајни капацитети, облици туризма, анализа конкурентности туризма, организациона основа туризма, могућности маркетинга и сл.
Ванпривредне делатности	Карактеристике здравства, социјалне заштите, образовања, културе, спорта, цивилног сектора и сл.

Планирање развоја треба да буде што транспарентније и партиципативније, те је стога нужно ангажовање локалног становништва. У прикупљање података неопходних за свеобухватну анализу стања, укључен је велики број представника јавног, приватног и невладиног сектора.

Поред статистичких података, уважени су и ставови и мишљења локалног становништва о стању у општини Шид. Локално знање и виђење локалних проблема значајно је у избору приоритета развоја и приоритетних циљева.

Анализа је показала да је у општини Шид највише проблема идентификовано у области инфраструктуре: непостојање обилазнице око Шида, лоша путна мрежа, недовољно улагање у инфраструктуру и недовољно улагање у ову област. Поред тога, велик проблем је и незапосленост и неадекватни

услови за развој људских ресурса. Међу предностима општине Шид, истакнути су туристички потенцијали, геостратешки положај и културне манифестације.

Ово поглавље садржи анализу горе наведених области на основу прикупљених статистичких података. Приказани подаци служе као основа за прављење SWOT анализе и за постављање главних стубова и стратешких праваца развоја.

1 ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ВЕЛИЧИНА И ГРАНИЦЕ

1.1. Географски положај

Општина Шид се налази на југозападу Војводине и припада Сремском округу. На североистоку се граничи са општином Бачка Паланка (око 15 км), на истоку и југоистоку општином Сремска Митровица (око 45 км). На југу и југозападу од општине Шид налази се Република Српска (око 16,5 км), а на западу и северу је Република Хрватска (око 110 км) (карта 1). Општина Шид заузима површину од 687 км², представља 3,2% покрајинске територије.

У поређењу са другим општинама, Шид спада у групу 10 највећих у АП Војводини. На њеној територији се налази 19 насеља (Адашевци, Бачинци, Батровци, Беркасово, Бингула, Вашица, Вишњићево, Гибарац, Ердевик, Бикић До, Илинци, Јамена, Кукујевци, Љуба, Моловин, Моровић, Привина Глава, Сот, Шид) и 19 катастарских општина (Адашевци, Бачинци, Батровци, Беркасово, Бингула, Вашица, Вишњићево, Гибарац, Ердевик, Ђипша, Илинци, Јамена, Кукујевци, Љуба, Моловин, Моровић, Привина Глава, Сот, Шид). Према попису становништва из 2011. године на подручју општине живи 34.188 становника, што чини 1,9% покрајинског становништва. Према густини насељености, општина Шид са 58,6 ст/км² је скоро дупло слабије насељена (1,6 пута) него Покрајина (94,5 ст/км²).

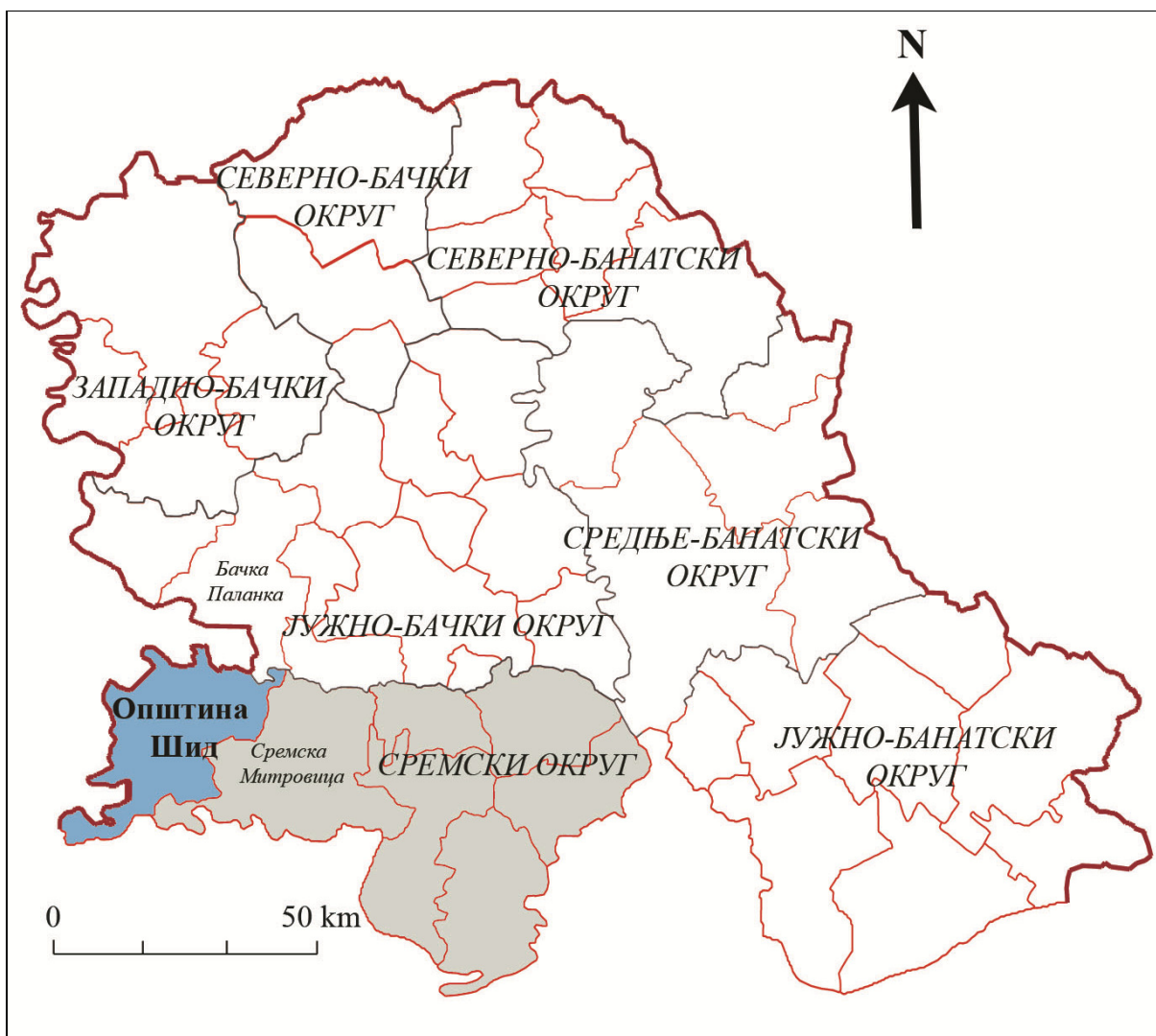
Са општинама суседних држава Републике Српске и Републике Хрватске општина Шид је повезана магистралним и регионалним путевима као и железничком мрежом. На општинској територији постоји пет граничних прелаза са Хрватском (Сот, Батровци, Љуба, Товарник и Шид). Гранични прелаз „Батровци“ налази се на међународном путном правцу Е-70. Од њега се ка северу одваја магистрални правац који се у Шиду рачва на северозападни крак ка граничном прелазу Товарник и североисточни правац ка граничном прелазу Сот. Од 1974. године и изградње моста преко Дунава код Илока и Бачке Паланке, магистрални путни правац на којем је гранични прелаз Сот је изузетно добио на значају и на тај начин позитивно допринео побољшању општинског географског положаја. Већина насеља општине Шид је лоцирана на поменутих путним правцима. Она која нису, међусобно су повезана асфалтним путевима.

Железничка пруга која повезује Београд и Загреб пролази преко територије општине Шид. Од ње се одваја један крак према југу, према Републици Српској, односно Бијељини.

Сава чини јужну, најдужу природну границу општинске територије. Иако је она пловна, нема никакав саобраћајни значај за општину. Друге природне границе су делови мањих водених токова, као што су Студва (9 км), Смогва (3,5 км), Дебрња (2 км) и Босут (6,5 км).

На повољност географског положаја позитивно утиче и добра саобраћајна повезаност, односно поменути међународни правац Е-70 и други магистрални и регионални правци. Према томе, може се закључити да општина Шид, иако периферно лоцирана, има више елемената по којима се њен географски положај може окарактерисати као повољан.

Карта 1. Географски положај општине Шид

1.2. Рељеф

Данашњи изглед рељефа општине Шид је последица утицаја унутрашњих и спољашњих сила. Унутрашње силе су утицале на стварање макрорељефа

издизањем појединих делова и спуштањем других. То се пре свега односи на предео захваћен падинама Фрушке горе. Спољашње силе, еолском и флувијалном ерозијом и акумулацијом теже да изравнају постојеће висинске разлике.

На територији општине Шид јасно се издвајају лесне заравни и лесна тераса, као и алувијална раван. У погледу изражености рељефа, највећу надморску висину имају падине Фрушке горе од 240 до 294 м (тригонометријска тачка Лиске). Оне се протежу правцем исток-запад на дужини око 20 км северним делом општине. Од пет површи констатованих на Фрушкој гори, на територији општине Шид се налазе две најниже. Виша се простире од 240 до 270 метара, а нижа од 200 до 220 метара надморске висине. Сремска лесна зараван се јавља на висинама од 130 до 150 м северозападно од Шида и око Ердевика и од 110 до 120 м западно и југозападно од Ердевика и у близини Шида (Милић, 1973). Нижа лесна зараван је препозната јужно од више. Поред сурдука и вододерина, које највише проблема праве у сеоском насељу Љуба, у зони лесних заравни јављају се клизишта, а најпознатија се налазе у атару сеоског насеља Сот (Ђурчић, 1984, 20-21). Јужно од лесних заравни налази се лесна тераса, која се, јављајући се у фрагментима, протеже целом ширином општине све до алувијалне равни. Она је на 10-20 м нижој надморској висини од лесне заравни. Најстарија насеља су настајала на овом геоморфолошком елементу, јер није спадао у плављена подручја, а пружао је добре услове за развој земљорадње. Алувијална раван, хипсометријски најниже земљиште у општини, захвата остатак површине општине. Високе подземне воде и мноштво површинских токова снажно утичу на прилике на алувијалној равни у општини Шид.

1.3. Клима

Подаци који се односе на климатске елементе добијени су у метеоролошкој станици Шид, која је лоцирана на 105 м надморске висине. Климатске карактеристике општине Шид сврставају је у умерено континенталну област. Микроклиматске разлике постоје, због математичко географских и орографских разлика. Фрушка гора је положајем, висином и вегетацијом велики климатски модификатор. Наиме, на њој су температуре ниже, а количина падавина виша у односу на друге делове Срема. Просечна вредност средње годишње температуре ваздуха у општини Шид износи 11,0⁰С. Према метеоролошкој станици Шид, доминантан ветар је кошава. То је југоисточни ветар (233‰), који се најчешће појављује крајем јесени и почетком лета доносећи ведро и суво време. Међутим, по честини јављања кошави је врло близак ветар из северозападног правца (225‰) (Богдановић, Ђурчић, 1998, 34). Он дува у топлијем делу године и доноси облачно време и падавине. Други ветрови су све слабије учестали следећим редом: источни, североисточни, северни, западни, југозападни и јужни. Тишине су на 1.000 мерења годишње просечно регистроване 72 пута. Брзине ветрова на територији општине Шид достижу 3,4 м/с. Веће брзине од просечне постижу источни и северозападни ветрови. Просечна годишња количина излученог воденог талога, према метеоролошкој станици Шид, која израчуната за период 1951-1990. износи 670,2 мм (Метеоролошки годишњаци, 1952-1991). Висина падавина опада од запада према истоку општине. Јужни део општине има густу каналску мрежу, велике површине под шумом, доста мочварног земљишта, па је у њему испаравање веће, а самим тим и могућност за појаву падавина. Поред тога позната депресија

у долини Саве привлачи топле и влажне масе, односно велике количине падавина. Надморска висина повећава количину падавина. Тако је и у случају северног дела општине у којем се налази Фрушка гора. Према томе, најмању количину падавина на територији општине Шид добијају места у њеном централном делу.

1.4. Хидрографија

Територија општине Шид је богата и у подземним и у површинским воденим токовима. Већи део општинске територије припада сливу Саве, а мањи сливу Дунава. Водом најквалитетнији извори су контактних типа и налазе се на падинама Фрушке горе. Вода најближа топографској површини лесне заравни лежи на дубини од 30 – 40 метара. На лесним терасама плитка издан се јавља на 8-10 м дубине, што зависи од микрорељефа земљишта. Горња површина издани јако осцилира. Некада је врло дубока, а понекад се јавља на самој површини (Ђурчић, 1984). Питку воду становништво лесне терасе добија из артеских бунара. Дубока издан се јавља на 80-200 метара дубине. Према Ђурчићу (1984), укупан број артеских бунара у општини Шид је износио 36, и то је рачунато без бунара на ондашњим пољопривредним добрима и оних који су ископани на приватним поседима.

Највећу густину површинске хидрографије има лесна тераса, а најмању лесна зараван. Сава тангира општину на дужини од 16,5 км, али има велики значај за њене водне прилике. Скоро цела општинска територија гравитира њеном сливу. Воде са територије катастарске општине Моловин отичу потоком Добра вода у Дунав. Савине притоке су Босут са Студвом. Босут је присутан петином свога тока на општинској територији, односно у дужини од 38 км. Претпоставља се да су ове реке напуштени токови Саве. Бројни су каналисани токови, као што су: Шидина, Јелисаветин канал, Борис Блато, Драгановци, Ђепуш и др. Укупна дужина каналске мреже износи 667,2 км, али она није довољна за ефикасно одводњавање. Забарене површине су Слезен бара из слива Босута и Брег из слива Студве. Најпознатија водена акумулација општине Шид је Сот који постоји од 1980. Сот је изграђен у долини Шидине и има више функција, међу којима треба поменути заштиту од ерозије, регулисање заустављања поплавног таласа, водоснабдевање, одмор и рекреација. У долини потока Мохорац, североисточно од Ердевика, изграђена је већа акумулација исте намене.

1.5. Педолошки покривач

Према секцијама педолошких карата 1:100.000 које се односе на површину општине Шид, на њеној територији разликује се тринаест врста земљишта. На педолошким картама крупније размере, на пример 1:50.000 установљено је преко тридесет типова, подтипова и варијетета земљишта.

Топографску површину општине Шид изграђују земљишта настала распадањем седиментних стена, леса и алувијалних наноса. У планинском делу, на лесној подлози, заступљени су деградирани чернозем, гајњача, смеђа карбонатна земљишта понегде еродирани, чернозем заруђени карбонатни и др. (Ђурчић, 1984, 72). На лесној заравни формирао се чернозем карбонатни и безкарбонатни и чернозем са знацима ранијег забаривања. На лесној тераси присутни су чернозем карбонатни и бескарбонатни, ливадска црница карбонатна, ливадска црница са знацима заслањивања, а према Босуту и Сави

јављају се ритске црнице, ливадска црница бескарбонатна, ливадска црница огајњачена, мочварно глејно земљиште, алувијална земљишта различитог састава и др. (Нејгебауер и др, 1971).

Изузимајући чернозем и ливадске црнице, тачније поједине њихове типове, доста општинског земљишта је врло скромне продуктивности. Томе је допринео нерегулисан режим вода. Осим отежане обраде ових земљишта, проблем су и честа забаривања површинских вода, као и висок ниво подземних вода, нарочито дуж токова Саве и Босута. На основу педолошке карте, рејони највеће ратарске производње налазе се на земљиштима лесне заравни и лесне терасе.

1.6. Биогеографске карактеристике

На територији општине Шид издваја се неколико појаса биљног и животињског света. Фрушкогорска област се дели на три биогеографска појаса: планински појас, појас лесне заравни и појас долињских равни. Планински појас је представљен листопадним шумама (храст, цер, липа, багрем), док се четинари (оморика, јела) јављају на малим површинама. На мањим нагибима су виногради и воћњаци.

Фото: Поглед на део општине Шид

Животињски свет чине дивље свиње, срне, фазани итд. Представници орнитофауне су орао крсташ, кос, царић, славуј, сеница и др. Иницијална вегетација општине Шид била је степска панонска вегетација, али је она углавном замењена разноврсним културним биљем. Међу њиме доминирају жита, индустријско и крмно биље, воће и поврће. Нису утврђене оштре границе између биљног света терасе и алувијалне равни. Овде су типични представници фауне домаће животиње и ситна дивљач, као што су препелице, јаребице, зечеви

и др. Самоникла биљна вегетација се задржала поред путева и канала, у мањим депресијама, барама и на слатинастим површинама. Чине је штир, чичак, коприва, зубача, булка, хајдучка трава, трскот, паламида, камилица и др. На мањим слатинастим површинама заступљене су ниске траве и коровске биљке. Барску вегетацију у влажнијим пределима општине, поред већих водених токова, представљају локвањи, љутићи, сита, рогоз, шевар, дрезга, трска и друге. Алувијална равна Саве је највећим делом покривена листопадним шумама (храст, граб, јасен, брест и других меких лишћара) (Ђурчић, 1984, 76).

2 ЛЉУДСКИ РЕСУРСИ

2.1. Број становника

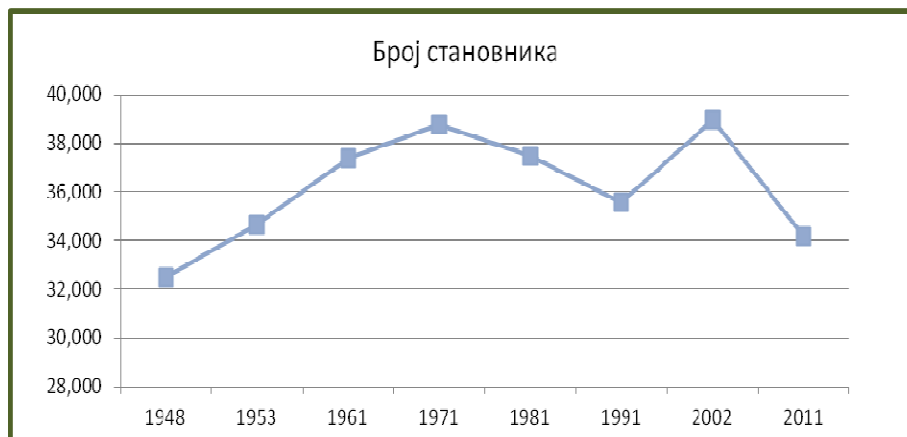
Крива која показује кретање броја становника општине Шид има упадљивих специфичности које су условљене демографским, али и историјским и друштвеним кретањима. У периоду од краја Другог светског рата до пописа становништва 1961, она има интензиван популациони раст. Између пописа становништва 1961. и 1971. број становника општине Шид је још прогресиван, али са смањеним интензитетом. Поређењем података из 1948. и 1971. године, број становника општине Шид увећан је за 19,2%.

Након пописа становништва 1971., број општинског становништва се смањује све до 1991. (Табела 2.1. и Графикон 2.1.). У овом периоду дошло је смањења укупног броја становника на 35,578 становника, тј. за 8.2%. Очигледно је да се ради о два послератна механичка кретања становништва којима се популација увећавала. У периоду након 2002. године демографски трендови у Општини поново се враћају у опадајућу зону, штавише у појачаном интензитету: у 2011. години је регистровано 34,188 становника, тј. даље смањење укупног броја за читавих 12%.

Табела 2.1. Кретање укупног броја становника у општини Шид у периоду 1948-2011.

Године	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Укупан број становника	32,518	34,679	37,403	38,752	37,459	35,578	38,973	34,188

Графикон 2.1. Кретање укупног броја становника у општини Шид, у периоду 1948-2011.

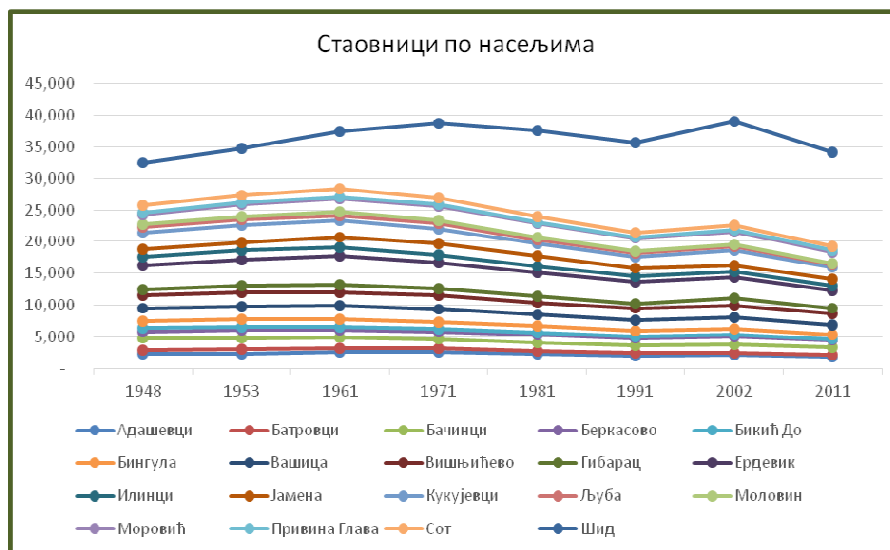
Велика општинска површина и на њој велики број насеља условио је да се она међусобно разликују, између осталог и по величини популације (Табела 2.2.). На то је веома утицао географски положај. Величина популације по насељима, уколико се изузме општинско средиште у коме живи више од две петине (43,6%) општинске популације, креће се од две стотине (у Привиној Глави кроз коју пролази локални пут), до близу три хиљада становника (у Ердравику, који се налази на регионалном путу).

Табела 2.2. Кретање броја становника у општини Шид по насељима, у периоду 1948-2011.

Насеље	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	2011
Адашевци	2333	2363	2562	2566	2363	2041	2166	1919
Батровци	629	674	653	577	464	359	320	259
Бачинци	1785	1815	1694	1538	1324	1266	1374	1180
Беркасово	1156	1235	1214	1213	1217	1088	1228	1115
Бикић До	475	447	408	346	301	295	336	269
Бингула	1116	1200	1244	1119	1025	888	906	732
Вашица	2065	2158	2163	1963	1740	1632	1717	1424
Вишњићево	1971	2111	2169	2318	2030	1951	1899	1683
Гибарац	973	1044	1108	980	915	815	1158	989
Ердевик	3863	4076	4499	4177	3758	3360	3316	2736
Илинци	1335	1481	1456	1198	1011	869	827	804
Јамена	1113	1316	1586	1771	1577	1320	1130	950
Кукујевци	2671	2660	2598	2345	1985	1689	2252	1955
Љуба	822	884	838	757	639	583	559	446
Моловин	477	491	496	460	362	305	298	195
Моровић	1503	1876	2110	2292	2196	2055	2164	1774
Привина Глава	319	301	275	232	202	163	221	186
Сот	1202	1279	1272	1077	900	801	791	679
Шид	6710	7268	9058	11823	13450	14089	16311	14893
Укупно	32518	34679	37403	38752	37459	35578	38973	34188

Тенденције кретања становника су у већини насеља идентичне са кретањем општинског становништва. Број становника се у периоду од 2002. 2011. године умањило у свим насељеним местима. Умањење се креће у распону од преко 30% (насеље Моровин) па до 3% (насеље Илинци). У просеку умањење је као што је горе наведено око 12%.

Графикон 2.2. Кретање броја становника у општини Шид по насељима, у периоду 1948-2011.

2.2. Кретање становништва

2.2.1. Природно кретање становништва

У периоду од 1971. до 2011. године, највише забележене стопе наталитета су се кретале на нивоу од 13,7‰ (1985) и 13,8‰ (1980). Овај период би могао да се повеже са годинама у којима је стандард становништва био на релативно задовољавајућем нивоу. Иако веће флукуације нису уочене, стопа наталитета има тенденцију смањивања крајем XX и почетком XXI века. У наредном периоду долази до пада наталитета на 8,9‰ (1994. и 2002.), да у 2011. он опао на свега 7,8‰. Ове стопе се могу повезати са периодима економске кризе, санкција и грађанског рата на подручју бивше државе.

С друге стране, стопе морталитета су имале сталну тенденцију раста од 8,8‰ (1973.) па до 14,9‰ (2002.), тј. 14,8‰ (2011.). Према параметрима природног кретања становништва, морталитет је до 1981., изузевши 1972., имао мање вредности од наталитета (Табела 2. 3.). Од 1981. до 1989. долазило је до изједначавања вредности наталитета и морталитета, и наизменичног преплитања величина њихових вредности. Од 1990. године, вредност морталитета се у односу на наталитет повећава. Према томе, најмањи морталитет забележен је 1973., у време завидног стандарда становништва, када је износио 8,8‰, а највећи у години НАТО агресије 1999, када је достигао ниво од 16,7‰.

На основу тога, природни прираштај од 1987. до 1989. имао је нулту вредност, а од 1990., односно од почетка политичке и економски нестабилне ситуације у земљи, он има негативне вредности. Један од најнижих природни прираштај забележен је у години НАТО агресије, 1999. (-6,1‰), да би се ова стопа чак премашила у негативном правцу у 2011. када је достигнут негативан раст од -7,0‰. Највиши наталитет је забележен у једној од година које су назване „годинама економског благостања“ 1978. (3,3‰). Ни за то време се не може рећи да је природни прираштај био висок, али је био позитиван.

Наталитет, морталитет и прираштај у општини Шид приказани су у Табели 2.3. и Графикону 2.3.)

Табела 2.3. Параметри природног кретања становништва у општини Шид, у периоду од 1971. до 2002. године

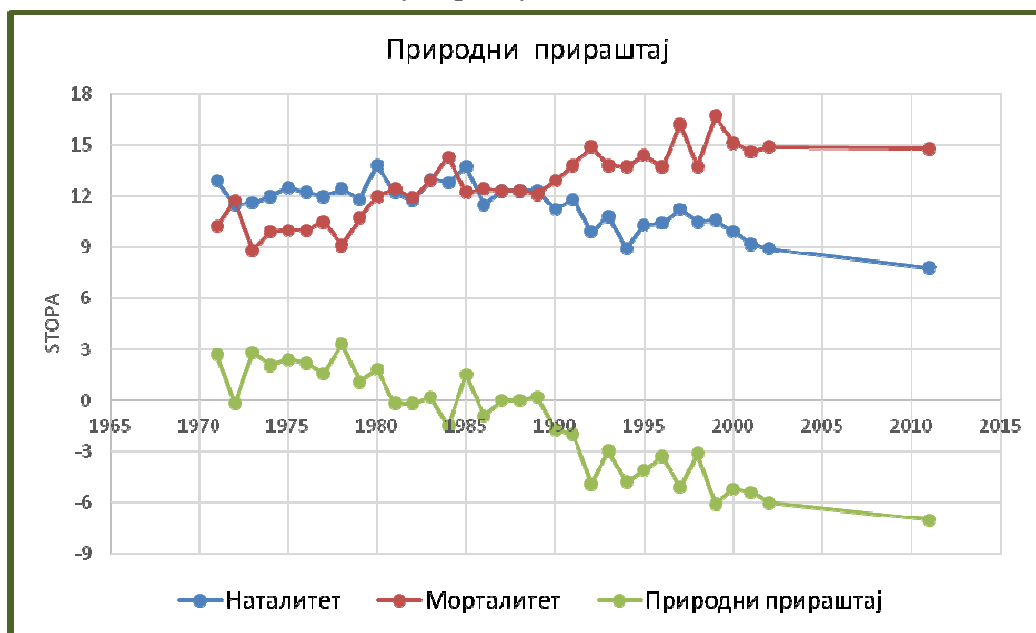
Година	Наталитет		Морталитет		Природни прираштај	
	Број	Стопа	Број	Стопа	Број	Стопа
1971.	485	12,9	383	10,2	102	2,7
1972.	434	11,5	441	11,7	-7	-0,2
1973.	437	11,6	333	8,8	104	2,8
1974.	456	12,0	377	9,9	79	2,1
1975.	474	12,5	382	10,0	92	2,4
1976.	465	12,2	381	10,0	84	2,2
1977.	462	12,0	402	10,5	60	1,6
1978.	477	12,4	351	9,1	126	3,3
1979.	455	11,8	412	10,7	43	1,1
1980.	536	13,8	465	12,0	71	1,8
1981.	471	12,2	477	12,4	-6	-0,2
1982.	450	11,7	458	11,9	-8	-0,2
1983.	499	13,0	493	12,9	6	0,2
1984.	491	12,8	547	14,3	-56	-1,5
1985.	523	13,7	464	12,2	59	1,5
1986.	435	11,5	470	12,4	-35	-0,9
1987.	467	12,3	466	12,3	1	0,0
1988.	463	12,3	463	12,3	0	0,0
1989.	462	12,3	454	12,1	8	0,2
1990.	421	11,2	484	12,9	-63	-1,7
1991.	440	11,8	515	13,8	-75	-2,0
1992.	370	9,9	553	14,9	-183	-4,9
1993.	401	10,8	514	13,8	-113	-3,0
1994.	329	8,9	506	13,7	-177	-4,8
1995.	380	10,3	530	14,4	-150	-4,1
1996.	384	10,4	504	13,7	-120	-3,3
1997.	409	11,2	595	16,2	-186	-5,1
1998.	385	10,5	500	13,7	-115	-3,1
1999.	385	10,6	608	16,7	-223	-6,1
2000.	358	9,9	547	15,1	-189	-5,2
2001.	337	9,2	535	14,6	-198	-5,4
2002.	330	8,9	552	14,9	-222	-6,0
2011	259	7,8	493	14,8	-234	-7,0

Извор: Републички завод за статистику . Становништво. Попис становништва, домаћинства и станова у 2002. Упоредни преглед броја становника – 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 2002 и 2011 године. Подаци по насељима. Књига бр. 9. Република Србија. Београд. 2004. и Републички завод за статистику. Интерна документација

Вредности природног приштаја се све више смањују што негативно утиче на популациони раст. С обзиром на то да је констатован пораст становништва од

пописа 1991. до пописа становништва 2002. године, може се тврдити да је на њега могло да утиче само механичко кретање становништва (Графикон 2.3).

Графикон 2.3. Кретање параметара природног кретања становништва у општини Шид, у периоду од 1971. до 2011. године.

2.2.2. Механичко кретање становништва

Према попису становништва 2011., домицилно становништво општине Шид чини мање од половине становништва, тј. 46,9% (Табела 2.4).

Према пореклу, међу досељеним становништвом доминира становништво са простора бивше СФРЈ (60,8%), потом становништво које се кретало унутар општинских граница (22,5%), док је сваки десети (10,4%) досељени са територије друге општине (Графикон 2.4).

Највећи број досељених је са територије бивше СФРЈ, при чему су доминантна досељена лица из Хрватске који чине скоро 40% свих миграната; за њима следе досељеници из БиХ са 18%.

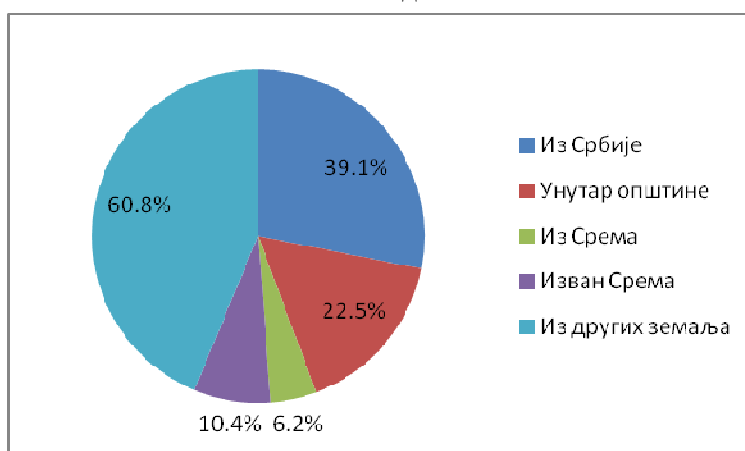
Табела 2.4. Миграторна кретања становништва у општини Шид, у периоду од пре 1980 до 2011.

РБ	Порекло	Досељено, укупно		У периоду 1991-2000	
		Број	%	Број	Структура %
1.	Србија	7,098	39.1%	1,157	16.0%
1.1.	Унутар општине	4,086	22.5%	621	8.6%
1.2.	Суседне општине	1,126	6.2%	177	2.5%
1.3.	Изван области	1,886	10.4%	359	5.0%
2.	Друге земље	11,038	60.8%	6,056	83.9%
2.1.	БиХ	3,356	18.5%	734	10.2%

2.2.	Македонија	35	0.2%	1	0.0%
2.3.	Словенија	55	0.3%	24	0.3%
2.4.	Хрватска	7,163	39.5%	5224	72.4%
2.5.	Црна Гора	40	0.2%	11	0.2%
2.6.	Остало	389	2.1%	62	0.9%
3.	Непознато	4	0.0%	2	0.0%
	Укупно	18,140	100.0%	7215	100.0%

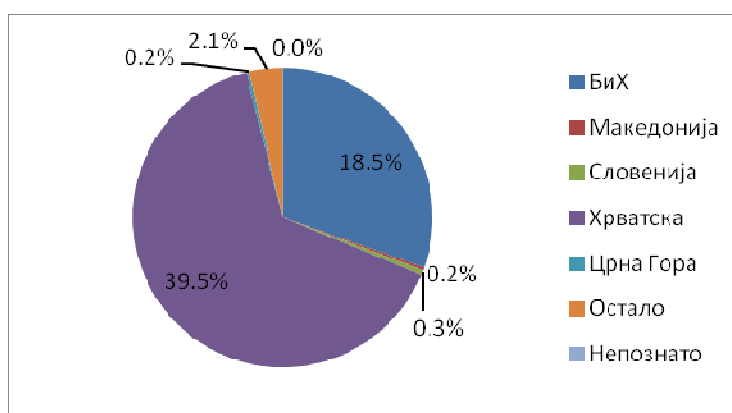
Извор: Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији 2011.; Миграције; РСЗ

Графикон 2.4. Учешће досељеног становништва у броју становника општине Шид, према пореклу, према резултатима пописа становништва 2011. године

Очигледно је да су миграциона кретања доминантно везана за период с почетка 90-тих у прошло веку, па до краја 90-тих, када се у Општину доселило око 40% свих досељеника од Другог светског рата до данас. У овом периоду је чак око 84% досељеника у Општини дошло из бивших република СФРЈ, пре свега из Хрватске и БиХ.

Графикон 2.5. Порекло досељеног становништва на територији општине Шид

2.3. Полно - старосна структура становништва

Према полној структури, женска популација преовлађује у већини насеља општине Шид. Мушко становништво је бројније од женског само у 4 насеља: Ердевик, Јамена Кукујевци и Сот. Стопа феминитета се креће од 881.1 у Бикић До, једном од насеља са малим бројем становника у општини Шид, до 1.099,8 у насељу Гибарац, насељу које такође карактерише мали број становника. Према томе, може се закључити да се полна несразмера јавља у популационо малим насељима.

Просечна старост становништва општине Шид у 2011. износи 42,6 година што показује да је у периоду између два пописа дошло да значајног старења становништва (у 2002. просечна старост је била 39,8 година). Млађе становништво од општинског просека живи само у општинском средишту Шиду (41.4 година), са изузетком једног насеља (Вишњићево). Највећа просечна старост забележена је у Батровцима (45.2 година) и Моловину (44.6 година), популационо мањим насељима који су слабо саобраћајно повезани са Шидом.

По Сундбарговој типологији становништво општине Шид је регресивно, јер удео становништва у групи од 0-14 година износи мање од 20% (наиме, њихово учешће у укупном становништву је 13.6%). И по критеријуму Уједињених нација, становништво општине Шид је старо, јер му старосна категорија 65 и више година има удео већи од 7% (Ђурђев, 2001, 137); штавише, овај показатељ у Шиду износи 16.8%.

Према категоризацији индекса старења по Ранчићу (1980), по коме се његова гранична вредност налази на 0.4, становништво општине Шид карактерише старење. Индекси старења у овој општини су скоро три пута већи од 0,4. Индекс старења према Паневу (1995), који је већи од 0,83, сврстава становништво општине Шид у стадијум „дубоке демографске старости“ (Табела 2.5). Само у урбаном делу Шида, према попису становништва 2002. године, индекс старења износио 0,8, док у свим осталим насељима он је много виши и достиже вредност од чак 2.0 (Батровци). Према Паневу (1995) ово стање спада у стадијум „демографског старења“, а с обзиром на то да се овај стадијум налази у интервалу од 0,50-0,83, то значи да је оно блиско стадијуму „дубоке демографске старости“.

Табела 2.5. Просечна старост, старосне групе и индекс старења у насељима општине Шид, према попису становништва 2002. и 2011 године

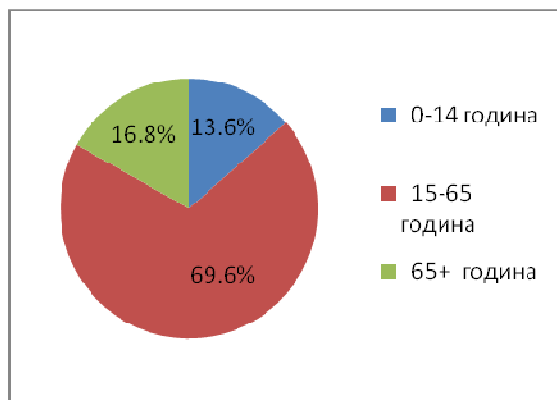
Назив насеља	Просечна старост		Удео				Индекс старења			
	2001	2011	0-14		15-65		65+		65+/0-14	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Адашевци	39.9	42.0	396	279	1368	1302	402	338	1,0	1.2
Батровци	43.8	45.2	40	37	202	176	78	46	2,0	1.2
Бачинци	41.4	43.2	213	155	881	818	280	207	1,3	1.3
Беркасово	40.9	42.6	193	184	802	729	233	202	1,2	1.1
Бикић До	40.4	40.7	56	39	216	192	64	38	1,1	1.0
Бингула	42.2	44.3	152	85	563	516	191	131	1,3	1.5
Вашица	41.5	44.2	244	164	1140	988	333	272	1,4	1.7
Вишњићево	39.0	41.0	331	243	1263	1189	305	251	0,9	1.0
Гибарац	40.3	43.4	177	135	789	676	192	178	1,1	1.3
Ердевик	42.3	45.6	494	299	2113	1841	709	596	1,4	2.0
Илинци	43.3	43.0	114	110	534	543	179	151	1,6	1.4

Назив насеља	Просечна старост		Удео				Индекс старења					
			0-14		15-65		65+		65+/0-14			
Јамена	42.2	44.2	176	130	713	626	241	194	1,4	1.5		
Кукујевци	40.2	43.2	360	249	1531	1356	361	350	1,0	1.4		
Љуба	42.7	44.3	84	59	352	296	123	91	1,5	1.5		
Моловин	42.1	44.6	54	33	180	110	64	52	1,2	1.6		
Моровић	39.4	43.2	358	228	1463	1236	343	310	1,0	1.4		
Привина Глава	44.4	44.5	26	30	148	122	47	34	1,8	1.1		
Сот	42.2	44.1	117	91	508	467	166	121	1,4	1.3		
Шид	38.1	41.4	2737	2087	1141	1060	7	9	2157	2197	0,8	1.1
Укупно	39.8	42.6	6322	4637	2618	2379	3	2	6468	5759	1,0	1.2

Извор: Републички завод за статистику: Становништво. Попис становништва, домаћинства и станова у 2002 и 2011. Пол и старост. Подаци по насељима. Књига бр. 2. Република Србија. Београд. 2003 и 2011.

Највећи део популације, више од 2/3 општине Шид, налази се у старосној категорији од 15-65 година (69.6%). Старосну групу најстаријег становништва (65 и више година) чини 5.759 лица, и она је значајно већа од групе најмлађег становништва (4.637). Ови подаци су илустровани у Графикону 2.6. Може се, дакле, закључити да не постоје услови за нормалан популациони развој општине Шид.

Графикон 2.6. Старосне групе у општини Шид, према попису становништва у 2011. године

2.4. Социоекономска структура

У општини Шид, активно становништво чини 38.5% (Табела 2.6. и Графикон 2.7.), док неактивно становништво чини 61.5% од укупног броја становника у Општини. У оквиру континента активног становништва, 28.6% од укупног броја становништва је запослено, а 9.9% је незапослено.

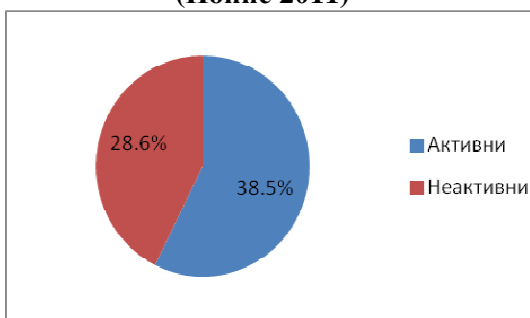
Табела 2.6. Активно и неактивно становништво у општини Шид (Попис 2011)

РБ	Категорије	Укупно	
		Број	%
1.	Активни	13,179	38.5%
1.1.	Запослени	9,788	28.6%
1.2.	Незапослени	3,391	9.9%
2.	Неактивни	21,009	61.5%
2.1.	Деца млађа од 15 г	4,637	13.6%
2.2.	Ученици и студенти	2,440	7.1%
2.3.	Пензионери	6,873	20.1%
2.4.	Са приходима од имовине	393	1.1%
2.5.	Запослени у домаћинству	4,665	13.6%
2.6.	Остало	2,001	5.9%
	УКУПНО	34,188	100.0%

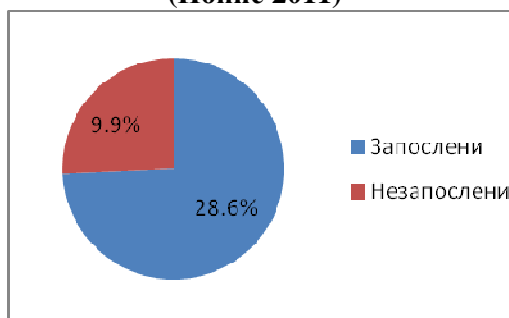
Наведени подаци указују да Шид, слично као и друге средине у Србији има велики контингент издржаваног становништва. То је наравно пожељно ако га чине деца, међутим, имајући у виду податке добијене анализом старосне структуре, може се закључити да се у категорији издржаваног становништва налазе и значајан број старијих лица без примања.

Ова подаци се могу сагледати и у Графиконима 7. и 8.

Графикон 2.7. Активно и неактивно становништво у општини Шид (Попис 2011)

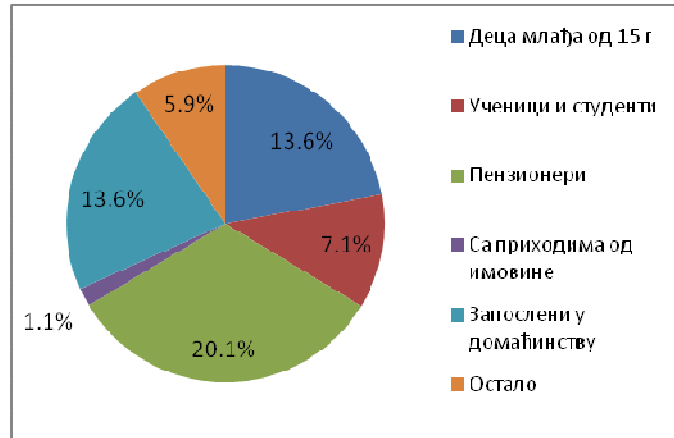

Графикон 2.8. Структура активног становништва у општини Шид (Попис 2011)

У оквиру категорије неактивног становништва деца (млађег узраста до 15 година и они старији у категорији студената) чине 20.7% у укупном становништву, колики је отприлике и удео пензионера. Преосталу трећину неактивног становништва чине највећим делом лица запослена у домаћинству и група „осталих“.

Графикон 2.9. Структура неактивног становништва у општини Шид (Попис 2011)

Ова ситуација је илустрована и Графиконом 9.

2.5. Етничка структура

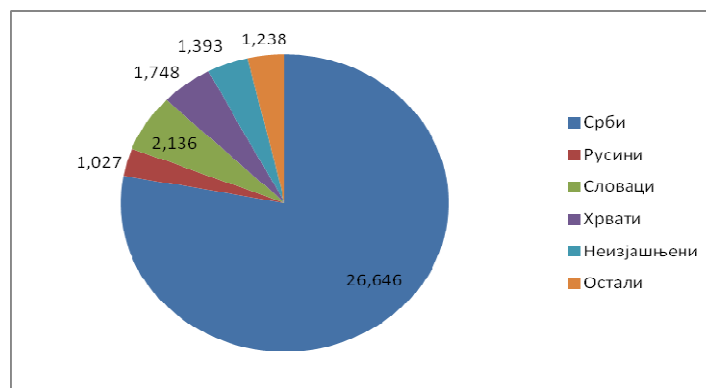
Према резултатима пописа становништва из 2011. године, у етничкој структури општине Шид доминирао је српски живаљ (77,9%), потом словачки (6,2%), хрватски (5,1%) и русински (3,0%), док су све остале националне мањине учествовале са уделом мањим од 10% (Табела 7.).

Табела 2.7. Етничка структура становништва општине Шид

РБ	Нације	Број	%
1	Срби	26,646	77.9%
2	Русини	1,027	3.0%
3	Словаци	2,136	6.2%
4	Хрвати	1,748	5.1%
5	Неизјашњени	1,393	4.1%
6	Остали	1,238	3.6%
	УКУПНО	34,188	100.0%

Ови подаци се на илустративан начин могу сагледати и у Графикону 2.10.

Графикон 2.10. Етничка структура становништва општине Шид

Мултинационална структура општине Шид чини њену компаративну предност. Разменом искустава различитих народа вековима се унапређивао квалитет живота.

2.6. Образовна структура

Према подацима из 2014. у општини Шид највећи број становника имао је средњу школску спрему. Ову групу чини око 14 хиљада лица, што је чинило око 47.3% посматраног броја становника. Следећи контингент по величини су чинили лица са основним образовањем (око 8 хиљада, тј. око 27%) и оних који имају непотпуно основно образовање (око 4 хиљада становника, тј. око 14%). Особе са високим и вишим образовањем било је око 2.5 хиљада, што је чинило око 8.8% од укупног броја.

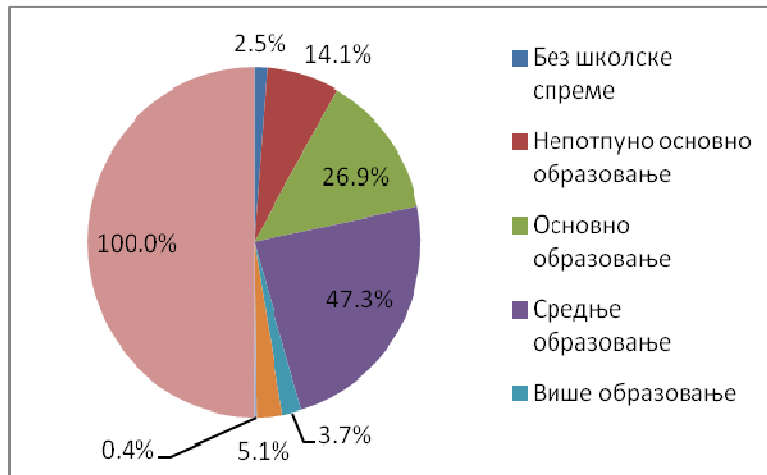
Табела 2.8. Образовна структура становника изнад 15 година у општини Шид, Срему и Србији, стање у 2014.

Р б	Ниво образовања	Шид		Срем		Србија	
		Број	%	Број	%	Број	%
1	Без школске спреме	728	2.5%	7.377	2.7%	164.884	2.7%
2	Непотпуно основно образовање	4.171	14.1%	30.987	11.5%	677.499	11.0%
3	Основно образовање	7.954	26.9%	58.318	21.7%	1.279.116	20.8%
4	Средње образовање	13.980	47.3%	142.278	53.0%	3.015.092	48.9%
5	Више образовање	1.094	3.7%	11.924	4.4%	348.335	5.7%
6	Високо образовање	1.496	5.1%	17.125	6.4%	652.234	10.6%
7	Непознато	118	0.4%	687	0.3%	24.424	0.4%
	УКУПНО	29.541	100.0%	268.696	100.0%	6.161.584	100.0%

Извор: Републички завод за статистику: Попис становништва, домаћинства и станова у 2011.

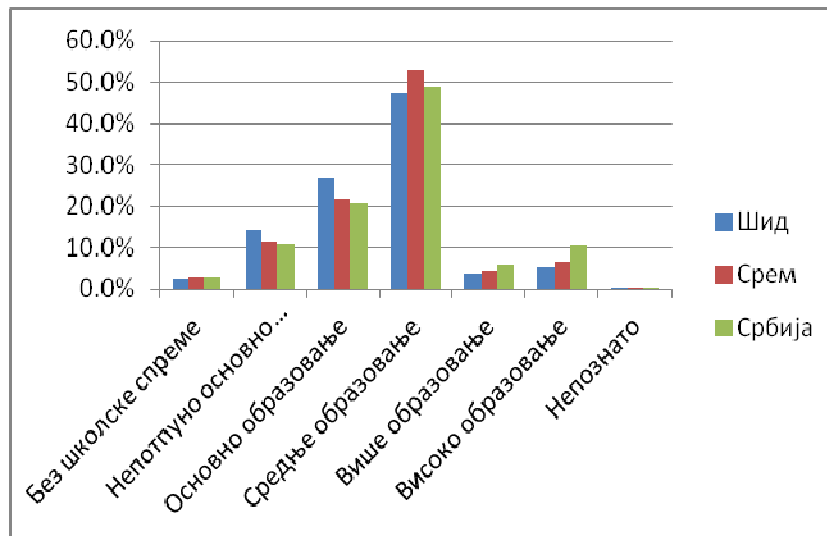
У поређењу са регионом Срема и Србије у целини, општина Шид има нешто неповољнију позицију: учешће лица са основним образовањем (завршеним и незавршеним) је изнад просека Региона и Србије. С друге стране учешће особа са вишим и високим образовањем је испод просека Региона и Србије: у Шиду ове две групе чине 8.8%, док у Срему и Србији они чине 10.8% и 16.3%, респективно.

Графикон 2.11. Образовна структура општине Шид, према резултатима пописа становништва 2011. Године

Образовна структура становништва општине Шид приказана је на Графикону 2.11., док су на Графикону 2.12. приказане упоредни односи ситуације у Шиду, Срему и Србији.

Графикон 2.12. Упоредни приказ образовне структуре Шида, Срема и Србије

2.7. Секторска SWOT анализа – Људски ресурси

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Разноликост имиграционог и постојећег становништво - Близина границе и могућности прекограничне сарадње - Могућност коришћења средстава ИПА фондова – прекогранична сарадња са Босном и Херцеговином и Хрватском 	<ul style="list-style-type: none"> - Негативан природни прираштај - Уколико престане уселјавање, престаје развој популације - Емиграционе тенденције
Могућности	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Децентрализација - Међународне саобраћајне комуникације 	<ul style="list-style-type: none"> - Демографски трендови - Законодавна инертност - Изостанак подршке државе периферно лоцираним, популационо малим и саобраћајно лоше повезаним насељима - Јак гравитациони утицај суседних општина (Сремске Митровице), Новог Сада и Београда

3. ПРИВРЕДА И СЕКТОР МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА И ПРЕДУЗЕТНИШТВА

3.1. Увод

Анализа привреде и сектора МСП и предузетништва општине Шид подразумева утврђивање степена привредне развијености, анализу њене привредне структуре, идентификовање делатности и привредних субјеката (предузећа, организација и сл.) који су до сада били носиоци економског развоја, идентификовање најважнијих економских ресурса и потенцијала, као и разматрање општих и локалних услова пословања, односно стања пословног амбијента.

Крајњи циљ анализе привреде Општине је идентификовање њених конкурентских предности и недостатака, односно њених дистинктивних карактеристика, како би се на тим основама могла дефинисати реално одржива стратегија локалног привредног (економског) развоја. Одржив развој треба да омогући максимизирање благостања људи и обезбеђење солидне економске, друштвене и природне основе, како за садашњу, тако и за будуће генерације. Критични елементи одрживог развоја су: развој диверсификоване и флексибилне економске базе, побољшање квалитета друштвеног живота, побољшање квалитета природне околине и обезбеђење доброг управљања. Овим циљем условљена је природа и обухват анализе досадашњег привредног развоја Општине. Последице, у наставку ће бити размотрени основни индикатори привредне развијености и подаци релевантни за дефинисање стратегијских праваца раста општине Шид.

3.2. Анализа запослености

Упоредни подаци о броју запослених и њиховој структури према правном облику запослења (предузетници и лица запослена код њих и запослени у предузећима, установама и другим правним субјектима) за општину Шид, Србију и Војводину дати су у табели 3.1.

Као што се из приложених података може видети у општини Шид у 2014. г. било је запослено око 6 хиљада лица, што је представљало 0,35% од укупног броја запослених у Србији и 1,35% од укупно запослених у Војводини. При том је у посматраном периоду број запослених у Шиду је стагнирао – једино је у 2011. забележен раст (запосленост је порасла на 6.3 хиљада), да би следећих година запосленост опадала и 2014. је споменути број опет износио 6 хиљада.

Табела 3.1. Упоредни преглед запослених у општини Шид, Србији и Војводини у периоду 2010- 2014., у хиљадама

Год.	Србија			Војводина			Шид		
	Укупно	У предузећима, установама, задругама и др. организацијама	Лица која самостално обављају делатност	Укупно	У предузећима, установама, задругама и др. организацијама	Лица која самостално обављају делатност	Укупно	У предузећима, установама, задругама и др. организацијама	Лица која самостално обављају делатност
2010	1,796.0	1,355.0	441.0	472.0	351.0	121.0	6.0	5.0	1.0
2011	1,746.1	1,342.9	403.2	460.6	354.4	106.2	6.3	4.8	1.5
2012	1,727.0	1,341.1	385.9	448.0	351.1	96.9	5.7	4.6	1.1
2013	1,715.2	1,338.1	377.1	443.3	346.7	96.6	5.8	4.5	1.3
2014	1,697.7	1,323.8	373.9	443.4	345.1	98.2	6.0	4.5	1.5

У истом периоду број запослених у Србији константно је опадао и у 2014. он је био за 5.5% мањи у односу на стање у 2010. У Војводини запосленост је још значајније опала (у посматраном периоду пад је износио 6.1%).

Значајне разлике у показатељима запослености се могу уочити и у погледу структуре запослених посматрано према правном облику организација послодавца. Посматрано по секторима запошљавања, у општини Шид је уочљив тренд пада запослених у посматраном периоду у организацијама (предузећима, установама, задругама и другм организацијама) са 5 на 4.5 хиљада, што је компензовано растом запошљавања у сектору МСП у коме је у истом периоду број запослених порастао са 1 на 1.5 хиљада.

С друге стране, и на нивоу Србије и на новоу Војводине, забележен је опадајући тренд како у сектору предузећа и установа, тако и у сектору МСП. Посебно су неповољна кретања у Војводини у сектору МСП где је брј запослених опао са 121 на 98.2 хиљада.

У 2014. у општини Шид је било око 6 хиљада запослених особа. Од тога, око 4,5 хиљада је радило у организацијама и институцијама, док је око 1,5 хиљада људи радило у статусу предузетника, тј. били су сами себи послодавци (Табела 3.2).

Упоредни подаци о запослености у општини Шид и региону Срема показују да запослени у општини Шид чине између 9.7% и 9.8% од укупно запослених у региону Срема, тј. 0.35% и 0.41% укупно запослених у Србији. Имајући у виду да се учешће укупног становништва Шида у Срему креће на нивоу од око 11%, а у Србији око 0.5%, ово указује на неповољну, тј. исподпросечну ситуацију у Општини у односу на просек Републике.

Табела 3.2. Број запослених у општини Шид, стање 2014

Подручје	Укупно	Запослени у организацијама	Предузетници	На 1000 становника
Шид	5,978	4,453	1,525	180
Срем	61,226	45,538	15,688	200
Србија	1,697,686	1,323,831	373,855	238
Учешће Шида у Срему, %	9.8%	9.8%	9.7%	90.0%
Учешће Шида у Србији, %	0.35%	0.34%	0.41%	75.6%

Значајан је и показатељ који говори о броју запослених на 1,000 становника. У Шиду он је у 2014 износио 180, што само потврђује релативно неповољну позицију општине Шид у поређењу, како са подручјем Срема, у коме је на 1,000 становника било 200 запослених, тако и са подручјем Србије где је било 238 запослених на 1,000 становника. Посматрано у односу на овај показатељ, Шид је био на нивоу од 90% запослености у Срему и само 75.6% од републичког просека.

Табела 3.3. Кретање броја запослених у општини Шид у периоду 2012-2014

Подручје	Укупан број запослених			Број запослених на 1000 становника		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Шид	5,716	169	169	169	173	180
Срем	56,756	183	183	183	187	200
Србија	1,727,048	240	240	240	239	238
Учешће Шида у Срему, %	10.1%	92.3%	92.3%	92.3%	92.5%	90.0%
Учешће Шида у Србији, %	0.33%	70.4%	70.4%	70.4%	72.4%	75.6%

Кретање запослених посматрано у динамици у периоду 2012-14. годину (Табела 3.3) указује ипак на одређене позитивне промене. Наиме, иако је позиција Шида у погледу запослености и даље испод просека Републике, уочљив је тренд извесног побољшања, пре свега у односу на Србију. Наиме, док је у Србији број запослених стагнирао, у Шиду (као и Срему) он је растао. Овај тренд би требало одржати и интензивирати, тако да се и Срем и Општина приближе и евентуално надмаше републички просек.

3.3. Незапосленост

У 2014. години у општини Шид просечно је било око 3.5 хиљада незапослених, од чега је око 1,0 хиљаду особа по први пут тражило запослење (у питању су дакле млади, тек свршени средњошколци и дипломирани високошколци), док је око 1.4 хиљада људи који су тражили посао били без квалификација.

Табела 3.4. Број незапослених у општини Шид, Срему и Србији, 2014

Подручје	Укупно	Први пут траже посао	Без квалфикација	На 1000 становника
Шид	3,456	1,019	1,434	104

Подручје	Укупно	Први пут траже посао	Без квалфикација	На 1000 становника
Срем	25,999	8,041	9,956	85
Србија	723,621	241,057	227,531	101
Учешће Шиде у Срему, %	13.29%	12.67%	14.40%	122.4%
Учешће Шиде у Србији, %	0.48%	0.42%	0.63%	103.0%

Укупан број незапослених чинило је преко 13.3% укупног броја незапослених у региону Срема, тј. 0.82% у Србији. Имајући виду одговарајућа учешћа Шиде у становништву Срема и Србије (11% и 0.5%), ови показатељи још убедљивије указују на исподпросечну позицију Општине у односу на окружење.

То се рефлектовало и у броју незапослених на 1,000 становника: у Шиду је он износио 104, што је значајно изнад просека Срема (85), и нешто изнад просека Србије (101).

Табела 3.5. Кретање броја незапослених у периоду 2002-2014

Подручје	Укупан број незапослених			Број незапослених на 1000 становника		
	2012	2012	2012	2012	2013	2014
Шид	3,886	3,665	3,456	115	109	104
Срем	28,953	28,065	25,999	93	91	85
Србија	754,603	769,546	723,621	105	107	101
Учешће Шиде у Срему, %	13.4%	13.1%	13.3%	123.7%	119.8%	122.4%
Учешће Шиде у Србији, %	0.51%	0.48%	0.48%	109.5%	101.9%	103.0%

Као и код показатеља запослености, и код показатеља незапослености може се у посматраном периоду уочити тренд побољшања у односу на просек Србије: број незапослених на 1,000 становника у Шиду смањен је са 115 на 104, док је у Србије он опао са 105 на 101. Овај тренд побољшања је још снажније изражен код региона Срема у целини где је исти индикатор износио 94 и 85, респективно (Табела 3.5.).

3.4. Анализа зарада

У табели 3.6. дат је упоредни преглед висине укупних зарада по запосленом у Србији, Војводини и општини Шид по годинама посматраног периода. Просечне зараде су се кретале од 28.7 хиљада (просек за Шид из 2010. до 44.5 хиљада динара (просек за Републику у 2014).

Табела 3.6. Упоредни преглед кретање зарада у Србији, Војводини у општини Шид у периоду 2012-2014., у РСД

Година	Србија	Војводина	Шид	Шид/ Србија	Шид/ Војводина
2010	34,142	33,392	28,695	84%	86%
2011	37,976	36,950	29,856	79%	81%
2012	41,377	40,421	34,530	83%	85%
2013	43,932	42,935	39,944	91%	93%
2014	44,530	43,092	37,292	84%	87%

Поређење просечних зарада показује да у свим посматраним годинама укупне зараде по запосленом у општини Шид заостају за зарадама по запосленом у Србији: у односу на републички просек заостајање се креће од 21% у 2011 до 9% у 2013.

Како су просечне зараде у Војводини такође мање од републичког просека, заостајање Шида у односу на покрајински просек је нешто мање и креће се од 19% у 2011. до 7% у 2013.

3.5. Запосленост по делатностима

У општини Шид становништво се највише бави пољопривредом и прерађивачком индустријом: ове две делатности абсорбују око 35% свих запослених у Општини (Табела 3.7). Следећа значајна група активности чине услуге: трговина и саобраћај на које отпада преко 20% запослених у Општини. За овим делатностима следе друштвене делатности (образовање, здравство и државна управа) у којима је запослено преко 25%.

Табела 3.7. Запослени по секторима делатности у општини Шид, стање 2014.

РБ	Сектори	%
1	Пољопривреда, шумарство, рибарство	15.3%
2	Рударство	0.0%
3	Прерађивачка делатност	19.6%
4	Снабдевање ел. енергијом, гасом и паром	0.5%
5	Снабдевање водом и управљање отпадним водама	4.8%
6	Грађевинарство	1.4%
7	Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	11.2%
8	Саобраћај и складиштење	10.2%
9	Услуге смештаја и хране	0.1%
10	Информације и комуникације	3.0%
11	Финансије и осигурање	0.9%
12	Пословање некретнинама	0.0%
13	Стручне, научне, иновационе делатности	4.1%
14	Административне и помоћне делатности	1.3%
15	Државна управа и обавезно социјално осигурање	6.2%
16	Образовање	11.4%

РБ	Сектори	%
17	Здравствено и социјално осигурање	8.9%
18	Уметност, забава и рекреација	1.0%
19	Остале услужне делатности	0.2%
	Укупно	100.0%

Уколико се све делатности сажму по привредним секторима, у примарни (пољопривреда, шумарство, лов и риболов), секундарни (индустрија, грађевинарство, сабраћај) и терцијарни или услужни сектор добијају се следеће чињенице: већина становништва у Општини запослена је у терцијалном (услужном) сектору (око 60%), у секундарном сектору ради око једна четвртина запослених (око 25%); и остатак у примарном сектору.

3.6. Остварене инвестиције у основне фондове

Економски развој, нарочито на дужи рок, у великој мери зависи од опремљености основним средствима економских и друштвених субјеката који су носиоци његовог развоја. Показатељ који посебно упечатљиво указује на материјалну у технолошку опремљеност јесте интензитет инвестирања у основна средства.

У Табели 3.8. дат је упоредни приказ остварених инвестиција у основна средства у 2014. у општини Шид, у Покрајини Војводина и у Републици Србији у целини.

Табела 3.8. Остварене инвестиције у основне фондове, по делатностима, 2014., 000 РСД

Делатности	Србија	Војводина	Шид	Шид/ Србија	Шид/ Војводина
Пољопривреда, шумарство и рибарство	16,627,813	12,263,826	171,664	1.03%	1.40%
Рударство	17,264,121	10,958,384	-	0.00%	0.00%
Прерађивачка индустрија	130,746,259	61,123,033	760,280	0.58%	1.24%
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	58,711,834	4,538,945	24,406	0.04%	0.54%
Снабдевање водом и управљање отпадним водама	8,735,392	4,042,569	9,506	0.11%	0.24%
Грађевинарство	57,034,166	4,420,204	-	0.00%	0.00%
Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	43,886,065	19,761,648	21,093	0.05%	0.11%
Саобраћај и складиштење	30,425,008	6,265,895	3,412	0.01%	0.05%
Услуге смештаја и исхрана	5,451,360	791,801	-	0.00%	0.00%

Делатности	Србија	Војводина	Шид	Шид/ Србија	Шид/ Војводина
Информисање и комуникације	43,159,513	4,132,489	-	0.00%	0.00%
Финансијске делатности и делатност осигурања	11,189,126	802,048	518	0.00%	0.06%
Пословање некретнинама	1,838,113	651,667	-	0.00%	0.00%
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	12,673,584	3,313,377	1,714	0.01%	0.05%
Административне и помоћне услужне делатности	8,516,892	659,550	-	0.00%	0.00%
Државна управа и обавезно социјално осигурање	16,066,347	1,699,195	24,992	0.16%	1.47%
Образовање	5,767,920	1,381,036	6,711	0.12%	0.49%
Здравствена и социјална заштита	7,744,341	2,129,740	2,359	0.03%	0.11%
Уметност, забава и рекреација	2,986,351	664,883	1,966	0.07%	0.30%
Остале услужне делатности	321,247	51,255	-	0.00%	0.00%
Укупно	479,145,452	139,651,545	1,028,621	0.21%	0.74%

У Републици Србији у 2014. години у основна средства је инвестирано укупно 479.1 милијарди динара (4.1 млрд евра), у Војводини је инвестирано 139.7 млрд (1.2 млрд евра) и у општини Шид 1.0 млрд динара, тј. 8.8 милиона евра.

Укупне инвестиције општине Шид учествовале су са 0.21% у укупним инвестицијама у Републици, а 0.74% у укупним инвестицијама у Војводини. Када се упореде са учешћем становништва Шида у укупном становништву Републике и Покрајине (0.5%, тј. 11%) ови показатељи указују на, са овог аспекта, врло неповољну (исподпросечну) позицију општине Шид у односу на остале општине и градове.

У Републици Србији највећи део инвестиција био је усмерен на прерађивачку индустрију (27.3%), затим енергетски сектор (12.3%) и на трговину и комуникациону технологији (по 9%). Слични су показатељи за Војводину где се у прерађивачку индустрију усмерило чак 43.8%., у трговину 14.2%, а у пољопривреду око 9% од укупних инвестиција.

У општини Шид 73.9% инвестиција реализовано је у прерађивачкој индустрији, у пољопривреду 16.7%, до је преосталих 10-так процената реализовано у све остале привредне и друштвене делатности.

3.7. Фактори привредног раста и привредни потенцијали

Фактори привредног раста су сви чиниоци који подстицајно делују или могу деловати на привредни развој. У општини Шид могу се уочити бројни и разноврсни фактори привредног развоја, као и значајни потенцијали за привредни развој. Многи од ових фактора нису искључиво економске природе, јер се њихово дејство испољава на бројним другим сегментима друштвеног живота локалне заједнице општине Шид, али и поред тога, они имају и своје економске импликације. Имајући у виду мултидисциплинарни карактер фактора привредног раста, не улазећи у друге аспекте свеукупног социално-економског развоја општине Шид, у наставку су изложени најважнији фактори привредног развоја и њихов утицај на привредни развој.

Полазећи од изнетих ограничења многобројни фактори привредног развоја могу се грубо разврстати у следеће групе:

- природни фактори,
- економски фактори и
- фактори пословног окружења.

Пољопривредно земљиште општине Шид простире се на 41.314 ha и заузима 61% територије Општине. Општина Шид је територија са различитим врстама земљишта, веома различитих карактеристика. Најпродуктивније је, свакако, чернозем са својим подтипovima, погодан за наводњавање и производњу различитих ратарских и повртарских култура. Ливадска црница, поред чернозема, погодна за развој сточарства, представља другу најзначајнију врсту пољопривредног земљишта општине Шид. Поред ових, на територији општине Шид запажају се и други типови земљишта врло скромне или недовољне продуктивности, као што су: ритска црница, мочварно глејно земљиште, сива земљишта плавних шума итд.

Други значајан ресурс, по коме се општина Шид разликује од других војвођанских општина, је обиље шума, које се простиру на 21.768 ha. Поред тога, значајни природни ресурс општине Шид представља обиље водених површина (838 ha) река Босут и Студва, акумулације и сл.

Општина Шид има изузетан географски положај. Налази се на тремеђи Србије, Хрватске и Босне и Херцеговине (Република Српска). Просторно спада у веће општине Војводине. Нажалост, нека нерешена питања међудржавне сарадње још увек спутавају потпунију валоризацију изузетног геостратешког положаја општине Шид.

Општина Шид и сада има релативно добро развијену саобраћајну инфраструктуру. Преко територије Општине пролази међународни железнички и друмски правац према Хрватској, железнички правац према Босни и Херцеговини, а низ магистралних путева повезују Општину са Подунављем, Бачком, Банатом, Славонијом и Семберијом. Близина водних путева истиче значај речног саобраћаја.

Општина Шид располаже и значајним природним потенцијалима за развој туризма. Према просторном плану Републике Србије општина Шид припада туристичкој регији Фрушка гора у оквиру северне туристичке зоне, са основним туристичким активностима као што су: летња рекреација, излетнички туризам, наутички туризам, еколошки туризам, споменички туризам и сл. Према Стратегији развоја туризма Републике Србије општина Шид има потенцијале за развој транзитног, руралног, културног и туризма специјалних интересовања

(лов и риболов, пешачење, активности у природи, винске туре, верски туризам и сл.) Просторним планом Подручја посебне намене Фрушке горе (Завод за урбанизам Војводине, Нови Сад, 2004. г.) предвиђено је да се на територији општине Шид акценат стави на развој ловног туризма везаног за Ворово, са туристичким центрима: Липовача, Бања Кулина са језером Мохарач, језеро Сот и ловиште Ворово. Поред тога, за развој ловног туризма изузетан значај има чувено ловиште Моровић. Туристичкој понуди општине Шид доприносе и акумулациона језера Сот, Мохарач и Брује, са богатом флором и фауном. Међу културно-туристичким знаменитостима општине Шид истичу се галерија и спомен кућа Саве Шумановић и галерија Илије Башичевић – Босиља.

Анализа у претходним деловима показала је да окосницу привредне структуре општине Шид чине прерађивачка индустрија, пољопривреда, шумарство, водопривреда, трговина, грађевинарство, туризам и угоститељство, личне занатске услуге и сл. У оквиру индустрије најзаступљеније су прехрамбена индустрија, пољопривредно-прерађивачка индустрија, хемијска индустрија, дрвно-прерађивачка индустрија, машиноградња, графичка индустрија, производња сточне хране итд. Највећа концентрација индустријских капацитета је у Шиду и делимично у Ердевику и Бачинцима. Међу предузећима по својим резултатима пословања и свом доприносу досадашњем развоју привреде Општине издвајају се предузећа Victoria-Oil, Тим Изолирка, Млинтест Шид, Валдом, Nempro-Color, Агропалук, Big Bull Foods, Веосапра, Евројуг. Конкурентност ова предузећа потврђују извозом на инострана тржишта. Тако је укупна вредност извоза у 2015. години износила 42.534.109,00 еура, а укупна вредност увоза 8.391.737,00 еура.

Предузетнички сектор традиционално је усмерен на пружање различитих услуга, међу којима личне занатске услуге имају велики значај, као и на прераду дрвета, сечење, обликовање и обраду камена, производњу одеће, пекарску производњу, производњу грађевинске столарије и елемената и сл.

Пословно окружење првенствено је условљен факторима који су изван контроле локалне самоуправе, пре свега привредно–системским прописима (законским и подзаконским) и мерама економске политике Републике и Покрајине. И поред тога, у постојећим законским оквирима постоје бројне могућности да јединице локалне самоуправе подстицајно делују на пословање локалне привреде. Уобичајено те мере укључују: подстицање развоја малих и средњих предузећа, подстицање оснивање нових предузећа, промоција страних и домаћих инвестиција оснивањем и промоцијом индустријских зона, комунално опремањем грађевинског земљишта, развој ”тешке” пословне инфраструктуре (изградња и поправка локалних путева, изградња и реконструкција пословног простора, изградња и реконструкција комуналне инфраструктуре и сл.), развој ”меке” пословне инфраструктуре (обезбеђење образовања и тренинга потенцијалним и актуелним предузетницима или власницима малих предузећа, подршка истраживању и развоју, пружање услуга пословног саветовања, обезбеђење лакшег приступа финансијским средствима (као нпр. локални гаранцијски фондови), подршка оснивању и развоју пословних асоцијација (као нпр. удружењима предузетника), омогућавање пословног повезивања, побољшање квалитета живота, побољшање услуга локалних органа управе итд.), развој кластера итд. Наравно, побројане мере подршке нису и не треба да буду једина обавеза локалне самоуправе. Без партнерског приступа, кооперација и партиципације различитих актера,

локалних, али и на вишим нивоима власти, није могуће створити конзистентан систем подршке локалном економском развоју.

И даље међутим постоје велике неискоришћене могућности за стварање подстицајнијег привредног амбијента у Општини, међу којима се могу издвојити: недовољно промовисање потенцијала и ресурса Општине, неадекватан људски капитал (образовање и професионална обученост), неразвијена инфраструктура, проблем обилазнице око Шида, висок степен незапослености, недостатак комуникације између локалне самоуправе и представника малих средњих предузећа и предузетника, недовољна институционална подршка локалном економском развоју. Поред тога, као проблеме истиче се недостатак финансијских средстава за инвестициона улагања и проблем пласмана робе у иностранству, упркос близини границе.

Истовремено, предлози су да се припреме развојни планови и дефинишу мере којима Општина може допринети развоју малих и средњих предузећа и предузетника, формирају индустријске зоне, креирају подстицајне мере за привлачење домаћих и страних инвеститора, побољшају постојећи и развију нови технолошки процеси, производи и услуге, формирају фондови за подстицање обављања неких делатности, побољша сарадњу у сектору малих и средњих предузећа и предузетника, реши проблем транзита робе преко Илока (Република Хрватска) и пружи подршку предузетницима и пољопривредницима. Привредници из Општине указују на претпоставке за реализацију развојних планова својих предузећа и то нарочито: стабилне услове привређивања, подршку развоју малих и средњих предузећа од стране Републике, јачање инспекцијског надзора како би се сузбило сиво тржиште и стварање квалитетног занатског кадра.

Значај реформе школства за развој предузетничке активности (занатства), потребу за бољом сарадњом са инспекцијским органима и неопходност сузбијања сиве економије истичу се и од стране предузетника општине Шид. Они такође предлажу улагање већих напора за обезбеђење страних донација за пружање подршке развоју малих и средњих предузећа и предузетништва, обезбеђење продаје робе на вашарском простору, одвајање простора за продају пољопривредних производа од пијачних тезги с осталом трговачком робом, побољшање понуде угоститељских услуга, развој сеоског туризма, реформу служби ради ефикаснијег пружања услуга и смањења административних и бирократских препрека, бољу сарадњу са туристичком инспекцијом, побољшање локалних и регионалних путева и већи број такси стајалишта.

3.8. Секторска SWOT анализа – Привреда и МСП

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Квалитетно пољопривредно земљиште погодно за различите гране пољопривреде - Природни и културно-историјски потенцијали за развој различитих облика туризма - Богатство шума - Богатство река и језера - Изузетан географски положај - Развијена саобраћајна 	<ul style="list-style-type: none"> - Технолошка застарелост опреме у привреди - Неликвидност и неконкурентност привреде - Развијена „сива економија“ - Неодговарајућа квалификациона структура радне снаге - Непостојање кластера и других облика репродукционог и интересног повезивања предузећа

<p>инфраструктура</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обиље релативно јефтине радне снаге - Општински програм стипендирања младих 	<ul style="list-style-type: none"> - Неразвијена информациона база за доношење дугорочних и текућих пословних одлука - Неопремљеност радних зона и непостојање јасних планова њихове промоције и развоја
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Репродукционо повезивање примарне пољопривредне производње и прерађивачке индустрије - Бројни национални, покрајински и програми ЕУ, као и мере економске политике усмерене на подстицање развоја предузетништва - Развој прерађивачке индустрије - Валоризовање природних ресурса и потенцијала - Развој прекограничне сарадње - Побољшање међуопштинске и регионалне сарадње - Коришћење ИРА фондова - Настанак и развој нових делатности захваљујући новим прописима и стандардима (здравственим, еколошким и сл.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Негативни општи економски трендови у земљи и свету - Смањење конкурентности због даљег технолошког заостајања привреде - Одлив кадрова - Додатно заостајање знања и вештина људских ресурса - Смањење значаја традиционалних индустријских грана и гашење постојеће производње - Губитак постојећих и традиционалних тржишта

4. АГРОКОМПЛЕКС

Пољопривреду општине Шид, као и пољопривреду АП Војводине, карактерише постојање два организациона типа пољопривредних произвођача: пољопривредна газдинства и пољопривредна предузећа (и земљорадничке задруге).

Између два пописа становништва у општини Шид смањило се учешће активног пољопривредног становништва у укупном активном броју становника, са једне трећине (32,3%) у 1991. години, на мање од једне четвртине (22,7%) у 2002. години, што је и даље знатно више од војвођанског просека.

Према подацима из Регистра пољопривредних газдинстава (у даљем тексту: Регистар), у 2011. години на територији општине Шид у Регистру је евидентирано укупно 4.196 пољопривредних газдинстава са укупно регистрованом површином од 32.651 хектара. Просечна површина којом располажу регистрована пољопривредна газдинстава износи 7,78 хектара што је изнад републичког нивоа (4,34 ha).

Величина поседа пољопривредних газдинстава у општини Шид је карактеристична и упоредива са подацима са територијом Републике Србије. Наиме, 29,81% активних газдинстава има пријављену површину у Регистру мању од 1 хектар, док је број газдинстава од 0 до 5 хектара пријављене површине у Регистру на нивоу од 69,73%. Уколико се погледа обрадива површина пријављена у Регистру, пољопривредна газдинства са површином до 1 хектара обрадиве земље располажу са 1,77% укупно пријављеног земљишта у општини Шид (1251 газдинство), док пољопривредна газдинства са површином од 0 до 5 хектара обрадиве земље (2.926 газдинстава) располажу са 69,73% укупно пријављеног земљишта у општини Шид. Највише је пољопривредних газдинстава која имају пријављену површину од 2 до 5 хектара обрадиве површине, односно 22,57% или 947 газдинстава. Број пољопривредних газдинстава који имају пријављене површине преко 100 хектара има 15 чији укупни земљишни фонд учествује са 13,34% у укупно пријављеном земљишту у Регистру општине Шид.

У општини Шид има већи број пољопривредних предузећа и земљорадничких задруга. Задруге су углавном локалног типа. У појединим местима постоји по неколико задруга, што говори о слабој организованости произвођача и претежно трговачком, а мање производном карактеру већине задруга.

Пословање преко земљорадничких задруга насталих у периоду после другог светског рата до почетка 21. века суочава се са проблемом да се њихова имовина стицана деценијама још увек води као друштвена имовина (неуставна категорија), те је ограничен приступ кредитним средствима због немогућности хипотекарног покрића. Такође, те задруге су оптерећене великим бројем запослених и изложене су нелојалној конкуренцији приватних предузећа и великих пословних система из области пољопривреде. Земљорадничке задруге, основане у последњих двадесетак година, углавном не поседују сопствено земљиште, имају мали број запослених, а структура и квалификованост запослених није одговарајућа те су због малог капитала принуђене на коперантске односе са великим системима под не толико повољним условима те често пропадају услед конкуренције знатно капитално јачих приватних предузећа.

Према подацима из Општине, фебруара 2011. године, било је 25 активних

земљорадничких задруга, 2 задруге су у стечајном поступку, једна у процесу регистрације, 3 у процесу ликвидације, док је до наведеног периода 11 задруга обрисано из привредног регистра. Већина задруга су мале и баве се производњом. У општини Шид има 20 активних пољопривредних предузећа, 7 предузећа је обрисано из регистра, док су 2 у стечајном поступку. Половина пољопривредних предузећа је у Шиду, 5 је у Ердевику, 2 предузећа су у Адашевцима и једно у Јамени.

Поред бројних пољопривредних предузећа и земљорадничких задруга, које се баве примарном пољопривредном производњом, у општини Шид постоје и значајни капацитети за прераду пољопривредних производа. Од 13 предузећа која се баве прерадом, 2 су велика предузећа (Viktoria Oil и Big Bull), 3 су средња (Срем-Шид, Агро-Папук и Млинтест), 7 је малих и једно је огранак великог предузећа (Имлек). Већина предузећа се бави прерадом. Нешто мањи број предузећа се бави производњом и прерадом меса, од којих је једно специјализовано за живинско и зечије месо. Производњом млинских производа бави се 2 предузећа, сточном храном 3, производњом уља и масти 2 и производњом млечних производа једно предузеће.

Прерадом пољопривредних производа у општини Шид се бави и 9 предузетничких радњи. Од тога је чак 6 у области производње и прераде меса (кланице-месаре), и по једна за производњу млинских производа, сирових уља и масти и прераду кафе и чаја.

Имајући у виду потенцијале за производњу грожђа, па самим тим и вина у општини Шид, према подацима Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Републике Србије, на територији општине Шид постоје три регистроване винарије (Винарија Брестовачки, Ердевик; Винарија Моловин; ЈИТ-инжињеринг Агро, Ердевик).

4.1. Пољопривредно земљиште

Општина Шид располаже са 41.314 хектара пољопривредног земљишта које заузима 61% територије општине. Власничка структура пољопривредног земљишта је у следећем односу: у приватном власништву је 37.636 хектара (91,1%) а у државном 3.6784 хектара (8,9%).

Табела 4.1. Површине обрадивог пољопривредног земљишта у општини Шид у власништву пољопривредних газдинстава

Насеља	Површина у ха	%
Адашевци	3019	9.3%
Бачинци	1783	5.5%
Батровци	940	2.9%
Беркасово	1262	3.9%
Бингула	1817	5.6%
Вашица	2415	7.4%
Вишњићево	2632	8.1%
Гибарац	1267	3.9%
Ердевик	3354	10.3%
Илинци	2034	6.2%

Јамена	2548	7.8%
Кукујевци	2464	7.6%
Љуба	511	1.6%
Моловин	378	1.2%
Моровић	1711	5.2%
Привина Глава	536	1.64%
Сот	942	2.9%
Бикин До	170	0.5%
Шид	2868	8.8%
УКУПНО	32651	100.0%

Када говоримо о пољопривредном земљишту у власништву пољопривредних газдинстава, насеља са највише обрадивог пољопривредног земљишта су Ердевик (10,27% укупне обрадиве површине општине), Адашевици (9,25%), Шид (8,78%), Вишњићево (8,06%), Јамена (7,8%) и Кукујевци (7,55%) док остала насеља располажу са знатно мањим пољопривредним обрадивим земљиштем. Најмање обрадиве површине су у насељу Бикић До и Моловин.

Разлика која постоји у односу на земљишни фонд којим располажу пољопривредна газдинства и укупно пољопривредно земљиште у општини, треба тражити у чињеници да преосталу земљу обрађују предузећа, земљорадничке задруге, као и већи пољопривредни произвођачи који нису евидентирали своје земљиште у Регистру пољопривредних газдинстава.

Други веома значајан природни ресурс којим Општина располаже јесу шуме које се простиру на 21.768 хектара и претежно су у власништву државе (97,4%), остатак је у приватном власништву (2,6%).

Државно пољопривредно земљиште представља веома важан механизам који је на располагању локалним пољопривредницима. У току протекле две године, приликом издавања државног пољопривредног земљишта у закуп, општина Шид је 2010. године прикупила 24.134.234,30 динара, а 2011. године 25.459.597,32 динара. Просечна цена закупа државног пољопривредног земљишта у 2010. години износила је 7.042,11 динара, а 2011. године је износила 7.229,00 динара. Ова прикупљена средства, Општина је издвајала за: обележавања парцела државног земљишта, уређење атарских путева, уређење и опремање противградне службе, уређење и опремање пољочуварске службе, мелиорацију ливада и пашњака, подизање ветрозаштитних појасева, контролу плодности обрадивог пољопривредног земљишта (степен унетог минералног ђубрива и пестицида у обрадиво пољопривредно земљиште) и студијско-испитивачки радови.

Део пољопривредног земљишта 2011.године враћен је Српској православној цркви, физичким лицима, а део је дат ЈП Воде Војводине на коришћење без накнаде.

По основу издавања државног пољопривредног земљишта, по праву пречег закупа, Општина је 2010. године издала 556 хектара, а 2011. године 512 хектара. За вишегодишње засаде током 2010. и 2011. године, издато је по 316 хектара, док је за ратарске културе 2010. године издато 3.427 хектара, а 2011. године 3.522 хектара.

4.2. Биљна производња

Биљна производња у општини Шид обавља се просечно на око 41.400 хектара пољопривредних површина, што чини око 2,31 % пољопривредног земљишта у Војводини (1,79 милиона хектара). Од тога, око 37.900 хектара (91,6 %) чине оранице. Интензивни начини коришћења земљишта, воћњаци и виногради заступљени су са 1,8 % (729 хектара), односно 2% (829 хектара). Према подацима из Регистра пољопривредних газдинстава, у 2011.години пријављено је 1.069 хектара под воћњацима и виноградима. Разлике које се појављују су резултат добровољности пријављивања у Регистар, али имајући у виду да не постоје подстицаји за већ постојеће воћњаке, многи се одлучују да не пријављују воћњаке у Регистар⁵. Последњих година, дошло је до промене у структури воћњака и винограда те је учешће воћњака смањено на 1,2%, док је учешће површина под виноградима повећано на 2,2 %. Повећавањем површина под виноградима, стварају се предуслови и за вински туризам који може да буде један од покретача руралног развоја. Према Мастер плану Фрушке горе из 2011.године, општина Шид има изузетно велики потенцијал за подизање воћњака (и винограда) на површини од 8.669 хектара. У циљу компаративне анализе околних општина, веома је битно истаћи и податак да на подручју Фрушке горе, општина Шид у обиму производње воћа заузима треће место са учешћем од 15,5% иза Сремске Митровице (23,9%) и Ирига (22,4%). Значајније повећање површина под воћњацима и виноградима одвија се последњих неколико година, те због чињенице да је реч о младим засадима, пун обим производње се очекује наредних година. Са друге стране, недостају складишни капацитети за произведено воће у виду УЛО хладњаче која би омогућили очување квалитета производа.

Веома је битно да се стимулишу пољопривредни произвођачи да буду уписани у Регистар јер је упис у Регистар предуслов за све националне субвенције, али и будуће пред-приступне фондове ЕУ

У структури ораница и башти најзаступљенија је производња жита са 53 % (око 22.000 хектара). На другом месту налази се производња индустријског биља (око 30%) на просечно око 12.400 хектара. Затим следе поврће са око 5 % (2.000 хектара) и крмно биље са око 3% (1.260 хектара). У односу на Војводину у структури ораница заступљеност жита је испод војвођанског просека (65%), а заступљеност индустријског биља је већа (25%). Заступљеност поврћа је на нивоу војвођанског просека, а крмног биља нешто мања (5% Војводина).

Према подацима из Регистра пољопривредних газдинстава у 2011. години, пољопривредна газдинства располажу са 32.652 хектара заузимају 78,8% укупног пољопривредног земљишта у Општини (у Војводини око 65%), што чини око 3% пољопривредног земљишта пољопривредних газдинстава у Војводини. Доминантна производња пољопривредних газдинстава мерена површинама обрадивог земљишта је производња житарица која учествује са 49,9% (15.063 хектара) и производња индустријског биља које учествује са 48,3% (15.771 хектара).

Пољопривредна предузећа и задруге у општини Шид са око 8.900 хектара учествују са 21,5 % у пољопривредним и са око 18% (6.900 хектара) у ораничним површинама. У структури коришћења ораничних површина, за разлику од пољопривредних газдинстава, најзаступљеније је индустријско биље са преко 50% (3.500 хектара). Житарице са просечних 3.100 хектара су на другом месту (44%).

Пољопривредна предузећа и земљорадничке задруге у општини Шид располажу и значајним капацитетима земљишта у интензивном начину коришћења земљишта. Површине под виноградима су смањене за преко 1/2, са 556 хектара у 2003, на 213 хектара у 2007. години. Површине под воћњацима су релативно стабилне на око 300 хектара.

У општини Шид, у посматраном периоду, производња хлебног жита – пшенице, обавља се на просечно скоро 6.000 хектара, што чини око 16 % ораничних површина општине, односно око 1,8 % површина под пшеницом у Војводини (330.000 хектара). Површине под пшеницом су изузетно стабилне и крећу се у интервалу од 5.600 – 6.700 хектара, што показује тенденцију стагнације (просечна годишња стопа раста 0,75 %).

Просечна годишња производња пшенице у општини Шид износила је 23.300 тона, што чини око 1,9 % производње пшенице у Војводини. Изразито су изражене годишње осцилације у производњи пшенице, а последица су, првенствено колебањима приноса.

Као и у Војводини, и у општини Шид, кукуруз је најзаступљенија биљна врста. Просечно се производио на 16.100 хектара, што чини око 43% ораничних површина Општине и око 2,6 % укупних површина под кукурузом у Војводини. Површине под кукурузом су далеко нестабилније него површине под пшеницом. Просечна годишња производња кукуруза у општини Шид износила је око 90.900 тона, што чини око 2,9 % укупне производње кукуруза у Војводини (3,1 милион тона).

Шећерна репа се у посматраном периоду просечно гајила на 3.100 хектара, што чини 8,2% ораница општине, односно 6% укупних површина под шећерном репом у Војводини (52.000 хектара). У сетвеној структури шећерна репа је учествовала просечно са око 25% у површинама под индустријским биљем. Просечан принос шећерне репе износио је око 43,4 t/ хектару и био виши од просека Војводине (38,5 t/ хектару) за 13%.

Соја је најзначајнија индустријска биљка у општини Шид. Са просечних 7.725 хектара површина, соја учествује са 20,4 % у ораничним површинама, односно са чак 62,4% у површинама под индустријским биљем. Површине под сојом су стабилне и показују тенденцију раста ($p = 4,57\%$). Површине под сојом у општини Шид чине 6% укупних површина под сојом у Војводини (око 130.000 хектара). Просечан принос соје од 2,6 t/ хектару за 8% је виши од просечног приноса у Војводини (2,4 t/ хектару).

Сунцокрет је индустријска биљка која није значајније заступљена у општини Шид. Са просечних 936 хектара површина, сунцокрет учествује са 7,6 % површинама под индустријским биљем. Просечан принос сунцокрета од 1,98 t/хектару на нивоу је просечног приноса у Војводини (1,9 t/хектару). Просечна годишња производња сунцокрета од 1.900 тона чини око 0,6 % укупне производње сунцокрета у Војводини (300.000 тона).

Пасуљ је значајан усева за пољопривредна газдинства у општини Шид. Он се просечно гајио на 360 хектара, што је око 4% површина под пасуљем у Војводини. Просечан принос пасуља од 1,31 t/хектару већи је од војвођанског просека (1,12 t/хектару) за 17%.

Према подацима из РПГ за 2011. годину, у општини Шид најзаступљеније ратарске културе биле су индустријско биље, житарице и крмно биље. Више од половине обрадивог земљишта појединих насеља било је под индустријским

биљем и то у Адашевцима (55,3%), Вишњићеву (54,4%), Илинцима (65,8%) и Јамени (58,5%).

Житарице су преовладавале у већем броју насеља шидске општине, те је под житарицама у Бингули било 54,2% површине обрадивог земљишта овог насеља, Гибарац (50,6%), Ердевик (55,6%), Љуба (64,2%), Моловин (72%), Привина Глава (51,3%) и Бикић До (76,47%).

Засади под воћем и грожђем су знатно мање заступљени од ратарских култура, међутим, поједина насеља се издвајају по површини ових засада. Највеће површине под засадима воћа и винограда су у Ердевику 173 хектара, што у односу на укупно обрадиву површину овог насеља износи 5,2%, у Кукујевцима 136 хектара (5,5%), у Беркасову 108 хектара (8,6%), у Бингули 97 хектара (5,3%), у Моровићу 103 хектара (6%) и у Привиној Глави 62 хектара што износи 11,6% укупне обрадиве површине овог насеља.

У скорије време инзенивирана је производња дувана и то пре свега у насељу Кукујевци.

4.3. Сточарство, овчарство, свињарство и живинарство

У периоду од 2003-2007. године, број говеда као и број крава и стеоних јуница у општини Шид учествовао је са око 1,6 % у укупном броју говеда, односно крава и стеоних јуница у Војводини. Просечан број говеда износио је 3.555 грла годишње и кретао се у интервалу од 2.859 у 2004. до 4.446 у 2007. години, и растао је по просечној годишњој стопи од 9,3 %, мада је основно стадо говеда – краве и стеоне показује смањење. Током 2011. године, просечан број говеда био је 4.332 грла, што показује да се тренд кретања сточног фонда није знатно мењао.

Промене у производним показатељима, у посматраном периоду, у свињарству биле су, такође, повољне. Основно стадо свиња (крмаче и супрасне назимице) повећавало се по стопи од 2,2 % годишње. Просечан годишњи број крмача и супрасних назимица, који је у посматраном периоду просечно износио око 5.400 грла годишње, варирао је у зависности од „циклуса свиња” од 4.800 у 2003. години до 6.500 грла у 2006. години. Повећање основног стада свиња одразило се позитивно на укупан број свиња. Укупан број свиња просечно је износио око 41.000 грла и повећавао се по стопи од 6,8% годишње. Број свиња је повећан са 37.600 у 2003. на 52.160 у 2007. години.

У периоду од 2006. до 2011. године, бројно стање свиња је било у наизменичном паду и расту, мада бројчано знатно мање него у протеклом периоду. Почевши од 2006. године када је на територији општине Шид било свега 29.645 грла свиња, затим раста од чак 75,95% током 2007. године када је побројано 52.160 грла, следе године које поново бележе смањење броја свиња, те је током 2008., 2009. и 2011. године било око 31.000 грла а током 2010. године нешто више, око 38.000 грла.

Овчарска производња у општини Шид има одређени економски значај за њену пољопривреду. Број оваца растао је по стопи од 1,2% годишње, док је приплодно стадо брже расло (стопа 6,4%). Током 2011. године у општини Шид бројно стање оваца и коза је било око 31.500.

Живинарска производња у општини Шид у посматраном периоду, не показује позитивна кретања. Просечан број живине износио је око 156.000 грла. Број живине показује тенденцију пада по просечној годишњој стопи од -12,6%

годишње.

Генерално посматрано, концентрација стоке веома заостаје за интензивном пољопривредом ЕУ, тако да има још доста простора за даљи развој сточарске производње.

Можемо закључити да су говедарство и овчарство у претходном периоду у општини Шид били мање заступљенији и развијенији у односу на своје непосредно окружење – Војводину у целини. За разлику од њих, свињарство је на знатно вишем степену заступљености и интензивности него што је то у Војводини (за 26% више), док је живинарство заступљено на нивоу војвођанског просека. Од сточарских производњи говедарска производња мање је заступљена (за 31%) од просека Војводине.

На основу добијених квантитативних резултата анализе производних показатеља сточарске производње, могу се извући закључци да још увек нису створени позитивни и стабилни услови за развој сточарства. Добри резултати у свињарству и позитивне тенденције у говедарству и овчарству у великом степену условљени су коректним мерама прерађивачке индустрије (млекаре и кланице) и премирањем производње млека и приплодног подмлатка од стране државе.

4.4. SWOT анализа

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none">– Добри природни услови за производњу;– Присуство термалних вода;– Релативно незагађена животна средина и ресурси пољопривреде;– Непосредна близина државне границе и главних магистралних путева;– Конвенционална пољопривредна производња;– Релативно квалификована и образована радна снага у пољопривреди;– Расположиви капацитети државног пољопривредног земљишта;– Релативно интензивна производња по начину коришћења земљишта, структури производње на ораницама и приносима;– Специјализација у сточарству на свињарство и живинарство– Позитивне тенденције у развоју свињарства и живинарства;– Развијеност прерађивачких	<ul style="list-style-type: none">– Уситњеност парцела код пољопривредних газдинстава;– Недовољно коришћење и лоши економски услови за коришћење водног потенцијала за наводњавање;– Застарела пољопривредна механизација;– Недовољна концентрација крупних грла стоке;– Неодговарајуће решење коришћења државног земљишта кроз закуп;– Слабо коришћење капацитета прерађивачке индустрије, која користи сировине пољопривредног порекла из општине;– Недовољна подршка развоју пољопривреде од стране државних институција развоју пољопривреде.

<p>капацитета општине Шид;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тежња руководства Општине да унапреди пољопривреду. 	
Могућности	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Уређење земљишних површина; - Повећање површина у наводњавању; - Боље коришћење земљишта кроз пострну и накнадну сетву; - Успостављање и развој пољопривредне саветодавне службе; - Формирање државног експерименталног добра, технолошког парка и (или) инкубатора за развој агробизниса на државном земљишту; - Формирање кластера пољопривредних произвођача; - Интензивирање биљне производње променом структуре; - Интензивирање сточарске производње; - Развој услужног това намењеног за извоз; - Развој мултифункционалне производње; - Стимулисање инвестирања, уз помоћ Општине у капацитете за производњу у заштићеном простору и прераду; - Привлачење страних инвеститора заинтересованих за производњу поврћа; - Развој МСП у области занатске прераде пољопривредних производа; - Интеграција производње, прераде и пласмана кроз задругарство и кластере; - Успостављање ИСО стандардизације и побољшање квалитета производа; - Развој органске и еколошке производње. 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатак сопствених инвестиционих средстава за развој; - Негативни утицаји из окружења на које Општина нема утицај; - Недовољна помоћ државних институција развоју пољопривреде; - Недостатак квалитетних извора средстава за стратешке инвестиције, развој и функционисање пољопривреде; - Непостојање или неадекватност законске регулативе; - Непостојање пољопривредне саветодавне службе, научних и образовних институција; - Ограничења домаћег тржишта због ниске платежне способности и страних због низа нецаринских баријера; - Недовољан утицај институција на развој агара.

5. СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ИНФРАСТРУКТУРА

5.1. Стање животне средине

Општина Шид располаже само са неким видовима индустријских загађивача те није простор који је типичан са аспекта угрожавања животне средине. Интензивна урбанизација па и погранични карактер, а донекле и економска нестабилност општине проузрокује низ негативних појава са аспекта животне средине, које је неопходно санирати.

На подручју општине Шид, а посебно насеља Шид постоје привредни субјекти, који својим производним процесом делимично или у значајној мери угрожавају квалитет природних елемената. Постојање низа нерешених проблема интензивног саобраћаја такође директно или индиректно оптерећују стање животне средине.

Према подацима Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине и одрживи развој за територију општине не постоји израђен јединствени катастар загађивача, тако да се не могу тачно сагледавати утицаји производних комплекса, саобраћајне инфраструктуре и других деградационих пунктова околине на стање животне средине.

5.1.1. Микроклима и ваздушна средина, стање зеленила

Топоклима у општини претпоставља типичну варијанту умерено континенталне климе са микроклиматском варијантом карактеристичном за Фрушку гору. Овакво стање инсолације и ветра представља повољнији биоклиматски комфор на територији општине и унутар насеља.

Проблеми загађивања ваздуха се у насељеним местима јављају као последица емисије неких индустријских загађивача, и као последица комуналног загушења у периоду ложења, пошто у општини није урађена гасификација.

Низ ових проблема се, на жалост, употпуњује комплексним проблемима саобраћаја. Емисије аерозагађења и буке у седишту општине али и у другим насељима су последице локалног и транзитног саобраћаја чији велики интензитет изазива чињеница да преко општине пролазе државни путеви I и II реда па и државни пут I реда Београд-Загреб, као и близина граничних прелаза. Засад није покренут пројекат изградње обилазнице око насеља Шид ради разрешења овог комплексног проблема.

На територији Општине не води се перманентни мониторинг за праћење квалитета ваздуха, али је у припреми Предлог Програма контроле квалитета ваздуха за 2017.год. као и буке на подручју града Шид што је у складу са чл. 69. Закона о заштити животне средине („Сл. Гласник РС“ бр. 135/04, 36/09,- др.закон, 72/09-др.закон, 43/11одлука УС14/16).

Аерозагађење се прати код предузећа и других правних лица, и по потреби се обавља мониторинг емисије аерозагађивача као и мерење имисије у зони утицаја то:

- „АД“ Имлек – Београд, млекара Шид (ул. Ђуре Јакшића 29.), престали са радом
- „Срем-Шид“, ул. Гибарички пут бб.,Шид
- „VICTORIA-OIL” А.Д. Шид. ул. Бранка Ерића 2

- „Vig-Bull” – Бачинци, Сремска бр. 36
- „Тим изолирка“ Д.О.О. Шид, ул. Бранка Ерића 7
- „Агропалук“ ДОО Кукујевци
- „Немпро Color“ Шид
- „Алтом“ ДОО Шид
- „Млинтест“ ДОО Шид

У вези индустријских загађивача треба истаћи да се у зависности од врсте загађивања, и на основу Закона о заштити животне средине предузимају техничко-технолошке мере заштите, увођењем одговарајућих врста филтера и уређаја за пречишћавање загађујућих гасова.

У VICTORIA-OIL” А.Д. Шид је постављен је електростатички филтер који је ниво загађујућих материја довео у прописане вредности.

У осталим индустријским објектима (котларницама) као гориво се користи TNG, биомаса итд.

Превелики интензитет транзитног и месног друмског саобраћаја може да доводи до повремених загађења, због чега би било неопходно пратити квалитет ваздуха по извесном плану и у односу на саобраћајне прилике.

5.1.2. Квалитет водених ресурса

Површинске воде

Квалитет воде Саве је у директној вези са узводним загађивачима и протоком воде, односно могућношћу реке да се самопречисти. Сава је III категорије и може се користити као индустријска вода или вода за наводњавање у пољопривреди, уз сталну проверу квалитета и спречавања опасности од акцидената.

Босут у недостатку протицаја у летњем периоду, постаје бара у којој долази до појаве цветања воде, потрошња кисеоника порасте, појављује се трулење те долази до ослобађања метана и амонијака, а квалитет воде нагло опада са II категорије на IV категорију.

У јужном делу општине простире се веома разграната каналска мрежа. Канали служе искључиво за одводњавање и деле се према класификацији на главне канале II, III и IV реда.

Шидина у свом горњем току има долину ширине од неколико десетина метара до неколико стотина метара, а извођењем неколико каскада (степеница) и проширењем корита, омогућен је већи протицај. Основна функција ове реке је да прими атмосферске воде са сливне површине, као и отпадне воде насеља кроз које пролази.

"Шидина" као мелиорациони канал требало би да има воду II категорије, међутим после улива фекалне канализације Шида, низводно од пруге Београд-Хрватска, канал постаје колектор отпадних вода, у којем нема живог света. Због малог протока, моћ самопречишћавања не постоји, а вода је IV категорије квалитета, готово без кисеоника са анаеробним процесима.

Вода овако лошег квалитета изазива и оштећења на водопривредним објектима који се налазе на самом каналу. Оштећују се метални и бетонски елементи на црпној станици „Шидина“ у К.О. Адашевци. Због велике количине нутријената на косинама је изражена појава пораста коровског и дрвенастог биља (багремца, штира, амброзије) као и емерзних корова (трска, палацка). Ове

биљне врсте отежавају одржавање каналске мреже пошто захтевају континуиране радове током целе године што је готово немогуће.

Ово загађење отежава одржавање канала, јер измуљени материјал није могуће депоновати на обали, него га треба одвозити на посебно уређене депоније где неће утицати на квалитет подземних вода. Загађене воде скраћују век функционисања црпних станица "Ширина" у Адашевцима и "Липац" у Јамени, као и амортизациони век канала. То је директна штета, а индиректна је далеко већа.

Принципи одрживог развоја нарочито пажњу усмеравају ка очувању и заштити споро обновљивих ресурса. Један од њих је и вода. Каналска мрежа је место где се вода задржава и одакле се користи. Проблеми везани за квалитет воде и муљева у мелиорационој каналској мрежи и њеном непосредном окружењу, ако су они загађени, постаје комплексан, јер чишћењем канала и водопривредних објеката (црпних станица, муља испод мостова) депонује се загађени материјал на обале. Разастирањем депонованог материјала загађење се шири на плодно земљиште и тако округ. Последице овога по животну средину, пољопривреду и водопривреду могу бити велике. Може доћи до забране производње на пољопривредном земљишту или повећању трошкова приликом радова на водотоцима (одвожењем измуљеног материјала).

Изградњом квалитетних пречистача отпадних вода правилно димензионисаних спречиће даље неповољне утицаје на каналску мрежу, а самим тим и на животну средину.

Подземне воде

Подручје је богато подземним водама, нарочито јужни низијски део. Артеиска издан се креће већ на дубини од 50 м па даље. Воде су слабо минерализоване са вишком гвожђа, у зависности од локалитета. Фреатска издан се креће већ од дубине од 0,5 м. Артеиска издан се користи углавном за снабдевање водом за пиће. На територији општине има неколико десетина оваквих бушених бунара, који неконструисано теку и црпе драгоцене резерве најквалитетније воде.

5.1.3. Проблем текућих и чврстих отпадака и загађивање земљишта и подземних вода

На територији општине не постоји квалитетан реципијент за (пречишћене) отпадне воде мада у насељу Шиду је изграђена канализација, те се отпадне воде без пречишћавања одводе у поток Ширина одакле се даље уливају у реку Босут. Недавно је пуштен у рад мерач протока отпадних вода помоћу којег ће се контролисати динамика и интензитет улива отпадних вода у реципијент. У плану је изградња примарних пречистача за индустрију – што би било логично, као и изградња пречистача за комуналне отпадне воде, а постоји и пројектна документација за повезивање цевовода за одвођење отпадних вода до Шида односно до места које је предвиђено за изградњу пречистача. Самим тим би се могло реализовати уређење потока Ширина на целој дужини тока.

5.1.4. Заштита природних вредности и културних добара

На основу ПППН Фрушка гора у циљу заштите, очувања и унапређења просторних целина са значајним природним вредностима и појавама, на подручју Националног парка "Фрушка гора" што припада територији општине

Шид као природног добра I категорије, утврђени су режими II и III степена заштите.

У II степену заштите се налазе "Бања Кулина" код Љубе и долина потока Велешић који се истичу се као биодиверзитетске вредности и значајна станишта угрожених врста инсеката. "Бања Кулина" је локалитет са очуваним састојинама семенског порекла лужњака, граба и цера са липама. Локалитет "Велешић" обухвата долину потока Велешић који се улива у акумулацију Сот. Вегетацију чине лужњак, граб и цер и вештачки подигнуте састојине белог јасена и лужњака. На овим локалитетима су издвојене две врсте соликих мува.

У III степену заштите су појединачна стабла и групе стабала (групе стабала црног ораха на пределу Косача, стабло букве код предела Бања, састојина гвозденог дрвета у шуми Маруша, састојина црног ораха у шуми Маруша), биодиверзитетске вредности (акумулација Сот и ловни резерват Ворово). Ван подручја Националног парка, на локалитетима шумских комплекса ШГ "Ср. Митровица", су природна добра за које је у поступку ревизија заштите.

На територији општине су одређене целине као подручја предложена за заштиту која представљају станишта угрожених биљних и животињских врста - природних реткости за које је Уредбом о заштити природних реткости ("Службени гласник Републике Србије", број 50/93) одређен најстрожи режим заштите. Фрушка гора од 1998. године представља међународно значајно станиште птица (ИВА подручје), а од 2000. године поред простора Националног парка, ИВА подручје на територији општине Шид чине станишта очуваних шумских комплекса Балиша и Кордош и акумулације Сот, Брује и Мохарач.

Под заштитом као значајно природно добро III категорије су:

- Споменик природе: „2 стабла храста лужњака у Гибарцу („Сл. лист Општина Срема“ бр. 4/2005),

Док је Споменик природе „Бела топола у Кукујевцима“ („Сл. лист Општина Срема“

бр. 4/2005), и Споменик природе „Липа код Цркве Света Петка“ („Сл. лист Општина Срема“ бр. 4/2005), због утицаја природних сила, и лошег функционалног стања као и због повећаних мера безбедности, стављени су ван сваке функције и заштите „као значајно природно добро“ одлуком општине Шид.

Подручје општине Шид богато је непокретним културним добрима.

Анализа расположивог градитељског наслеђа указала је да у структури наслеђа преовлађују сакрални објекти, објекти градске и етно-архитектуре, примери "древне" архитектуре амбара, затим специфични примери утврђења као и већи број целина, које формирају објекти разноврсне структуре и намене.

На основу Студије заштите непокретног културног наслеђа за потребе израде Просторног плана општине Шид, на подручју општине Шид утврђена су 2 манастирска комплекса од изузетног значаја (Ћипша – "Службени гласник РС", бр. 16/90, Привина Глава -"Службени гласник РС", бр. 16/90), и 29 споменика културе, као и 2 археолошка локалитета

("Градина на Босуту" – "Службени лист АПВ", бр. 28/91 "Бељњача" – "Службени гласник РС", бр. 73/02).

У зависности од значаја непокретно културно наслеђе разврстан је у категорије и то: културно добро од изузетног значаја, културно добро од великог значаја и културно добро.

5.1.5. Систем организације заштите животне средине

Заштита животне средине је дефинисана у Статуту Општине Шид („Сл. лист Општина Срема“ бр. 12/02, 1/05, 11/05, 16/05 и 21/05.) и основним Законом о заштити животне средине („Сл. Гласник РС бр. 135/04).

Обавезе локалне самоуправе и спровођење Закона контролише републичка инспекција заштите животне средине, покрајинска инспекција са повереним пословима министарства и општинска инспекција. У Општини Шид, у одељењу за урбанизам, стамбено-комуналне и имовинско-правне послове , послове општинске инспекције обављају 2 инспектора.

Инспектори су дужни да на основу Закона о заштити животне средине подносе:

- захтеве за покретање прекршајног поступка
- пријаве за покретање поступка за привредни преступ;
- кривичне пријаве.

Област надзора: загађење ваздуха, отпадне воде, отпадне материје, опасне материје, јонизујуће зрачење, заштита природних добара, ресурса и рибарства.

5.1.6. Невладине организације

1.Еколошки покрет Шид је основан 1993. године, као одговор ширења еколошке свести и квалитету живота грађана у Шиду и залагање за заштиту и афирмацију духовног наслеђа као неполитичко и непрофитног карактера ,са статусом удружења грађана, чији је основни циљ залагање за заштиту животне средине. Залаже се да се традиционална, рестриктивна заштита животне средине трансформише, да концепт унапређивања вредности животне средине постане основни критеријум политике укупног друштвеног развоја и угради се у целокупан концепт основе развоја савременог друштва. Највећи део активности је усмерен на еколошку едукацију грађана и благовремено информисање о степену угрожености животне средине.

Главни задаци Еколошког покрета Шид су: заштита шума, зеленила, животиња, земљишта, ваздуха од загађивања, заштита од опасног и запаљивог отпада, заштита од буке итд.

5.2. Стање инфраструктуре

5.2.1. Гасоводна инфраструктура

Гасовод, што би са аспекта смањења аерозагађења била предност за општину, у Срему једино у овој општини није урађен. Неизграђеност ове инфраструктуре је један од највећих проблема општине. Тренутно је у процесу израда Студија економске оправданости улагања у гасификацију општине Шид и израда идејног пројекта гасификације насељеног места Шид, док ће пројектно

техничку документацију за магистрални гасовод од Сремске Митровице до Кузмина урадити ЈП „Србијагас“.

Гасовод би требао да се пружа дуж аутопута Е-70 до уласка у општину на раскрсници путева М18 и R103 где би се направила мерно регулациона станица. По плану са те локације би се разводила главна дистрибутивна мрежа до града Шида, а одатле ка осталим насељима општине, као и до неких индустријских постројења. Према подацима експерата из општине постоји око 40 сушара дувана које би могле да користе природни гас.

Пошто процес гасификације изискује значајна материјална улагања реално је очекивати да се у наредне 2 године уради планска документација и да се до 2015. године гасификује комплетна општина Шид. До сада је према пројектно-техничкој документацији изграђена прва фаза гасоводне инфраструктуре на територији општине Шид, док друга фаза која предвиђа изградњу магистралног гасовода још није урађена инвеститор је ЈП Србијагас.

5.2.2. Водовод и канализација

На систем *водоснабдевања* који се храни са изворишта "Батровци", прикључена су насеља: Батровци, Шид, Вашица, Беркасово, Гибарац, Бачинци, Ердвик, Бингула и Кукујевци. Извориште "Батровци" чини 10 (2 не раде, 8 раде) бушених бунара, а вода се каптира из водоносних слојева на дубинама од 100 м, 150 м и 200 м. Појединачни капацитети бунара се крећу од 5-30 l/s, а укупни капацитет изворишта износи приближно 95 l/s. Насеља која имају свој индивидуални водовод, а којима газдује ЈКП "Водовод" су Илинци и Батровци. У Адашевцима, Моровићу, Вишњићеву и Јамени постоје индивидуални водоводи, а у надлежности су месних заједница. ЈКП Водовод тренутно газдује комплетном водоводном инфраструктуром.

У поступку је израда пројектног плана израђена је комплетна пројектно-техничка документација за водоснабдевање 4 села (Привина Глава, Моловин, Сот, Бикић До) која би требало да буде завршена у току пролећа 2009. а Фонд за капиталне инвестиције одобрио средства за изградњу водоводне мреже за село Љуба.

Такође је овај Фонд одобрио средства за бушење два нова бунара чиме ће се обезбедити довољна количина воде за снабдевање насеља Шид.

Табела 5.1. Прикључена домаћинства на водовод (%) по насељима

Насеља	Укупно домаћинства	Број прикључених домаћинства на водоводну мрежу	Процент прикључених домаћинства на водовод (%)
Шид	5837	5613	96,16 %
Вашица	569	месни водовод 569	100 %
Адашевци	738	месни водовод 730	98,91 %
Батровци	167	187	89,30%
Моровић	800	месни водовод 600	75%
Вишњићево	650	месни водовод 650	100 %
Јамена	460	месни водовод 521	98,30 %
Моловин	90	нема водоводне мреже	-
Беркасово	490	460	93,88 %
Сот	324	нема водоводне мреже	-

Насеља	Укупно домаћинстава	Број прикључених домаћинстава на водоводну мрежу	Процент прикључених домаћинстава на водовод (%)
Бикић До	110	нема водоводне мреже	-
Привина Глава	82	нема водоводне мреже	-
Гибарац	370	366	98,92 %
Ердевик	1235	1205	97,57%
Бингула	315	305	96,82 %
Кукујевци	696	месни водовод 666	95,68%
Бачинци	500	479	95,80%
Илинци	302	месни водовод 302	100 %
Љуба	200	нема водоводне мреже	-

Извор:ЈКП „Водовод“, Шид

ЈП „Водовод“ је покренуо израду идејног решења за изградњу резервоара у Ердевику који би омогућио стабилизацију притиска , и тиме обезбедио довољно воде за то насеље.

Сировој води се додаје хлор за дезинфекцију из санитарних разлога. Вода са изворишта се транспортује до резервоара запремине 3150 м³ у близини Шида, одакле се црном станицом потискује у дистрибутивну мрежу.

Одређени делови водоводне инфраструктуре застарели су, па врло често долази до хаварије.

Канализација отпадних вода постоји једино у средишту општине, где је покривеност канализацијом 95%, а количина отпадних вода је око 20-30 литара по секунди. У општини не постоји постројење за пречишћавање отпадних вода те се отпадне воде из канализационог система Шида директно без пречишћавања изливају у Шидину.

У Адашевцима постоје услови за изградњу фабрике за пречишћавање отпадних вода, а постоји и идејно решење за пречишћавање отпадних вода помоћу лагуна које је урађено уз подршку Регионалне развојне агенције Срем (РРА Срем).

Евакуација отпадних вода у осталим насељима општине се и даље врши преко непрописно изведених септичких јама и нужника, чиме се непосредно угрожава животна средина и здравље људи.

Одвођење атмосферских вода у Шиду решено је са делимично зацељеном канализационом мрежом, а делимично са отвореним каналима, док је у осталим насељима решено отвореним каналима положеним уз уличне саобраћајнице са уливом у најближе реципијенте, водотоке, депресије на периферији насеља или непосредно у мелиоративне канале. Канали углавном не врше своју функцију због неодржавања, па су неретко засути и тада постају "упојни канали".

Постоје два колектора за одвођење атмосферских вода у Шиду:

-Ф1000мм од потока Шидине улицама Светог Саве и Цара Душана до улице 1.маја

-Ф1000мм од потока Шида у простору између фабрике боја и лакова «Хемпро», Шид и пружног појаса.

5.2.3. Зеленило (заштитно зеленило, ветрозаштитни појасеви)

Мада се општина налази у планинско-брдовитом крају и околина обилује шумским површинама по исказу надлежних у општини процес озелењавања у насељеним местима је веома слабо изражена а евидента је и повремена девастација (сеча шума) и јавних зелених површина.

5.2.4. Стање и квалитет путне мреже унутар насеља

Путеви регионалног и локалног значаја су у веома лошем стању. Основни разлог за стање путева у којем се налазе су :

- ратне 90-те године прошлог века када су ти путеви коришћени за енорман број пролазака најтеже ратне механизације, иако за такав вид нису ни пројектовани ни грађени;
- -никада после тога периода, наведени путеви нису толико неопходном реконструкцијом и рехабилитацијом доведени у стање пројектоване употребљивости, јер надлежне републичке и покрајинске институције нису показале заинтересованост за то (регионалне и магистране путеве), а Општина Шид није у могућности да изврши својим средствима.
- -новонасталим сплетом околности насталим отварањем граничних прелаза и терминала, делови локалних путева Шид-Вашица-Батровци, Вашица-Адашевци, Моровић-Вишњићево-Босут, постали су ништа мање фреквентни и оптерећени од магистралних и регионалних путева, што је такође довело до веома лошег стања тих путева.

Објективан захтев је почетак изградње заобилазнице око Шида, која би повезивала путеве R103 и M18 и за коју постоји пројектна документација, коју је међутим потребно иновирати. Такође је неопходно почети преговоре о санирању стања дотрајалости магистралних и регионалних путева који су у надлежности републике и локалних путева који су из наведених разлога коришћени као магистрални и регионални, као и санирање железничке инфраструктуре на територији општине о чему би тракође требало да се брине надлежно железничко транспорто предузеће (или организација).

5.2.5. Руковање комуналним отпадом

Градска депонија у Шиду налази се западно од насеља на удаљености од око 1.500 м а на површини од око 7 ха. Депоније је попуњена од око 70%. Дневно депонована количина комуналног отпада износи 100 м³, што се неконтролисано одлаже и свакодневно равна. Са депонованим материјалом се депонује и течни отпад (употребљене технолошке воде из индустрије, из септичких јама итд.), а од потенцијалних секундарних сировина одлаже се метални отпад и отпад од амбалаже, старе отпадне гуме, индустријска отпад. Нема података о томе колики је проценат опасних отпадака.

Опремљеност (инфраструктура) депоније је скромна: постоји рампа на улазу депоније, чуварска служба, кућица, насип око депоније и један булдозер за равнање терена. Негативни утицај на околину претставља прашина коју ветар подиже са површине депоније, воде од падавина и вода из тела депоније, загађивање подземних вода, не врши се одвођење депонијског гаса (метана), опасност од пожара , експлозије дима, прашине, глодара и инсеката. Нема санационих радњи, праћење стања животне средине за сада још не постоји.

На територији општине су идентификоване дивље депоније (31), на релативно малим површинама и са релативно малим висинама отпада. Површине ових дивљих депонија се крећу између 6,73-0,03 ха дубина отпада између 0,1–1 м, а запремине 67300–80 м³. Материјал који је достављен на располагање од стране општине врло лепо презентује да већина ових депонија се налази близу насеља и поред тога што загађује земљиште и подземне воде нарушава и пејзажну хармонију које је у овој општини веома драгоцен елемент средине.

Градска депонија у Шиду налази се западно од насеља на удаљености од око 700 м а на површини од око 7 ха. Депоније ја попуњена од око 70%. Дневно депонована количина комуналног отпада износи 100 м³, што се неконтролисано одлаже и свакодневно равна. Са депонованим материјалом се депонује и течна отпад, (да ли је то отпадна вода из септичких јама), а од потенцијалних секундарних сировина одлаже се метална отпад и отпад од амбалаже, старе отпадне гуме, индустријска отпад. Нема података о томе колики је проценат опасних отпадака.

Табела 5.2. Подаци о депонијама у општини Шид

	Бр. депонија (и дивљих)	Површина депонија у ха (укупно)	Дубина отпада	Запремина отпада (м³)
Шид	2	8,35	1	73780
Вашица	3	0,83	0.4-0.6	3540
Адашевци	1	0,2	0.2	2420
Батровци	1	0,2	0.2	480
Моровић	2	0,88	0.5-1	8500
Вишњићево	2	0,66	0.2-0.5	2700
Јамена	1	0,2	0.5	1000
Моловин	3	0,17	0.2-1.5	1130
Беркасово	1	2,02	0.2	4040
Сот	4	0,34	0.1-0.4	800
Бикић До	2	0,18	0.2	360
Привина Глава	2	0,28	0.3	840
Гибарац	1	1,43	0.3	4290
Ердевик	1	4,19	0.5	3010
Бингула	2	0,58	0.2	3290
Кукујевци	1	2,65	0.1	2650
Бачинци	1	4,86	0.2	9720
Љуба	1	0,12	0.2	240
Укупно		28,54	0.2-1.5	122790

Извор: Подаци Општине Шид

5.2.6. Саобраћај

У периоду на који се односи план стратешког развоја општине Шид, примарни значај би требало да има друмски саобраћај, док ће железнички саобраћај бити коришћен у међународном путничком и теретном саобраћају. Основно стратешко опредељење у домену друмске инфраструктуре за плански

период било би успостављање и изградња нових капацитета који би побољшали повезаност овог простора са окружењем као и побољшање експлоатационих услова у оквиру остваривања веза са окружењем. И у будућности ће основна веза општине Шид са субрегионима бити ауто-пут Е-70 (државни пут I реда бр. 1) који ће својим капацитетима обезбеђивати квалитетну повезаност свих насеља, са окружењем, са одговарајућим нивоом безбедности и нивоом саобраћајне услуге која би одговарала овом рангу пута.

Друмски саобраћај

Густина саобраћајне мреже у општини Шид је различита и зависи од, пре свега, природних услова. Уочава се да већина путева у основи има меридијански правац пружања који је у функцији посредовања у повезивању Бачке са Сремом. Територијом општине Шид пружа се 187,492 км путева различите категорије и то:

1. 18,9 км државног пута првог реда (аутопута),
2. 29,59 км државног пута првог реда (магистрални путни правци),
3. 69,802 км државног пута другог реда (регионални путни правци) и
4. 69,2 км општинског пута (локални путни правци).

Државни путеви првог реда:

1. Државни пут првог реда (аутопут Е 70)
Београд - Сремска Митровица - Батровци (Гранични прелаз са Р. Хрватском);
2. Државни пут првог реда (магистрални путни правац М 18.1
Бачка Паланка - Илок - Шид - Адашевци - пут Е-70;
3. Државни пут првог реда (магистрални путни правац М 18)
Ердевик - Кузмин - Сремска Рача (Гранични прелаз са Р. Српском)

Државни путеви другог реда (регионални путни правци):

1. Државни пут другог реда Р 103
Товарник (гранични прелаз са Р. Хрватском) - Шид - Кукујевци – граница К.О. Шид (Кузмин)
2. Државни пут другог реда Р 128
Адашевци (пут Е-70) - Моровић - Јамена - Рачиновци (Гранични прелаз са Р. Хрватском)
3. Државни пут другог реда Р 106
Љуба - Ердевик - Бингула - Чалма
4. Државни пут другог реда Р 103.1
Кукујевци - Пут М 18 (раскрсница код водне станице) - Чалма
Напомена: (део пута од раскрснице са путем М 18 до Чалме није изграђен)

Табела 5.3. Општински путеви (локални путни правци):

Редни број	локални путни правци на територији општине Шид	дужина пута (км)	ширина пута (м)
1.	Моровић - Вишњићево - Босут	14,3	6
2.	Шид - Вашица - Батровци	11,1	6
3.	Батровци - Липовац (граница са Р. Хрватском)	2,5	6
4.	Вашица - Адашевци	3,3	6
5.	Беркасово - Бапска (граница са Р. Хрватском)	3,7	6
6.	Бикић До - Привина Глава	2,0	3

Редни број	локални путни правци на територији општине Шид	дужина пута (км)	ширина пута (м)
7.	Кукујевци – Ердевик	7,0	6
8.	Вашица - Илинци	4,5	6
9.	Зараван - Моловин	2,8	6
10.	Моровић - Кузмин	8,0 (макадам)	3 до 4
11.	Јамена - Дреновци (граница са Р. Хрватском)	5,0 (шљунак)	3 до 4
12.	Илинци - Нијемци (граница са Р. Хрватском)	3,0 (шљунак)	3 до 4
13.	Јамена - река Сава (граница са Р. Српском)	2,0 (макадам)	3 до 4
Укупна дужина општинских путева		69,2	

Табела 5.4. Магистрални путеви - план активности

Број пута	Деоница
М-18	Нештин - Визић - Ердевик
	Стратешка одређења
	Израда планске и пројектне документације и утврђивање категорије пута
	Наставак изградње пута Визић - Ердевик
	Изградња моста преко Дунава у зони Челарево - Нештин (нови коридор)
М-18/1	Бачка Паланка-Илок-Шид-Адашевици-пут Е-70
	Стратешка одређења
	Изградња обилазнице око Шида
	Израда планске и пројектне документације и изградња граничног прелаза Принциповац

Табела 5.5. Регионални путеви - план активности

Број пута	Деоница
Р-103	Товарник (граница са Р. Хрватском) - Шид - Кукујевци - аутопут Е-70
	Стратешка одређења
	Легализација изграђеног граничног прелаза Шид – Товарник
	Изградња обилазнице Р-103 око Шида
	Изградња надвожњака преко пруге Београд – Загреб
Р-103.1	Кукујевци - Чалма
	Стратешка одређења
	Рехабилитација пута Р-103.1 деоница Кукујевци - М-18
	Изградња путне деонице Р-103.1 деоница М-18 - Чалма
Р-106	Љуба (граница са Р. Хрватском) - Ердевик - Чалма - В.Радинци
	Стратешка одређења
	Рехабилитација пута Р-106 деоница Граница са Р. Хрватском - Љуба - Ердевик
	Изградња граничног прелаза Љуба
	Адашевици (пут Е-70) - Моровић - Јамена - Рачиновци (Гранични прелаз са Р. Хрватском)

Стратешка одређења	
P-128	Рехабилитација пута P-128 деоница Адашевци (пут E-70) - Моровић - Јамена
	Реконструкција пута P-128 деоница Јамена - Рачиновци (Граница са Р. Хрватском)
	Изградња граничног прелаза Јамена – Строшинци (Граница са Р. Хрватском)

Општински путеви - план активности:

Напомена:

1. Општински пут Кукујевци - Ердевик је изграђен.
2. Рехабилитација путева:
 - Моровић-Вишњићево-Босут;
 - Шид-Вашица-Батровци;
 - Вашица-Адашевци;
 - Бикић До-Привина Глава;
 - Зараван-Моловин
3. Реконструкција пута: Јамена-река Сава

Све друмске саобраћајнице на простору општине су у лошем или веома лошем стању, изузев пута Е – 70.

Нарочито лоше саобраћајне прилике у овом делу Срема наступиле су од 1995. године, односно падом Републике Српске Крајине, када је прекинута комуникација која преко Илока води ка Бачкој Паланци. У наредном периоду успостављени су међународни друмски гранични прелази: Батровци - Липовац, на путу Е - 70, Сот - Илок и Љуба - Илок. У току НАТО агресије 1999. године, оштећен је мост на Дунаву код Бачке Паланке, преко којег увек саобраћају теретна моторна возила.

Према Републици Српској, односно Босни и Херцеговини, успостављен је међународни друмски гранични прелаз код Сремске Раче, као и водени прелаз на Сави код Јамене са дотрајалим приступним макадамским путем.

Јавни међумесни саобраћај на простору општине одржава предузеће “Шидтранс” из Шида, као и “Сремекспрес” из Сремске Митровице и “Руматранс” из Руме.

Табела 5.6. Дужина путева у општини Шид 2009. године

Укупно	Савремени коловоз	Магистрални		Регионални		Локални	
		свега	савремени коловоз	свега	савремени коловоз	свега	савремени коловоз
191	156	54	48	68	63	69	51

Извор: Радна група за инфраструктуру из области саобраћаја 2009.

Будући концепт друмског саобраћаја на територији општине Шид, је замишљен као систем саобраћајних капацитета различитог хијерахијског нивоа који ће омогућити задовољење свих потенцијалних захтева и то како високог комфора доступности тако и високог нивоа међунасељског повезивања, уз омогућавање оптималног опслуживања атара- сировинског залеђа као значајног извора привредних активности у Шиду. Операционализација ових стратешких одређења у домену друмског саобраћаја за планирани период је задржавање

свих изграђених саобраћајних капацитета и њихово надовезивање у затворени систем саобраћајница различитог хијерахијског нивоа. Тако ће се формирати нова општинска саобраћајна мрежа која у потпуности побољшава везе насеља са окружењем и сировинским залеђем. Будућу изградњу саобраћајних капацитета у оквиру овог простора морамо усмерити на изградњу сегмената будуће саобраћајне мреже који ће подићи квалитет веза са окружењем али на нивоу рационалног улагања у ове капацитете, у шта свакако спада реконструкција прилазног пута воденом граничном прелазу на Сави код Јамене.

Табела 5.7. Регистрована моторна и прикључна возила

Мотоцикли	Путничка возила	Специјална путничка возила	Аутобуси	Теретна возила	Специјална теретна возила	Радна возила	Трактори	Прикључна возила
79	6 831	-	23	553	29	-	2 617	1 502

Извор: Статистички годишњак општина Србије, 2008.

Будућа саобраћајна мрежа директно ће зависити од изградње обилазнице око општинског центра Шида, како би се елиминисао транзит ван урбаног простора, односно како би се минимизирали негативни утицаји на животну средину. Тачно време изградње обилазнице биће када се стекну економско-саобраћајни услови јер ова инвестиција тражи ангажовање већих финансијских средстава. Реализација опредељења у повећању квалитета међуопштинског и међурегионалног повезивања би била рехабилитација и реконструкција постојећих државних путева I и II реда (магистралних и регионалних) који по функцији треба да буду оправдани у зависности од економских ефеката.

У оквиру међунасељског повезивања и повезивања појединих локалитета и привредних садржаја у атару у наредног планском периоду постојаће систем општинских (локалних) путева. Изградњом и реконструкцијом (препоруча је да што већи број локалних путева има савремене коловозне засторе) и одржавањем међунасељских (локалних - општинских) путева би се минимизирале трајекторије и повећао квалитет међунасељског комуницирања. У оквиру атара потребно је извршити оптимизацију мреже атарских путева и то уз минимизирање заузимања пољопривредног земљишта. Будућа просторна уређеност у оквиру општине Шид подразумева и постојање одређених путних садржаја у оквиру категорисаних путева (бензинске и гасне станице ауто-сервиси, теретни терминали и сл.), детаљна разрада садржаја у оквиру аутопута. Сви поменути садржаји се могу имплементирати на одговарајућим локацијама ако су задовољени саобраћајни, технолошки и безбедоносни услови као и услови заштите животне средине и одрживог развоја, уз обавезну разраду кроз ниже облике планске документације.

Зона путних садржаја уз државне путеве представља зону јавног и осталог грађевинског земљишта око државних путева I и II реда у којој се могу градити путни садржаји и садржаји транзитног туризма као и остали садржаји. У оквиру утврђених зона око државних и осталих путева могуће је градити пратеће путне

садржаје (бензинске и гасне станице, мотеле, угоститељске објекте и остало) уколико постоје инфраструктурни и комунални услови и јавни пут, и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта. Ови објекти могу се градити на осталом грађевинском земљишту и на удаљености у зависности од ранга државног или општинског пута и то: 20 м од планума државног (магистралног) пута I реда, 10 м од планума државног (регионалног) пута II реда, 5 м од планума општинског (локалног) пута. Путни садржаји у оквиру подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-70 граница Хрватске – Београд (Добановци), потпуно су дефинисани и утврђени Просторним Планом подручја инфраструктурног коридора граница Хрватске – Београд (Добановци).

Железнички саобраћај

Преко територије општине Шид пролази магистрална пруга дуплог колосека Београд - Загреб и пруга Шид - Бијељина. На магистралној прузи се налазе насеља: Шид, Гибарац, Бачинци и Кукујевци, а на прузи Шид - Бијељина: Шид, Адашевци, Моровић и Вишњићево. Међународни железнички саобраћај се одвија преко граничних прелаза: Шид - Товарник и Сремска Рача. Пруга Шид-Бијељина привремено не саобраћа за железнички путни саобраћај, а за теретни по потреби.

Железничка повезаност са највећим емитивним центрима у земљи, Београдом и Новим Садам, као и Сремском Митровицом и Шапцом, представља значајан потенцијал за развој туризма на територији општине.

У наредном планском периоду железнички саобраћај би требао да заузме своје место у подели транспортног рада и да буде квалитетна алтернатива друмском саобраћају као основном виду саобраћаја, узимајући у обзир положај и капацитете који се налазе на територији општине Шид: - магистрална пруга бр.1 (Е-70), Београд – Стара Пазова - Шид – државна граница – (Товарник), - локална пруга бр. 14, Шид – Сремска Рача Нова – државна граница – (Бијељина), Положај и капацитети посебно двоколосечне, електрифициране пруге, Београд – Шид – државна граница, у оквиру коридора 10, биће у наредном периоду искоришћени у међународном и регионалном путничком и теретном саобраћају. Модернизацијом и реконструкцијом свих железничких капацитета (пограничне станице Шид, станица Кукујевци и станичних објеката) и оспособљавањем пруга за брзине до 160 км/х, железнички саобраћај ће допринети укупном развоју не само у транспортном већ и у привредном сектору.

Водни саобраћај

Укључивање потенцијала пловног пута реке Саве у прерасподелу транспортног рада, допринело би афирмацији овог јефтиног вида транспорта на нивоу општине. Превазилажење до сада готово занемарене улоге овог вида саобраћаја се мора реализовати изградњом претоварно-манипулативних капацитета у виду товаришта. Ово стратешко опредељење је постављено ради афирмације овог вида превоза због снижавања трошкова транспорта као и афирмације интегралног транспорта на овом простору. За имплементацију потребних садржаја у Јамени, у оквиру обале Саве постоје одговарајући просторни и хидролошки услови и приступни макадамски пут дужине 2 км који је неопходно ревитализовати.

5.2.7. Телекомуникациона инфраструктура

За квалитетно одвијање телекомуникационог саобраћаја на подручју општине Шид, потребно је изградити квалитетне спојне путеве оптичким кабловским везама, уз све главне и локалне путне правце. Систем преноса треба да се одвија преко дигиталних аутоматских телефонских централа довољног капацитета, које треба поставити у свим насељима. За свако домаћинство обезбедити по један директан телефонски прикључак, као и довољан број прикључака за све привредне кориснике. Дигитализација телефонске мреже подразумева увођење дигиталних комутационих центара и дигиталних система преноса у свим равнима мреже. Ово подразумева и полагање каблова са оптичким влакнима као медијумом преноса на свим нивоима међумесне мреже, са перспективом увођења оптичких каблова и у месне мреже. Оптички каблови омогућују рад више система преноса великог домета са различитим дигиталним протоком, који се коришћењем нових техника мултиплексирања и модерних оптоелектронских компонената могу даље повећавати до веома великих капацитета.

У појединим деловима насеља, потребно је изградити примарну и секундарну кабловску мрежу. Овим планом обухваћене су све постојеће и планиране локације базних радио-станица и радио-релејних станица имаоца система веза. Изградњом антенских система и базних станица мобилне телефоније у КО Шид, КО Вашица, КО Ердевик, КО Бингула, КО Моровић, КО Илинци, КО Јамена, КО Вишњићево, КО Сот, КО Бачинци, КО Адашевци, КО Ђипша, КО Беркасово, КО Батровци, КО Моловин, КО Вашица, КО Привина Глава по плановима развоја надлежних предузећа, омогућиће се рад овог система телекомуникација на целом планском подручју.

С обзиром на брз развој телекомуникационог система, као и услове које буде диктирала нова технологија развоја система мобилних комуникација, нове локације базних радио-станица и радио-релејних станица биће одређиване у складу са потребама имаоца система веза, урбанистичком и техничком документацијом, уз задовољење законских и техничких прописа за ту врсту објеката на простору на којем се гради. У свим насељима за квалитетан пријем и дистрибуцију радио, ТВ сигнала и интернета, изградити кабловски дистрибутивни систем (КДС).

Табела 5.8. ПТТ саобраћај, 2008

Поште	Телефонски претплатници	ПТТ промет (отпремљено)	
		писмоносне пошиљке хиљ.	пакети хиљ.
20	10 442	574	3

Извор: Статистички годишњак општина Србије, 2008.

У општини Шид сва насеља имају пошту. Стање функционисања фиксне телефоније је у сталном је успону. Уочено је да су некадашње сметње у одвијају телефонског саобраћаја све мање изражене. Проблеми се интензивније превазилазе током 2007. и 2008. године.

Мобилна телефонија функционише преко провајдера Телеком и Теленор, ВИП.

Развој кабловске телевизије и праћење сателитских телевизијских станица је изнад просека у покрајини и републици, што се објашњава чињеницом да се општина Шид налази на граници према Хрватској и донекле је изолована од центара у Србији релативно сложеном конфигурацијом терена Фрушке горе.

5.2.8. Електроенергетска инфраструктура

На територије општине Шид, постоји изграђена преносна и дистрибутивна мрежа, коју је у циљу квалитетног и сигурног снабдевања електричном енергијом потрошача потребно ревитализовати и обезбедити двострано напајање потрошача. Према поставкама планског решења, насеља и површине у околини насеља, намењени су туристичко-рекреативним активностима и изградњи кућа за одмор. Сходно томе, предвиђа се пораст потрошње електричне енергије у сваком од појединих насеља, туристичким локалитетима и викенд зонама. Повећањем потрошње електричне енергије постојећих потрошача, домаћинства и индустрије, и изградњом предвиђених туристичко-рекреативних садржаја и кућа за одмор, повећаће се оптерећење постојећих дистрибутивних трафостаница. Зато ће бити потребно повећати инсталисане снаге трафостаница реконструкцијом постојећих и изградњом нових трафостаница. Од посебне је важности предвидети све потребе у инсталисаној снази и обезбедити их благовремено, како не би дошло до преоптерећења дела мреже и појединих трафостаница, и самим тим, до кварова и прекида у снабдевању електричном енергијом. Планира се да ће годишња потрошња електричне енергије до краја планског периода за све потрошаче у обухвату Плана износити око 183,29 GWh, а вршна снага око 45,82 MW. Напајање електричном енергијом на простору Општине обезбедиће се из трафостанице 110/20 kV, "Шид", са инсталираним капацитетима енергетских трафоа од 2x31,5MVA.

Према констатацијама изнетим у Просторном плану Општине, напајање насеља вршиће се са 20 kV напонског нивоа, преко дистрибутивних трафостаница и 20 kV преносне мреже. ТС 35/10 kV "Кузмин" ће се задржати као 20 kV разводно постројење. Од ТС 110/20 kV "Шид" планирају се 20 kV надземни водови за Бачинце и Беркасово. Такође потребно је формирати нови извод 20 kV који ће снабдевати планирану радну зону у блоку 49а и који ће формирати будући прстен 20 kV са изводом 20 kV "Хладњача". Планирана је изградња следећих 20 kV водова: - далековод 20 kV ТС110/20 kV "Шид" - ТС 35/10 kV "Кузмин" - прикључни далековод 20 kV за Гибарац - прикључни далековод 20 kV за Бачинце - далековод 20 kV ТС35/10 kV "Кузмин" - Ердевик - далековод 20 kV ЦС Сремска Рача –Вишњићево - далековод 20 kV од Бачинаца до Кукујеваца - далековод 20 kV од ТС 35/10 kV "Кузмин" до Кукујеваца. Изградњом нових трафостаница 20/0,4 kV напонског преноса и реконструкцијом постојећих зиданих, обезбедити довољно капацитета за све потрошаче. Нисконапонску мрежу у појединим насељима општине Шид потребно је реконструисати.

5.2.9. Гасоводна инфраструктура

Убрзана гасификација у осталим деловима Републике Србије је у току кроз изградњу магистралних гасовода високог притиска. У Војводини тј. у Срему где се и налази Општина Шид у периоду од 1990. године до 2000. године

гасификовано је 37 насеља, изграђено преко 1200 км гасовода, а гас у домаћинству користи 21000 потрошача. Почетна фаза реализације гасификације општине Шид је израда Елабората о техноекономској оправданости изградње гасовода I фаза у насељима општине Шид, на основу које је урађено и Идејно решење, финансијска конструкција као и динамика градње који су уграђени у овај план. Прикључење на постојећи гасоводни систем ће се извршити на гасовод високог притиска РГ-04-17 Инђија – Сремска Митровица на стационажи 38+760 км аутопута Е- 70. Притисак гаса на месту прикључења се креће у распону од 20-50 вага. Од места прикључења изградиће се разводни гасовод високог притиска чија траса иде паралелно са ауто-путем до раскрснице путева Кузмин-Ердевик-Кукујевци, где се планира изградња ГМРС (главна мерно-регулациона станица). Дужина гасовода је око 27,2 км пречника DN200 Ф219,1 x 6,4 мм. Код раскрснице путева Кузмин-Ердевик-Кукујевци биће изграђена ГМРС, која ће бити постављена на бетонски плато са котларницом у зиданом објекту и ограђена жичаном оградом. Потребан простор за локацију ГМРС око 25 x 35 м. Излазни притисак ће бити 6-12 вага. Станица мора бити опремљена тако да се укључи у систем телеметрије СРБИЈАГАС-а. Од ГМРС па до свих насељених места планира се изградња разводне гасоводне мреже средњег притиска. Гасна мрежа средњег притиска се одмах по изласку из ГМРС дели у два крака. Северни крак за Ердевик завршава се у разделном шахту са славином DN80. Овај пречник је довољан да може да пропусти потребне количине гаса за Ердевик и Бингулу који ће се касније гасифицирати (II фаза гасификације). Главни западни крак (I фаза гасификације) иде до Кукујеваца, а затим кроз Бачинце и Гибарац до Шида. Овај крак је димензионисан да може да пропусти потребне количине гаса за Сот, Бикић До, Беркасово, Вашицу, Илинце, Адашевце и Моровић до којих ће се гасовод касније градити са полазном тачком у Шиду. У свим местима је предвиђена изградња мерно-регулационих станица (MPC) за широку потрошњу преко којих ће се снабдевати дистрибутивне гасоводне мреже за широку потрошњу и индустрију. Све станице ће бити дволинијске, са одоризатором и смештене у лимену кућицу.

5.2.10. Нафтоводна инфраструктура и минералне сировине

На простору обухвата Просторног плана општине Шид не планира се изградња нафтовода. Са аспекта експлоатације енергетских извора (нафте, природног гаса и термоминералних вода), предметни простор потребно је планирати за истражне бушотине НИС-Нафтагаса, јер посматрани простор спада у одобрени истражни простор НИС-Нафтагаса на основу Решења Покрајинског секретеријата за рударство и минералне сировине број 5073. Сходно томе, овај простор би требало резервисати за будуће истражне радове НИС-Нафтагаса у сагласности са датим површинама и динамиком реализације истраживања. Одобрени истражни простор обухвата површину од 3141,60 км².

Евентуална изградња објеката који прате експлоатацију нафте и гаса (сабирни системи, приступни путеви и сл.), вршиће се на овом истражном односно експлоатационом простору. Предузећу ПН "Агроекономик" Д.О.О. Београд, према Решењу Покрајинског секретеријата за рударство и минералне сировине на истражном простору број 5012 одобрена су хидрогеолошка истраживања за потребе изданских вода за флаширање на подручју "Бања Љуба", општина Шид.

5.3. Секторска SWOT анализа – Стање животне средине и Инфраструктура

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Географски и стратешки положај (аутопут) - 95% изграђеност канализације - Пијаћа вода релативно доброг квалитета - Покривеност шумама и туристички потенцијал - Релативно чиста еколошка средина - Електрифицирана пруга - Повезаност великих комитенанта са железницом 	<ul style="list-style-type: none"> - Слабо водоснабдевање - Непостајање престичача вода - Непостајање гасовода - Лош квалитет путне мреже - Неизграђеност обилазнице - Неповољна повезаност граничних прелаза - Недостатак надвожњака - Загађеност водотока - Лоше стање колосека - Мало граничних прелаза - Лоша презентација општине Шид
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Перспектива укључења у ЕУ - ИРА фондови - Сарадња железница Србије и Хрватске - Могућност искоришћавања речног саобраћаја (река Сава) 	<ul style="list-style-type: none"> - Лоше економско стање - Закон о реституцији - Лош имиџ Србије - Светска економска криза

6. ТУРИЗАМ

6.1. Увод

У складу са смерницама датим у Стратегији развоја туризма у Србији за период 2016. - 2021. и чињеници да је туризам постављен као један од приоритета развоја на нивоу Републике Србије и АП Војводине, потребно је да општина Шид, која има препознат туристички потенцијал, кроз овај стратешки документ, након ситуационе анализе, одреди приоритете и мере неопходне за бржи развој ове привредне гране чиме би се остварило повећања запослености кроз диверсификовану економију а у циљу локалног економског развоја.

Туризам представља једну изузетно комплексну привредну грану која генерише низ директно и индиректно повезаних субјеката. Управо због тога она има веома важну улогу у економском развоју локалних средина, поготово у руралном подручју. Статистика показује да туризам бележи континуирани раст, са предвиђањима да ће се овај тренд наставити.

С обзиром да је Генерална скупштина Уједињених нација усвојила Резолуцију (04.12.2015.године) којом проглашава 2017. годину за Међународну годину одрживог туризма у функцији развоја, потребно је искористити ову јединствену прилику да се унапреди допринос сектору туризма, који би требала да почива на три стуба одрживости: економском, социјалном и еколошком.

У свету у 2014. години укупан допринос туризма и путовања у формирању БДП-а износи 9,8% . Предвиђана су да ће се он у наредном периоду наставити са континуираним годишњим растом од 3,8% и да ће достићи учешће од 10,5% у светском БДП. У истом периоду, када говоримо о доприносу запослености туризма и путовања у свету, укључујући и послове индиректно повезане са туризмом, треба нагласити да је овај сектор генерисао 276.845.000 радних места, што чини 9,4% светске запослености, те да се очекује да ће до 2025. године овај сектор запошљавати готово 10,7% укупно запослених. Поред тога треба истаћи да су током 2014. године инвестиције у области путовања и туризма износиле 4,3% од укупних инвестиција.

Стварање повољног амбијента за развој туризма у Србији у протеклом периоду пружа шансу дестинацијама које имају туристички потенцијал, како у природним тако и антропогеним вредностима, да искористе позитиван тренд и статистичке показатеље који указују на константан пораст броја туристичких долазака и броја ноћења.

Током 2015. године у Србији је укупан допринос туризма у БДП-у износио 5,4% (директно са 2,67%), док су туризам и угоститељство директно генерисали 32.100 радних места, што представља удео од 2,6% у укупном броју запослених. Додатних 48.000 радних места је генерисано кроз индиректне ефекте развоја туризма, што представља 5% укупне запослености. Инвестиције у туризму у Србији чине 12,1% укупних инвестиција у Србији.

Туризам и угоститељство је на територији општине Шид директно су генерисали 210 радних места, што представља удео од 2,77% у укупном броју запослених, док број предузећа регистрованих у области туризма чини 10,32% од укупно регистрованих предузећа и предузетничких радњи на територији општине Шид.

6.2. Анализа постојећег стања са освртом на период 2010. – 2015.

Иако је туризам постављен као један од три приоритета Стратегије развоја општине Шид за период 2010. – 2015. реализација саме стратегије се није остварила. Разлози за овакав исход могу се наћи у преамбициозном плану, погрешним проценама приоритета у туризму, недостатку финансијских средстава за реализацију већих пројеката, али и периоду економске кризе и ванредне ситуације изазване поплавама у 2014. години која је погодила и нашу Општину. Још један од разлога је свакако и непостојање акционог плана и делимична неусклађеност са Стратегијом развоја туризма Србије за период 2010. – 2015.

Треба нагласити и да претходна стратегија није имала квантитавне циљеве, а када говорим о туризму то се пре свега односи на број ноћења и број туристичких долазака. Као и број смештајних објеката, број лежаја, број угоститељских објеката ресторанског типа и осталих предузећа регистрованих у области туризма као основе за развој туризма на територији једне општине.

Поред одличних предуслова (природних и антропогених вредности) које се налазе на територији општине Шид, било је потребно повећати број пре свега смештајних објеката, што се, осим када је реч о сеоским туристичким домаћинствима и апартманима за издавање, није десило.

Уколико погледамо статистичке податке, приметимо пораст броја туристичких долазака и броја ноћења у 2015. и 2016. години. 2014. години присутан је пад броја ноћења и броја долазака, већим делом због елементарне непогоде која је погодила и општину Шид. Туристички инфо центар није се до 2015. године отварао за најављене посете, нити су групе имале обичај да пре свог доласка контактирају Туристичку организацију Шид. Због тога није било могућности да се прати број долазака, нити структура посетиоца, што се делимично исправило током 2015. и 2016. године искључиво захваљујући агресивнијем маркетингу усмереном ка циљним групама, односно тржишним нишама. Са изузетком 2014. Године, Спомен обележје Сремски фронт такође бележи пораст броја туристичких посета, иако је он у односу на значај самог комплекса и даље изузетно низак.

Пораст броја посета у 2016. години бележе и Музеј наивне уметности „Илијанум“ (3.000) и Галерија слика Сава Шумановић (5.000).

Табела 6.1. Број ноћења и посета Туристичком инфо центру и Спомен обележју Сремски фронт 2012. – 2016.

Година	Број ноћења	Број туристичких долазака (посета Туристичком инфо центру)	Број туристичких посета Спомен обележју Сремски фронт
2012	3966	0	1292
2013	4040	0	1511
2014	3267	0	595
2015	4971	550	1279
2016	5269	(закључно са 15.новембром) 1556	(закључно са 15.новембром) 1714

Извор: Туристичка организација Шид 2016.

Треба напоменути да су подаци о броју ноћења добијени преко износа уплаћене боравишне таксе, а како послови туристичке инспекције још увек нису поверени неком од инспектора локалне самоуправе, тренутно не постоји систем контроле у овом сегменту. Имајући ово у виду, може се претпоставити да су показатељи у извесној мери подцењени, тј. да су они повољнији од приказаних у горњем прегледу.

6.2.1. Смештајни капацитет и угоститељски објекти

Да би направили адекватну анализу рецептивне основе неопходно је, приликом тога обухватити не само смештајне објекте и ресторане, већ и друга предузећа регистрована у области туризма.

И поред наведених недостатака, на територији општине Шид за 2015. годину, регистровано је укупно 1,066 предузетника и привредних друштва, од тога 110 предузећа чине предузећа директно повезана са туристичком делатношћу и винарије што у процентима чини 10,32% од укупног броја ових субјеката. Услуге смештаја и припремања хране, према званичним статистичким подацима РЗС за 2015.годину запошљава 210 људи, што у процентима представља 2,77% од укупног броја запослених на територији општине Шид (7562), што представља већи постотак од републичког просека.¹

Табела 6.2. Број предузећа и број директно запослених у туризму за 2015. годину

Број предузећа	110
Број запослених	210

Извор: РЗС 2015.

Табела 6.3. Структура броја предузећа и запослених по делатностима у туризму 2015.

Туризам, угоститељство и сродне услуге	Број предузећа	Број запослених
5510 – хотели и сличан смештај	0	0
5520 – одмаралишта и слични објекти за краћи боравак	0	0
5530 – делатност кампова, ауто-кампова и кампова за туристичке приколице	0	0
5590 – остали смештај	1	1
5610 – делатност ресторана и покретних угоститељских објеката	26	44
5621 – кетеринг	0	0
5629 – остале услуге припремања хране	0	0
5630 – услуге припремања и послуживања пића	59	70
6820 – изнајмљивање властититих или изнајмљених некретнина и управљање њима	2	2

¹ <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/userFiles/file/Zaposlenost%20i%20zarade/ZP20/zp20012016.pdf>

7711 – изнајмљивање и лизинг аутомобила и лаких моторних возила	0	0
7734 – изнајмљивање и лизинг опреме за рекреацију и спорт	0	0
7911 – делатност путничких агенција	4	5
7912 – делатност тур-оператера	0	0
9329 – остале забавне и рекреативне делатности	2	2
1102 – производња вина од грозђа	8	15
0121 – гајење грозђа	2	11
1052 – производња сладоледа	1	2
1071 – производња хлеба, свежег пецива и колача	1	1
4711 – трговина на мало у неспецијализованим продавницама, претежно храном, пићима и дуваном	3	6
8413 – уређивање и допринос успешнијем пословању привреде	1	11
Укупно:	110	170
Предузећа која се баве туризмом и угоститељством а да им то није основна делатност	3	40

Извор: РЗС, АПР

Проблем разврставања и одређивања тачног броја пословних субјеката који се налазе у сфери туризма и угоститељства је настао као последица одређивања претежне делатности. Управо због ове чињенице, многи пословни субјекти који нуде услуге смештаја или другог вида угоститељства нису евидентирани на овај начин (нпр: ВУ Моровић, као најрепрезентативнији објекат на територији општине Шид који има чак и највећи смештајни капацитет, води се под шифром претежне делатности 8422 – послови одбране).

На територији општине Шид не постоји регистрован смештајни капацитет који подлеже категоризацији, што представља значајно ограничење у даљем развоју туризма, поготово ако говоримо о организованим посетама страних туриста из ЕУ. Њихов долазак преко туристичких агенција, наиме, условљен је претходним испуњењем одређених услова, међу којима је и услов да смештајни објекат мора имати минимум 3 звездице.

У односу на 2010. годину, број лежаја на територији општине Шид је у порасту, што и даље не задовољава потребе тражње. Тренутно је на територији општине Шид регистровано 12 пружалаца услуге смештаја који нуде 214 лежаја.

У протеклих пет година приметан је пораст броја лежаја у приватном смештају и сеоским домаћинствима у селима Моровић и Ердвик (21 лежај). Објекти за смештај туриста у апартманима и сеоским домаћинствима су категорисани, (категоризацију врши КЛЕР по обрасцу захтева за категоризацију ове врсте смештајних објеката) и имају добру сарадњу са Туристичком организацијом Шид.

Табела 6.4. Списак угоститељских објеката и предузетника за пружање услуге смештаја и хране са бројем смештајних јединица и лежаја

Назив објекта	Врста објекта	Смештај	Ресторан
Анђелин сан	Гостионица са преноћиштем	30 лежаја, 16 соба	30-35 места
Вила Нова	Изнајмљивање некретнина угоститељска радња и услуге	10 лежаја, собе, апартаман	-
Вила Сунце	Апартаман	4 лежаја	-
Витраж	Ресторан	-	80 места
В.У. Моровић	Преноћиште	32 лежаја + 16 кревета у бунгаловима	90 места
Гагијево седло	апартаман	2 лежаја + 1 помоћни	45 места
Гурман	Ресторан	-	260 места
Далас Г&З	Гостионица са преноћиштем	17 лежаја, 5 собе	130 места, 600 места велика сала, 250 места летња башта
Катарина Кунчак	Собе за издавање	4 лежаја, 2 собе	-
Мерак	Ресторан	-	30 места
Национална кућан М&Т, Моровић	Ресторан	-	70 места + 40 летња башта
Пољоплод	Преноћиште	23 лежаја, 13 соба	-
Прскало Жељко	Собе за издавање	1 лежај, 1 соба	-
Роло	Угоститељска радња	6 лежаја, 3 собе	40 места
Сремски конак	Ресторан	18 лежаја, 6 соба	50 места + 20 летња башта
Сремски фронт	Ресторан	-	50 места
Чубура	Гостионица са преноћиштем	50 лежаја, 20 соба	200 места

Извор: Туристичка организација Шид 2016.

Стање ресторана и других угоститељских објеката на територији општине је боље него стање смештајних капацитета. Већина објеката је у приватном власништву и власници су приморани да се асортиманом и нивоом услуга боре за сваког госта и изборе међу конкуренцијом.

На простору читаве општине потребно је извршити стандардизацију и категоризацију и ових објеката. Услуге исхране и пића треба да почивају на домаћим производима и тако промовишу и потпомажу привреду овог краја. Нарочита пажња треба да буде усмерена на побољшавање услуга у објектима на магистралним саобраћајницама. Персонал ових ресторана мора бити оспособљен за пријем страних гостију и уважавање свих захтева транзитних путника.

Приметан је и пораст ресторана брзе хране, док се у исто време смањило број класичних ресторана.

Кафане и кафићи су углавном прилагођени захтевима корисника.

Сматрамо да се побољшање услуге у угоститељско - ресторатерским објектима може најлакше остварити јер је то у интересу њихових власника.

У циљу стандардизације услуга и подизања нивоа квалитета услуга неопходно је организовати семинаре и едукације, којима ће се запосленима у туристичком сектору пружити могућност да унапреде своју понуду и уопште да подигну ниво свог пословања.

6.2.2. Доступност

Када говоримо о развоју туризма, изузетно важну улогу представља доступност, како путна, тако и доступност информацијама на дестинацији, што се реализује кроз туристичку сигнализацију и Туристичке инфо центре.

Чињеница да се општина Шид налази на важном међународном коридору (*Коридор 10 – западни крак – Е70*) као и близина међународне бициклистичке руте „*Еуровело 6*“ представљају изузетне погодности за развој туризма. Међутим, ако искључимо међународни пут Е70, остали путеви регионалног и локалног значаја који се налазе на територији општине Шид а који повезују насељено место Шид са локалитетима који се налазе на територији општине, захтевају константно улагање у одржавање и реконструкцију, с обзиром на велики број транзитних возила која користе управо овај путни правац.

Већина смештајних капацитета није означена туристичком сигнализацијом, као и део туристичких локалитета. На туристичким локалитетима где постоји туристичка сигнализација она је у већини случајева у лошем стању, те је потребно израдити и реализовати пројекат туристичке сигнализације за целу територију Општине како би туристима биле доступне све потребне информације.

6.2.3. Културно наслеђе и природна добра

На територији општине Шид налазе се бројне природне и антрополошке вредности које представљају реалну основу за развој туризма, које су установљене и претходном Стратегијом, али се туристичка валоризација само делимично остварила.

Богато културно наслеђе, значајне личности које су живеле и стварале на територији општине Шид, почев од Филипа Вишњића, преко Саве Шумановића и Илије Башичевића Босиља, археолошка налазишта, фрушкогорски манастири, споменици од изузетног значаја, нематеријално културно благо мултинационалне средине, свакако представљају непроцењив и непресушан извор инспирације за креирање нових туристичких производа који ће, уз

адекватну маркетинг стратегију заинтересовати и повећати број посетиоце. Од културно-историјских споменика, са аспекта развоја туризма издвајају се:

1. Галерија слика Сава Шумановић и Спомен кућа Саве Шумановића

У улици Саве Шумановића, налази се Спомен кућа Саве Шумановића, кућа где је живео, радио, и из које је 28. августа 1942. године одведен на стратиште У унутрашњости куће налази се аутентичан, бидермајер намештај који је Шумановић користио, као и његов ателе. Адаптирана је и обновљена 1997. године и под заштитом је Завода за заштиту споменика културе. С обзиром да је од последње адаптације прошло готово 20 година, те да годишње овај објекат посети од 3.000 до 5.000 људи, неопходно је извршити предвиђене радове на санацији објекта.

У Галерији “Сава Шумановић” налазе се слике које је мајка овог сликара према његовој жељи поклонила Шиду. Ту се налази 417 слика, од чега 350 уља на платну. Поставка се мења свака три месеца, а изложени су: јесен и зима у сликарству Саве Шумановића, пејсаж, мртва природа и акт. У оквиру Галерије се, почевши од 1962. године, сваке три године одржава Меморијал Саве Шумановића. На Меморијалу се окупљају наши најистакнутији познаваоци уметности, расправљају о њеном развоју, указујући и на друге аспекте уметности. У оквиру редовног пословања ове установе, сваке године организују се неколико тематских изложби слика из фонду, што свакако повећава број посетиоца из године у годину. Галерија са Спомен кућом чини једну од најбитнијих основа развоја културног туризма у националним размерама.

- Музеј наивне уметности „Илијанум“

Музеј наивне уметности “Илијанум” је поклон светски познатог наивног сликара из Шида, Илије Башичевића Босиља. Поред 300 радова поменутог наивца, у Музеју се налази и око педесетак слика југословенских и светских наивних уметника, као што су: Пољак Никифор, Француз Жан Фо Вондерстен, Рабузин, Иван Генералић, Емерик Фејеш и други. Музеј се налази поред галерије „Сава Шумановић“, у некадашњој згради месне заједнице Шид. С обзиром да је реч о релативно малом простору у коме не могу бити изложене ни половина радова које овај музеј има у свом поседу, било би пожељно наћи трајно решење које би задовољило потребе посетилаца и омогућило већи изложбени простор. Музеј годишње посети од 2.000 до 3.000 људи са тенденцијом раста броја посета

- Меморијални комплекс „Сремски фронт“

Меморијални комплекс “Сремски фронт” подигнут је у част погинулих бораца приликом пробоја Сремског фронта 1945. године, и налази се 9 км јужно од Шида, на путном правцу Е - 70. Целокупан споменички комплекс простире се на површини од 28 ха и постављен је у правцу у којем се одвијао пробој фронта. Цео комплекс налази се под заштитом Завода за заштиту споменика.

Овај комплекс, иако од изузетног значаја, за посетиоце је готово заборављен. Великим напорима Туристичке организације Шид број посетилаца има тендецију благог раста, али опет недовољно да би се покрили трошкови редовног одржавања. Поред ове чињенице, преко потребно капитално одржавање комплекса је изостало у претходних 5 година, те је самом објекту нарушен визуелни изглед. Да би се привукао већи број туриста, неопходно је барем делимично вратити овом споменику стари сјај и делимично модернизовати визуелну презентацију самог комплекса уз помоћ модерних

технологија. Комплекс годишње посети од 1.500 – 2.000 људи и око 5.000 посетилаца на дан обележавања пробоја Сремског фронта, који се сваке године обележава 12. априла.

- Манастир Привина Глава

Манастир Привина Глава вероватно је најстарији на Фрушкој Гори. Црква са конацима остала је неоштећена у Другом светском рату, а ризница са библиотеком и архивом је однесена и делом спаљена. Конзерваторско - рестаураторски радови су започети 1988. године. Слава манастира Привина Глава је Сабор св. архангела Гаврила - 26. (13.) јул. Манастир је изузетно посећен и годишње га посети преко 10.000 људи, углавном верника. Туристичка организација Шид нема тачне податке о структури и броју посетилаца али се очекује да ће се у наредном периоду увести редовна евиденција посетиоца.

- Манастир Света Петка

Ово је најмлађи фрушкогорски манастир и налази се недалеко од села Беркасово, на два километра северозападно у саставу споменичког комплекса парохијалне цркве. Црква Свете Параскеве – Св. Петка. Смештен је у лепој ували на потезу Ашман, окружена шумом и виноградима. Испод самог темеља, на источној страни цркве налази се уређен извор, чија се вода у народу сматра лековитом и чудотворном. С обзиром на стриктна правила понашања која важе и за све посетиоце манастира, те на чињеницу да је ова црква тек од скора добила статус манастира, број посетилаца је далеко мањи у односу на манастир Привина Глава, али је интересовање изузетно велико, те се очекује да ће у наредном периоду порасти бити у порасту.

- Манастир Ђипша

Манастир се налази на западном огранку јужног обронка Фрушке горе, у близини села Визић. Манастирска црква посвећена је св. Николи и по предању, овај манастир је сазидао деспот Јован Бранковић крајем 15. века. Прелепа природа која га окружује, изузетно уређен комплекс, мир и благостање које сваки посетилац може да осети када дође у овај манастир, свакако су разлог да се он нађе у склопу туристичких обилазака. Проблем представља велика удаљеност од осталих туристичких локалитета на територији општине Шид, као и изузетно лош пут на потезу Дивош – Визић.

- Храм Светог оца Николаја

Црква Светог Николе је велика једнобродна грађевина која се са источне стране завршава полукружном олтарском апсидом, а на западној страни барокним звоником. У цркви се налази део моштију Св. кнеза Лазара. Обилазак ове цркве представља саставни део обиласка центра Шида, када је реч о организованим туристичким посетама које се најаве Туристичкој организацији Шид.

- Црквена ризница

Од априла 2016. године, у оквиру Владичанског двора у црквеној порти у центру Шида, отворена је Црквена ризница Српског православног архијерејског намесништва шидског. Овај музеј у малом, основан је са циљем да прикупља, чува и презентује верску баштину српског православног становништва на овим просторима. Ризница има музејско-истраживачки карактер, који омогућава заинтересованим посетиоцима да упознају прошлост Српске православне цркве у Шиду и околини и то кроз обилазак музејске поставке и кроз истраживачки

рад са архивским документима. Ризница представља још једно од омиљених места које посећују туристи приликом обиласка Шида.

- ***Црква Св. Архангела Гаврила у Моловину***

У селу Моловин налази се црква Светог Архангела Гаврила која се спомиње 1756. године, али је нова црква саграђена 1801. године. Оно што је највредније и изузетно код ове мале цркве јесте иконостас од непроцењиве вредности, који представља културно добро од изузетног значаја и налази се под заштитом Завода за заштиту споменика културе. Иконостас обилује флоријалним, зооморфним и фигуралним мотивима, што није карактеристично за иконостасе са овог поднебља. Иако изузетно вредан, овај иконостас током године обиђе јако мало посетилаца. Удаљеност села Моловин, лоша путна инфраструктура, прилично лоше стање самог објекта и слабија промоција самог локалитета највећи су разлози слабе посећености.

- ***Гроб Филипа Вишњића***

У знак сећања на слепог гуслара Филипа Вишњића, на његовом гробу у селу Вишњићеву (тада село Грк), заузимањем школске омладине, подигнут је 1887. године, споменик у виду високе танке пирамиде од гранита. Иако се сваке године одржава манифестација „Вишњићеви дани“, споменик није посећен од стране туриста, с обзиром да, осим споменика нема никаквог додатног садржаја (нпр сталне поставке посвећене Филипу Вишњићу) која би могла да привуче посетиоце. Уколико би у самом селу Вишњићеву постајала оваква поставка (као нпр у Идвору Музеј Михајла Пупина), свакако би могло да се уврсти у програме излета по територији општине Шид. С обзиром да се 2017. године обележава 250 година од рођења „српског Хомера“ ово је идеална прилика да се скрене пажња на овог помало заборављеног али свакако јединственог уметника.

- ***Руски двор***

Руски двор је, у ствари, летња владичинска резиденција, а прва намена му је била управна зграда за имање дато на коришћење Крижевачкој епархији од стране Марије Терезије. Зграда у барокном стилу је завршена 1780.године. Од 1920.године па све до 2002.године у њему је био манастир сестара Василијанки.У послератном периоду у објекту је било смештено сиротиште и интернат. Упркос чињеници да је данас у једном делу овог објекта смештено одељење ПУ „Јелица Станивуковић – Шиља“, постоји велико интересовање туриста за обилазак управо ове велелепне зграде, што често није могуће због коришћења овог објекта у друге сврхе.

- ***Археолошка налазишта***

На територији општине Шид постоји неколико изузетно значајних археолошких налазишта, која на жалост нису отворена за посетиоце, нити се негде на територији Општине могу видети. Тек када се то омогући, ово значајно историјско и културно богатство може да добије туристичку валоризацију.

- Археолошки локалитет ***Градина на Босуту***, које је насеље обалског типа, на левој обали Босута, налази се између Вашице и Батроваца. Прва археолошка ископавања започета су 1964. године, а са прекидима се радило до 1988. године. Оно што је изузетно значајно за ово неолитско насеље јесте чињеница да је оно било насељено у континуитету око 7000 година. На овом локалитету пронађено је преко 5.000 предмета.
- Археолошки локалитет ***Беркасово*** налази се Североисточно од Шида где су откривени трагови насеља из млађег каменог доба, као и остаци римских

гробова, керамике и накита. На месту Телек су 1955. године откривене две позлаћене римске кациге, са натписима и драгим камењем. Овај најзначајнији археолошки налаз шидске општине, и један од најзначајнијих открића у Војводини, потиче из 9. века наше ере а налази се у Музеју Војводине у Новом Саду.

- У близини поменутог локалитета нађени су остаци грађевина који потичу из средњег века. На локалитету **“Турски шешир”**, оивичен дубоким шанцем, сместио се град Деспотовац, који је као утврђење саграђен у 15. веку.
- **Утврђење у Моровићу** - Остаци града Моровића леже у истоименом селу на ушћу Студве у Босут, на 8 км јужно од Шида. Насеље су саградили Угри 1154. године. Град је имао облик неправилног четвороугла, а тврђава је била опкољена водом. Од овог града очувани су остаци зидина.
- У близини насеља Моровић, на гробљу, налази се **црква Узнесења Блажене Девице Марије**, која је један од најстаријих сачуваних архитектонских споменика Срема.

Општина Шид обилује природним лепотама, које проистичу од различитих типова пејзажа (од планинског на северу, до лесних заравни на југу), доста водених површина и чињеница да је готово 30% територије општине прекривено шумом. Уколико овоме додамо да је 42,9% територије општине Шид (цео северни део) НП Фрушка гора, онда можемо са сигурношћу да кажемо да су природне вредности дале могућност за развој одрживог туризма који неће реметити природну равнотежу.

- **Језеро Брује**

Језеро Брује налази се у месту Ердевик. Изграђено је 1990. године. Површина језера износи 15 ха. Дужина је око 1.000 м, ширине око 350 м, а дубина код бране је 7,5 м. Капацитет воде износи 750.000 м³. Око целог језера налази се асфалтни пут који је са десне стране у дужини од 1600 м, а са леве стране у дужини од 950 м. Језеро се налази у средини између изворишта „Бања“ и базена. Ово језеро је омиљена локација купача у летњим месецима. Иако не постоји регистровано купалиште, велики број локалног становништва, али и посетилаца из околних општина у региону, често долазе управо на ово језеро. Око језера се налазе викендице, док се у непосредној близини налази „ПП Ердевик“, винарија и некадашњи мотел са базеном. Овај објекат је у фази реновирања, те се планира да ће се отворити за посетиоце у скорије време.

- **Језеро Мохарач**

Језеро Мохарач налази се у месту Ердевик. На потоку Мохарач, који протиче кроз источни део села, завршени су 1981. године радови на подизању бране високе 13 метара, а дуге 270 метара. Узводно од бране створено је вештачко језеро које је од села удаљено око 2 км и повезано асфалтним путем. Површина језера износи 66 ха, дужине 2,7 км, ширине 600 м, а максимална дубина 10 м. У њему је акумулирано око 3,4 милиона м³ воде. Око језера је никло неколико викендица и дивљи кампинг простор који користе љубитељи пецања. Управо због тога, риболовци који долазе на ово језеро нису регистровани као туристи, што представља проблем приликом прикупљања података о броју ноћења и структури посетилаца.

- **Сотско језеро**

Језеро Сот или Сотско језеро се налази на десетак километара од Шида на магистралном путу Шид-Илок на самом излазу из Сота. Језеро је изузетно

посећено лети, када је купалишна сезона иако нема уређено и регистровано купалиште. Поред овог недостатка, мобилијар који се налази око језера је прилично уништен, нема никаквог додатног садржаја, нема ни једног угоститељског објекта, постоји константан проблем са одвозом смећа, те би требало уложити одређена средства у уређивање овог локалитета који испуњава све услове за идеално излетиште. Око језера налазе се викендице и представља још једна од омиљених локација љубитеља риболова.

- Фрушка гора

Јужне падине Фрушке горе заузимају цео северни део општине Шид са насељеним местима: Беркасово, Бикић До, Сот, Привина Глава, Моловин, Љуба, Ердвик, Бингула. Три језера која се налазе на територији општине налазе се управо у овом делу, а поред тога и бројни културно-историјски споменици. Како Стратегија развоја туризма Србије препознаје Фрушку гору као један од приоритета развоја, потребно је реализацијом пројеката везаних за ову територију оспособити већ постојеће локалитете, првенствено излетиште Липовачу. Ово излетиште је својевремено било изузетно посећено, али је током претходних 20 година заборављено и запуштено. Објекат који се налази у срцу излетишта је у приватном власништву (ресторан и депаданс), док се на самом излетишту налази и викенд насеље са око 250 викендица. Уређивање овог простора (постављање информационих табли и мобилијара) са стварањем додатног садржаја (пешачко-бицикличке стазе) повећало би посету овом локалитету.

- Босутске шуме

Главна особеност овог подручја, шуме храста лужњака, горостасних стабала, на тремеђи Србије, Хрватске и Републике Српске, најпространије су и јединствене југоисточној Европи и Панонској низији. Последњи остаци низијских прашума, које су у 18. веку у Посавини прекривале преко 700.000 ха, покривају 22.000 хектара општине Шид. Подручјем доминирају природна станишта од огромног значаја за очување на националном и међународном нивоу, са бројним и врло разноврсним живим светом. Ту обитавају популације врста којима су за развој потребне баш старе, еколошки драгоцене шуме, испресецане барама и влажним ливадама. Покрајински завод за заштиту природе евидентирао је, међу бројним врстама, чак 156 строго заштићених врста птица, међу којима се по бројности истичу беловрата мухарица, средњи детлић, црна рода и црна луња – све врсте које искључиво живе у прастарим шумама.

Од стране Покрајинског завода за заштиту природе поднет је предлог Влади Војводине да се ово подручје прогласи за Парк природе, што би свакако допринело развоју одрживог туризма.

- Босут, Студва и Сава

Главни водоток општине Шид је река Сава, која тече јужном границом Општине и чини административну границу између Србије и Хрватске. Уз сам ток налази се живописно и изоловано место Јамена. Дужина тока на територији Општине је 16,5 км, а ширина у овом делу је 200 – 400 м.

Најдужи водени ток у општини је река Босут, који тече југозападним делом општине, у дужини од 38 км. Река Босут има притоку Студву која се код Моровића улива у Босут.

Ови речни водотокови нуде могућност развоја разних видова туризма, али је неопходно издвојити приоритете.

- Минерални и термални извори

Територија општине Шид обилује изворима термалних и минералних вода, почев од фрушкогорских извора, па до термалних вода у јужном делу Општине.

У неколико наврата су испитиване подземне воде, те је утврђено да овај простор има велики потенцијал у погледу акумулирања и могућности експлоатације термалних вода. Извршено је испитивање на 10 локација на територији шидске општине и то: Адашевци, Батровци, Илинци, Јамена, Кукујевци, Моровић и две локације у Шиду. Највећи обим истраживања је изведен у зони села Илинци, где је регистрована температура у бушотинама од 43 до 65 степени целзиуса на дубини од око 1120м²

Према израђеној Студији, једна од најперспективнијих локација за развој бањског или велнес туризма је управо село Илинци, због хидролошких повољности и имовинско-правне сигурности за планирање и изградњу објекта.

Близина Фрушке Горе испресецање раседима је предиспозиција појаве термалних вода. Ово је ресурс који може користити вишенаменски – за топлификацију, изградњу бањскомедицинских центара, спорт и рекреацију и туризам.

Један од регистрованих термалних извора на подручју општине Шид је и извор „Бања“ код Ердевика. Вода овог извора је јако минерализована, а за време Турака ту је била позната бања.

С обзиром да је развој здравственог туризма сврстан у приоритетне туристичке производе Стратегије развоја туризма Србије, чија се реализација планира у наредних пет година, неопходно је израдити потребну пројектно-техничку документацију за даљи развој овог сегмента туризма.

6.3. Актуелни облици туризма

У претходном периоду одређени туристички производи на територији општине Шид нашли своје место на тржишту. Међу њима посебно се могу издвојити следећи:

- Пешачење

Пешачке туре удружења планинара редовно обилазе Општину. Љубитељима овог вида рекреације се допада конфигурација терена, те стога, без обзира на временске услове, редовно долазе у обилазак Општине. Реч је о мањим групама од 15 – 25 туриста који имају унапред предвиђену трасу којом се крећу. У последње две године већина ових група укључује у своју туру и обилазак неких од културно-историјских знаменитости Општине. У оквиру манифестације „Новогодишњи шидски маратон“ обједињен је овај сегмент са осталим догађајима. Основни недостатак представљају необележене или делимично обележене пешачке трасе.

- Бициклизам и брдски бициклизам

Близина европског бициклистичког коридора *Еуровело 6*, успостављање Бициклистичке руте Срем, као регионалне руте која је повезана са овим коридором, донели су одређене помаке, али може се рећи да су ипак изостали

² Хидролошка студија геотермалне потенцијалности подручја општине Шид са посебним освртом на локалитет села Илинци

очекивани ефекти када је реч о развоју цикло-туризма. На територији општине Шид постоје два активна бициклическа клуба, један одређен за брдски бициклизам (БК „Једнота“) и један за друмски (БК „Шид“). Ова два клуба имају неколико спортских такмичења која се одржавају током године од којих су најзначајнији „МТБ шидски маратон“, градска бициклическа трка „Улицама Саве Шумановића“ и „Хронометар“. Основни недостатак представља дужина боравка ових туриста. С обзиром да је реч о једнодневним манифестацијама, учесници и остали посетиоци, љубитељи бициклизма се не задржавају на територији општине Шид, што значи да немају ефекат на повећање броја ноћења. Други недостатак је непостојање могућности рентирања бицикала на територији општине Шид, док је трећи недостатак непостојање туристичке сигнализације којом се означавају бициклическе руте.

– **Лов**

Ловни туризам је један од видова туризма који се међу првима препознат на територији општине Шид. Богатство шуме, речних водотокова и вештачких акумулација представљају идеалне услове за настањивање високе и ниске дивљачи, те је на територији општине Шид активан велики број ловишта:

- ***ВУ Моровић – Моровић*** - Моровић се налази 100 км западно од Београда, на 4 км од ауто пута Београд – Загреб. Смештен је на ушћу две реке: Босута и Студве, окружен шумом у којој преовлађује храст Лужњак. Осим европског и јелена лопатара, који преовлађује у ловишту Моровић, овде се лове срна, дивља свиња и зец, а мочварно тло нуди идеалан амбијент мочварним птицама, међу којима доминира дивља патка. Смештај ловаца се врши у вилама „Срна“ и „Кошута“ као и бунгаловима који се налазе у самом ловишту. Ловиштем газдује Војска Републике Србије
- ***Ловишта Кућине и Врањак – Вишњићево*** - Ловиште Кућине налази се на територији општине Шид и укупне је површине 1955 хектара, од чега је под оградом 1.403 хектара. Скоро цело ловиште је под шумом. Понуда ловне дивљачи: дивља свиња, европски јелен и срнећа дивљач. Ловиште „Врањак“ заузима површину од 544 хектара а дивља свиња је главна гајена ловна врста, а срнећа дивљач се јавља као споредна. Лов на дивље свиње се организује погоном, „*prichom*“ и са две чеке. Ловишта нуде могућност смештаја у ловачкој кући „Врањак“ која је недавно реновирана. Ловиштима газдује ЈП „Војводинашуме“ – Шумско газдинство „Сремска Митровица“
- ***Ловиште Босутске шуме – Моровић*** - Укупне површине 12.274 хектара, од чега је највећи део под шумом и шумском земљом. Понуда ловне дивљачи: дивља свиња, европски јелен и срнећа дивљач. Смештај ловаца је могућ у ловачкој кући „Врањак“. Ловиштем управља Шумско газдинство „Сремска Митровица“.
- ***Ловиште Ворово – Ердвик*** -Ловиште Националног парка Фрушка гора обухвата површину од 22.420 хектара и састоји се од затвореног дела (Резервата Ворово) и отвореног дела. Ловиште је брдског типа у коме се поред аутохтоних врста (европски јелен, дивља свиња, срна и зец) налазе и алохтоне врсте дивљачи (муфлон и јелен лопатар) који се узгајају у резервату Ворово. Ловиштем управља ЈПНП Фрушка гора.
- ***Ловиште Босут*** - Ово ловиште простире се на 41.768 хектара и у њему је заступљена дивља свиња, јелен, срна, зец, фазан, пољска јаребица, препелица и дивља патка. Ловиштем управља Ловачко удружење „Срем“ из Шида

- *Ловиште Сава* - Ловиште „Сава“ налази се у Јамени и обухвата површину од 5.851 хектар. У ловишту је заступљена дивља свиња, зец, срна, фазан, јелен, дивља патка. Ловиштем газдује ловачко друштво „Јамена“
- Посматрано по броју ловишта на територији општине Шид, може се закључити да ловни туризам има изузетне потенцијале за развој. Штавише, очигледно да се одређени резултати у овој области остварују, али се они не могу квантификовати због недостатка повратних информација о броју посета и структури туриста-ловаца. У наредном периоду би било значајно развити систем евидентирања.

- **Риболов**

Активности риболова одвијају се на вештачким акумулацијама Брује, Сот и Мохарач и речним водотоковима на територији општине Шид (Босут, Студва, Сава). Дозволе за пецање се добијају од ЈПНП Фрушка гора, ЈП Војводинашуме и Риболовачког савеза Војводине у зависности од тога о којој воденој површини је реч. Већ смо нагласили да се око језерских акумулација стварају нерегистровани кампови, а томе треба додати и да тачну евиденцију о броју овог вида туриста општина Шид и Туристичка организација немају. У будућем периоду требало би пронаћи систем који ће омогућити редовно праћење броја туриста овог вида туризма, који бораве на територији Општине и установити њихову структуру и просек задржавања.

- **Вожња кајаком**

Водене површине које су распрострањене на територији општине Шид пружају велике могућности за развој овог вида туризма. Посебно треба издвојити реку Босут, код села Вишњићево, која, због заштићености од ветрова, има идеалне услове за одржавање такмичења у кајаку и кануу на мирним водама. Овај потез испуњава све међународне услове (1000 метара дуга стаза, 8 трака), што је препознато од стране врхунских спортиста. ККК „Филип Вишњић“ је организовао бројна спортска такмичења за својих 20 година постојања, од којих је свакако најзначајније сениорско и јуниорско првенство СРЈ у кајаку и кануу на мирним водама у коме је учествовало преко 1000 такмичара и Отворено првенство Војводине у кајаку и кануу на мирним водама 2012. године. 2015. одржан је првенство Војводине у мини кајаку, а 2016. године Међународна регата „Станиша Радмановић“, са преко 300 учесника. Уз релативно мала улагања (постављање бова и уређивање кампинг простора) Вишњићево би могло поново да привуче све заљубљенике овог спорта, да се управо овде спремају за нове спортске подвиге. Сарадња свих кључних актера за развој туризма, приватног, јавног и невладиног сектора неопходан је како би се адекватним садржајем допунили тренутни недостаци: изнајмљивање опреме, школа веслања, кампови за припрему спортиста, школе у природи са додатним активностима, програми за индивидуалне групе који укључују додатне активности које се одвијају у природи и сл.

- **Догађаји / манифестације**

Туристичка понуда општине Шид може се обогатити различитим атрактивним манифестацијама. Манифестације представљају велике могућности за развој туризма, а њихови економски ефекти се огледају у броју доласка туриста, броју ноћења, коришћењем туристичких услуга и потрошњи.

На територији општине Шид постоји више од 20 манифестација различитог садржаја (највише у периоду летњих месеци) које се одржавају неколико година

за редом. За релативно малу општину као што Шид у њој се организује доста велики број манифестација, те је из тог разлога неопходно извршити процену одрживости манифестација и селекцију на основу броја посетилаца манифестације, дужине одржавања манифестације и њене оригиналности, водећи рачуна о разноврсности, чиме би се задовољили различити сегменти тржишта.

Статистички подаци су показали да је од најављених групних посета Туристичком инфо центру Шид свега 25% циљано дошло на манифестације. Код већине манифестација је изражен индивидуални долазак путника и кратко задржавање.

С друге стране, имамо спортске манифестације (нпр турнир у тенису) који није евидентиран као туристичка манифестација, али који је имао изузетан утицај на попуњеност смештајних капацитета.

На основу урађене анализе манифестација, издвојиле су се:

- **Сремски свињокољ и кобасицијада – Шид;** манифестација која се одржава већ 20 година, а која представља промоцију сремске кобасице као брэнда овог поднебља. Током година, показало се да ова манифестација има своје тржиште, те да из године у годину долази све већи број туриста из Словеније, Хрватске, а прошле године по први пут група из Мађарске.
- **Сремска винијада – Беркасово;** манифестација која се одржава преко 20 година у селу Беркасово, која нема велики број посетилаца, али има велики број учесника из целог региона.
- **Мото сусрет – Липовача;** једна од најпосећенијих манифестација, која се одржава средином маја на излетишту Липовача, привлачи специфичну тржишну групу и из године у годину и бележи све већи број посетилаца. Ове године Мото сусрет на Липовачи посетило је око 5.000 људи у току три дана колико манифестација траје
- **Обележавање годишњице пробоја Сремског фронта – Адашевци;** одржава се 12. Априла, ове године обележена је 71. Годишњица, а Спомен обележје посетило је око 5000 људи из Србије и Региона.
- **Сремска куленијада – Ердевик;** манифестација која се годинама уназад одржава у селу Ердевик, прве суботе у јуну, представља промоцију најатрактивнијег производа од свињског меса – кулена. Ове године манифестацију је посетило око 7.000 људи.
- **Сремски ручак чобански – Бачинци;** одржава се од 2009. године, последње суботе у августу на ранчу „Чесмин до“ код Бачинаца. Ова манифестација представља промоцију овчарства и живота на селу, но оно што је чини јединственом јесте управо амбијент у коме се одржава. Издвојено од урбаног дела, „под планином“ како Фрушку гору називају мештани, овај ранч из године у годину привлачи све више гостију, упркос недовршеној путној инфраструктури која води до самог места одржавања манифестације.
- **Шидско културно лето – Шид** манифестација која се одржава већ више од деценију и која током августа месеца пружа посетиоцима могућност да свако вече на платоу испред Културно-образовног центра уживају у разноликом програму намењеном различитим старосним групама и укусима. Током 20 дана колико траје ова манифестација, посети је око 10.000 људи.

Мање посећене, али са посебним потенцијалом због своје специфичности издвојиле су се следеће спортске манифестације:

- **Новогодишњи шидски маратон** – нова манифестација на територији општине Шид, намењена љубитељима планинарења, која у најбољем светлу приказује природне лепоте северног дела општине који обухвата територију Националног парка Фрушка гора. Одржава се сваке године 14. јануара.
- **Бициклическа трка „Улицама Саве Шумановића“** - градска бициклическа трка која се одржава средином јуна сваке године и која привлачи велики број професионалних бициклиста али и љубитеља овог спорта.
- **МТБ Шидски маратон** – манифестација за љубитеље МТБ-а, професионалце и рекреативце, води све посетиоце летњим путевима по северном делу општине, пролазећи кроз винограде, поред манастира, језера и незаобилазне Липоваче

У наредном периоду потребно је извршити категоризацију манифестација и едуковати организаторе манифестација како би се подигао квалитет манифестација и оне постале самоодрживе.

- **Транзитни туризам**

Општина Шид се налази на изузетно повољном саобраћајно-географском положају, с обзиром да се налази на западном краку Коридора 10, односно Е-70 путном и железничком правцу. Како се Општина налази на тремеђи, на њеној територији се налази 6 активних граничних прелаза и то 5 према Републици Хрватској (Сот, Љуба, Шид, Железничка станица – Шид, Батровци) и 1 према Републици Српској (ГП Јамена).

Према званичним подацима РЗС, промет путничких возила само на граничном прелазу Батровци у 2015. години износио је 1.814.362 возила, од чега су 1.789.207 путнички аутомобили а 25.155 аутобуси³, што чини преко 56% укупног граничног промета путничких возила са Републиком Хрватском.

Током 2014. године укупан промет путника на граничним прелазима са Републиком Хрватском је износио 7.078.319 путника, те може да се изведе да је око 4.000.000 путника прошло управо преко овог граничног прелаза. Уколико томе додамо и гранични прелаз Шид, ГП Железница – Шид и ГП Сот, као прелазе који буду закључени у најфреквентнијим месецима – јул/август, онда можемо закључити да преко територије општине Шид прође око 6.000.000 људи, те да се овај број повећава из године у годину.

Општина Шид свакако није у довољној мери искористила овај свој положај за развој транзитног туризма. На основу непотпуних података које Туристичкој организацији Шид достављају пружаоци услуге смештаја, може се закључити да се готово 50% ноћења оствари управо од транзитног туризма, што и даље представља недовољно искориштен ресурс.

³ РЗС квартални извештаји о граничном промету путничких возила и путника у Републици Србији

- Кружна путовања

Кружна путовања обично обухватају обилазак неколико држава или неколико дестинација у оквиру једне државе. Обично су тематски повезана (винске туре, културне туре, манастирске туре, гастро туре и сл.). На територији општине Шид најчешће кружне туре се базирају на обиласку културно-историјског блага, првенствено љубитељи сликарства. Они обилазе Галерију слика Саве Шумановића, што је најчешће и основни разлог њиховог доласка у Шид. Међутим, поред ове галерије, овакве групе обично уврсте у свој програм и обилазак МНУ „Илијанум“ а некад и неки од осталих споменика културе који се могу наћи на територији наше општине.

Споменици из II светског рата, неправедно заборављени од стране већине посетилаца, ипак остају интересантни одређеној тржишној ниши. Спомен обележје Сремски фронт се налази у итинерерима организованих група које обилазе управо ове културно-историјске споменике. Организоване посете су најчешће из земаља бивше Југославије.

Вериски туризам, као засебан сегмент туристичке понуде је доста развијен на територији општине Шид, с обзиром на постојање три фрушкогорска манастира. Један од најпосећенијих манастира је манастир Привина Глава, који се налази у већини манастирских тура који обилазе фрушкогорске манастире.

Због дуге традиције гајења винове лозе и производње вина, фрушкогорски део Општине надалеко је познат по винима, те је управо због тога често на мети љубитеља винских тура. Простора у развоју овог сегмента свакако има, с обзиром да није довољно развијен, а основни недостатак је непостојање или релативно мали капацитет сала за дегустацију код винарија које послују на територији Општине. Постоје назнаке да ће се озбиљније приступити овом проблему, те да ће неки локални произвођачи вина у наредном периоду уложити у изградњу својих сала за дегустацију.

Географско-саобраћајни положај, који је имао позитиван ефекат на развој транзитног туризма овде је имао негативан ефекат. Наиме, велика количина граничних прелаза, поготово када је реч о путу који спаја Шид са емитивним тржиштем Новим Садам, има административну баријеру – пут који води од Бачке Паланке до Шида иде преко Републике Хрватске. Алтернативним путем (сремском страном) пут је дужи, што повећава трошкове организатора путовања, те је често општина Шид изузета из програма кружних тура које полазе из Новог Сада. Друга препрека је недостатак смештајног капацитета, о коме је било речи у претходном делу (6.2.1)

- Рурални туризам

Овај туристички производ се развио упркос недостатку инфраструктуре и неопходних предуслова за развој. Мада и даље у почетној фази, рурални туризам се развио у сеоским срединама Моровић и Ердевик, селима која имају највеће предиспозиције за развој управо овог вида туризма због природног окружења (два језера у Ердевику, селу на обронцима Фрушке горе и ушћу Студве у Босут у селу Моровић, окруженом Босутским шумама). Пружаоци услуге смештаја схватили су значај модерних технологија и могућности које оне пружају, те се три смештајна капацитета налазе на *booking.com on line* резервационом систему.

Од додатних садржаја, ови смештајни објекти нуде вожњу бициклом и вожњу чамцем по Студви, што представља полазну основу за даљи развој.

Оно што треба да буде циљ за наредни период је повећање броја смештајних капацитета управо у овим селима, са стварањем нових додатних садржаја.

Велики потенцијал за развој руралног туризма имају и фрушкогорска села, која такође краси лепо природно окружење.

Излетиште Липовача (Фрушка гора) је једно од локалитета изузетно повољно за развој еко туризма. С обзиром да на територији општине Шид не постоји кампинг простор, уз додатни садржај на овом излетишту, еко камп би било идеално решење за привлачење кампинг туриста, који чине 24% туристичког кретања у ЕУ. Ово излетиште је проглашено 2013. године, од стране Кампинг асоцијације Србије за једно од 10 најатрактивнијих локација за развој кампинг туризма.

- „Sun and lake“ летњи програми

Језера на територији општине Шид привлаче велики број посетилаца током летњих месеци, упркос чињеници да ни једно нема уређену плажу, нити додатни садржај. Љубитељи природе, локално становништво, али и посетиоци из околних општина, обично на ова три језера траже освежење током топлх летњих дана.

Да би купалиште испуњавало неопходне услове мора имати спасилачку службу, тушеве и тоалете, што је прво што би требало да се уради у циљу повећања броја посетилаца. Константан проблем који се јавља на овим локалитетима јесте велика количина смећа, те би требало направити функционалан систем који ће на адекватан начин регулисати проблеме који настају са великом концентрацијом људи у летњим месецима на наведеним локалитетима. Ради лепшег амбијента, мобилијар око језера би требало уредити и поставити информационе табле.

6.4. Тржиште

Када посматрамо статистику броја ноћења на територији општине Шид у 2015. години, 32% чине страни туристи, док 68% чине домаћи туристи. До података о самој структури туриста (земља порекла, просечна старост туриста, мотиви путовања и остали подаци неопходни за озбиљну анализу) је веома тешко доћи, с обзиром да само један део угоститељских објеката пружају повратну информацију Туристичкој организацији Шид. Ове информације су од изузетног значаја за даљи развој туризма, како би се одредила приоритетна тржишта, те је неопходно утврдити систем који ће отклонити овај недостатак и омогућити Туристичкој организацији Шид да дође до ових информација.

На бази делимичних података до којих је дошла Туристичка организација Шид, од страних гостију, већином су то гости из Италије, Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Румуније, Немачке и Бугарске и то углавном у транзиту, док већину ноћења, према званичним подацима РЗС чине домаћи гости.

6.5. SWOT анализа

Снаге – аспекти који у суштини значе предност над конкурентима;

Слабости – бране и отежавајуће околности за развој које је нужно побољшати и превазићи (уколико је могуће) или заобићи на начин да се усвоје стратешки развојни правци за које ови елементи нсу толико релевантни;

Могућности – елементи и надоласећи трендови, превасходно из спољашњег окружења, који могу да се искористе у изградњи конкурентске предности;

Претње – елементи и надоласећи трендови, превасходно из спољашњег окружења, који могу да отежају или дугорочно чак и онемогуће развој.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - разноврсност природног, културно-историјског богатства општине као основ за развој туризма - континуиран раст броја ноћења (осим 2014.год) - Повољан транзитни положај - Феномен више уметника (Филип Вишљић, Сава Шумановић, Илија Башићевић-Босиљ) - Верско наслеђе (Манастири и цркве културна добра од изузетног значаја – Манастир у Привиној Глави, иконостас цркве у Моловину) - Културно-историјско наслеђе (културно добро од изузетног значаја) - Релативно очувана природа на простору националног парка Фрушка гора - Бројне манифестације регионалног и локалног значаја - Постојање атрактивних локалитета за развоја излетничког, кампинг и еко туризма. - Постојање термалних и минералних извора погодних за развој здравственог туризма 	<ul style="list-style-type: none"> - Непрепознавање туризма као битног фактора економског развоја општине - Недостатак опште инфраструктуре као предуслов за развој туризма - Слаба (лоша) сарадња између јавног и приватног сектора - Недостатак финансијских средстава - Недовољно улагање у очување културних добара у заштићеним подручјима природе, запуштеност објеката и споменка под заштитом државе - Неадекватан и неефикасан инспекцијски надзор, постојање стопе сиве економије у туризму и угоститељству. - Лоша туристичка сигнализација - Мањак смештајних капацитета - Недостатак адекватног система прикупљања података о структури и броју туриста ради даљих анализа - Нерешено питање туристичке инспекције - Непостојање Стратегије развоја туризма општине Шид
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Перспектива укључивања у ЕУ - ИРА фондови - Формирање балканских културних рута - Праћење надоласећих трендова из области туризма у свету - Едукација туристичких професионалаца - Могућност искоришћавања реке Саве и реке Босут - Коришћење средстава за развој туризма са виших нивоа власти - Умрежавање субјеката туристичке привреде на нивоу општине 	<ul style="list-style-type: none"> - Могућност спољних притисака на политичком и економском плану - Све израженија конкурентност на туристичком тржишту - Негативне последице примене законских регулатива

На основу наведене анализе може да се закључи да, имајући у виду разноликости у погледу природних, културно-историјских и гастрономских богатстава са којима располаже општина Шид, она има шансу да развије туризам до нивоа на којем он постаје један од важних економских сектора. За то је потребно остварити бољу сарадњу приватног и јавног сектора, искористе расположиви фондови и озбиљније приступи анализи тржишта.

7. ВАНПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

7.1. Здравствена заштита

Стање у области здравства анализирано је на основу карактеристика мреже здравствених установа, броја здравствених радника и распрострањености заразних болести.

7.2. Здравствене установе и радници

Здравствене установе на подручју општине Шид чине: Дом здравља који се налази у Шиду и здравствене станице које су стационаране у околним насељима: Адашевци, Моровић, Вишњићево, Јамена, Вашица, Ердевик, Кукујевци, Батровци, Илинци, Сот, Беркасово, Моловин, Љуба, Бингула, Бачинци, Гибарац, Бикић До, Привина Глава.

Према подацима за 2016. годину, у здравству је запослено 218 радника, 179 медицинских и 39 немедицинских радника.

Од укупног броја медицинских радника:

- 59 има високу школску спрему,
- 14 је са вишом школском спремом, а
- 106 запослених има средњу школску спрему

Структура запослених са високом школском спремом је следећа:

- лекари опште медицине -22;
- лекари на специјализацији - 2;
- специјалисти - 18;
- стоматолози - 11;
- фармацеути - 5;
- остали - 1.

Уочава се веома висок број становника на једног лекара, чак 1.700.

Служба за здравствену заштиту жена је смештена у згради Дома здравља "Шид" и састоји се од две ординације, превижалишта, собе за интервенције а располаже, и са ултразвуком и пријемним одељењем са чекаоницом. Служба је опремљена цитолошком лабораторијом и саветовалиштем за репродуктивно здравље. У служби су запослена три лекара гинеколога и три бабице.

Служба за здравствену заштиту предшколске деце је смештена у одвојеним просторијама Дома здравља "Шид" и има посебан улаз. На располагању има две ординације, саветовалиште за мајку и дете, просторију за ултразвук кукова и вакцинацију. Службу чине два педијатра и четири сестре које прате здравствено стање 2.027 предшколске деце. У периоду од 2010. до 2015. године имали су 95.000 прегледа, у просеку по 15.833 прегледа годишње.

У Служби за здравствену заштиту школске деце и омладине школског узраста раде два педијатра и један лекар опште медицине и три медицинске сестре. Службу чине две ординације, превижалиште, пријемно одељење и чекаоница. Од 2010. до 2015. године извршено је 90.000 прегледа што у просеку

на годишњем нивоу износи 15.000, што довољно говори о (пре)оптерећености лекара.

7.2.1. Обољења према групама обољења

Према извештају Дома здравља „Шид“, за оцену здравственог стања становништва општине Шид највећи значај има смртност евидентирана у општој медицини, где контакте са здравственом службом остварује највећи део становништва. Најраспрострањеније су болести респираторног система, затим болести кардиоваскуларног система, болести коштаног мишићног система. Уочава се и пораст душевних обољења и поремећаја. Најчешће се јављају неурозе и анксиозна стања. У порасту су и обољења ендокриног система и малигна обољења.

7.2.2. Активна туберкулоза и ХИВ

У општини Шид нема оболелих од ХИВ - а. Од 2010. до 2015. године забележено је 66 случајева туберкулозе.

Здравствена заштита: SWOT анализа

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Релативно повољна квалификациона структура запослених. - Приступачност различитих специјалистичких служби у самој општини. - Квалитетна техничка опремљеност здравствених установа. 	<ul style="list-style-type: none"> - Велики број становника на једног лекара опште праксе. - Пораст оболелих од болести респираторног тракта, кардиоваскуларних болести, душевних болести и поремећаја. - Пораст оболелих од малигних обољења. - Неажурирани статистички подаци. - Недовољан простор у оквиру Дома здравља. - Непостојање здравствених амбуланти у појединим насељима општине.
Могућности	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Увећање броја лекара опште праксе. - Едуковање становништва, посебно млађег, у погледу коришћења услуга институција за здравствену заштиту. - Едуковање млађег женског становништва са циљем да се спрече намерни прекиди трудноће. - Едуковање млађег женског становништва са циљем да се спрече малигна обољења дојке и грлића материце. - Побољшати примарну здравствену заштиту. Већи број контрола здравственог стања становништва. - Редовно статистичко праћење здравственог стања становништва. 	<ul style="list-style-type: none"> - Погоршање здравственог стања становништва. Увећање броја оболелих од болести респираторног тракта, кардиоваскуларних болести, душевних болести и поремећаја, малигних обољења. - Ширење болести зависности

<p>Стварање базе података.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Отварање здравствених амбуланти у оним насељима општине у којима их тренутно нема. - Проширење Дома здравља, подизање поткровља. - Отворити здравствене јединице у појединим деловима града. 	
---	--

7.3. Социјална заштита

Центар за социјални рад општине "Шид" представља једину институцију социјалне заштите у локалној заједници. Подаци о броју и облицима социјалне заштите малолетних и пунолетних лица прикупљају се путем годишњег извештаја.

У Центру за социјални рад у Шиду је запослено 16 радника:

- директор 1,
- дипломирани економиста 1;
- дипломирани правник 2;
- социјални радник 4;
- дипломирани социјални радник 2;
- психолог 2 ;
- педагог 1;
- административни радник 2; помоћни послови 1.

У периоду од 2008. до 2016. године (закључно са 31.12.2015.) укупан број корисника социјалне заштите је више него удвостручен, тј. увећан је са 1.723 на 3.735 лица. Пораст је забележен у свим старосним групама.

Анализа показује да су деца и омладина бројна категорија социјално - материјално угрожених. Број ових корисника је увећан са 289 у 2008. години на 476 у 2015. години, дакле, готово бројка је готово удвостручена.

У благом опадању у односу на 2008. годину је број деце без родитељског старања, број деце из породица са поремећеним породичним односима и број деце са поремећајем у понашању.

Међу одраслим лицима корисницима социјалне заштите најбројнија су категорија „материјално необезбеђена и незбринута лица“. Они чине 2/3 (67,5 %) укупног броја корисника. У току 2008. године регистровано је 535 лица у овој категорији, а 2015. године 1.579. Нешто мање од 1/4 (24,1 %) корисника чине психофизички ометена лица.

Најмањи је удео лица са поремећеним породичним односима, 5,5 %. Њихов број показује значајне осцилације према годинама.

Међу најстаријим корисницима социјалне заштите најбројнија је категорија без средстава за живот (60,6 %), затим следе теже хронично оболела и инвалидна лица (30,5 %), лица без породичног старања (6,1 %).

Мада су све категорије у порасту, најизраженије је увећање у групи без средстава за живот. Од 2008. до 2016. године број корисника је увећан са 286 на 362.

Имајући у виду знатно увећање материјално необезбеђених, могу се очекивати повећани захтеви за новчаном и натуралном помоћи.

Социјална заштита: SWOT анализа

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Постојање институције за социјалну заштиту. - Одговарајућа образовна структура запослених. - Развијен програм социјалне заштите на нивоу локалне самоуправе и његова примена. - Ажурирање података о лицима у стању социјалне потребе. 	<ul style="list-style-type: none"> - Пораст лица у стању социјалне потребе. - Пораст броја деце и омладине ометене у развоју. - Пораст броја материјално необезбеђених и незбринутих одраслих лица. - Висок удео старих лица без средстава за живот и без породичног старања. - Недовољна издвајања за област социјалне заштите.
Могућности	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Реализовање програма помоћ у кући и збрињавање старог становништва, као и других лица у стању социјалне потребе. - Развијање програма доквалификавања и преквалификавања у циљу подстицања развоја приватног предузетништва и смањења броја одраслих материјално необезбеђених лица. - Оспособљавање за рад са психофизички ометених лица. - Препознавање потреба становништва у стању социјалне угрожености и увођење адекватне услуге социјалне заштите у складу са тим - Отварање клуба младих, свратишта за децу 	<ul style="list-style-type: none"> - Пораст броја деце и омладине, одраслих и старих лица у стању социјалне потребе.

7.4. Образовање

Подаци о основном и средњем образовању прикупљају се на крају школске године, путем редовних годишњих извештаја (Годишњи извештај о редовним основним школама на крају школске године, Годишњи извештај о редовним средњим школама на крају школске године, Годишњи извештај о специјалним основним школама, Годишњи извештај о специјалним средњим школама, Годишњи извештај о основним школама за одрасле).

7.4.1. Предшколске установе

Предшколске установе прате се преко годишњих истраживања о предшколским установама. Према методологији пописа, оне обухватају вртиће и васпитне групе предшколске деце.

Предшколска установа „Јелица Станивуковић Шиља“ је самостална установа са седиштем у Шиду, улица Цара Лазара бр 39, организована у више организационих јединица. Установа има три наменски грађена објекта за целодневни и полудневни смештај деце. Сва три наменски грађена објекта установе налазе се у Шиду. Осим наменских објеката, установа за рад користи и 23 прилагођене просторије за смештај деце у 4-часовном трајању за предшколце.

Три просторије у оквиру објекта Руски двор, опремљене су за боравак деце, како у полудневном тако и у целодневном трајању.

У свакој сеоској школи осим у Привиној Глави где нема деце, опремљене су једна или две просторије – радне собе за рад са децом предшколског узраста. Изузетак представља Беркасово где се за рад са децом предшколског узраста користи прилагођени простор месне заједнице. У Бикићу **предшколска** деца немају прилагођену просторију за рад, већ деле простор школске учионице са школском децом. Удаљеност између села износи и до 30 километара од средишта.

У предшколској установи организује се целодневни и полудневни боравак деце. Целодневни боравак траје 10-часова, односно од 05.30. до 15.30 часова. Полудневни боравак траје 4-часа од 08.00 до 12.00 часова у првој, или од 13.00 до 17.00 часова у другој смени, а према потребама средине.

У току протекле радне 2015-16 године у предшколској установи уписано је 808 деце, распоређених у 49 васпитних група. У целодневном боравку боравило је 442 детета распоређена у 21 васпитну групу. У полудневном боравку на подручју Шида боравило је 87 деце, распоређене у 5 васпитних група.

У полудневном боравку на селима боравило је 278 деце, распоређене у 23 васпитне групе.

Припремни предшколски програм завршило је 284 деце распоређене у 28 васпитних група.

У толу текуће радне 2016-17. године у ПУ уписано је 882 деце, распоређене у 48 васпитних група. У целодневни боравак уписно је 512 деце, распоређене у 23 васпитне групе. У полудневни боравак на подручју Шида уписано је 84 деце распоређене у 4 васпитне групе. У полудневне боравке у сеоским срединама уписано је 286 деце распоређене у 21 васпитну групу.

Припремним предшколским програмом обухваћено је 249 деце распоређене у 26 васпитних група.

Број деце у васпитним групама подложен је осцилацијама током радне године услед прилива или одлива деце.

У оквиру ПУ реализују се следећи програми.

- ✓ Програм неге и васпитања деце узраста до 3 године старости
- ✓ Васпитно-образовни рад са децом од 3 до 5,5 година старости, који се изводи по „А“ или „Б“ моделу ВО рада.
- ✓ Припремни предшколски програм у години пред полазак у школу,

који се реализује по „А“ или „Б“ моделу ВО рада.

- ✓ Инклузивни програм за рад са децом са тешкоћама у развоју у редовним васпитним групама који се реализује кроз све горе наведене програме.
- ✓ Васпитно-образовни рад се по изјашњењу родитеља изводи на српском језику.

Васпитно образовни рад са децом у посебним програмима: 1. „Школица живота“ – заједно за детињство, под покровитељством фондације Новака Ђоковића и супервизијом ЦИП-а.

Васпитно – образовни рад се изводи на српском језику. У установи је запослено 113 лица на неодређено време, сви са пуним радним временом. Због организовања замена запослених који су на боловању, укупан број запослених варира током године.

7.4.2. Основне школе

ОШ Сремски фронт

Поред матичне школе чије је седиште у Шиду, настава се организује и у издвојеним одељењима у следећим насељима: Беркасово, Бикић Дол, Сот и Моловин. Према подацима за школску 2016/2017. годину, у овим насељима наставу прати 70 ученика који су расподељени у 9 одељења. У Беркасову је у ниже разреде основне школе, од 1. до 4. разреда, уписано 32 ученика, у Бикић Долу 12 ученика, у Соту 20 ученика, а у Моловину 6 ученика. Настава се у Беркасову организује у некомбинованим одељењима, а у Бикић Долу, Соту и Моловину се организује у комбинованим одељењима, са два или више разреда.

У периоду од 2008/2009 до 2016/2017. школске године број наставника је умањен са 63 на 56. Доминантан удео међу запосленима имају жене. Према последњим расположивим подацима, од 56 наставника, 42 су жене.

Старосна структура је у односу на период од 2001/2008. „подмлађена“, па се сад уочава знатан удео млађих од 55 и више година, близу 2/3 у односу на укупан број наставника. Шест наставника ради по уговору на одређено време, због Уредбе Владе о забрани новог запошљавања (расписивања конкурса); 34 запослених ради пуно радно време, 17 наставника има мање од предвиђеног фонда часова, а 5 више; 10 наставника ради у две и више школе.

Подаци о укупном броју ученика у основној школи "Сремски фронт" показују да је у посматраном временском раздобљу број ученика умањен са 870 на 633. На пример, број ученика уписаних у први разред је опао са 102 на 76.

Број одељења је опао са 48 на 34.

ОШ Бранко Радичевић

Седиште ОШ „Бранко Радичевић“ налази се у Шиду, а издвојена одељења у насељима: Гибарац, Бачинци и Кукујевци. Настава се реализује на српском језику.

У посматраном временском раздобљу, број наставника је увећан за 1, са 77 на 78. Жене чине 75,6 % наставника. И поред разуђене старосне структуре, удео старијих наставника је смањен у односу на 2009. годину са 28,6% на 16,6%.

Старији од 55 - 59 година заступљени су са 10 наставника, док је у старосној групи 60 и више година, 3 наставника.

Према подацима за школску 2016/2017 годину, наставника са пуним радним временом је 57 . Више од пуног радног времена има 2 наставника, а мање 19. Већина (70) наставника ради у једној школи, 7 ради у две, а један наставник ради у три школе.

Док је број наставника у порасту, број ученика је у опадању, са 994 на 892. У периоду од 2008/2009. школске године, број ученика који су уписали први разред је увећан са 113 на 128. У истом раздобљу, укупан број одељења је умањен са 51 на 49, а број одељења првог разреда увећан је са 6 на 7.

ОШ „Сава Шумановић“ Ердевик

У основној школи "Сава Шумановић" настава се реализује на српском и словачком наставном језику.

Према Годишњем извештају о раду школе за школску 2015-16. годину од укупно 32 наставника (10 у разредној настави и 22 у предметној настави), 9 наставника предметне наставе је надопуњавало норму у другој школи, што је чини 28,1%.

Настава је стручно заступљена са 94,3%, а нестручна 5,7%, и то у предметној настави математике (2 наставника).

Број запослених радника у школи на почетку школске 2015-16. године је остао непромењен и исти је као претходних година, односно није дошло до повећања броја обрачунских радника. У Матичној школи су 45 запослених. У Издвојеном одељењу у Бингули 3 и у Издвојеном одељењу у Љуби 3, укупно 51 запослени. Од укупног броја 9 су мушкарци (17,65%) и 42 жене (82,35%).

Анализа старосне структуре показује да је највише запослених у старосним групама од 45 – 49 година (15) што је 29,4% и од 50 - 54 године (9), што је 17,7%.

Пуно радно време има 17 наставника (53,2%) - 10 у разредној и 7 у предметној настави), а мање од пуног радног времена 15 (46,9%)

Само у школи "Сава Шумановић" раде 23 наставника (71,9%), док 9 наставника раде у још по једној школи .(28,1%)

Као и у осталим основним школама на подручју општине, укупан број ученика је у опадању, са 236 на 215 ученика.

Број ученика првог разреда је опао са 30 на 25.

У току школске 2015/2016 године ученици су били распоређени у 18 одељења, а 2016/2017 године у 16 одељења.

ОШ „ Вук Караџић“ у Адашевцима

У основној школи "Вук Караџић" у Адашевцима настава се реализује на српском језику. Према последњим подацима, запослено је 32 наставника. У анализираном периоду није дошло до значајније промене у укупном броју наставника. Међу запосленима доминирају жене, 75,0% у односу на укупан број.

Већина наставника, више од 1/3, је стара од 35 до 44 године. Само један наставник има 60 или више година, док је петоро у старосној групи од 55 - 59 година.

Од 32 наставника десеторо има мање, а седморо више од пуног радног времена. Осим осамнаест особа, сви наставници раде само у ОШ "Вук Караџић" у Адашевцима.

За разлику од броја наставника који је у стању релативне стагнације, број ученика је у опадању са на 378 (2008/2009 школске године) на 284 (2016/17 годину) На крају посматраног временског периода, број ученика који су уписали први разред је знатно мањи у односу на њихов број на самом почетку. У току школске, а 2008/2009 године свега 30 ученика а школске 2016/17 28 ученика.

Иако је број ученика умањен за скоро 100, укупан број одељења је опао са 23 на 22 у школској 2016/17 години.

ОШ „Јован Јовановић Змај“ Шид

ОШ „Јован Јовановић Змај“ Шид је самостална образовно-васпитна установа, која се бави образовањем и васпитањем деце са сметњама у развоју, са подручја општине Шид. Делатност школе је основно образовање и васпитање деце са интелектуалним сметњама, комбинованим и вишеструким сметњама у развоју. Од школске 2009/2010.године и надаље деца се уписују у школу на основу мишљења Интер-ресорне комисије и уз сагласност родитеља.

У периоду од 2008/2009. године до 2016/2017. године број наставника је умањен са 11 на 9 и већину запослених наставника чине жена, 7 од 9.

Подаци о старосној структури наставника указује на разубуђену старосну структуру.

Од укупног броја наставника 7 је у радном односу са пуним радним временом, док 2 наставника има мање од пуног радног времена и исти раде у 2 школе.

Школске 2016/2017. године школу похађа 24 ученика са сметњама у развоју, од којих су 2 ученика уписана ове школске године у трећи разред на основу мишљења Интер-ресорне комисије и сагласности родитеља. У први разред ове школске године није уписан ни један ученик, док остали ученици похађају од другог до осмог разреда. Све чешће нови ученици уписују се у школу од другог, па чак и трећег разреда, када се на основу ревизије Интер-ресорне комисије утврди да дете треба да похађа наставу у школи за децу са сметњама, односно по прилагођеном програму. У школи сви ученици похађају наставу по индивидуалном образовном програму - ИОП2 (измењен програм), односно по програму који је у потпуности у складу са способностима и потребама сваког ученика. ИОП2 се израђује за сваког ученика појединачно, а примери из праксе показали су да ученици који су прешли из других основних школа у нашу школу постижу знатно боље резултате.

У односу на школску 2008/2009.годину када је било 7 одељења, од која су два одељења комбинована, ове школске 2016/2017.године има 4 одељења, и то 3 комбинована и једно некомбиновано одељење.

Ученици школе су веома осетљива популација деце, а одељења су по својој структури веома хетерогена, из тог разлога је због квалитетније реализације наставног процеса у групи у просеку 6 ученика. Такође, индивидуални образовни план се може у потпуности реализовати јер наставник може да се посвети у довољној мери сваком ученику.

У периоду од 2008/2009.године до данас јавља се све већи број деце са различитим проблемима. Изузетно је важна рана детекција проблема и укључивање у адекватни дефектолошки третман, да би се постигли што бољи

результати рада. Из тог разлога постоји добра сарадња са предшколском установом, као и основним школама, у виду саветодавног и инструктивног рада.

С обзиром на горе наведено, ОШ „Јован Јовановић Змај“ Шид ће и даље тежити да остане самостална установа, као и да постане ресурсни центар на територији општине Шид.

ОШ „ Филип Вишњић“ Моровић

У периоду од школске 2008/2009 године, до 2016./2017. године броја наставника је опао за 1, са 36 на 35 наставника. Од тога 28 (80%) наставника су жене.

И поред тога што је старосна структура веома разуђена, треба имати у виду да је 6 наставника старо 55 или више година, тј. да ће се њиховим пензионисањем јавити потреба за истим образовним профилем.

Од 2016/2017 године 9 наставника има мање од пуног радног времена; 33 наставника раде само у школи „Филип Вишњић“, док 2 наставника раде у две школе.

Укупан број ученика је опао са 391 у 2008/2009 години на 289 у школској 2016/2017 години. Укупан број ученика уписаних у први разред је 31, а број одељења је 23.

7.4.3. Средње школе

Гимназија „Сава Шумановић“ Шид

Гимназију похађа 279 ученика који су распоређени у 11 одељења, по четири разреда у свакој години (општи и друштвено језички смер).

Образовни профил економски техничар похађа 135 ученика. Они су подељени у четири одељења, тј. у четири разреда. Укупно 15 одељења.

Наставни језик је српски.

У школи ради 38 наставника.

Техничка школа „ Никола Тесла“ Шид

У Техничкој школи „Никола Тесла“ заступљена су следећа подручја рада и образовни профили:

Подручје рада	Образовни профил
Пољопривреда производња и прерада хране	Пољопривредни техничар
Машинство и обрада метала	Машински техничар за компјутерско конструисање
	Бравар
	Аутомеханичар
Електротехника	Електротехничар рачунара
Трговина, уоститељство и туризам	Трговац

Наставни језик је српски.

У школи је запослено 44 наставника, од којих су 20 жене. Од укупног броја наставника 7 има мање од пуног радног времена. 8 наставника ради у две школе, док 2 наставника ради у 3 школе.

Анализа старосне структуре наставника показује следеће: до 30 година има 9 наставника, од 30 до 40 година 17 наставника, од 40 до 50 година 10 наставника и од 50 до 60 година 8 наставника.

Школске 2016/2017 у школу се уписало 377 ученика, распоређених у 18 одељења.

Образовање: SWOT анализа

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - У већини школа, повољна старосна структура наставника. - У већини школа, повољна квалификациона структура наставника - Постоји одређен број родитеља који су вољни да материјално или својим радом помогну бољем функционисању школе 	<ul style="list-style-type: none"> - Опадање броја ученика, смањење броја ученика према одељењу. - Један број наставника има мање од законом прописане норме часова (услед тога раде у више школа или предају више предмета). - Отежано укључивање деце са сметњама у развоју у образовне институције због неадекватних услова и недостатка одговарајућег кадра. - Недостају савремена учила. - Недовољна укљученост деце у спортске активности. - Не посвећује се довољно пажње талентованим ученицима. - Нису усклађени образовни профили у средњим школама са потребама привреде општине Шид. - Ширење алкохолизма, наркоманије, пушења дувана међу младима - Све чешћа појава насиља међу младима
Могућности	Претње
<ul style="list-style-type: none"> - Организовање различитих манифестација са циљем успостављања контаката између деце различите националности - Обезбедити услове за укључивање деце са сметњама у развоју у образовне институције. - Едуковање наставника за рад са децом са сметњама у развоју - Усклађивање образовног система, тј прилагођавање смерова у средњој школи са потребама тржишта. - Обезбедити, према објектима, 	<ul style="list-style-type: none"> - Услед континуираног опадања броја ученика јавиће се вишак радне снаге у просвети. - Услед едуковања ученика истог образовног профила јавља се вишак радне снаге на тржишту.

<p>неопходне реквизите, намештај, АВ средстава, дидактички материјал, књиге и играчке за Установу за предшколско васпитање и образовање и школе.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мотивисати радне организације да успоставе и планирају конкретне облике сарадње са школама - Већа сарадња школа са локалном самоуправом, тржиштем рада и привредом - Побољшање практичне наставе у стручној школи 	
--	--

7.5. Култура

7.5.1. Културне установе и догађаји

Културно – образовни центар Шид

Културно образовни центар Шид, носилац је културне делатности у општини Шид. У згради Центра смештене су четири канцеларије, сала са 337 седишта, биоскопска кабина, сцена и помоћне просторије (свлачионице, гардероба). Након припајања установе за културу и образовање „Дом младих“ 2006. године, добијена је на коришћење зграда у улици Петра Кочића бр. 1 која има три канцеларије, хол, салу за пробе фолклорног ансамбла и салу за пробе тамбурашких и народног оркестра. У току је изградња објекта „Дома младих“. Циљ је и изградња просторија за Музичку школу „Филип Вишњић“ која до сада, није имала своје просторије. Културно образовни центар у Шиду спада у друштвену својину и финансирање основних делатности врши Скупштина општине Шид, као оснивач. Културно образовни центар је организатор неколико манифестација:

- локалног и регионалног значаја: „Културно лето“;
- републичког значаја: Ликовна колонија „На путевима Саве Шумановића“ и „Вишњићеви дани“.

Аматерско позориште „Бранислав Нушић“

Аматерско позориште „Бранислав Нушић“ ради у оквиру Културно - образовног центра. Основано је одлуком СО Шид 1947. године. Активно је радило све до осамдесетих година прошлог века, када је рад замро. Након дуге паузе, рад се наставља 2000. године. Окупља око 70 чланова, бројчано истоветне полне структуре. Просечна старост им је 19 година. Број играња на годишњем нивоу, у просеку, по представи износи 10.

Луткарско позориште

Луткарско позориште је основано 13. септембра 2007. године и броји око 40 чланова. Већина од њих ради и у аматерском позоришту. Од укупног броја чланова, 70 % чине жене. Просечна старост глумаца износи 16 година. Луткарско позориште ради у оквиру Културно образовног центра, а финансира се из буџета града. Позориште може да прими само 60 посетилаца. Позориште

има сталну сарадњу са позориштима из Сремске Митровице, Шапца и Бачке Паланке и налазе се на њиховом репертоару.

Ликовна колонија „На путевима Саве Шумановића“

Ликовна колонија „На путевима Саве Шумановића“ постоји већ 21 годину и има око 400 слика. Колонија траје од 7-10 дана. Сликари бораве у Шиду и сликају на целој територији шидске општине, с акцентом на подручја на којима је сликао Сава Шумановић. Манифестација окупља око 300 људи. Циљ је да се подигне уметнички ниво колоније, тј. да се укључи више сликара из других земаља. Планира се изградња Градске галерије која би била у саставу Културног центра и у којој би се налазиле слике настале у оквиру колоније. Галерија би требала да представља место свих ликовних дешавања у Општини.

Вишњићеви дани

„Вишњићеви дани“ су манифестација која траје четири дана и којом се обележава дело Филипа Вишњића. Одржава се у селу Вишњићево, где је Филип Вишњић и сахрањен и у Шиду, центру општине. Културни програми подразумевају књижевне вечери, гостовање књижевника, издавање књига, часописа, конкурсе за ученике општине Шид, доделу Вишњићеве награде итд. Број посетилаца износи око 500. Свечана академија и књижевне вечери су веома лоше посећени, са око 150, односно 50 људи. Неопходно је упознати становништво општине, регије и целе Србије са величином дела Филипа Вишњића, укључити ученике путем квизова и конкурса у програм, иновирати начин обележавања и учинити га привлачнијим за млађе генерације. Вишњићев гроб треба укључити у туристичке посете на подручју општине.

Културно лето

„Културно лето“ је догађај чији се програм одвија у последњој недељи месеца јула, закључно са 19. августом. Програм укључује гостовања музичких састава, позоришне представе, изложбе слика, књижевне сусрете, дечије програме итд. Већина програма се одвија на Тргу културе, испред Културног центра, изузев појединих позоришних представа и изложби.

Српско културно – уметничко друштво „Свети Сава“ Шид

Српско културно уметничко друштво „Свети Сава“- Шид под овим именом ради од 1955. године. Од оснивања, кроз Друштво је прошло више од 600 чланова. Тренутно, има око 500 чланова. Старост чланова креће се у распону од 7 до 30 година. У свом саставу СКУД „Свети Сава“ има фолклорни ансамбл народних игара и песама, у чијем саставу се налазе 3 дечије групе узраста од 7 - 15 година, припремни и извођачки ансамбл одраслих, народни и тамбурашки оркестар, вокални солисти. Друштво је учесник многих фестивала, приредби и манифестација у земљи и иностранству. Концерти су хуманитарног карактера, тј. улазнице се не наплаћују већ се прикупља добровољни прилог. СКУД „Свети Сава“ суочава се и са проблемима од којих посебно треба издвојити слаб одзив спонзора и донатора, изградња (надоградња) Музичке школе чиме би и СКУД „Свети Сава“ добило боље услове за рад. Неопходно је поправити инструменте народног оркестра, обезбедити финансијска средства за поправку клавира, тамбурашких инструмената и куповину квалитетније хармонике. Такође, треба обезбедити финансијска средства за учешће уметничких руководилаца на семинарима за стручно усавршавање, као и финансијска средства за куповину ношње и потребне опреме.

При Културно образовном центру већ тридесет година постоји традиција *свирања на тамбурашким инструментима*. Више стотина деце и омладине је прошло "школу тамбуре", Дечји тамбурашки оркестар и Омладински оркестар. Сви оркестри су освајачи највиших признања на Музичком фестивалу деце Војводине, Фестивалу тамбурашких оркестара Србије и др. Тамбурашки оркестар прати СКУД "Свети Сава" свирајући одређене кореографије. До сада, оркестри су били присутни на локалним и републичким манифестацијама, а од наредне године се планирају и учешћа на фестивалима у иностранству.

Шидски *биоскоп* ради од 1926. године. До сада, ни једном није престајао са радом. Биоскоп није никада реновиран. Пројектори се не могу поправити, јер су произведени 1977. године и за њих се не производе више резервни делови. Све је мање филмова који на њима могу да се приказују. И поред губитака, биоскоп ради три дана у недељи, са по три пројекције

Народна библиотека „Симеон Пишчевић“ Шид - Народна библиотека „Симеон Пишчевић“ – Шид основана је 1849. године. Библиотека располаже књижном фондом од око 48000 књига. Рад се реализује кроз следећа одељења: Одељење за одрасле; Одељење за децу; Одељење са стручном и приручном литературом; Одељење за набавку и обраду публикација; Завичајна збирка и Завичајна археолошка збирка. Сарађује са одговарајућим локалним и регионалним организацијама, уступа простор за културне активности, организује културне програме и води рачуна да културна интересовања буду заступљена у грађи библиотеке. Обезбеђује се грађа на различитим језицима. Омогућен је и слободан приступ Интернету.

Шидска библиотека

Шидска библиотека се налази у новој згради површине 500 м². Изградњом нове зграде добијена су: раздвојена одељења, читаоница, интернет сала, простор за радионице са децом предшколског и школског узраста, простор за чување завичајне грађе, сала за одржавање промоција и књижевних вечери. Набављена је и нова опрема: полице према библиотекарским стандардима, столови за читаоницу, панои, радни и компјутерски столови, столице, ормари, застакљене витрине итд. Створени су услови за развој савременог библиотекарства у општини.

Галерија слика „Сава Шумановић“ Шид

Галерија слика „Сава Шумановић“ основана је 1952. године. Оснивач галерије је Општина Шид. Основна делатност галерије је заштита и презентација културне баштине и уметничких слика Саве Шумановића. Уметнички фонд галерије броји 350 уља на платну и 67 цртежа, акварела и пастела. Сва дела су поклон граду сликареве мајке Персиде Шумановић. Уметнички фонд је непромењив, Галерија је установа меморијалног типа. Баштинећи Шумановићева уметничка дела, личне предмете, фотографије и документе, Галерија Саве Шумановић чува сећање на великог уметника али има и сталну обавезу да његово стваралаштво проучава у складу са савременим научним методологијама.

Организација рада и запослени - Галерија слика „Сава Шумановић“ има запослено осам (8) радника. Са високом стручном спремом 3 запослена, који обављају следеће послове: Директор - Дипломирани историчар уметности - Филозофски факултет (1), Кустос едукатор – Мастер учитељ-Педагошки факултет (1), Кустос документарне грађе (историчар), професор историје-Филозофски факултет Економски факултет (1), и (1) Виша управна школа –

Правник за управне послове - општи послови и службеник за јавне набавке, (1) - Самостални сарадник за противпожарну заштиту-Висока техничка школа струковних студија- Струковни инжењер заштите животне средине-заштита од пожара. Три запослена са средњом стручном спремом, један (1) одржавалац хигијене и курир, један (1) чувар и један (1) чувар ложач. Сви запослени имају положене одговарајуће стручне испите за радна места на којима је неопходно поседовање стручних испита.

Финансирање - Галерија се највећим делом финансира из Буџета општине од 2002. године, на основу Закона о локалној самоуправи, Покрајински секретаријат за културу и информисање на основу посебне Одлуке од 2003. године суфинансира део текућих расхода и издатака установа културе чији је оснивач локална самоуправа које својим програмима превазилазе локални значај. Галерија се мањим делом финансира од сопствених средстава..

Активности Галерије могу се поделити у две групе, у складу са основном **делатношћу**. То су активности везане за заштиту културне баштине и активности везане за презентацију уметничког фонда. Рад Галерије одвија се у континуитету у ова два основна правца:

Заштита културне баштине је приоритетна делатност Галерије. Заштита уметничког фонда обавља се у складу са Елаборатом процене стања и услова чувања слика који Галерија поседује од 2007.године. Заштита културне баштине прати савремене технологије, Галерија је увела савремене технологије у све сегменте делатности па и у основу заштите која се огледа у дигитализацији података и вођење свих галеријских збирки на најсавременији начин у складу са међународним музејском стандардима.

У циљу заштите објеката Галерије, поседујемо пројекат Рестаурације Спомен куће Саве Шумановића са изградњом помоћног објекта, а у току је израда пројектне документације за реконструкцију, адаптацију и доградњу објеката Галерије слика „Сава Шумановић“ у Шиду.

Презентација уметничког фонда, свакако најзначајнији сегмент рада, представља Стална поставка и њена доступност посетиоцима Галерије. Рад на презентацији Галерије, уметничког фонда, личности Саве Шумановића, Галерија усмерава на ширу јавност кроз организацију поставки, издавачку делатност, повећање заступљености у медијима, учесталијим присуствима на социјалним мрежама. Константна анализа уметничког фонда, организација тематских изложби, сарадња са најзначајнијим сродним установама, ангажовање еминентних научних и стручних сарадника чини суштину делатности.

Музеј наивне уметности „ Илијанум“ Шид

Музеј наивне уметности „Илијанум,, је настао поклоном који је општини Шид учинио Илија Башичевић Босиљ, наивни сликар из Шида 1970. године. Овај уметник је свом родном месту оставио 287 својих слика, као и 51 дело других наивних уметника из земље и иностранства са којима је био у контакту током свог живота, са жељом да општина оснује музеј. Након доношења неколико одлука о оснивању музеја, на којима се све заснивало, музеј је формално – правно почео да живи као самостално правно лице тек 2002.године. Но, без обзира на овакво стање, уметничка дела која су поклоњена Општини била су доступна посетиоцима непрекидно од 1971.године, а Општина је за потребе излагања и чувања ових дела обезбедила средства за адаптацију три зграде у којима је музеј био смештен за сво ово време (зграда некадашње школе ученика у привреди у ул. Моше Пијаде бр. 25 – данас улица Цара Лазара, зграда

некадашње основне школе „ Бранко Радичевић,, у ул. Школска бр.2, те зграда у којој се музеј данас налази у ул. Светог Саве бр. 5 – зграда у којој се налазила Месна заједница Шид. Музеј се од 01.08.2009.године налази у згради Месне заједнице Шид на чијим просторијама је ималац права коришћења на неодређено време, без накнаде, тако да не поседује зграду и грађевинске објекте.

Установа има у радном односу на неодређено време 5 запослених, од тога 3 лица са високом стручном спремом који обављају послове директора, кустоса и економисте и 2 ноћна чувара, од којих један обавља и посао ложача централног грејања.

Основна делатност музеја је презентација и заштита уметничког фонда. То је и програм музеја који траје континуирано 365 дана у години .

Илија Башичевић Босиљ је 2007. године уврштен у 50 најзначајнијих уметника наивне уметности у свету. У току године, Музеј посети од 3.000 до 5.000 посетилаца.

7.5.2. Удружења грађана

На територији општине Шид заступљена су следећа удружења гарађана која се баве културом:

– Удружење жена „Моровићанке“ Моровић	– Словачко културно – просветно друштво Ердевик
– Културно – просветно друштво „Ђура Киш“ Шид	– Удружење жена „ Црвена ружа“ Адашевци
– Удружење жена „Бикићанке“ Бикић Дол	– Културно – просветно друштво „Иван Котљаревски“
– Удружење жена „ Шидијанке“ Шид	– Друштво градског дувачког оркестра „Шидски трубачи“ Шид
– Удружење Жена „ Извор“ Беркасово	– Српско културно уметничко друштво „ Ђердан“ Кукујевци
– Удружење жена „ Радост“ Бачинци	– Културно – уметничко друштво „ Бранко Радичевић“ Ердевик
– Књижевни клуб „ Благоје Јастребић“	– Културно – уметничко друштво „ Филип Вишњић“ Вишњићево
– Друштво за очување традиције шокачких Хрвата – Гибарац	– Културно – просветно друштво „ Драгутин – Драген Кољесар“ Бачинци
– Удружење жена „ Фрушкогорске голубице“ Сот	– Удружење жена „ Златни вез“ Илинци
– Удружење жена „ Вретено“ Кукујевци	– Удружење жена „ Манастирски бисери“ Привина глава
– Удружење жена „Панона“ Ердевик	– Удружење „ Прве жене Срема“
– Хрватско културно друштво Шид	– Удружење српско – руског пријатељства „ Шид“ Шид
– Удружење жена „Јамена“	– Удружење жена „ Јесен живота“
– Удружење жена „ Илинчанке“ Илинци	– Удружење ликовних уметника и стваралаца из Општине Шид
– Удружење жена „Филип Вишњић“ Вишњићево	– Немачки културни центар „Schiller“ Шид
– Културно – уметничко друштво	

<p>„Филип Вишњић“ Моровић</p> <ul style="list-style-type: none"> - Културно – уметничко друштво „Славица Богдановић – Цеца“ Јамена - Удружење жена „Сунце – Моловин“ Моловин - Удружење жена „Сремице“ Моровић - Словачко културно - уметничко друштво „Једнота“-Шид 	<ul style="list-style-type: none"> - Словачко – културно уметничко друштво Милан Расхислав Шћефањик - Удружење српско - русинског братства Шид - Удружење жена „Бингулке“ Бингула - „Римска бања“ Љуба - Удружење ликовних уметника и стваралаца општине Шид
--	---

Култура: SWOT анализа

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Спремност становника на волонтерски рад у области културе. - Значајан број културно - уметничких организација. - Богато културно наслеђе. - Локална радио станица и телевизија. - Општина Шид има локалне новине. - Нова, савремено опремљена зграда Народне библиотеке „Симеон Пишчевић“ Шид - Књижни фонд Народне библиотеке „Симеон Пишчевић“ Шид - Услуге Народне библиотеке „Симеон Пишчевић“ Шид - Позитивно мишљење јавног мњења - Финансирање - Галерија слика „Сава Шумановић“ у Шиду која је референтна установа за изучавање нашег најзначајнијег сликара 20 века, Чини јединствену целину збирка од 417 уметничких дела, која припадају најзначајнијој стваралачкој фази уметника и Спомен кућа Саве Шумановића са сачуваним аутентичним намештајем и атељеом у коме су сва дела насликана. Богата историјаска грађа, сачувана сећања, бројне могућности представљања збирке, од научних анализа до савремених приступа синтезе са различитим делатностима, туризмом, образовањем . - Галерија која је основана пре 65 година 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољно ангажовање становника у културно-уметничком друштву. - Недовољна укљученост ученика основних и средњих школа у културне активности. - Слаба посећеност културних дешавања. - Није завршен централни депо у коме ће се чувати слике Саве Шумановића. - Лоше стање Галерије и меморијалне куће „Сава Шумановић“. - Неадекватан простор за Завичајну археолошку збирку Шид. - Неадекватан простор за Музеј наивне уметности „Илијанум“ Шид - Стара опрема у СКУД „Свети Сава“ . Неопходно је обезбедити средства за поправку постојећих инструмената, куповину нових, као и за куповину друге неопходне опреме. - Зграда биоскопа није реновирана, опрема је застарела. - Недостатак финансирања - Са садашњим бројем запослених нарочито стручног кадра није могуће обезбедити доступност збирке за посетиоце викендом и данима празника. Потребно је обезбедити доступност и Галерије и Спомен куће. - Неадекватни услови заштите и мали мали изложбени простор што је могуће решити завршетком започетог објекта уз реконструкцију Галерије чиме би се директно побољшали услови заштите и

<p>, има огромно искуство и високо се котира у музејским установама у Србији. Галерија је била поносни носила звања Установа културе од националног значај све време трајања звања.</p> <p>- Стручан кадар са положеним стручним испитима.</p>	<p>презентације збирке.Пројектна документација у изради.</p> <p>- Санација Спомен куће</p>
<p style="text-align: center;">Могућности</p>	<p style="text-align: center;">Претње</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Повезивање културних и образовних институција. - Завршетак изградње депоа у коме ће се чувати слике Саве Шумановића и санација Галерије „Сава Шумановић“. - адекватан простор за Завичајну археолошку збирку Шид и за Музеј наивне уметности „Илијанум“ Шид - Реновирати Меморијалну кућу „Сава Шумановић“. - Изградити Градску галерију у којој би се изложиле слике настале у оквиру ликовне колоније „Сава Шумановић“. - Основати Завичајни музеј за подручје општине Шид. - Реновирати биоскоп и обезбедити савремену опрему. - Културна догађања прилагодити млађој популацији. - Организовати креативне радионице за које је омладина заинтересована: фотографија, сликарство, писање... У реализацији постављених циљева ослонити се, поред државних институција и организација, и на невладине организације. - Едукација људи за аплицирање на конкурсима. - Маркетинг и коришћење нових технологија 	<ul style="list-style-type: none"> - Због не укључивања младих, може доћи до престанка рада појединих секција у оквиру културно-уметничког друштва. - Због веома лоше посећености, „угасиће“ се нека од културна дешавања, или поједини сегменти у оквиру њих. - Незадовољство културним животом, као и могућностима уопште у оквиру општине, подстиче на њено напуштање - Незадовољство културним животом, као и могућностима уопште у оквиру општине, подстиче на њено напуштање - Због недовољног броја запослених скраћено радно време Галерије, - Оштећења на културним добрима, екпонатима из Спомен куће, којима је потребна конзервација и рестаурација. - Незадовољавајући микроклиматски услови Галерији, директно угрожавају стабилност културних добара.

7.6. Спорт

7.6.1. Спортски клубови

На територији општине Шид регистрован је 58 спортски клуб. Клубови се такмиче од општинске до Савезне лиге.

Општински клубови и удружења:

<ul style="list-style-type: none"> - Одбојкашки клуб "Вест" - Билијар клуб "ADAGIO" - Фудбалски клуб "Хајдук 1925" - Удружење спортских риболоваца "БАНДАР" - Удружење спортских риболоваца "СМУЂ" - Стонотениски клуб "Партизан" - Тениски Клуб "SPIN" Шид - Бициклически клуб "Једнота" - Стонотениски клуб "Сремац" - Омладински фудбалски клуб Биџић - Мото клуб "FREE RIDERS" Šid - Коњички клуб "Граничар 2011" - Карате клуб "Шид" - Бициклически клуб "Шид" - Фудбалски клуб "Сремац" - Омладински фудбалски клуб "Бачинци" - Одбојкашки клуб "Шид" - Омладински фудбалски клуб "Бингула" - Карате клуб "Шогун" - Хата јога клуб - Планинарско смучарско друштво "Железничар" Шид - Удружење спортских риболоваца "Шаран" Моровић - Мото клуб "Шид" - Омладински фудбалски клуб "Раднички" - Општински фудбалски савез Шид - Кајак кану клуб "Филип Вишњић" - Фудбалски клуб "Раднички" - Боћарски клуб "Фрушка Гора" - Фудбалски клуб "Омладинац" 	<ul style="list-style-type: none"> - Кошаркашки клуб "Партизан" - Фудбалски клуб "Јединство" - Фудбалски клуб "Синђелић" - Фудбалски клуб "Обилић 1993" - Фудбалски клуб "Граничар" - Фудбалски клуб "Слога".Ердевик - Фудбалски клуб "Јединство" - Женски одбојкашки клуб "Макс" - Фудбалски клуб "Једнота" - Спортски савез Општине - Шаховски клуб "Раднички" - Шаховски клуб "Једнота" - Стрељачка дружина "Фрушка Гора 1983" - Тениски клуб "Сол 022" - Омладински женски рукометни клуб "Раднички" Шид - Фудбалски клуб "Напредак 1929" - Фудбалски клуб "Борац" - Кинолошко друштво "Друг" - Рукометни клуб Раднички - Одбојкашки клуб "Тријумф 2013" - Рукометни клуб "Раднички 1958" - Удружење спортских риболоваца "Штука" - Клуб за дизање тегова и борилачке спортове "Теретана Пикасо" - Фудбалски клуб "Братство" - Боксерски клуб "Аперкат" - Плесни клуб "2Step" - Фудбалски клуб "Омладинац-Батровци" - Фудбалски клуб "Граничар 1924" - Клуб за спорт и рекреацију "Пуж 2015"
---	---

ОФС Шид се састоји од клубова, Удружења тренера и Удружења фудбалских судија и инструктора. ОФС Шид има регистровано 1.345 играча

(сениора, омладинаца, кадета, пионира и петлића). Школе фудбала похађа око 250 деце која нису још регистрована.

Тренерска организација има 29 чланова који поседују дипломе за одређена звања у фудбалу. Поред њих, тренерским послом бави се још десетак играча од којих се 9 пријавило за следећи курс фудбалских тренера, што значи да ће по завршетку њихове обуке, тренерска организација имати око 35 тренера фудбала.

Удружење судија у свом саставу има 30 активних судија који суде од Општинске до Војвођанске лиге. У саставу Удружења су и судије инструктори, 15 судија, који обучавају младе судије и делегати су на фудбалским утакмицама.

У „Спортском центру – Шид“ тренира и такмичи се седам клубова (рукометни - мушки и женски, стонотениски, шаховски, карате, кошаркашки, одбојкашки - мушки и женски). Објекат је саграђен 1979. године. Највећи проблем спортског центра је његова дотрајалост, јер од пуштања у рад није улагано у његову санацију. Урађен је пројекат за санацију и реконструкцију спортског центра. Одобрена су средства из Фонда за капитална улагања АП Војводине за изградњу два тениска терена у оквиру комплекса „Спортског центра – Шид“.

Женски рукометни клуб "Раднички" је основан 1979. године. Девојке су подељене у две групе: млађе пионирке (35 чланица); пионирке (26 чланица). Финансирање овог клуба врши се делом из општинског буџета, а делом од спонзора. Основни проблем је недостатак финансијских средстава за набављање спортске опреме.

Мушки рукометни клуб „Раднички“ је основан непосредно након Другог светског рата. Клуб има четири категорије играча: млађи пионери, пионери, кадети и сениори.

Стонотениски клуб „Партизан“ је основан шездесетих година прошлог века. Од 2003. године клуб тренира у просторијама Спортског центра. Скоро у целини, клуб финансира општина Шид и, мањим делом, спонзори.

Шаховски клуб „Раднички“. Основан је 1953. године. Клуб има 90 чланова, 25 кадета и 65 сениора. Клуб је организатор многих турнира. Са својим секцијама, клуб помаже и развој шаха у ванградским срединама.

Кошаркашки клуб „Партизан“ ради последњих тридесет година, а такмичио се у Војвођанској, Сремској и другој српској лиги. У клубу раде четири категорије такмичара. Као највећи проблем истиче се недостатак финансијских средстава, мали број активних чланова.

Женски одбојкашки клуб „Макс“ је основан 2004. године и броји 94 играчице које су подељене у три категорије. Прва екипа је током 2008. године прешла из Друге у Прву Војвођанску лигу. Финансирање клуба се врши из буџета општине и донација спонзора. У току зиме, клуб ради у школским салама, јер грејање у спортском центру није укључено због недостатка горива.

Мушки одбојкашки клуб „Шид“ је основан 1993. године. У њему постоје две категорије играча: кадетско-јуниорски узраст који броји 14 играча и сениорски састав са, такође, 14 играча. Клуб финансира општина Шид и, у знатно мањем обиму, спонзори. Основни проблем је недостатак финансијских средстава, јер ово је један од ретких клубова који не наплаћује чланарину од играча.

Установа за физичку културу и спортску рекреацију „Партизан“, Шид основана је од стране Скупштине општине Шид. Ова Установа реализује:

програм школског спорта; програм радничко – спортских игара; програм школе спорта; програм масовних облика физичке културе. Установа је од Скупштине општине добила на управљање зграду која поседује: фискултурну салу од 220 м² са две свлачионице, санитарним чвором и туш кабинама, отвореним тереном са трибинама који је осветљен и простор на спрату зграде у коме се налазе канцеларије. На реализацији програма раде три стручна сарадника, два административна радника, радник на одржавању хигијене и директор Установе. Плате запослених, као и школски спорт финансира Општина Шид, док се радничке спортске игре и школа спорта самофинансирају.

Школска спортска такмичења се организују за ученике и ученице основних и средњих школа у 12 спортова: пливање, стрељаштво, стони тенис, гимнастика, одбојка, кошарка, рукомет, мали фудбал, ритмика, смучање, атлетика и пролећни крос. Поред реализације општинских првенстава, општина Шид је и домаћин најмање четири окружна првенства, два међуокружна и једног републичког првенства. Анализа стања школског спорта у 2008. години је урађена на иницијативу Друштва педагога физичке културе, а у сарадњи са основним и средњим школама, Дечијим диспанзером Дома здравља у Шиду, Установом за културу и спортску рекреацију "Партизан".

На основу анализе стања школског спорта, предложене су и мере за отклањање негативних појава:

- Пооштрити контролу доласка ученика на наставу.
- Организовати обуку непливача.
- У сарадњи са Дечијим диспанзером проверити телесну тежину деце и урадити спирографију.
- Проверити план и програм рада тренера млађих селекција, као и њихове стручне квалификације. Пружање стручне помоћи приликом припреме програма и организације рада клубова.
- Основати стручно тело за праћење рада у клубовима, како у стручном тако и у финансијском погледу.
- Финансирати физичку културу и спорт средствима месног самодоприноса који би се расписао за период од пет година у висини од 1,5% - 2%. Средства би се користила за одржавање постојећих и изградњу нових спортских објеката, организовање такмичења, надокнаду стручног рада.
- Омогућити стручно усавршавање постојећег и школовање новог тренерског кадра.
- С обзиром да постоји знатно инересовање ученика, основати Атлетски клуб у општини.
- Успоставити међународну сарадњу на регионалном нивоу.

Програм *Радничко спортских игара* обухвата такмичења из програма Спортске олимпијаде радника Војводине. Такмичења се спроводе у 17 олимпијских спортова, а радници из општине Шид се такмиче у 13 спортова.

Програм рада *школе спорта* прилагођен је деци основних школа, а обухвата рад у три спорта: рукомет, кошарка и одбојка. Школа спорта ради континуирано током целе године, са прекидима за време летњег и зимског распуста.

Програм *Масовних облика физичке културе* је прилагођен средњошколској омладини и женама свих старосних група. Часови спортске рекреације за жене се спроводе два пута недељно током целе године. Једна од највећих спортско

рекреативних манифестација је Спортско рекреативни сусрети жена месних управа општине Шид, затим Трка за срећније детињство, Куп толеранције и сл.

На територији општине Шид активни су и *Стонотениски клуб „Сремац“ – Беркасово, Кајак кану клуб – Вишњићево, Одред извиђача „Лазар Бибић“ – Шид, Бициклистички клуб „Шид“, Бициклистички клуб из Шида, Карате клуб „Шид“ из Шида, Карате клуб „Шогун“ из Шида, Тениски клуб „Спин“ из Шида*

Планинарско смучарско друштво „Железничар“ Шид континуирано ради од октобра 1955.године. Друштво се делом финансира из средстава локалне самоуправе, а остало донацијом чланства. Друштво има своје огранке у Гимназији „Сава Шумановић“ Шид и основним школама у Моровићу, Вишњићеву, Вашици, Адашевцима и Шиду.

На подручју општине Шид налазе се и: женски рукометни клуб „Моровић“, стрелачко удружење, билијар клуб.

7.6.2. Спортски објекти и терени

Општина поседује 19 фудбалских терена од којих су 3 у Шиду, 12 отворених терена за мале спортове, 9 физкултурних сала, 2 спортске хале и 1 регатну стазу од 1000 метара на Босуту у Вишњићеву. У плану Општине је реконструкција свих постојећих фудбалских терена и објеката, као и изградња отворених терена за кошарку, мали фудбал и тенис.

Затворени спортски објекти су у Шиду (5), у Ердевику, Бачинцима, Кукујевцима, Соту (није у функцији), Моровићу и Адашевцима (не одговара ни минималним стандардима), по један објекат. У Адашевцима је потребно изградити одговарајућу салу, а постојећу у Соту довести у функционално стање. У Вишњићеву и Јамени треба наткрити постојеће терене, како би се омогућио што дужи период бављења спортским активностима.

Отворени терени су у функцији наставе. Већином, налазе се у школским двориштима и доступни су месном становништву када се на њима не одржава настава. На већем броју отворених терена треба извршити санацију. Мора се завршити изградња спортског терена у ТШ „Никола Тесла“, јер је 450 ученика без могућности да користи спољни терен.

Опремљеност затворених и отворених спортских објеката се креће око 25% - 30%, што није довољно за реализацију основних програмских садржаја у процесу наставе и ваннаставних активности, као и у раду спортских клубова и организација.

Имајући у виду релативно велики број спортских објеката и терена, може се закључити да на територији општине постоје повољни услови за физичку активност младих. Затворени спортски објекти, спортске сале, налазе се у саставу школа. Два објекта нису при школама, спортска хала „Младост“ и спортска сала Установе за физичку културу и спортску рекреацију „Партизан“.

Спорт: SWOT анализа

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> - Спремност становника на волонтерски рад у области спорта. - Значајан број спортских клубова, удружења, организација. 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатак финансијских средстава. - Недостатак стручног кадра у појединим клубовима. - Отежан рад, или немогућност рада у

<ul style="list-style-type: none"> - Значајан број отворених и затворених спортских објеката. - Постизање значајних резултата на државном и међународном нивоу у области спорта. - Људски ресурси (Стручњаци у спорту) - Повољније цене у односу на друге центре - Добра повезаност са већим центрима - Здрава животна средина 	<p>зимском периоду због изостајања грејања спортског центра.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Спортска хала „Спортског центра – Шид“ треба да се реновира. - Планинарско смучарско друштво "Железничар" Шид нема трајно обезбеђан простор за рад. - Недовољна опремљеност спортских капацитета за подстицање и организовање спортских активности. - Мала заинтересованост омладине за спортске активности (Према анкети Канцеларије за младе општине Шид, свега 8,7 % испитиваних средњошколаца слободно време проводи бавећи се спортом.). - Висок удео деце (20%) са девијацијама и деформитетима на кичменом стубу, стопалима и доњим екстремитетима. - Висок удео деце са прекомерном телесном тежином (8 % у основној школи; 3,5 % у средњој школи). - Висок удео деце непливача (31 % у основној школи; 27 % у срењој школи). - Неравномерна расподела буџета
<p>Могућности</p>	<p>Претње</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Искористити постојеће потенцијале за развој спортског туризма. - Реновирање постојећих терена и објеката по месним заједницама. - Изградити отворене терене за кошарку, тенис итд. - Обезбедити квалитетније услове за рад бицикличког клуба „Шид“. - Обезбедити простор за рад Планинарско смучарског друштва "Железничар" из Шида. - Опремити затворене и отворене спортске објекте како би се реализовали основни програмски садржаји, како у процесу наставе и ваннаставних активности тако и у раду спортских клубова и организација. - Завршити изградњу спортског терена у ТШ „Никола Тесла“. - Више повезати образовне, 	<ul style="list-style-type: none"> - Због физичке неактивности, увећаће се број младих са прекомерном телесном тежином и обољењима која она изазива, као и са другим обољењима која се развијају услед недовољне физичке активности. - Због физичке неактивности, континуирано ће се погоршавати здравствено стање укупног становништва. - Због мале заинтересованости омладине за спортске активности, „угасиће“ се неки од спортских клубова, удружења. - Недовољна финансијска средства - Неспровођење стратегије развоја спорта - Останак након завршених студија у великим центрима

<p>здравствене и спортске институције. Усмерити децу и омладину и женску популацију према спорту.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ИПА фондови - Стратегија локалног одрживог развоја 	
---	--

7.7. Општинска управа Шид

7.7.1. Органи локалне самоуправе

Органи локалне самоуправе су:

- Председник,
- Скупштина општине,
- Општинско веће,
- Општинска управа и
- Општинско јавно правобранилаштво.

У оквиру локалне самоуправе постоје следећа одељења:

- Одељење за друштвене делатности
- Одељење за локалну пореску администрацију
- Одељење за општу управу
- Одељење за урбанизам, комунално-стамбене и имовинско-правне послове
- Одељење за финансије
- Одељење за скупштинске послове
- Одељење за инспекцијске послове
- Кабинет председника општине, као посебна организациона јединица

7.7.2. Буџет општине

Извршење буџета за период

Табела 7.3. Буџетски приходи и расходи, милиони динара

Година	Расходи	Приходи
2012	908,2	920,9
2013	911,7	920,8
2014	844,7	906,7
2015	937,8	944,9

7.7.3. Запослени у општинској управи

Број запослених у општинској управи

Општинска управа Шид броји 117 запослених лица, 76 жена и 41 мушкараца (табела бр.1). Од укупног броја запослених, 109 је засновало радни однос на неодређено време, а 8 на одређено (Табела 7.2).

Табела 7.2. Запослени у општинској управи према полу

Свега	Пол	
	Мушки	Женски
98	35	63
%	44.8%	55.2%

Извор: Општинска управа Шид

Табела 7.3. Начин заснивања радног односа у општинској управи

Радни однос	свега	%
Свега	98	100,0
На одређено време	19	19.4%
На неодређено време	79	80.6%

Извор: Општинска управа Шид

Запослени у општинској управи према старосној структури (Табела 7.4.)

Табела 7.4. Запослени у општинској управи према старости

Старост	Свега	%
Свега	98	100,0%
- 30	3	3.1%
31 – 40	26	26.5%
41 - 50	24	24.5%
51 - 60	38	38.8%
61 и више	7	7.1%

Извор: Општинска управа Шид

Запослени у општинској управи према образовној структури (Табела 7.4.).

Табела 7.4. Запослени у општинској управи према школској спреми

Школска Спрема	Свега	%
Свега	98	100,0
Основна Школа	12	12.2%
Средња Школа	30	30.6%
Виша Школска Спрема	13	13.3%
Висока Школска Спрема	43	43.9%
Магистратура	/	
Докторат	/	

Извор: Општинска управа Шид

Преглед позиција које запослена лица имају у општинској управи (Табела 7.6.)

Табела 7.6. Функција запослених лица у општинској управи

Функција	Свега	%
Свега	98	100,0
Постављено лице	3	3.1%
Виши саветник	-	-
Саветник	-	-
Самостални стручни сарадник	34	34.7%
Виши стручни сарадник		0.0%
Стручни сарадник	3	3.1%
Виши сарадник	10	10.2%
Сарадник	2	2.0%
Виши референт	26	26.5%
Референт	1	1.0%

Извор: Општинска управа Шид

SWOT анализа општинске управе Шид

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none">- запослени- спремност на професионално усавршавање	<ul style="list-style-type: none">- вишак запослених- недовољна техничка опремљеност
Могућности	Претње
<ul style="list-style-type: none">- подизање нивоа стручне оспособљености запослених;	<ul style="list-style-type: none">- уколико се и даље буде увећавао број запослених, доћи ће до недовољне уписаности радне снаге, а затим и до отпуштања дела запослених

III

SWOT АНАЛИЗА ПОЗИЦИЈЕ ОПШТИНА ШИД

SWOT анализа је алатка којом су организовани, вредновани и класификовани подаци прикупљени у процесу израде ситуационе анализе. Она је урађена за све анализиране сегменте и кључни је алат за идентификацију компаративних предности општине и пружа главне улазне податке за одређивање елемената развоја.

SWOT је акроним енглеских речи:

S (Strengths) – Снаге	УНУТРАШЊИ УСЛОВИ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ОПШТИНЕ
W (Weaknesses) – Слабости	
O (Opportunities) – Могућности	СПОЉАШЊИ ФАКТОРИ КОЈИ УТИЧУ НА ЛОКАЛНУ ЗАЈЕДНИЦУ
T (Threats) – Претње	

Дакле, SWOT анализа се састоји из:

- утврђивања унутрашњих снага и слабости
- утврђивања спољашњих могућности и претњи
- избора једне од неколико стратегија локалног развоја.

Дакле, ова метода базира се на сучељавању интерних карактеристика система (снага и слабости), са могућностима и опасностима из окружења. На овај начин SWOT анализа комбинује процену интерних фактора са онима који долазе из екстерних извора, над којима општина нема директну контролу. Систем би требало да активира снаге, превазиђе слабости, искористи могућности и да се одбрани од претњи. Примена SWOT анализе је релевантна за процену стратешке позиције општине Шид, при чему је пожељно да се размотри не само садашња позиција, већ и какве ће промене вероватно наступити у будућности. То значи да би општина Шид требало да своје снаге и слабости анализира у светлу предвиђених шанси и опасности из окружења.

Сврха SWOT анализе је да истакне главне шансе и претње и да у исто време идентификује кључне аспекте способности општине да обезбеди снаге и означи слабости у реаговању на промене у окружењу.

S – Strengths – СНАГЕ	W – Weaknesses – СЛАБОСТИ
<p>Које су конкурентне предности општине?</p> <p>Корисна питања: у коју сврху би ова снага била корисна? зашто је општина Шид повољнија од неке друге општине? Које локалне карактеристике унапређују квалитет живота и доприносе успеху пословних субјеката? и сл.</p>	<p>Који су фактори или трендови који представљају препреке или ограничења развоју?</p> <p>Корисна питања: Где смо слаби и шта лоше радимо? Шта снижава квалитет живота? Зашто не треба улагати у општину? и сл.</p>
O – Opportunities – МОГУЋНОСТИ	T – Threats – ПРЕТЊЕ
<p>Који услови или трендови олакшавају или омогућавају развој конкурентских предности?</p> <p>Корисна питања: који трендови су корисни за развој? Које позитивне промене можемо очекивати?</p>	<p>Који су то неповољни трендови који доводе до губитка или опадања конкурентности или привредног развоја уопште?</p> <p>Корисна питања: Са којим се препрекама суочавамо? који трендови узрокују прпреке? Које спољашње промене утичу на развој?</p>

Секторске и заједничка SWOT анализа израдили су заједнички становници општине Шид који су учествовали у процесу израде стратешког плана развоја, и спољни експерти који су овој анализи дали коначан изглед и садржај.

Стратегија која је дефинисана из SWOT-а општине Шид, заснива се на искоришћавању унутрашњих снага општине како би се оптимално искористиле могућности и превазишле унутрашње слабости.

SWOT анализа општине Шид

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	
<ul style="list-style-type: none"> - Изузетан географски и стратешки положај (близина границе и аутопута) - природна богатства (шуме, реке, језера) - Коришћење средстава IPA фондова - прекогранична сарадња са Босном и Херцеговином и Хрватском 	<ul style="list-style-type: none"> - недовољно коришћење предности положаја - недовољан број граничних прелаза
ЉУДСКИ РЕСУРСИ	
<ul style="list-style-type: none"> - Имиграционо и постојеће становништво - Релативно квалификована и образована радна снага у пољопривреди 	<ul style="list-style-type: none"> - Негативан природни прираштај - Неодговарајућа квалификациона структура радне снаге
ПРИВРЕДА И МСП	
<ul style="list-style-type: none"> - Обиље релативно јефтине радне снаге - Природни и културно-историјски потенцијали са економским импликацијама - Општински програм стипендирања младих - Развијена саобраћајна инфраструктура 	<ul style="list-style-type: none"> - Неопремљеност радних зона и непостојање јасних планова њихове промоције и развоја - Непостојање кластера и других облика репродукционог и интересног повезивања предузећа - Непостојање општинских организација и институција за подршку локалном економском развоју (развоју привреде) - Технолошка застарелост опреме у привреди - Развијена „сива економија“ - Наравијена информациона база за доношење дугорочних и текућих пословних одлука
ИНФРАСТРУКТУРА	
<ul style="list-style-type: none"> - 95% изграђеност канализације - Релативно квалитетна пијаћа вода - Релативно чиста еколошка средина - Електрифицирана пруга 	<ul style="list-style-type: none"> - Слабо водоснабдевање - Непостојање пречистача воде - Непостојање гасовода - Лош квалитет путне мреже - Неизграђеност обилазнице - Неповољна повезаност граничних прелаза - Загађеност водотока - Лоше стање колосека
АГРОКОМПЛЕКС	
<ul style="list-style-type: none"> - Квалитетно пољопривредно земљиште погодно за различите гране пољопривреде - Добри природни услови за производњу 	<ul style="list-style-type: none"> - Ситне парцеле сељачких газдинстава; - Недовољно коришћење и лоши економски услови за коришћење водног потенцијала за

<ul style="list-style-type: none"> - Термалне воде - Конвенционална пољопривредна производња - Расположиви капацитети државног пољопривредног земљишта - Релативно интензивна производња по начину коришћења земљишта, структури производње на ораницама и приносима. - Позитивне тенденције и специјализација у сточарству на свињарство и живинарство - Развијеност прерађивачких капацитета 	<p>наводњавање.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Застарела пољопривредна механизација; - Недовољна концентрација крупних грла стоке - Неодговарајуће решење коришћења државног земљишта кроз закуп. - Слабо коришћење капацитета прерађивачке индустрије, која користи сировине пољопривредног порекла из Општине;
ТУРИЗАМ	
<ul style="list-style-type: none"> - Разноврсност природног, културно-историјског богатства општине као основ за развој туризма - Континуиран раст броја ноћења - Повољан транзитни положај - Феномен више уметника (Филип Вишњић, Сава Шумановић, Илија Башичевић-Босиљ) - Верско наслеђе (манастири и цркве који су проглашени за културна добра од изузетног значаја) - Културно-историјско наслеђе (споменик културе проглашен за културно добро од изузетног значаја) - Релативно очувана природа на простору националног парка Фрушка гора - Бројне манифестације регионалног и локалног значаја - Постојање атрактивних локалитета за развој излетничког, кампинг и еко туризма - Постојање термалних и минералних извора погодних за развој здравственог туризма 	<ul style="list-style-type: none"> - Непрепознавање туризма као битног фактора економског развоја општине - Недостатак опште инфраструктуре као предуслов за развој туризма - Слаба (лоша) сарадња између јавног и приватног сектора - Недостатак финансијских средстава - Недовољно улагање у очување културних добара у заштићеним подручјима природе, запушеност објеката и споменика под заштитом државе - Лоша туристичка сигнализација - Мањак смештајних капацитета - Недостатак адекватног система прикупљања података о структури и броју туриста ради даљих анализа - Постојање стопе сиве економије у туризму и угоститељству - Нерешено питање туристичке инспекције - Непостојање Стратегије развоја туризма општине Шид и оперативног маркетинг плана
ВАНПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ	
<p><i>Здравство</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Релативно повољна квалификациона структура запослених. - Приступачност различитих специјалистичких служби у самој општини. - Квалитетна техничка опремљеност здравствених установа. 	<p><i>Здравство</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Непостојање здравствених амбуланти у појединим насељима општине. - Недовољан простор у оквиру Дома здравља. - Велики број становника на једног лекара опште праксе. - Пораст оболелих од болести респираторног тракта, кардио-васкуларних болести, душевних болести и поремећаја. - Ширење алкохолизма, наркоманије, пушења дувана међу младима
<i>Социјална заштита</i>	<i>Социјална заштита</i>

<ul style="list-style-type: none"> - Постојање институције за социјалну заштиту. Развијен програм социјалне заштите на нивоу локалне самоуправе и његова примена. 	<ul style="list-style-type: none"> - Пораст лица у стању социјалне потребе. - Пораст броја деце и омладине ометене у развоју. - Пораст броја материјално необезбеђених и незбринутих одраслих лица - Висок удео старих лица без средстава за живот и без породичног старања.
<p><i>Образовање</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - У већини школа, повољна старосна структура наставника. У већини школа, повољна квалификациона структура наставника 	<p><i>Образовање</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Опадање броја ученика, смањење броја ученика према одељењу. - Отежано укључивање деце са посебним потребама у образовне институције због неадекватних услова и недостатка одговарајућег кадра. - Нису усклађени образовни профили у средњим школама са потребама привреде општине Шид
<p><i>Култура</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Значајан број културно - уметничких организација. - Богато културно наслеђе. - Постојање локалне радио станице, кабловске телевизије и локалних новина. - Нова, савремено опремљена зграда Народне библиотеке „Симеон Пишчевић“ 	<p><i>Култура</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Слаба посећеност културних дешавања. - Није завршен централни депо у коме ће се чувати слике Саве Шумановића. - Неопходна је санација Галерије „Сава Шумановић“. - Недостаје одговарајући простор за археолошку збирку Градина на Босуту и за Музеј наивне уметности „Илијанум“. - Меморијална кућа „Сава Шумановић“ треба да се реновира. - непостојање Градске галерије у којој би се изложиле слике настале у оквиру ликовне колоније „Сава Шумановић“
<p><i>Спорт</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Значајан број спортских клубова, удружења, организација. - Значајан број отворених и затворених спортских објеката. - Релативно стручан кадар. 	<p><i>Спорт</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Недостатак финансијских средстава. - Отежан рад, или немогућност рада у зимском периоду због изостајања грејања спортског центра. - Недовољна опремљеност спортских капацитета за подстицање и организовање спортских активности. - Мала заинтересованост омладине за спортске активности - Висок удео деце са девијацијама и деформитетима на кичменом стубу, стопалима и доњим екстремитетима и са прекомерном телесном тежином Све чешћа појава насиља међу младима.
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	
<ul style="list-style-type: none"> - Међународне саобраћајне комуникације - Развој прекограничне сарадње 	<ul style="list-style-type: none"> - Јак гравитациони утицај суседних општина (Сремске Митровице), Новог Сада и Београда - Изостанак подршке државе периферно

	лоцираним, популационо малим и саобраћајно лоше повезаним насељима
ЉУДСКИ РЕСУРСИ	
<ul style="list-style-type: none"> - Имиграционо и постојеће становништво - Локални медији који прате социолошке теме 	<ul style="list-style-type: none"> - Демографски трендови и медији који немају локални карактер
ПРИВРЕДА И МСП	
<ul style="list-style-type: none"> - Валоризовање природних ресурса и потенцијала - Репродукционо повезивање примарне пољопривредне производње и прерађивачке индустрије - Бројни национални, покрајински и програми ЕУ, као и мере економске политике усмерене на подстицање развоја предузетништва - Развој прерађивачке индустрије - Побољшање међуопштинске и регионалне сарадње - Коришћење ИРА фондова - Настанак и развој нових делатности захваљујући новим прописима и стандардима (здравственим, еколошким и сл.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Смањење конкурентности због даљег технолошког заостајања привреде - Смањење значаја традиционалних индустријских грана и гашење постојеће производње - Додатно заостајање знања и вештина људских ресурса - Негативни општи економски трендови у земљи и свету - Одлив кадрова - Губитак постојећих и традиционалних тржишта
ИНФРАСТРУКТУРА	
<ul style="list-style-type: none"> - Перспектива укључења у ЕУ подразумева јачања инфраструктуре у пограничним подручјима новопримљених земаља - Могућности коришћења средстава ИРА фондова за изградњу и реконструкцију инфраструктурних објеката - Сарадња железнице Србије и Хрватске је један конструктивних видова економске сарадње и она подразумева брзо решавање проблема у робном железничком саобраћају - Могућност искоришћавања речног саобраћаја (река Сава), као начин укључивања у европски пловидбени систем. 	<ul style="list-style-type: none"> - Лоше економско стање отежава континуирано инвестирање у инфраструктуру - Закон о реституцију - Лош имиџ Србије у свету отежава укључивање страних инвестиција - Светска економска криза може да доведе до застоја у реализацији започетих пројеката
АГРОКОМПЛЕКС	
<ul style="list-style-type: none"> - Уређење земљишних површина - Повећање површина у наводњавању. - Боље коришћење земљишта кроз пострну и накнадну сетву. - Успостављање и развој пољопривредне саветодавне службе. - Формирање државног експерименталног добра, технолошког парка и (или) инкубатора за развој агробизниса на државном земљишту 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатак сопствених инвестиционих средстава за развој - Негативни утицаји из окружења на које Општина нема утицај - Недовољна помоћ државе развоју пољопривреде. - Недостатак квалитетних извора средстава за стратешке инвестиције, развој и функционисање пољопривреде - Непостојање или неадекватност законске

<ul style="list-style-type: none"> - Формирање кластера пољопривредних произвођача - Интензивирање биљне производње променом структуре - Интензивирање сточарске производње - Развој услужног това намењеног за извоз; - Развој мултифункционалне производње - Привлачење страних инвеститора заинтересованих за производњу поврћа - Развој МСП у области занатске прераде пољопривредних производа - Интеграција производње, прераде и пласмана кроз задругарство и кластере - Успостављање ИСО стандардизације и побољшање квалитета производа - Развој органске и еколошке производње 	<p>регулативе</p> <ul style="list-style-type: none"> - Непостојање пољопривредне саветодавне службе, научних и образовних институција. - Ограничења домаћег тржишта због ниске платежне способности и страних због низа нецаринских баријера - Недовољан утицај институција на развој аграра
ТУРИЗАМ	
<ul style="list-style-type: none"> - Перспектива укључивања у ЕУ - ИПА фондови - Формирање балканских културних рута - Праћење надлазећих трендова из области туризма у свету - Едукација туристичких професионалаца - Могућност искоришћавања реке Саве и реке Босут - Коришћење средстава за развој туризма са виших нивоа власти - Умрежавање субјеката туристичке привреде на нивоу општине 	<ul style="list-style-type: none"> - Могућност спољних притисака на политичком и економском плану - Све израженија конкурентност на туристичком тржишту - Негативне последице примене загонских регулатива
ВАНПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ	
<p><i>Здравство</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Едуковање становништва, посебно млађег, у погледу коришћења услуга институција за здравствену заштиту, о превенцији намерних прекида трудноће и малигних обољења - Отварање здравствених амбуланти у оним насељима општине у којима их тренутно нема. - Проширење Дома здравља, подизање поткровља. 	<p><i>Здравство</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Погоршање здравственог стања становништва. - Увећање броја оболелих од болести респираторног тракта, кардио-васкуларних болести, душевних болести и поремећаја, малигних обољења. - Ширење болести зависности
<p><i>Социјална заштита</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Реализовање програма помоћ у кући и збрињавање старог становништва, као и других лица у стању социјалне потребе. - Развијање програма доквалификавања и преквалификавања у циљу подстицања развоја приватног предузетништва и смањења броја одраслих материјално необезбеђених лица. - Едуковање потенцијалних корисника социјалне заштите. 	<p><i>Социјална заштита</i></p> <p>Пораст броја деце и омладине, одраслих и старих лица у стању социјалне потребе.</p>

<p>Организовати саветовалишта за особе са поремећајем у понашању, брачна и породична саветовалишта (укључити образовне, културне, здравствене институције итд.).</p>	
<p><i>Образовање</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Организовање различитих манифестација са циљем успостављања контаката између деце различите националности - Обезбедити услове за укључивање деце са посебним потребама у образовне институције и едуковање наставника за рад са децом са посебним потребама. - Усклађивање образовног система, тј прилагођавање смерова у средњој школи са потребама тржишта. 	<p><i>Образовање</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Услед континуираног опадања броја ученика јавиће се вишак радне снаге у просвети. - Услед едуковања ученика истог образовног профила јавља се вишак радне снаге на тржишту.
<p><i>Култура</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Завршити изградњу депоа у коме ће се чувати слике Саве Шумановића. - Санација Галерије „Сава Шумановић“ и реновирање Меморијалне куће „Сава Шумановић“. - Обезбеђивање одговарајућег простора за археолошку збирку Градина на Босуту и за Музеј наивне уметности „Илијанум“. - Изградња Градске галерију у којој би се изложиле слике настале у оквиру ликовне колоније „Сава Шумановић“. - Веће укључивање невладиних организација у реализацију постављених циљева. 	<p><i>Култура</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Због не укључивања младих, може доћи до престанка рада појединих секција у оквиру културно-уметничког друштва. - Због веома лоше посећености, „угасиће“ се нека од културна дешавања, или поједини сегменти у оквиру њих.
<p><i>Спорт</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Реновирање постојећих терена и објеката по месним заједницама. - Опремање затворених и отворених спортских објеката како би се реализовали основни програмски садржаји, како у процесу наставе и ваннаставних активности тако и у раду спортских клубова и организација. - Реконструкција „Спортског центра – Шид“. 	<p><i>Спорт</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Због физичке неактивности, увећаће се број младих са прекомерном телесном тежином и обољењима која она изазива и континуирано ће се погоршавати здравствено стање укупног становништва. <p>Због мале заинтересованости омладине за спортске активности, „угасиће“ се неки од спортских клубова, удружења.</p>

IV

ВИЗИЈА, СТРАТЕШКИ ПРОРИТЕТИ И ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ШИД

4.1. Визија развоја општине Шид

На основу процене окружења локалне заједнице и утврђивања њених компаративних предности, од суштинског значаја је развијање система локалних вредности и визије која је прихватљива за већину локалног становништва и дефинисање стратешких и приоритетних праваца даљег развоја општине Шид.

Питање „Куда желимо да идемо“ је питање које води ка дефинисању визије. Визија општине Шид гласи:

„Општина Шид је економски просперитетна локална самоуправа са изграђеном инфраструктуром, очуваном животном средином и високим нивоом услуга, што њеним грађанима омогућава остварење високог квалитета живота.“

Овако дефинисана, она нуди смернице за дефинисање циљева који ће омогућити да се визија и оствари. Она изражава потребе заједнице, фокусира се на искоришћавање снага и компаративних предности општине и претпоставља решавање важнијих проблема и препрека бржем развоју.

4.2. Стратешки приоритети, стратешки и оперативни циљеви

У наставку су изложени стратешки приоритети Општине; стратешки циљеви за сваки од наведених приоритета

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 1: Остваривање одрживог развоја локалне економије

Стратешки циљ 1.1 Подстицање инвестиција кроз привлачење страног и домаћег капитала

Оперативни циљеви

- 1.1.1. Развој инфраструктурно опремљених индустријских зона
- 1.1.2. Промовисање инвестиционих могућности општине Шид
Привлачење инвестиција по моделу јавно-приватног партнерства, посебно за пројекте инфраструктуре
- 1.1.3. Развој привреде засноване на знању; стимулисање иновација примењивих у привреди и подршка иноваторима
- 1.1.4. Смањење и скраћивање административне процедуре

Стратешки циљ 1.2. Подстицање развоја постојећих и оснивања нових МСП и предузетничких радњи

Оперативни циљеви

- 1.2.1. Општина као сервис пословном сектору
- 1.2.2. Подстицање формирања кластера репродукционо и интересно повезаних компанија

- 1.2.3. Подршка иницијативи за формирање (унапређење рада) удружења предузетника Општине
- 1.2.4. Стимулативна општинска пореска и остална фискална и парафискална оптерећења МСП
- 1.2.5. Стандардизација, брендирање и помоћ у маркетингу локалних производа и услуга

Стратешки циљ 1.3. Развој туризма на бази локалних природних и антропогених ресурса

Оперативни циљеви

- 1.3.1. Стварање услова (изградња смештајних капацитета, туристичке инфраструктуре и др.) за искоришћење транзитне туристичке зоне међународног пута Е-70)
- 1.3.2. Конзервација и реконструкција културних добара са посебним нагласком на галерије и легате сликара Саве Шумановића и Илије Башичевића Босиља
- 1.3.3. Коришћење геотермалних вода у функцији развоја здравственог туризма
- 1.3.4. Стална изградња, реконструкција и конзервација објеката, са атрактивним туристичким атрибутима
- 1.3.5. Уређење и одржавање природних ресурса за развој купалишно-рекреативног и екотуризма
- 1.3.6. Јачање капацитета Туристичке организације општине Шид

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење конкурентности пољопривредне производње и стварање бољих услова за живот и рад на селу

Стратешки циљ 2.1. Развој тржишно оријентисане, конкурентне пољопривредне производње

Оперативни циљеви

- 1.2.1. Успостављање аграрног буџета у оквиру Буџета Општине
- 1.2.2. Формирање нових специјализованих задруга и удружења пољопривредника, са обезбеђеном стручном подршком
- 1.2.3. Подстицање развоја робних (комерцијалних) газдинстава са стандардизованом и сертификованом производњом
- 1.2.4. Програм стручне помоћи, едукације и информисања пољопривредника
- 1.2.5. Проширење прерађивачких капацитета усклађених са ЕУ стандардима

Стратешки циљ 2.2. Очување и побољшање капацитета животне средине уз оптимално коришћење природних ресурса

Оперативни циљеви

- 2.2.1. Програм уређења шумско-привредног и пољопривредног земљишног простора (наводњавање, рекултивација...)
- 2.2.2. Рационалније дугорочно коришћење државног пољопривредног земљишта
- 2.2.3. Развој и примена концепата за искоришћавање потенцијала руралне средине
- 2.2.4. Подстицање развоја органске пољопривредне производње
- 2.2.5. Унапређење аграрне инфраструктуре и система одбране у ванредним ситуацијама

Стратешки циљ 2.3. Унапређење квалитета живота у руралним срединама и диверсификација руралне економије

Оперативни циљеви

- 2.3.1. Припреме локалних стратегија руралног развоја у складу са ЕУ концептом партнерства за територијални рурални развој (LEADER приступ) са посебним освртом на коришћење *IPA* фондова)
- 2.3.2. Унапређење квалитета живота у руралним срединама и диверзификација руралне економије
- 2.3.3. Формирање креативног центра за предузетништво; подстицање одржања (обнове) старих заната и других МСП у руралним срединама
- 2.3.4. Промовисање традиционалних сеоских обичаја и манифестација (производња и промоција традиционалне сеоске хране, вашара, прославе Божића, Општинске славе, ...)
- 2.3.5. Подстицање одрживе употребе пољопривредног и шумског земљишта

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 3: Изградња ефикасне инфраструктуре у функцији јачања конкурентности Општине

Стратешки циљ 3.1. Израда планске документације за подручје Општине

Оперативни циљеви

- 3.1.1. Израда студије изводљивости изградње друмске обилазнице око општине Шид и рехабилитације и реконструкције путева првог и другог реда
- 3.1.2. Израда просторног плана Општине
- 3.1.3. Израда планова генералне регулације
- 3.1.4. Израда планова детаљне регулације за сва насељена места у општини Шид
- 3.1.5. Израда техничке документације за најважније инфраструктурне пројекте

Стратешки циљ 3.2. Изградња и довршавање кључних комуналних инфраструктурних система (путна, комунална, енергетска, ...) ради постизања здраве градске и руралне средине

Оперативни циљеви

- 3.2.1. Изградња и модернизација саобраћајне инфраструктуре до оних граничних прелаза где је то неопходно, као и изградња инфраструктуре граничних прелаза
- 3.2.2. Развој путне мреже и саобраћајне инфраструктуре
- 3.2.3. Изградња и одржавање објеката и система водоснабдевања
- 3.2.4. Изградња и одржавање канализационе мреже
- 3.2.5. Развој електро-енергетских капацитета

Стратешки циљ 3.3. Инфраструктурно унапређење постојећих и опремање нових развојних зона

Оперативни циљеви

- 3.3.1. Развој и унапређење зона развоја привреде (развој индустријских зона, индустријских паркова, бизнис инкубатора)
- 3.3.2. Развој и унапређење зона развоја туризма и спорта
- 3.3.3. Развој и унапређење инфраструктуре у руралним областима
- 3.3.4. Развој и унапређење зоне развоја друштвених делатности (изградња/обнова школа, здравствених и установа културе)
- 3.3.5. Развој и унапређење зона становања

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 4: Подизање квалитета и доступности услуга у области друштвених делатности (здравствена и социјална заштита, образовање, култура, спорт)

Стратешки циљ 4.1. Унапређење здравствене и социјалне заштите

Оперативни циљеви

- 4.1.1 Подршка развоју социјалне заштите у области смештаја и исхране
- 4.1.2 Развијање услуга помоћи у кући у граду и насељеним местима
- 4.1.3 Увођење подстицајних мера за запошљавање лица са инвалидитетом, самохраних родитеља и припадника других осетљивих група
- 4.1.4 Обезбеђење неопходног броја здравствених објеката и едуковање становништва у погледу коришћења услуга институција за здравствену заштиту
- 4.1.5 Промовисање здравог начина живота

Стратешки циљ 4.2. Унапређење материјалних услова рада образовних и културних установа и развој додатних (неформалних) програма

Оперативни циљеви

- 4.2.1. Усклађивање потреба привреде и образовног профила становништва општине Шид
- 4.2.2. Унапређење образовне структуре становништва
- 4.2.3. Обезбеђивање услова за укључивање деце са посебним потребама у образовне институције
- 4.2.4. Развијање програма доквалификавања и преквалификавања у циљу подстицања развоја приватног предузетништва и смањења броја одраслих материјално необезбеђених лица
- 2.3.6. Развој партнерства између јавног, профитног и НВО сектора у области развоја друштвених делатности

Стратешки циљ 4.3. Унапређење квалитета услуга које локална самоуправа пружа грађанима

Оперативни циљеви

- 4.4.1. Увођење информационо-комуникационих технологија у општинску управу (развој пројекта Е-управа и креирање база података)
- 4.4.2. Повезивање општинске управе Шид са месним заједницама
- 4.4.3. Формирање обједињеног центра за издавање потребне документације по принципу „one-stopshop“ и развој географско информационог система – ГИС
- 4.4.4. Унапређење нивоа знања и вештина запослених у локалној администрацији
- 4.4.5. Успостављање система контроле квалитета услуга у јавном сектору

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 5: Унапређење нивоа заштите животне средине

Стратешки циљ 5.1. Унапређење заштите ваздуха

Оперативни циљеви

- 5.2.1. Унапређење функциносања локалног еколошког фонда
- 5.2.2. Мониторинг квалитета ваздуха

- 5.2.3. Смањење емисије штетних гасова
- 5.2.4. Коришћење алтернативних извора енергије за грејање и производњу електричне енергије (соларне, енергија воде и ветра)
- 5.1.1. Едукација о заштити ваздуха

Стратешки циљ 5.2. Унапређење заштите земље

Оперативни циљеви

- 5.3.1. Унапређење система управљања чврстим отпадом
- 5.3.2. Санација и рекултивација дивљих депонија
- 5.3.3. Израда програма заштите од деградације земљишта
- 5.3.4. Пошумљавање еродираних и деградираних површина у Општини
- 5.2.5. Израда катастра загађивача на територији Општине

Стратешки циљ 5.3. Унапређење заштите вода

Оперативни циљеви

- 5.1.2. Мониторинг квалитета пијаће воде
- 5.1.3. Заштита и одржавање водотокова на територији Општине
- 5.1.4. Уређење, чишћење и одржавање стајаћих вода
- 5.1.5. Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода
- 5.3.5. Контролисано коришћење вештачких ђубрива и пестицида

4.3. Образложење приоритета стратешког развоја

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 1: Остваривање одрживог развоја локалне економије

Стратешки циљ 1.1 Подстицање инвестиција кроз привлачење страног и домаћег капитала

Мере и пројекти:

- Анализа и идентификовање предности и недостатака и степена привредног развоја ради дефиниције реалне и одрживе локалне економије,
- Дефинисање стања локалне привреде након транзиције и приватизације на нашој територији,
- Процена ресурса и потенцијала ради пројекције облика и развоја привредне структуре у МСП и предузетништву,
- Организација привредног савета кроз акциону групу ради анализе, пројекције, афирмације и надзора над привредним токовима у периоду стратешког плана.
- Коришћење добре инвестиционе климе на нивоу Србије, с нагласком на предности И потенцијале Шида

Стратешки циљ 1.2. Подстицање развоја постојећих и оснивања нових МСП и предузетничких радњи

Мере и пројекти:

- Израда свеобухватног каталога „Како инвестирати у општину Шид“ као стратешког документа који одговара на питања радних зона, процедура, стимуланса, законске регулативе и обезбеђења радног простора,
- Организација сервисних акционих група по областима инвестирања, ради прихвата и обслуживања потенцијалних инвеститора,
- Након обезбеђења потребне документације, оспособљавање радних зона за практични приступ инвестирању,
- У WEB презентацији Општине обезбедити посебан део за инвестиционе вести, ради информисања потенцијалних инвеститора и промоције инвестиционе климе и потенцијала,
- Коришћење нових менаџерских знања и могућности из ове области, концентрација утицаја људи из наше средине који су великим компанијама или су у центрима попут Београда, Новог Сада и сл.
- Организација едукативних посета и конференција, посета значајним сајамским и сличним манифестацијама ради буђења и афирмације предузетничког духа и амбиција,
- Организација тематске конференције посвећене јавно приватном партнерству, процена потенцијала и активно усмеравање тих облика повезивања у области инфраструктуре и привређивања,
- Организација и оспособљавање посебне групе за развој и пројекције области јавно-приватног партнерства,
- Оснаживање иницијатива занатских делатности и афирмација сарадње по сродним делатностима ради удруживања или проширења предузетничке иницијативе,
- Осмишљавање конкурса или сличних иницијатива за унапређење привредног амбијента кроз јавно приватно партнерство,
- Стална едукација и иницијатива у савладавању савремених тенденција и иницијатива у области МСП и предузетништва,
- У светлу малог утицаја локала на привлачење инвестиција, агресивнији наступ према органима Покрајине, Републике И водећи центара инвестирања и скретање пажње према нашој средини као атрактивној за улагања
- Инсистирати на сталном скраћењу и умањењу административних процедура како за почетнике тако и за активна предузећа и предузетнике
- Промоција стратешких опредељења у домену инвестирања као развојног тренда,
- Опредељење према областима и пројектима који гарантују одржив развој, очување природне средине и наглашавају савремене европске бизнис трендове,
- Оспособљавање свих општинских служби у смислу квалитетног и продуктивног сервиса за подршку и помоћ,
- Подстицај пројектима за запошљавање особа са инвалидитетом, особа теже запошљивиш категорија кроз програм јавних радова и запошљавање младих кроз пројекте стручне праксе,
- Концентрација идеја и знања у нашој средини, кроз афирмацију добре праксе у улагањима и развоју пословања МСП и предузетника,
- Осмишљавање и организовање посебног инвестиционог фонда за ново запошљавање из буџетских извора, ради побољшања инвестиционог расположења,
- Јачати удруживања предузећа у кластере кроз репродуктивну сличност, и по том основу оспособити сродне гране за заједнички наступ и тиме бољи ефекат пословања,
- Организовати радионице које би на стручан и реалан начин приближиле нове идеје у развоју бизниса, а оснажиле постојеће,
- Оснаживање предузетничких удружења, уз обезбеђење приступа коморском и осталим нивоима сарадње,
- Помоћ у функционисању удружења и стимулација сарадње ради јачања потенцијала предузећа и предузетника кроз приближавање примера добре праксе из других средина,
- Афирмација компаративних предности и унапређење пословног окружења, кроз стимуланс по основу нових радних места и нових производних активности,
- Конкретизација олакшица за новооснована предузећа и предузетничке радње,

- Иницирање измене структуре МСП и предузетништва од знатно заступљене трговине ка прерађивачким делатностима и пољопривреди,
- Подршка привредицима у приступу ИПА и сличним фондовима, као и подршци на државном нивоу,
- Едукација младих у смислу “start up” подршке Државе и могућности афирмације тих пројеката у нашој средини,
- Развој и подршка новим делатностима и пословима, прекограничној сарадњи у региону,
- Активна сарадња са Развојном агенцијом Срема у домену привредних активности,
- Афирмација партнерског приступа, перцепције локалне управе као сервисера и партнера на унапређењу услова,
- Подршка пословном повезивању, тренинзима, истраживању и развоју предузетништва, како логистичка тако и стручна,
- Побољшање општих услова живота, развој инфраструктуре и подршка бољем приступу изворима финансијских средстава,
- Афирмација и агресивнији приступ презентацији и реализацији постојећих пројеката,
- Помоћ и подршка промоцији и маркетингу како роба са локалног простора тако и привредних субјеката,
- Континуирана подршка и истицање значаја МСП и предузетништва за побољшање услова живота, унапређење конкурентских предности, позитиван утицај на локалне финансије нашој Општини,
- Иницијатива и афирмација развоју брендова и стандардизација у појединим делатностима ради географског обележавања као и достизања међународних и домаћих стандарда квалитета производа и целих пословних активности.
- Подстицање извоза у области производње и прерађивачке индустрије кроз сарадњу са представништвима мултинационалних компанија као потенцијалним инвеститорима на територији општине Шид,
- Успостављање сарадње са комерцијалним банкама на територији општине Шид како би се постигли договори о флексибилнијим програмима финансирања извоза

Стратешки циљ 1.3. Развој туризма на бази локалних природних и антропогених ресурса

Мере и пројекти:

- Израда пројектно-техничке документације туристичке сигнализације
- Проналажење погодних локација за изградњу хотелског капацитета, решених имовинско-правних односа, који се може понудити инвеститорима
- Примена нових трендова у начину промоције
- Рестаурација спомен куће Саве Шумановића
- Рестаурација зграде галерије „Сава Шумановић“
- Проналажење трајног решења простора за Музеја наивне уметности „Илијанум“(нов објекат или рестаурација постојећег)
- Израда пројектно-техничке документације за коришћење геотермалних вода у функцији развоја здравственог туризма у селу Илинци
- Проналажење инвеститора за реализацију пројекта
- Реализација пројекта Стаза здравља на Липовачи
- Израда и реализација пројекта еко кампа на Липовачи
- Уређење локалитета око језера која се користе у купалишно – рекреативне сврхе
- Постављање мобилијара на локалитетима које туристи користе за одмор и рекреацију
- Израда Стратегије развоја туризма општине Шид и оперативног маркетинг плана
- Организовање едукација за представнике туристичке привреде
- Унапређење система прикупљања података о броју и структури туриста
- Израда планова развоја у свим сегментима туризма,

- Увођење адекватног система за добијање података о броју и структури туриста који бораве на територији наше општине
- Умрежавање субјеката туристичке привреде
- Уређење и редовно одржавање локалитета које посећују туристи
- Повећање нивоа информисања домаће и стране јавности у туристичкој понуди општине Шид.
- Решавање проблема локалне туристичке инспекције
- Унапређење сарадње између свих чинилаца који могу допринети развоју туризма у општини.

Образложење

Привлачење страних и домаћих инвеститора

Основна конкурентска предност општине Шид је њен изузетан географски положај, који се огледа у непосредној близини тремеђе Србије, Хрватске и Босне и Херцеговине, као и у близини великих градова. Са тим у непосредној вези је друга значајна конкурентска предност – развијена саобраћајна инфраструктура, а пре свега близина аутопута Београд – Загреб, која повећава значај и може у великој мери допринети потпунијој валоризацији географског положаја. Да би се сви ти природни потенцијали могли економски валоризовати општини Шид је неопходан капитал у виду нових инвестиција. Релативно неразвијена локална привреда и, последично, недовољна понуда капитала из локалних извора, указују на потребу привлачења капитала из екстерних извора.

Локална самоуправа може значајно допринети привлачењу инвестиција тако што ће стално трагати за могућностима да се олакша процес инвестирања, као и процес пословања постојећих предузећа на територији Општине. Низом мера, као и бољим организовањем функционисања општинских служби, самоуправа може значајно смањити новчане трошкове и утрошак времена приликом прикупљања неопходних дозвола за инвестирање, као и приликом испуњавања бројних административних обавеза. У те мере спадају оснивање центра за јединствено прикупљање дозвола (on-stop-shop), давање олакшица за све инвестиције или одређене инвестиције (као нпр. инвестиције „зелене“ технологије, инвестиције у радно интензивне делатости, инвестиције са значајним екстерним ефектима и сл.), субвенционисање одређених улагања, поједностављење процедура издавања грађевинских дозвола, помоћ инвеститорима приликом решавања имовинско-правних односа, пружање информација о погодним локацијама и инфраструктури, развој приватно-јавног партнерства и сл.

Стварање подстицајног амбијента за развој МСП и предузетничких радњи

Стварањем подстицајног привредног амбијента стимулише се оснивање нових малих предузећа и предузетничких радњи, као и раст и развој већ основаних МСП и предузетничких радњи. Потреба за стварањем подстицајног пословног окружења који ће стимулисати оснивање нових и раст и развој постојећих МСП и предузетничких радњи проистиче из значаја који овај сегмент предузећа има у привреди општине Шид, као и могућим позитивним ефектима њиховог бржег развоја. Ситуациона анализа привреде и сектора МСП показала је да постојећи сектор МСП и предузетничких радњи представља веома значајан сегмент привреде општине Шид, али и да у досадашњем развоју нису искоришћени сви потенцијали овог сектора. Стога је развијеност сектора МСП и предузетничких радњи испод реалних могућности. Стварањем подстицајног амбијента за оснивање нових и брзи раст постојећих МСП и предузетничких радњи може се очекивати испољавање бројних економских користи за локалну привреду. У најкраћем, ове користи се свде на допринос који МСП и предузетничке радње пружају повећању запослености, диверсификовању привредне структуре, иновативној активности и техничком прогресу, као и реализацији ширих друштвених циљева.

МСП и предузетничке радње традиционално представљају најзначајније креаторе нових радних места. И ако у општини Шид сектор МСП и предузетничких радњи изнадпросечно доприноси запошљавању, чињеница да је стопа незапослености у општини Шид и даље веома висока, значајно виша од стопе незапослености у Србији и нешто виша од просека Сремског

региона, указује на значај бржег развоја МСП и предузетничких радњи као креатора нових радних места. Као целина МСП и предузетничке радње представљају значајан извор иновација у свакој привреди. Пре свега, то је последица чињенице да иновације представљају природни инструмент предузетништва, тако да многа мала и средња предузећа настају као облик комерцијализације одређених иновација, али и последица веће флексибилности, динамичности и осетљивости на промене тражње ових предузећа у односу на велика предузећа. Оснивање нових предузећа или развој и разноврсност делатности постојећих МСП и предузетничких радњи допринеће диверзификацији привредне структуре општине Шид, обогаћивању њихове понуде, чвршћем међусобном повезивању, као и повезивању са велики предузећима. Све то нужно мора имати позитиван утицај на повећање конкурентности привреде општине Шид. Осим наведених, МСП и предузетничке радње могу допринети реализацији ширих друштвених циљева, а то је, у најкраћем, испољавање и афирмација предузетничког духа, рада, стваралаштва и свих других вредности којима се напада предузетничка активност.

Развој кластера МСП

Кластери, схваћени као скуп економских субјеката (предузећа и институција за подршку) повезаних у ланац вредности или територијална концентрација специјализованих предузећа, представљају ефикасан начин повећања конкурентности МСП и предузетничких радњи нарочито у традиционалним и зрелим индустријским гранама. Конкурентност кластера у великој мери зависти од спремности чланица кластера да размењују знања којима располажу и да своје базе знања обогаћују новим знањима о дизајну, контроли квалитета, информацијама од значаја за управљање и маркетинг и сл. То је и разлог што само оне територијалне концентрације предузећа које у свом саставу имају неку од институција за подршку (као што су: институти, истраживачки центри, стручне школе, агенција за промоцију извоза, институција за оцену квалитета и сл.) имају карактеристике кластера. Успех кластера заснива се на чињеници да они представљају облик ендеогеног развоја заснованог на МСП и предузетничким радњама који је снажно укорееен у локалну заједницу и који, стога, допринеси не само конкурентности већ и социјалној сигурности локалне заједнице. Осим тога, кластери могу допринети локалном развоју привлачењем директних страних инвестиција, јер у областима са већим бројем специјализованих предузећа и институција за подршку постоје услови за ефикасније пословање. Пре покретања конкретних активности за оснивање кластера значајно би било да општинска организација за локални економски развој и развој МСП изврши мапирање кластера и детаљнију анализу изводљивости кластера, како би се јасније идентификовали најпогоднији типови кластера, делатност кластера, чланице кластера, фактори успеха и сл.

Развој туризма

Туризам је својеврсна спона између урбаних подручја и области са изворном или добро заштићеном и очуваном природом. Захватајући просторе очуване природе, туризам је делатност која валоризује оне елементе простора које су за низ других делатности од маргиналног интереса. Туризам је својеврстан корисник простора, а специфичност му је у томе што није неповратан потрошач природних елемената, нити их битније мења. Напротив, планским и контролисаним развојем туризма, уз одговарајућу изградњу објеката, долази се до оплемењивања простора. Туристичка делатност позитивно утиче и на акцију заштите, обнављања, рестаурације и ревитализације културно-историјских споменика који су такође део животне средине. Атрактивни споменици обезбеђују крупне економске ефекте у туристичкој експлоатацији, а масован туристички промет на комуникацијама и насељима утиче на брзо туристичко активирање и мање атрактивних споменика.

Стварање услова (изградња смештајних капацитета, туристичке инфраструктуре и др.) за искоришћење транзитне туристичке зоне међународног пута Е-70)

Економско искоришћавање природних и антропогених ресурса посредством туристичке делатности.- Општина Шид располаже бројним и дисперзивно размештеним природним објектима (реке, језера, термалне воде, биогеографски објекти и сл.) које с обзиром на њихов карактер и настојањем да их одржи у изворном виду не може да стави у функцију прерађивачких делатности, већ само у функцију туристичког искоришћавања, јер их једино

туризам може као такве прихватити и својом организацијом и изградњом потребне материјалне базе одржати у изворном виду, учинити их одрживом и дати им духовну димензију. У сличној позицији су и културна добра (галерије, сакрални објекти, споменици и др.). Да би наведени елементи били искоришћени, простор у коме се они налазе мора бити туристички модификован, тј. морају се предузети следећи видови његовог уређења: атрактивни (одређивање употребне вредности природних и културних елемената), функционални (развојне форме и облици туристичког промета), материјални (одређивање врсте и квалитета услужних објеката) и организациони (систем мера за ефективан и ефикасан развој туристичког промета).

Стварање услова (изградња смештајних капацитета, туристичке инфраструктуре и др.) за искоришћење транзитне туристичке зоне међународног пута Е-70)

Општина Шид се налази у контакту са друмском међународном саобраћајницом Е-70 која поред осталог припада делу тзв. Источног медитеранског туристичког правца и има европски значај. Будући да се ове саобраћајнице у општини Шид непосредно надовезује на део који припада Хрватској, то она има транзитни туристички значај. Овај значај није у пуној мери реализован. Неопходно је кроз маркетинг активности и туристичку сигнализацију упознати транзитне туристе са туристичким локалитетима који постоје на територији општине Шид, како би исте заинтересовали да се ту и задрже. Поред ауто пута, као најтранзитнијег путног правца, не сме се заборавити да су и остали путни правци (од којих један пролази кроз сам центар Шида), те се овај потенцијал свакако мора искористити.

Неопходне активности:

- Туристичка организација општине Шид (ТОШ) на основу мониторинга одлучује о видовима туризма који су приоритетни као предмет интересовања транзитних туриста.
- Одлука о начинима и могућностима преласка транзитних туриста из фазе површних у стационарна туристичка интересовања.
- План услужног и хотелијерског објекта у широј зони саобраћајнице Е-70 и путних праваца повезаних са граничним прелазима
- Постављање система ефикасног туристичког информисања уз поменути пут (информационе табле, пунктови за обавештавање, доступност информативног материјала о понуди општине, итд.).

Стална изградња, реконструкција и конзервација објеката, са атрактивним туристичким са посебним нагласком на галерије и легате сликара Саве Шумановића и Илије Башичевића Босиља.- Став према овим културним добрима је са културолошког становишта изнет у одељку о друштвеним делатностима. Треба истаћи да су конзерваторско-реставраторски па и реконструкциони радови у знатној мери обављени, али нам је дужност да се иде даље па да ови објекти и простори у целини стекну савремену улогу. До споменичких простора је неопходно доћи јасно обележеним путевима и до јасно обележених зона у које се не може ући возилима.

Поред ликовних и писаних прилога савремена обрада споменика користи се и званично светлосним средствима којима се постижу разноврсни доживљаји врхунског степена културе. Потребно је формирати око културних добара уређене просторе у оквиру добара где би се туристи могли краће или дуже одмарати, освежити, нахранити и уживати у одређеном амбијенту. Код туристички вредних добара треба обавезно изградити пристојне и довољне основне санитарне уређаје који су од значаја поготово при посети већих група. Поред наведених не може се занемарити значај и осталих културно-историјских споменика (Спомен обележје Сремски фронт, црквени и други објекти под заштитом државе) који су посећени од стране туриста, а које је неопходно одржавати и извршити преко потребно улагање у њихову реконструкцију. У неком дужем временском периоду потребно је размишљати и о трајном решењу за изложбени простор збирке археолошког налазишта „Градина на Босуту“, како би она постала доступна туристима.

Неопходне активности:

- Обезбеђивање неопходних финансијских средстава за потпуну реализацију појединих планираних фаза рада око објеката у функцији туризма.
- Плански и етапно спроводити реконструкционе радове.
- Просторе галерија користити за реализацију дела сценских уметности и сл.
- Маркетиншким активностима претворити личност и мотиве из дела оба сликара у симболе Шида.
- Обезбедити неопходна финансијска средства за уређење споменика и организовати њихово функционално одржавање

Коришћење геотермалних вода у функцији развоја здравственог туризма

До сада неискоришћен, овај потенцијал би у што краћем временском периоду требало искористити у туристичке сврхе. За адекватно коришћење неопходно је извршити испитивања и израдити пројектно-техничку документацију, која би послужила као основ за привлачење инвеститора вољних да улажу управо у овај сегмент. Изградња бањског или спа комплекса би имала огроман позитиван утицај на развој туризма, видно допринела повећању прихода и диверсификацији економије.

Уређење и одржавање природне атрактивне основе и материјалне надоградње за потребе развоја купалишно-рекреативног, здравственог и екотуризма са контрактивном зоном која би имала најмање регионалне размере.- Купалишно - рекреативни локалитети на подручју општине Шид су: језера Брује, Сот, Мохарач и река Босут и излетиште Липовача

Карактеристике обала и дна код језера на територији општине Шид су изузетно добре. Неопходно је, уређењем простора око назначених језера створити неопходне услове за развој овог вида туризма и уједно туристички валоризовати ове природне вредности.

На Босуту постоје слабији услови за развој купалишног туризма. Мањи број погодних локалитета постоји у близини насеља Батровци, Моровић и Вишњићево, чији су мештани једини купачи на Босуту. Међутим, могуће је искористити идеалну трасу, која се налази у Вишњићеву, а који се и данас користи за кајакашке и кану трке, за развој рекреативног туризма.

Поред природних погодности, за овај вид рекреације веома је битно увести и низ нових материјално - организационих мера. У циљу постизања бољег квалитета плажа на обалама језера, потребно је изградити санитарне чворове, спортске терене, угоститељске објекте, поставити понтоне и обезбедити спасилачку и лекарску службу, као и воду за пиће и туширање.

Поред језера, северни део општине краси НП Фрушка гора, где се, у непосредној близини села Беркасово, налази излетиште са викенд насељем Липовача. Ово излетиште има велики потенцијал управо када је реч о излетничком туризму. Потребно је додатним садржајем обогатити овај простор, направити план одржавања и обезбедити неке алтернативне видове смештаја (изградња еко кампа и укључивање постојећих објеката – викендица и депаданса) у туристичку понуду.

Екотуристички простори се морају користити у складу са одређеним ограничавајућим мерама. Дограђени објекти материјалне основе користе природне аутохтоне материјале и не могу својим димензијама, локацијом и другим карактеристикама наносити штету заштићеном простору.

Јачање капацитета Туристичке организације општине Шид.- Неопходно је створити финансијске услове за агресивнију промотивну акцију коју би организовала ТО општине Шид, а која би деловала двострано, како на потенцијално тржиште тако и на локално становништво, које је недовољно упознато са свим туристичким потенцијалима које ова општина има. Користећи доступне статистичке податке, али и примењивањем адекватног система прикупљања података, Туристичка организација Шид може утврдити која су то циљна тржишта, те неискористеним или недовољно коришћеним тржишним нишама понудити нове туристичке производе. Такође је неопходно извршити интерну категоризацију манифестација,

како би се расположиви финансијски и људски ресурси усмерили на реализацију оних манифестација које имају највећи број посетилаца и која су до сада показала најбоље резултате. Поред ових, потребно је увести нове програме у већ постојеће манифестације које до сад нису имале толико успешну валоризацију, те подићи квалитет истих.

Неопходни поступци су:

- подстицање проучавања друштвеног, историјског и културног развоја заједнице, живота знаменитих појединаца или група људи који су у њој живели и стварали, или историјских догађаја везаних за одређену културу града;
- израдити Оперативни маркетинг план
- подстицање локалног становништва за бављење уметничким радом и креативним стваралаштвом; као и упознавање локалног становништва са постојећим туристичким потенцијалом
- програмско конципирање манифестација на основу резултата истраживања;
- коришћење алтернативних простора фестивалског извођења;
- укључивање културних, туристичких и маркетиншких експерата у израду пројеката;
- спровођење истраживања публице и туристичко-културне потражње;
- планирање буџета (јавни буџет, спонзорство и донаторство, укључујући и пријављивање на јавне конкурсе);
- промоција манифестација у суседном граду (или градовима);
- дистрибуција информативног материјала туристичким агенцијама;
- организовање промоције и ПР у иностранству, у збримљеним градовима, у суседним државама, нарочито ако се пројекат организује у пограничним местима;
- постизање споразума са туристичким агенцијама о довођењу туристичких група;
- промоција туристичких локалитета и програма општине Шид школама у Београду и Новом Саду
- осмислити нове туристичке производе и понудити их циљаним тржишним групама

успостављање боље сарадње са локалним даваоцима услуга (хотелијерски и ресторатерски објекти, превоз, излетишта, спортски терени, музеји, спомен збирке); итд.

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 2: Унапређење конкурентности пољопривредне производње и стварање бољих услова за живот и рад на селу

Стратешки циљ 2.1. Развој тржишно оријентисане, конкурентне пољопривредне производње

Мере и пројекти:

- Уређење атарских путева и изградња отресишта ради безбедности стања на путевима (спречавања изношења блата на путевима)
- Помоћ удружењима пољопривредних произвођача у набавци опреме сертификованих садница, калема, расада, семена завештачко осемењавање и др.
- Унапређење и помоћ у раду противградне заштите на територији општине Шид
- Унапређење рада пољочуварске службе на територији општине Шид
- Субвенционисање узорковања пољопривредног земљишта, као мера побољшања квалитета плодности

- Успостављање ИСО стандарда у пољивредној производњи и преради пољопривредних производа
- Подстицајне мере за подизање вишегодишњих засада.
- Стицање нових знања и вештина пољопривредника у организовању пољопривредне производње и пласману пољопривредних производа (уознавање са новим технологијама, сортимантима, начинима производње/продаје)
- Подршка организовању стручних предавања, стручних екскурзија (студијских посета ради ширења добрих пракси рада), извођењу огледа (заснивање демонстрационих поља), обука и сл.
- Подршка у процесима успостављања менаџмента и рачуноводства на газдинствима
- Подршка удружењима/задругама у припреми конкурсне документације
- Подршка успостављању сарадње удружења пољопривредних произвођача са научно истраживачким институтима, факултетима, школама, пољопривредним стручним службама и другим носиоцима знања.
- Унапређење продуктивности биљне производње, кроз модернизацију и интензивирање производње
- Промена сетвене структуре, посебно за газдинства самалим поседом и већим бројем радно способних чланова.
- Подршка (финансијска, саветодавна) локалне самоуправе у промени сетвене структуре ка већем учешћу: шећерне репе, индустријског биља, крмног биља, семенских усева, поврћа у заштићеном простору и плантажних воћњака и винограда у структури коришћеног пољопривредног земљишта.
- Суфинасирање или рефундирање дела инвестиционих трошкова од стране локалне самоуправе за реализацију следећих пројеката:
 - a) изградња пластеника/стакленика и увођење система за њихово загревање употребом обновљивих извора енергије;
 - b) подизање плантажних воћњака са сертифицикованим садним материјалом и винограда са висококавалитетним стоним и винским сортама грожђа;
 - c) изградња/набавка складишних капацитета (магацина, силоса, хладњача)
 - d) набавка пољопривредне механизације/опреме/противградних мрежа/система наводњавања и сл.
 - e) увођење стандарда и концепта интегралне (контролисане) производње.
 - f) Субвенционисање дела камата на кредите одобрене пољоп. газдинствима (на кредите комерцијалних банака, на кредите који имају фаранцију Гаранцијског фонда АП Војводине).
 - g) Обезбеђивање финансијских олакшица за ову врсту инвестиционих улагања, кроз:
 - Смањивање административних и комуналних такси, накнада, кроз
 - Ефикаснији рад општинске администрације и сл.
 - Подршка (правна, саветодавна, финансијска) локалне самоуправе пољопривредним газдинствима у припреми конкурсне документације за програме/пројекте интензивирања и стандардизације биљне производње, а које расписују релевантне институције АП Војводине, ЕУ, иностране владе, међународне институције и сл.
 - Подршка локалне самоуправе пољопривредницима у активностима везаним за осигурање усева.
 - Успостављање традиционалног награђивања најбољих произвођача за високе приносе, достигнут квалитет и сл. на нивоу локалне самоуправе
- Обезбеђивање подршке за инвестиције у повећање/проширење сточног фонда (говеда, оваца, коза), набавку нових грла са акцентом на унапређење расног састава стоке; изградњу и/или реконструкцију и регистрацију малих и средњих фарми
- Подршка инвестицијама које имају за циљ увођење иновација у производњи, већу примену зоотехничких и зоохигијенских мера у сточарству и сл.
- Повећање броја грла стоке и производње меса
- Побољшање расног састава стоке.

- Боље коришћење ливада и пашњака и већа економска валоризација ратарске производње.
- Подстицање оснивања и рада специјализованих задруга, удружења пољопривредника, пољопривредних кластера, удруживање и умрежавање пољопривредних произвођача, прерађивача и других актера у руралном развоју у циљу заједничког наступа на тржишту и ефикасније набавке инпута, продаје производа, промоције, брендирања и сл.
- Едукација пољопривредника, правна и логистичка помоћ при удруживању и умрежавању

Стратешки циљ 2.2. Очување и побољшање капацитета животне средине уз оптимално коришћење природних ресурса

Мере и пројекти:

- Комасација пољопривредног земљишта у катазарским општинама у којима још није спроведена
- Уређење каналске мреже у сврху одводњавања и наводњавања пољопривредног земљишта
- Проналажење решења за ефикасније коришћење система за наводњавање (бушење бунара, коришћење потенцијала вештачких језера, река и канала)
- Подизање свести пољопривредних произвођача о значају и предностима удруживања; о потреби заштите животне средине и увођењу органске производње
- Увођење сертификоване производње, односно система интегралне производње (где се све агротехничке мере и биолошке/физичке/хемијске методе пажљиво бирају и уравниотежују).
- Стварање услова за продуктивнију пољопривредну производњу кроз побољшање квалитета пољопривредног земљишта; одрживо управљање природним ресурсима; заштиту животне средине; обезбеђење лакшег и безбеднијег прилаза пољопривредника својим обрадивим површинама.
- Унапређење контроле квалитета и плодности пољопривредног земљишта: стална контрола (садржај хумуса, макро и микро елементи, садржај штетних материја), израда наменских педолошких карата и студија и елабората из области испитивања квалитета земљишта, израда информационог система о земљишту и сл.
- Подизање ветрозаштитних појасева (пошумљавање) и друге активности у склопу противерозивних мера.
- Изградња нових мелирационих система на територији општине
- Чишћење и ревитализација постојећих канала/мелирационих система: оспособљавање старих и запуштених канала за наводњавање, одводњавање.
- Подршка пољопривредних газдинстава у изградњи сопствених бунара за наводњавање и набавци потребне опреме и сл.
- Формирање базе података о свим изграђеним бунарима на територији Општине (попис или мапирање постојећих бунара са њиховим локацијама, што би представљао интерни документ Општине).

Стратешки циљ 2.3. Унапређење квалитета живота у руралним срединама и диверсификација руралне економије

Мере и пројекти:

- Израда програма мера за побољшање пољопривредне политике и политике руралног развоја
- Помоћ пољопривредницима који се баве производњом поврћа у заштићеном простору
- Иницирање ширења органске производње у области биљне и сточарске производње.
- Лоцирање пољопривредних прерађивачких капацитета у селима ради задржавања становништва на селу

- Подстицај развоју пчеларства и производа од меда и пчелињих производа
- Подизање вештачких рибњака
- Едукација пољоп.произвођача и припрема за коришћење ЕУ фондова (IPA- IPARD програм, Leader програм у оквиру IPARDa)
- Укључивање жена као носилаца пољопривредног газдинства
- Помоћ младим брачним паровима који желе да живе и раде у руралним подручјима општине
- Развој руралног туризма (сеоски туризам, здрава храна, салаши...)
- Изградња агро-индустриских зона за лоцирање предузећа наслоњених на пољопривреду
- Искоришћавање геотермалних потенцијала у функцији пољопривреде и развоја села (загревање пластеника, сушење пољ. производа, загревање насеља, развој туризма на селу)
- Израда стратегије руралног развоја развоја пољопривреде
- Припреме за имплементацију активности којима се побољшавају услови животне средине на селу
- Побољшање развоја руралне инфраструктуре
- Подршка запошљавању младих стручњака у пољопривреди
- Израда студије о могућностима развоја/организовања органске производње у Општини.
- Едукација пољопривредних произвођача и потрошача о користима и значају органске исхране (путем медија, предавања)
- Подршка локалне самоуправе, кроз суфинансирање трошкова, за следеће активности:
 - a. увођење органске производње (за сертификацију, набавку садница, опреме и сл.);
 - b. промоција органских производа на сајмовима, трговима и сл.;
 - c. повезивање потрошње органских производа са туристичком понудом локалне самоуправе, исхраном деце у вртићима/школама на подручју локалне самоуправе;
 - d. субвенционисање дела камата на кредите одобрене пољопривредним газдинствима која намеравају да се баве органском производњом и сл.
- Подршка локалне самоуправе у припреми конкурсне документације за пројекте који дају подршку органској производњи и сл.
- Правна подршка од стране локалне заједнице и РРА Срем у припреми бизнис планова и пројектне документације за изградњу малих и средњих прерађивачких погона за прераду пољопривредних производа у домаћој радиности или занатској производњи, по традиционалним рецептурама: кланице и погони за занатску прераду меса; сушаре, хладњаче, погони за прераду поврћа, воћа, житарица, млека; изградња винарија и сл.

Образложење

Да би се очувала и унапредила економска позиција пољопривредних газдинстава и прерађивачких капацитета на тржишту они морају имати висок ниво конкурентности на тржишту. Повећање конкурентности и економске одрживости пољопривредних газдинстава може бити остварено кроз реализовање следећих подциљева: (а) успостављање институционалне подршке за рурални развој и унапређење пољопривреде у општини Шид, (б) едукација и унапређење знања пољопривредних произвођача, (в) стварање предуслова за развој прерађивачке индустрије, (г) модернизација пољопривредних газдинстава кроз увођење нових технологија и повећање продуктивности, и (д) удруживање пољопривредних произвођача.

Успостављање институционалне подршке за рурални развој и унапређење пољопривреде у општини Шид.- У циљу ефикасне и ефективне подршке пољопривреди и руралном развоју, општина Шид ће у наредном периоду основати Фонд за подршку развоју пољопривреде и руралног развоја општине Шид и Јавну агенцију за подршку пољопривреди и руралном развоју општине Шид.

Едукација и унапређење знања пољопривредних произвођача.- Наука и технологија у пољопривредној производњи су оствариле прогресиван напредак последњих деценија, а промене и иновације се дешавају таквим темпом да је пољопривредним произвођачима, уколико желе да буду конкурентни, неопходна перманентна едукација. Улога Општине у промовисању нових технологија је врло велика. Пошто Пољопривредне стручне службе (ПССС) немају довољан број људи за адекватну едукацију пољопривредника, Општина ће се активно укључити у процесе едукације пољопривредника. Едукација и информисање пољопривредника су неопходни у домену доступности и могућности коришћења подстицаја (од стране републичких и покрајнских органа као и средстава из пете компоненте пред-приступних фондова ЕУ -ИПАРД).

Едукације и информисање су битни чиниоци подизања нивоа конкурентности пољопривредних газдинстава, али често се у дневном пословању газинстава јављају одређени проблеми који захтевају присуство стручњака оспособљених да пољопривредним газдинствима пруже стручно-техничку помоћ.

Врло важан аспект едукације и информисања пољопривредника, нарочито са становништва улоге Општине, јесу промотивне и демонстрационе активности као што су: изложбе стоке, локални сајмови, успостављање демонстрационих огледа на газдинствима, организовање демодана са одређеном тематиком и други видови промотивних активности. Споредни, али не и мање важан аспект ове врсте активности је и промовисање локалних капацитета пољопривреде, прерађивачко-прехранбене индустрије и разних аспеката руралног живота и руралних активности на територији општине Шид.

Стварање предуслова за развој прерађивачке индустрије.- Општина Шид треба да означи као приоритет развој прерађивачко-прехранбене индустрије на својој територији. На тај начин ће створити тржиште за примарне пољопривредне производе са пољопривредних газдинстава општине Шид, али и из региона. Улога Општине у стварању предуслова за развој прерађивачко-прехранбене индустрије може се остварити корз (а) преговарање са великим произвођачима хране о могућностима улагања у прехранбену индустрију у општини Шид; (б) помагање организовања пољопривредника и да посредује у преговорима организација пољопривредних произвођача са једне и прерађивачке индустрије са друге стране; (в) дефинисање мера локалних економских и фискалних стимуланса за доток свежег капитала у прерађивачку индустрију; (г) едуковање пољопривредних произвођача из области менаџмента и предузетништва од стране експерата у овој области, са циљем да се подстакне већи степен финализације сопствене производње, односно формирање малих и средњих предузећа (МСП) у области агробизниса.

Модернизација пољопривредних газдинстава кроз увођење нових технологија и повећање продуктивности.- Поред повећања нивоа знања и информисаности пољопривредних газдинстава у сврху повећања конкурентности, потребно је уводити нове технологије, уводити савремену високопродуктивну механизацију, подизати генетски потенцијал домаћих животиња као и подизати савремене објекте за гајење биљака и домаћих животиња. За све споменуте активности углавном постоје расположиви фондови (републичких и покрајнских органа као и предприступни фондови ЕУ кроз коришћење средстава за рурални развој из пете компоненте ИПА фондова), а Општина мора да омогући што ефикасније коришћење ових фондова и подстицајних средстава. За коришћење подстицајних средстава се захтева да пољопривредно газдинство набави и плати механизацију, опрему, квалитетни приплодни материјал или изгради и легализује објекте за пољопривредну производњу да би се тек онда исплатила подстицајна средства (*pre-financing*). То у пракси често представља непремостиву препреку у коришћењу подстицаја јер је ниво акумулативности и профитабилности пољопривредне производње низак, што уз спор обрт капитала доводи у питање могућност коришћења кредитних средстава комерцијалних банака. Улога Општине састоји се у томе да омогући финансијска средства под повољним условима која пољопривредним газдинствима треба да омогуће да остваре подстицаје.

Удруживање пољопривредних произвођача.- Да би се постигла конкурентна позиција на тржишту неопходно је располагати одређеном количином производа доброг квалитета у континуитету. Са просечном величином газдинства, каква је у Републици Србији, то је врло тешко оствариво. Врло мали број газдинстава има величину поседа такву да може да самостално наступа на тржишту. Тај недостатак се може превазићи укрупњавањем газдинстава и удруживањем пољопривредника на економским основама. Као модел удруживања пољопривредника на економским основама најчешће се спомињу земљорадничке задруге. То је систем који је веома успешно функционише широм света и највећи део промета пољопривредних производа се обавља управо преко задруга.

Општина ће кроз сопствена средства и кроз економско-фискалне олакшице помагати рад земљорадничких задруга. Општина ће омогућити усавршавање људи који руководе задругама (саме задруге нису у стању да омогуће усавршавање својих запослених). Подршка за даље удруживање земљорадничких задруга у пословне асоцијације би олакшало борбу задруга са нелојалном конкуренцијом услед предности пословања великог обима. Поред подршке за удруживање пољопривредника у земљорадничке задруге, Општина ће подржати и удруживање пољопривредника у форми привредног друштва, уколико је то у интересу пољопривредника.

Рационалније дугорочно коришћење државног пољопривредног земљишта.- овај циљ се може постићи формирањем експерименталног добра, пољопривредне саветодавне службе у општини и кластера ситних пољопривредних произвођача који би користили у закупу државно земљиште са могућношћу наводњавања. На тај начин повећаће се запосленост у Општини, ефикасно искористити природни ресурс – пољопривредно земљиште, омогућити примена савремене технике и технологије производње, побољшати економски резултати, повећати пореска основица Општине и постићи низ других, дугорочних ефеката. Садашњи начин коришћења државног земљишта (давање у најам на краћи период), краткорочно даје Општини одређене приходе, али дугорочно утиче на „раубовање“ (деградацију земљишта) и његово нерационално коришћење.

Формирање пољопривредне саветодавне службе, експерименталног добра и (или) технолошког парка на државном пољопривредном земљишту уз запошљавање незапослених стручњака у Општини путем покрајинских инвестиција, инвестиција локалне самоуправе и заинтересованих привредних субјеката и научних и образовних институција.

Формирање пољопривредне саветодавне службе, експерименталног добра и (или) технолошког парка на државном пољопривредном земљишту је у складу са чланом 61, Закона о пољопривредном земљишту, Сл. гласник РС, бр.62/2006).

Неопходни кораци:

- Доношење политичке одлуке на нивоу Општине начину коришћења пољопривредног земљишта
- Иницирати од стране општинских органа преговоре са научно-образовним институцијама и велики пољопривредним компанијама у земљи и иностранству у циљу њиховог ангажовања на државном земљишту на територији Општине Шид
- На основу унапред познатих економских критеријума извршити избор стратешког партнера и потписивање адекватног уговора (о коришћењу државног земљишта; о заједничком предузећу; о заједничком улагању, или нешто треће)

Развој МСП у области занатске прераде пољопривредних производа (већа сељачка газдинства требала би кроз развој предузетништва да повећају степен финализације сопствених производа (зимница, сушени производи, сувенири, угоститељство). Развој малих и средњих предузећа требало би да буде кооперативан и конвергентан са прехранбеном индустријом, еколошком производњом и развојем туризма. Интеграција производње, прераде и пласмана кроз задругарство и развој МСП, ситним произвођачима обезбеђује повећање ефикасности у домену производње, прераде и наступа на тржишту. За развој МСП, неопходна је помоћ и локалне

самоуправе, кроз пореску и фискалну политику. На тај начин ће се кроз повећани обим коришћења капацитета прераде повећати ефикасност (кроз ниже трошкове по јединици производа), а кроз повећање укупног обима производње и ефективност. Позитивни ефекти манифестоваће се и у развоју примарне пољопривредне производње и већем запошљавању.

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 3: Изградња ефикасне инфраструктуре у функцији јачања конкурентности Општине

Стратешки циљ 3.1. Израда планске документације за подручје Општине

Мере и пројекти:

- Израда студије изводљивости за:
 - блок 1а-Белњача у Шиду
 - блок 17 – Исток
- Израда пројектно-техничке документације за рехабилитацију и реконструкцију локалних путева:
 - Шид-Вашица-Батровци-Илинци
 - Моровић-Вишњићево-Босут
 - Бикић До-Привина Глава
 - Вашица-Адашевци
 - Принциповац-Моловин
 - Беркасово-гранични прелаз Шид
 - Пројекат обилазнице Шид
- Израда пројектно-техничке документације за реконструкцију улица у Шиду:
 - улица Карађорђева
 - улица Матије Гупца
 - улица Арсенија Чарнојевића и др.
- Израда хидрогеолошка студија геотермалне потенцијалности подручја општине Шид са посебним освртом на локалитет села Илинци

Стратешки циљ 3.2. Изградња и довршавање кључних комуналних инфраструктурних система (путна, комунална, енергетска, ...) ради постизања здраве градске и руралне средине

Мере и пројекти:

- Подизање квалитета локалне путне мреже, реконструкција локалних путева:
 - Шид-Вашица-Батровци-Илинци
 - Моровић-Вишњићево-Босут
 - Бикић До-Привина Глава
 - Вашица-Адашевци
 - Принциповац-Моловин
 - Беркасово-гранични прелаз Шид
- Наставак изградње локалног пута Моловин – Сот
- Изградња кружног тока у Шиду
- Изградња обилазнице око Шида, I фаза
- Изградња пута Ердевик Визић

- Радови на реконструкција улица у Шиду и осталим МЗ:
 - улица Карађорђева
 - улица Матије Гупца
 - улица Арсеније Чарнојевића и др.
- Изградња објеката водоснабдевања:
 - водоводна мрежа Сот
 - водоводна мрежа Љуба
 - водоводна мрежа Бикић До, Привина Глава
 - водоводна мрежа Моловин
- Изградња паралелног цевовода
- Изградња канализационе мреже Беркасово,
- Изградња пречистача за воду
- Развој електро-енергетских капацитета, изградња трафостаница и ојачавање капацитета на локацијама:
 - улица Карађорђева у Шиду(подземне инсталације)
 - локација Вашариште
 - блок 90а
 - блок 17 Исток-Суваково
 - радне зоне Адашевци, Вишњићево, Вашица, Моловин, Ердевик ...
- Модел јавног-приватног партнерства, разрадити у сваком могућем делу изградње нових објеката инфраструктуре, као и у делу одржавања постојеће инфраструктуре
- Стварање ветрозаштитног појаса око свих путних праваца

Стратешки циљ 3.3. Инфраструктурно унапређење постојећих и опремање нових развојних зона

Мере и пројекти:

- Завршетак пројектно-техничке документације за радну-индустријску зону Адашевци (део пројеката урађен пут и вик)
- Реализација инфраструктурног опремања радне зоне Адашевци(приступне и сервисне саобраћајнице, в и к, електро-инфраструктура, ПТТ инфраструктура, оптички кабал, интернет.....)
- Промоција индустријске зоне, интернет презентација, излагање на сајмовима,...
- Привлачење страних и домаћих инвеститора, погодностима, ослобађањем дела учешћа у цени земљишта, комуналног опремања....
- Формирање тима који прати заинтересованог-потенцијалног инвеститора од идеје до реализације пројекта
- Привлачење страних инвеститора за улагање у радну зону по моделу јавног-приватног партнерства
- Развој и унапређење инфраструктуре у руралним областима, кроз унапређење комплетне инфраструктуре од асфалтирања улица, уређења атарских путева, отресишта, одржавање и изградње каналске мреже
- Обнова школа:
 - ОШ “Сремски фронт”, реновирање по пројекту енергетске ефикасности као и комплетно реновирање санитарних чворова

- ОШ “Сремски фронт”, реновирање подручних одељења(Беркасово, Бикић До, Сот, Моловин)
 - ОШ “Бранко Радичевић” реновирање школе у Шиду као и подручних одељења у Гибарцу, Бачинцима и Кукујевцима
 - Гимназија “Сава Шумановић”, реновирање крова, олука, фасаде
 - Реновирање ОШ по селима Илинци, Вашица, Вишњићево
- Реновирање установа у области културе и спорта:
- наставак изградње музичке школе
 - реконструкција Дома културе у Шиду
 - реконструкција по пројектима Галерија слика “Сава Шумановић” и “Илијанум”
 - реконструкција спортске установе Партизан и спортске хале
- Развој и унапређење у зонама становања:
- реконструкција пешачких стаза и изградња нових по улицама у Шиду и МЗ
 - Одржавање и ископ нових канала, атмосферска одводња
 - Одржавање и изградња затвореног система за атмосферску одводњу
 - реконструкција јавне расвете, лед осветљење
 - продужетак мреже јавне расвете по новим зонама становања
 - уређење и изградња дечијих и спортских игралишта
 - формирање и уређење нових зелених површина, паркова,
 - обезбеђење простора за извођење кућних љубимаца

Образложење

Саобраћајна инфраструктура

Саобраћајна инфраструктура општине Шид представља врло деликатну појаву због тога што функционише у пограничној општини која се налази у контакту са две земље. Други проблем који захтева да се саобраћају поклони посебна пажња је врло сложена конфигурација границе која онемогућава да се прилаз из Подунавља дуж западне друмске саобраћајнице одвија у континуитету на нашој територији већ преко неколико граничних прелаза. Друмске саобраћајнице су својевремено деведесетих година, у време ратних активности, коришћене за промет тешких војних возила и наоружања тако да су великим делом оштећене. Железнички саобраћај је врло оптрећен нарочито са становишта преноса робе, што захтева градњу масивног и ефикасног пограничног терминала. Осим тога општина се налази у контакту са реком Савом, пловним током који захтева знатно веће пловно активирање због свог међународног карактера и повезивања општине са различитим привредно-географским целинама. Наведене специфичности саобраћаја диктирају предузимање обимних активности, како би се квантитативно и квалитативно поставио на виши ниво. Уређење саобраћајне инфраструктуре је неопходно јер ће омогућити бржи, ефикаснији и рационалнији проток људи и роба, чиме би ова општина била пријемчивија за обимне и савремене привредне активности. С друге стране, градско насеље Шид би постала средина безбеднија и удобнија за живот људи, боље снабдевање, мирнија и одржива под условом да се све најоптерећеније и најфреквентније саобраћајнице разместе или изграде ван градског ткива.

Покретање иницијативе за израду студије изводљивости изградње друмске обилазнице око општине Шид и рехабилитација и реконструкција путева првог и другог реда.- Будућа саобраћајна мрежа директно ће зависити од изградње обилазнице око општинског

центра Шида, како би се елиминисао транзит ван урбаног простора, односно како би се минимизирали негативни утицаји на животну средину. Тачно време изградње обилазнице биће када се стекну економско-саобраћајни услови јер ова инвестиција тражи ангажовање већих финансијских средстава.

Неопходне активности:

- Испитивање и утврђивање оптималног решења око избора изградње трасе друмске обилазнице око насеља Шид
- Почети реализација пројекта друмске обилазнице око Шида могу се очекивати на крају планског периода, јер ова инвестиција тражи велике финансијске износе.

Лоше стање путне мреже на територији општине Шид је великим делом узроковано кретањем тешког наоружања и војних возила у току ратних активности на просторима Хрватске и БиХ. Због тога је стање врло лоше тако да се хитно мора прићи санацији стања мреже. Реализација опредељења у повећању квалитета међуопштинског и међурегионалног повезивања би била рехабилитација и реконструкција постојећих државних путева I и II реда (магистралних и регионалних) који по функцији треба да буду оправдани у зависности од економских ефеката, односно важности граничних прелаза до који путеви воде.

- Испитивањем утврдити редослед радова на рехабилитацији и реконструкцији постојећих државних путева I. и 2. реда по критеријуми економског значаја одређене путне трасе.
- Поредити резултате са критеријумом и стањем изнетим у Просторном плану општине Шид.
- Обезбедити финансијска средства из републичких фондова и међународних извора који су пријемчиви за пограничне просторе.

Изградња и модернизација саобраћајне инфраструктуре до оних граничних прелаза где је то неопходно, као и изградња инфраструктуре граничних прелаза.- Општина Шид због специфичности конфигурације границе према Хрватској и Босни и Херцеговини, има чак четири гранична друмска прелаза и један железнички према Хрватској и један друмски прелаз према Босни и Херцеговини. Отуда су проблеми уласка у општину са севера тј. од Бачке Паланке познати због наизменичног преласка са територије Србије у Хрватску и обратно. Питање решавања овог проблема биће у надлежности међудржавних односа и договора. Међутим, до евентуално другачијег решавања овог проблема који би требао да има за циљ решавање формалности при преласку границе, остаје чињеница да је инфраструктура на граници врло сиромашна. Објекти, први пут постављени, доста су занемарени и имају најнужнију опрему. Простор је запуштен иако су прелази лоцирани у питомом простору.

Потребно је иницирати државне органе на уређење свих прелаза у следећем смислу:

- Одржати принцип најнужнијих објеката високог естетског и функционалног квалитета.
- Гранични прелаз максимално добро држати осветљеним у току ноћи тако да буде добро уочљив.
- Простор оплеменити парковским зеленилом које ће се редовно одржавати.
- Решити проблем водоснабдевања и свих облика комуналног одржавања.
- Изградити паркинг просторе са модерним и добро одржаваним санитарским чворовима.
- Изградити продавницу и ресторан.

Развој (изградња и довршавање) кључних комуналних инфраструктурних система ради постизања здраве градске и руралне средине.- Општина Шид располаже само са неким видовима индустријских загађивача те није простор који је типичан са аспекта угрожавања животне средине. Ипак, интензивна урбанизација и погранични карактер, а донекле и економска нестабилност општине проузрокује низ негативних појава са аспекта животне средине, које је неопходно санирати. Превелики интензитет транзитног и месног друмског

саобраћаја доводи до повремених загађења, због чега је неопходно пратити квалитет ваздуха по извесном плану и у односу на саобраћајне прилике. У јужном делу општине простире се веома разграната каналска мрежа која служи искључиво за одводњавање. Међутим после улива фекалне канализације Шиде, канал постаје колектор отпадних вода. Због малог протока, моћ самопречишћавања не постоји, а вода овако лошег квалитета изазива и оштећења на водопривредним објектима који се налазе на самом каналу. Неизграђеност гасоводне инфраструктуре је један од највећих проблема општине са аспекта аерозагађења.

Водоводна инфраструктура.- Савремени принципи као и законске регулативе у вези снабдевања становништва здравом пијаћом водом морају се испоштовати и реализовати у општини. Из тог разлога неопходно је извршавање оних задатака који су покренути протеклих година у вези решавања овог проблема:

- Реализовати изградњу водоводне мреже за село Љуба.
- Наставити изградњу паралелног цевовода (извориште Батровци-потиснастаница Шид)
- Након урађеног пројектног плана за водоснабдевање 4 села реализовати исте у селима Привина Глава, Моловин, Сот, и Бикић До
- Након завршетка идејног решења за изградњу резервоара у Ердевику који би омогућио стабилизацију притиска, приступити његовој реализацији
- Мењати застареле и од азбеста произведене делове водоводне мреже
- Аутоматизовати постројења за дистрибуцију воде

Канализација и управљање отпадним водама.- Почетак ажурирања планова за идејно решење пречишћавања отпадних вода у Шиду пошто у Адашевцима постоје услови за изградњу фабрике за пречишћавање отпадних вода. Израда пројектно техничке документације одводње отпадних вода у месним заједницама општине Шид - Решавање евакуације отпадних вода у осталим (мањим) насељима општине требало би да се спроводи коришћењем алтернативних начина који су знатно јефтинији и ефикаснији од градње канализационе мреже. У наредном планском периоду би било неопходно наћи и планирати таква решења која би се у предприступој фази прикључења ЕУ, уз коришћење расположивих фондова, лакше могла реализовати.

Укључивање општине у регионални гасовод.- Ситуациона анализа указује на то да на територији Срема, а тиме и општине Шид израђена гасоводна мрежа по својој дужини и покривености насеља и привредних објеката, заостаје за стањем у осталим деловима Војводине. Будући да је такво стање неодрживо, поред осталог и због низа еколошких и економских предности употребе природног гаса, неопходно је да сва насеља у општини Шид буду покривена гасоводном мрежом.

Студија изводљивости за израду радних зона.- Једна од најнепоседнијих и најефикаснијих мера за привлачење инвестиција је оснивање, развој и опремање радних зона. Радним зонама стварају се непосредне претпоставке за подстицање инвестиција и привлачење капитала. Схваћене као скупови предузећа сконцентрисаних на одређеној територији која деле исту инфраструктуру, радне зоне нуде потенцијалним инвеститорима све потребне инфраструктурне услове за брзо отпочињање пословања и ефикасан рад, и стога су најделотворнији начин за подстицање инвестиција и привлачење капитала. Успешно оснивање и функционисање радних зона претпоставља израду студије изводљивости (fisibility study) која треба да пружи одговор на сва релевантна питања везана за оснивање, опремање, промовисање и оперативно вођење радних зона, као и израду планова детаљне регулације за радне зоне. Припрема студије изводљивости треба да буде у надлежности органа локалне самоуправе. Студија изводљивости представља неопходни документ за прибављање финансијских средстава од донатора или из комерцијалних извора.

Основно питање на које студија изводљивости треба да пружи одговор је колика је потенцијална домаћа и страна тражња за простором у радним зонама. Поред тога, студија изводљивости треба да пружи одговор и на следећа питања:

- институционална и организациона изводљивост: детаљи о потенцијалним опцијама организовања и управљања радним зонама и правни аспекти развоја радних зона;
- заштита животне средине и социјални аспекти: истраживање утицаја радних зона на животну околину и ширу друштвену заједницу и мере за отклањање идентификованих негативних ефеката;
- техничка изводљивост: идентификовање физичких карактеристика локација за радне зоне и могућности изградње инфраструктуре на локацијама, динамика радова;
- финансијска изводљивост: анализа потребних улагања у изградњу радних зона, анализа улагања у трајна обртна средства, могући извори финансирања, пројекција прихода радних зона, анализа економског (новчаног) тока, утврђивање показатеља ефективности, анализа осетљивости и сл.
- економска изводљивост: анализа општих (ширих) економских користи и трошкова

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 4: Подизање квалитета и доступности услуга у области друштвених делатности (здравствена и социјална заштита, образовање, култура, спорт)

Стратешки циљ 4.1. Унапређење здравствене и социјалне заштите

Мере и пројекти:

- побољшање квалитета живота старих лица
- програме који се могу уврстити и у развој предузетништва, правилницима о додели средстава на конкурсима
- Опремање постојећих средствима за рад – дијагностика и потрошна средства, обезбеђивање људских ресурса лекара специјалиста кроз финансирање трошкова специјализација
- Промовисање здравог стања кроз сарадњу са цивилним сектором
- Побољшање квалитета живота особа са инвалидитетом, интелектуалним и менталним потешкоћама (уклањање архитектонских баријера и др.)
- Подршка јачању цивилног сектора у области социјалне заштите:
- Пројекти дневног боравка за децу са посебним потребама, дневни боравак за одрасле особе са посебним потребама
- Унапређење положаја Рома кроз подршку у образовању, запошљавању (бенефити послодавцу кроз конкурсе у оквиру програма предузетништва запошљавање и самозапошљавање), здравствену и социјалну заштиту и становање.

Стратешки циљ 4.2. Унапређење материјалних услова рада образовних и културних установа и развој додатних (неформалних) програма

Мере и пројекти:

- Подршка младим талентима – стипендије, студијска путовања, размена искустава...
- Обезбеђивање материјалних и егзистенцијалних услова за рад у школама са посебним освртом на сеоске школе (санитарни, енергетска ефикасност, опремање школа рачунарском и другом опремом, људски ресурси,...) и довршетак изградње Музичке школе „Филип Вишњић“

Стратешки циљ 4.3. Унапређење квалитета услуга које локална самоуправа пружа грађанима

Мере и пројекти:

- Обезбеђивање адекватних простора за рад установа културе (МНУ „Илијанум“, Галерија слика „Сава Шумановић“, Културно образовни центар, Народна библиотека „Симеон Пишчевић“ – археолошка збирка градина на Босуту)
- Обезбеђивање материјалних услова за рад Установе за физичку културу Партизан, као носиоца програма развоја и унапређења спорта.
- Подршка цивилном сектору кроз пројектне активности у области спорта са освртом на развој женског спорта кроз конкурсе
- Подршка цивилном сектору кроз пројектне активности у области оснаживања жена из руралних средина
- Повећање доступности културних садржаја сеоском становништву: Библиобус, сарадња Културно образовног центра са Месним заједницама, организовање активности месец музеја циљна група деца сеоских средина основношколског узраста

Образложење

Висок ниво квалитета и доступност услуга из области друштвених делатности (здравствана и социјална заштита, образовање, култура, спорт) утичу на квалитет живота уопште и, самим тим и на привлачност за живот одређеног подручја, нарочито за млађе генерације. На основу расположивих статистичких података, у општини Шид уочава се: увећање броја оболелих, увећање броја лица у стању социјалне потребе, проблеми у погледу простора и опремљености образовних, културних и спортских институција итд. Њиховим континуираним отклањањем подиже се квалитет живота целокупног становништва и, уз подстицање економског развоја и изградњу ефикасне инфраструктуре, спречавају одсељавања и стварају предуслови за развој здравственог, културног, спортског туризма. Са реализацијом постављеног циља треба почети одмах, уз ослањање на државне институције

Здравствена и социјална заштита

Према извештају Дома здравља „Шид“, најраспрострањеније су болести респираторног система, болести кардиоваскуларног система, болести коштаног мишићног система. Уочава се и пораст душевних обољења и поремећаја. На здравствено стање становништва, поред других чинила, утиче и квалитет живота. Према анкети Канцеларије за младе општине Шид, мала је заинтересованост омладине за спортске активности. Превенција обољења и побољшање здравственог стања становништва претпоставља, поред доступности и квалитетне техничке опремљености здравствених институција, и едуковање становништва у погледу здравог начина живота, али и коришћења услуга институција за здравствену заштиту.

Едуковање становништва у погледу коришћења услуга институција за здравствену заштиту.- Сарадњом између здравствених и других институција треба упознати становништво са: а) различитим видовима здравствене заштите који се могу остварити на нивоу општине; б) превенцијом обољења, нарочито оних која су у порасту; ц) могућностима за реализовање здравствене заштите изван општине, уколико је неопходно. Носиоци процеса едуковања су здравствени радници са подручја општине. Програм едукације треба припремити за период од нпр. годину дана. Финансијска средства за његову реализацију могу се обезбедити аплицирањем код владиних и невладиних организација.

Промовисање здравог начина живота.- У овом домену потребно је усмерити децу, омладину, као и остало становништво према спорту. Постављени циљ реализовати на основу сарадње између здравствених, социјалних, образовних, културних и спортских институција. Путем јавних предавања, предавања у оквиру различитих институција (нпр. школа, предузећа) треба указати на предности здравог начина живота, као и на могућности да се он реализује у оквиру општине. У процес едуковања неопходно је укључити средства информисања.

Организовањем масовних спортских активности, за различите категорије становништва, подстиче се бављење спортом. Такође, треба указати и на друге видове здравог живота, нпр. квалитет исхране. Промоција здравог начина живота мора укључити и едуковање о болестима зависности. Процесом едуковања треба обухватити и родитеље и децу. И ова мера може се реализовати само сарадњом између здравствених, социјалних, образовних, културних и спортских институција.

Развијање програма доквалификавања и преквалификавања у циљу подстицања развоја приватног предузетништва и смањења броја одраслих материјално необезбеђених лица.- Сарадњом између предузећа на подручју општине и тржишта рада треба: а) припремити преглед тренутно неопходних занимања, као и оних која ће бити неопходна у догледно време (услед одлива радне снаге – због пензионисања; проширења капацитета, покретања нових привредних/непривредних делатности); б) преглед образовних профила на тржишту рада. Путем доквалификавања и преквалификавања, могу се ускладити потребе тржишта са школском спремом становништва. Програм доквалификавања и преквалификавања може се применити у циљу подстицања развоја приватног предузетништва. Усмерити незапослено становништво на конкурсе владиних институција, а са циљем да се обезбеди неопходна финансијска подршка. Надлежне службе општине треба да пруже сву неопходну помоћ у погледу: информисања, прикупљања неопходне документације, аплицирања.

Побољшати услове рада и доступност образовних установа.- У односу на укупно становништво Војводине старо 15 и више година, становништво општине Шид значајније одступа у погледу структуре према школској спреми. На првом месту, према бројности, налазе се лица са средњим образовањем. Општина Шид, за разлику од целог подручја Војводине, има већи удео несвршених основаца, веће учешће особа са основним образовањем и знатно мањи удео средњошколаца.

Обезбедити услове за укључивање деце са посебним потребама у образовне институције. Неопходно је изградити одговарајуће приступе школама, учионицама, едуковати кадар за рад са децом са посебним потребама. Са неопходним грађевинским радовима треба почети одмах, тим пре што не захтевају већа финансијска улагања.

Прилагодити смерове у средњој школи потребама локалне средине.- Да би се избегло увећање броја лица истог образовног профила на тржишту рада, неопходно је прилагођавати смерове у средњим школама потребама локалне средине. У складу са постојећим/будућим потребама усмеравати образовање млађих генерација.

Побољшати образовну структуру становништва.- Подстицати млађе генерације на више нивое школске спреме, као и на школовање за она занимања за којима постоји потреба на тржишту.

Усклађивање потреба привреде и образовног профила становништва општине Шид.- На основу података тржишта рада о незапосленом становништву и исказаним потребама за радном снагом (уколико подаци не постоје, захтевати од постојећих привредних и непривредних организација на подручју општине да их, у прецизно одређеном временском периоду, изразе), путем доквалификавања и преквалификавања ускладити образовне профиле незапослених са потребама тржишта. Ангажовати образовне институције у подстицању млађих генерација на избор оних образовних профила за којима постоји/постојаће потреба. Образовне профиле ускладити са: а) постојећим потребама; б) стратешким планом развоја општине, тј. будућим потребама.

Очувати културну баштину и подстицати оне активности које могу допринети развоју културног туризма. - На подручју општине Шид налази се веома богато културно наслеђе. На пример:

- Уметнички опус Саве Шумановића изложен у Галерији слика „Сава Шумановић“.
- Меморијална кућа „Сава Шумановић“
- У Галерији слика „Сава Шумановић“ је смештен материјал са археолошког локалитета Градина на Босуту, познатог у светској литератури под називом босутска култура.

- У дворишту Галерије је изложен римски саркофаг из четвртог века, пронађен на периферији Шида.
- Легат наивног уметника Илије Башичевића Босиља који је изложен у музеју наивне уметности „Илијанум.

Очување овог веома богатог културног наслеђа захтева да се обезбеде и задовољавајући услови, у погледу простора и његове опремљености, као и довољан број стручног кадра.

Општина Шид има и: Културно образовни центар, културно-уметничка друштва, биоскоп који ради од 1926. године, локалну радио станицу која емитује програм на српском, словачком и русинском језику; локалне новине; кабловску телевизију (за подручје града).

Општина има и нову, савремено опремљену зграду Народне библиотеке „Симеон Пишчевић“. Књижни фонд је на српском, русинском и словачком језику.

И поред значајног броја организација из области културе, уочава се недовољно ангажовање становника, пре свега недовољна укљученост ученика основних и средњих школа у културне активности. Уочава се и слаба посећеност културних дешавања.

Јачање капацитета локалне управе

Развој информационаих и комуникационих технологија пружа могућност да пословање општинске управе буде знатно ефикасније. Могућност да се путем интернета комуницира са јавном администрацијом ствара простор да јавне службе истински постану сервис грађана и привреде. Е-управа ће омогућити упознавање грађана са свим процедурама у општини на општинској интернет презентацији, одговарање на питања грађана путем електронске поште, издавање документације на основу захтева електронском поштом и сл. Ради ефикасније комуникације између корисника интернет странице Е-управе, потребно је увести нове модуле и активно радити на ажурирању података. Како би се омогућило праћење привредних и других кретања у општини, потребно је употпунити постојеће и креирати нове базе података. На тај начин повећаће се доступност информација, промоција привреде и сл. Ови подаци се могу користити за различите намене, наступе на сајмовима, пред инвеститорима и донаторима, промоцију општине и сл. Ови подаци могу се обрађивати и прилагођавати конкретним потребама и постављати на портал Е-управе.

Повезивање општинске управе Шид са месним заједницама.- Ради ефикасније организације рада општинске управе, могуће је извршити децентрализацију неких послова општинске администрације на ниво месних заједница, установити процедуре за ажурирање општинске базе података, информационаим технологијама олакшати размену и проток информација између месних заједница и општинске управе. Такође, потребно је предвидети и креирање механизма за комуникацију између општинске управе, месних заједница, локалних канцеларија које се баве питањима од значаја за укупни развој општине (Служба за развој, удружења предузетника, удружења занатлија, туристичке организације, културно-уметничка друштва и сл.), као и инспекцијских служби.

Формирање обједињеног центра за издавање потребне документације по принципу „one stop shop“ и развој географско информационог система – ГИС.- Овакав центар је потребан у првом реду ради сервисирања потенцијалних инвеститора. Постојање овог Центра омогућило би смањивање времена чекања на сва документа која издаје Општинска управа и побољшање комуникације и координације свих сегмената општинске управе које су укључене у процес издавања дозвола.

Увођење ГИС-а (географско информационог система) је један од начина за поједностављење поступка исходавања неопходних дозвола и сагласности за реализацију изградње, и пружа могућност паралелног сагледавања варијантних локација за изградњу.

Унапређење нивоа знања и вештина запослених у локалној администрацији.- Процес европских интеграција и реформе које се спроводе у јавном сектору, намећу потребу локалној самоуправи да ради на развијању вештина и стицању знања која ће омогућити да иду у корак са актуелним променама и захтевима који из тих процеса произилазе. Потребно је извршити

анализу потреба запослених у локалној администрацији у погледу обука за унапређење њихових знања и вештина а затим и обезбедити њихово спровођење.

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 5: Унапређење нивоа заштите животне средине

Стратешки циљ 5.1. Унапређење заштите ваздуха

Мере и пројекти

- Подизање ветрозаштитних појасева поред путева и око градске депоније
- План озелењавања месних заједница
- Озелењавање јавних површина по месним заједницама по плану
- Унапређење заштите од буке
- Мониторинг буке
- Постављање вештачких или зелених баријера за заштиту од буке
- Едукација о заштити од буке
- Унапређење заштите од нејонизујућег и јонизујућег зрачења
- Мониторинг зрачења
- Едукација о нејонизујућем и јонизујућем зрачењу

Стратешки циљ 5.2. Унапређење заштите земље

Мере и пројекти

- Уклањање и одлагање радиоактивног отпада
- Израда пројекта санације и рекултивације постијеће депоније
- Санација депоније према израђеном пројекту
- Израда пројекта за претоварне станице на постојећој депонији или израда пројекта за рециклажно двориште
- Изградња претоварне станице или рециклажног дворишта
- Едукација становништва о значају правилног спровођења прописаних мера из области управљања чврстим отпадом
- Израда пројекта и реализација санације дивљих депонија
- Креирање програма за едукацију и подизање свести становништва о заштити животне средине
- Израда плана за заштиту земљишта од штетних биљака по здравље људи
- Заштита земљишта од ширења амброзије и других биљака које угрожавају здравље људи
- Унапређење зоо хигијене
- Изградња азила за псе са опремом
- Едукација становништва о значају зоо хигијене
- Изградња и одржавање сточних гробаља

Изградња хладњаче за привремен смештај угинулих животиња **Стратешки циљ 5.3.**
Унапређење заштите вода

Мере и пројекти

- Израда пројектне документације и уређење водотока реке Шидине кроз насељено место
- Унапређење и заштита обала реке Босут

- Пројекти увођења система за заштиту од поплава
- Заштита вода на самом изворишту
- Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода у К.О. Адашевци

Образложење

Главне изворе загађивања ваздуха чине: термоенергетски објекти, објекти хемијске индустрије, продукти сагоревања горива у домаћинствима, индустрији, индивидуалним котларницама, саобраћају, грађевинска делатност, неодговарајуће складиштење сировина, депоније отпада и др.

Загађење вода потиче од различитих привредних грана (индустрија, енергетика, пољопривреда, саобраћај итд.). Третман воде за пиће на многим локалитетима није адекватан. Дистрибутивна водоводна мрежа је стара, са врло високим процентом губитака. Та чињеница, заједно са недостатком подстицаја за рационалну потрошњу воде, доводи до прекомерно високе тражње за водом и прекомерне експлоатације ресурса. Један од најзначајнијих узрока загађења вода је неодговарајућа канализациона инфраструктура, односно сакупљање и пречишћавање отпадних вода.

Појава и развој ерозионих процеса представљају један од основних узрока деградације земљишта, односно погоршања његовог квалитета (бонитета). У Војводине карактеристична појава еолске ерозије, тј. ерозионих процеса који настају под дејством кретања ваздушних маса (ветра). У Војводини је око 85% пољопривредног земљишта угрожено еолском ерозијом уз просечни губитак већи од 0,9 t земљишта/ha годишње.

Квалитет земљишта је угрожен и неконтролисаним и неадекватним одлагањем отпада. Значајне површине земљишта контаминирани су различитим загађујућим материјама које из производних процеса емитују индустријски комплекси. Дуж саобраћајница, посебно магистралних, квалитет земљишта је угрожен као последица обављања саобраћајне делатности, односно таложена загађујућих материја из издувних гасова саобраћајних средстава (олово и РАН).

Неки од кључних проблема у области заштите животне средине су:

- Неделотворан систем мониторинга и извештавања. Нису утврђени сви релевантни критеријуми и индикатори за мониторинг. Систем мониторинга заштите животне средине је неадекватан. Не постоји интегрални катастар загађивача. Систем информисања и извештавања је неадекватан и недовољно развијен и обезбеђује ограничену подршку у одлучивању.
- Недовољно ефикасно спровођење прописа у области заштите животне средине произилази из незаокруженог правног система, недовољних институционалних капацитета, неефикасног инспекцијског надзора, ниских казни и спорости судова. Правни оквир је неконзистентан у погледу поделе надлежности што доводи до проблема у функционисању надлежних органа и организација.
- Неделотворан систем финансирања заштите животне средине и недостатак економских подстицаја. Ниво улагања у животну средину је низак и буџет је главни извор финансирања. Наменска средства су веома ограничена, а финансирање од стране индустрије и приватног сектора је веома слабо услед недостатка економских подстицаја и слабог спровођења. Систем економских инструмената је неразвијен и не омогућава довољно економских подстицаја за смањење загађења.
- Низак ниво свести о животној средини, недовољна едукација о животној средини и неадекватно учешће јавности у одлучивању. Општи ниво свести о значају заштите животне средине у Општини, као и у Србији уопште, је низак. Уочљиво је велико неразумавање важности и хитности решавања ових питања у циљу очувања здравља

људи. Недовољно неформално образовање из области заштите животне средине присутно је као последица недоступности одговарајућих информација и ограниченог интереса медија. Учешће грађана у програмима образовања становништва и подизања јавне свести о значају заштите животне средине је недовољно. Не постоје довољно развијени механизми за учешће грађана у одлучивању о проблемима заштите животне средине.

Стварање савременог система решавања проблема комуналних отпадака.- У интересу стварања плана одрживости управљања отпадом локална самоуправа у општини треба да дефинише локалну политику, да усвоји стратегију руковања комуналним отпадом, као и локалну регулативу које одговарају основним принципима ЕУ и које су сагласности са Националном стратегијом управљања отпадом. Ово је неопходно с једне стране што се општина налази у суседству у веома осетљивог екосистема Фрушке Горе излази на реку Саву и за врло кратко време налази ће се на граници ЕУ.

Основно начело стратегије за руковање отпадом треба да буде смањење количине отпада који се финално одлаже на депоније. У циљу спровођења модерне стратегије у општини Шид задаци су следећи:

- укинути одлагање биоразградивог отпада на депоније и подстицати компостирање у домаћинствима и у званичним институцијама, као и компостирати органски отпад настао на јавним зеленим површинама.
- почети са рекултивисањем постојећих сметлишта које спада у категорију званичних депонија, сметлишта која не испуњавају минималне мере заштите, која су попуњена и која треба одмах санирати и затворити.
- паралелно с тим треба успоставити контакт са суседним општинама које имају депоније које спадају у категорију К2, да се комунални отпад одлаже на тим депонијама док се не изгради регионална санитарна депонија, као и успоставити сарадњу са општинама из истог региона ради интегралног управљање отпадом.
- На територији општине треба санирати постојеће многобројне илегалне депоније и редовно надzirати да не настају нове. У интересу тога локално ЈКП треба да прошири асортиман својих услуга, нпр. да организује селективно сакупљање комуналног отпада (уз стварања могућности паралелне прераде истих), сакупљање кабастог отпада и мобилно сакупљање опасних материја које настају у домаћинствима.
- Јавно комунално предузеће треба да успостави контакт са прерађивачима секундарних сировина да би што мање горе наведених материја доспевало на депоније.
- Еколошке организације који треба да добију подстицај од локалне самоуправе у оквиру својих редовних активности треба да подижу еколошку свест на свим нивоима друштва у односу на проблематику отпада.

4.4. Регионални пројекти у којима је укључена општина Шид

У овом делу су приказани капитална пројекта која су развијена на нивоу подручја Срема, а уз непосредну подршку *Регионалној развојној агенцији Срем* (РРА Срем) из Руме. У сваком од њих општина Шид има своје сразмерно место у погледу планираних инвестиција. У питању су следећа 4 пројекта:

- Изградња регионалне бицикличке руте Срем са главним пројектима пратеће инфраструктуре
- Производњу електричне и/или топлотне енергије из биомасе у сремском округу
- Заштита слива реке Саве изградњом комуналне инфраструктуре прикупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода
- Систем интегралног наводњавања подручја региона Срем

Треба напоменути да је пројектно-техничка документација ових пројекта припремљена у *Регионалној развојној агенцији Срем* (РРА Срем) из Руме.

4.4.1. Изградња регионалне бицикличке руте Срем са главним пројектима пратеће инфраструктуре

Основне информације о Пројекту

Основни разлог успостављања регионалне бицикличке руте Срем је побољшање туристичке понуде руралног туризма кроз развој циклотуризма, с обзиром да се Фрушка Гора, богата листопадним шумама, великим бројем природних лепота, видиковаца, језера, манастира, винских путева и других туристичких атракција, пружа на територији готово свих општина које припадају региону Срем. Посебна погодност представља чињеница да се гребеном Националног парка Фрушка Гора пружа пут од источних до западних обронака који се изузетно мало користи за саобраћај моторних возила.

У Просторном плану Републике Србије од 2010. – 2020. године, циклотуризам је препознат као један од 7 основних туристичких производа Србије заједно са градским туризмом - тоурингом, пословним туризмом, националним парковима, бањским и наутичким туризмом. Стратегија развоја туризма у овом плану наглашава потребу развоја других бицикличких рута, а у стратешким приоритетима до 2014. год. наведена је потреба израде студија којим ће се дефинисати бицикличке руте на читавом подручју Републике Србије, као и систем центара за развој бициклизма у циљу остваривања међудржавне сарадње.

Анализе су показале да би инвестирање у бицикличку руту Срем било одржво и економски исплативо, чак и у ситуацији ако би се активности везане за успостављање бицикличке руте Срем завршиле инвестирањем у сигнализацију и опремање одморишта и бицикличких станица.

С обзиром да су тренутно предузете активности на постављању бицикличке сигнализације и одморишта али и активности на јачању капацитета туристичких субјеката у склопу бицикличке руте (јавни, приватни и цивилни сектор), промовисања бицикличке руте, даље унапређење инфраструктуре, очекује се да ће се у наредном периоду остварити значајне користи за регион Срема, нарочито кроз могућност финансирања од стране ЕУ. То се посебно односи на развој руралних подручја у склопу руте у смислу смањења сиромаштва, повећање броја нових радних места, повећање запошљивости, нарочито младих и незапослених жена, очување природних и културних добара као што су биодивезитет, културна баштина и традиционалне вредности, заштита животне средине и здравља становништва.

Пружање руте Срем на територији општине Шид

Главна траса бициклическе руте Срем започиње на граничном прелазу Шид, између Републике Хрватске и Републике Србије, а завршава се на раскрсници Р26 (Банстол), на државном путу првог реда државног пута ИИ реда бр. 100 којим се пружа траса Дунавске бициклическе руте. Дужина главне руте је 78,7 км. Траса се на почетку пружа по равничарском терену и пролази кроз седам насеља, од којих се Шид, Гибарац, Бачинци, Кукујевци, Ердевик и Бингула налазе на територији општине Шид, док се Дивош налази на територији општине Сремска Митровица. Дужина дела трасе који пролази кроз насеља је 12,6 км или 16% укупне дужине главне трасе на делу од Шида до раскрснице Банстол. Крак главне руте, који започиње на граничном прелазу Нештин, захвата територију општине Бачка Паланка и пружа се у дужини од 12,8 км. На овом делу, траса не пролази кроз насеља. Ова два крака главне бициклическе руте, први који започиње на граничном прелазу Шид и крак који започиње на граничном прелазу Нештин, спајају се на раскрсници која се налази на излетишту Рохал базе изнад места Дивош.

Слика __:Траса главне бициклическе руте Срем, са краком гранични прелаз Нештин Рохал базе

Детоур руте на територији општине Шид

Детоур „Језерска рута“.- Детоур „Језерска рута“ започиње на раскрсници КРЗ, на којој се крак везе главне руте са граничног прелазу Нештин, одваја улево ка раскрсници Р15 код Рохал базе. На овој раскрсници траса детоур „Језерска рута“ пружа се право, ка месту Визић. Рута се пружа у дужини од 24,4 км и завршава се у месту Бикић До, код Шида. На овој локацији, детоур „Језерска рута“ се укршта са детоур рутом „Доњи Срем“.

Детоур рута „Доњи Срем“.- Детоур рута „Доњи Срем“ полази из Шида и у виду кружне руте, пролази кроз насеља доњег Срема и враћа се на почетну тачку у Шид. Траса започиње на раскрсници улица Цара Душана и Карађорђево и Цара Лазара, на идентификационом месту Р3, где се укршта са главном бициклическом рутом. Траса је дужине 75,0 км, а све позиције су дате од тачке Р3, тј. места укрштања са главном рутом, у позитивном математичком смеру, тј. смеру казаљке на сату. На деоници од км 14+500 до км 18+300, траса се поклапа са главном

бициклическом рутом. На два места, траса се укршта са друге две детоур руте. На стационачи км 6+500, у месту Бикић До, укршта се детоур „Језерском рутом“, док се на стационачи км 50+800, у месту Моровић, укршта са детоур рутом „Јамена“.

Детоур рута „Јамена“.- Детоур рута „Јамена“ се пружа од државне границе између Србије и БиХ, тачније од граничног прелаза Јамена. Рута је дужине 21,4 км и завршава се у центру насеља Моровић, где се укршта са детоур рутом „Доњи Срем“, и пружа се готово у потпуности државним путем другог реда бр. 121, изузев последње деонице, у дужини од око 1,6 км. На траси детоур руте „Јамена“, пут у дужини од око 2,7 км пружа се кроз насеља Јамена и Моровић. Главна бициклическа станица ПС1 - Ресторан „Далас“ налази се на почетку руте гледано из смера граничног прелаза Шид - Товарник, у насељу Беркасово, у улици Шидска 147. Ова главна станица од руте је удаљена 1,75 км, односно од позиције РЗ која се налази на стационачи км 6+120. На овом месту посетиоцима је доступна услуга хране и пића, струја, телефон, интернет, сервис за бицикле који по позиву долази на ову адресу, прање веша, тоалет и преноћиште. Овај објект расплаже смештајним капацитетом до 50 места за спавање. До главне бициклическе станице ПС1 долази се путем са асфалтним коловозом.

4.4.2. Производњу електричне и/или топлотне енергије из биомасе у сремском округу

У оквиру Регионалне развојне агенције Срем из Руме (РРА Срем) урађена је *Студија локалних просторних, инфраструктурних, ресурсних и логистичких предуслова за производњу електричне и/или топлотне енергије из биомасе у сремском округу* са циљем да се омогући општинама у Сремском округу да сагледају потенцијале биомасе на својим територијама, као и тренутно расположиве и будуће потребне инфраструктурне предуслове за њену интензивнију употребу. На овај начин ће јединице локалне самоуправе, располагајући аргументима, бити равноправна страна у будућим евентуалним разговорима са потенцијалним инвеститорима у овој области.

По самој својој природи, развој пољопривредне делатности и повећано искоришћење расположиве биомасе може да подстицајно делује на економску активност у читавом округу. У великом броју случајева производња топлотне и/или електричне енергије из биомасе може да створи нова радна места, смањи енергетску зависност од увоза фосилних горива, смањи трошкове за енергију и на прави начин промовише одрживо коришћење природних ресурса. И поред неоспорних ресурсних расположивих капацитета на територији Сремског округа, дефинитивно постоје објективне препреке за реализацију овакве врсте пројеката.

Сремски округ има све предуслове за коришћење биомасе у енергетске сврхе: добру путну и пловну инфраструктуру, у већини општина урбани део насеља налази се веома близу пољопривредног земљишта што знатно смањује логистичке проблеме у смислу прикупљања и транспорта биомасе. Добри приноси житарица на овом терену, као и шумски потенцијал у одређеним општинама округа, гарантују повећану безбедност снабдевања биомасом у односу на друге регионе у Републици Србији. Такође, већ реализовани пројекти производње топлотне енергије из биомасе могу да послуже као узорни примери другим заинтересованим странама. То значи, да би се постојећи ресурси биомасе ефикасније користили преласком топлана и приватних котларница на овај енергент, изградњом биогазних постројења, формирањем центара за прикупљање шумске и пољопривредне биомасе, неопходни су конкретни подстицаји у Сремском округу за производњу топлотне и/или електричне енергије из биомасе.

Потенцијал пољопривредне биомасе из ратарске и воћарске производње на територији општина Сремског округа процењен је узимајући у обзир приносе различитих

пољопривредних култура. Уз претпоставку да се 25% расположиве количине биљних остатака користи за енергетске сврхе, укупни теоријски потенцијал округа, везано за ратарску и воћарску производњу, износи 78.694 тен.

Слично, потенцијал биомасе из сточарске потрошње, у облику течног стајњака, процењује се на основу сточног фонда. Укупна количина расположивог стајњака за Сремски округ износи око 1.287 хиљаде тона. Енергетски посматрано, ова количина биогаса би теоријски била довољна за производњу 129 милиона м³ биогаса годишње, односно њен енергетски потенцијал износи 66.209 тен³.

Процена потенцијала шумске биомасе може се извршити на основу посечене дрвне масе и учешћа техничког дрвета у њој. На основу расположивих података за 2012. годину, долази се до теоријског енергетског потенцијала дрвне биомасе на нивоу Сремског округа од 16.108 тен годишње.

Потрошња енергије је разматрана на нивоу сваке општине. С обзиром да систем енергетског менаџмента није успостављен ни у једној општини округа, расположиви подаци су врло различити и не дају могућност синтезног разматрања на нивоу читавог Сремског округа.

У Срему постоје огледна поља мискантуса (образовни центар футура – Сацак, Засавица – Сремска Митровица) као и локација задруге “Биоенерго” у Ноћају (засад 10 ха мискантуса на деградираном земљишту – план: проширење засада на 100 ха). Највећи произвођачи пелета и брикета у Сремском округу:

- “Вицториа Оил”, Шид - постројење за производњу пелета од сламе за сопствене потребе;
- “Мива”, Инђија - (производња пелета из сламе 12500 т/год.);
- “Агро Пеллет тим доо”, Стара Пазова – производња агро пелета и котлова на пелет;
- “Англер доо” (УУ Пеллет) - Хртковци - фабрика пелета; р “Био Енергу Греен”, Шид - фабрика брикета;
- ЈКП Регионална депонија “Срем-Мачва” - Линија за производњу пелета 100 кг/х.

4.4.3. Заштита слива реке Саве изградњом комуналне инфраструктуре прикупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода

У оквиру РРА Срем, у 2015. години израђена је Претходна студија оправданости са генералним пројектом о *Заштити слива реке Саве изградњом комуналне инфраструктуре прикупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода*. Општина Шид је у Студији и Генералном пројекту обухваћена и обрађена са свим насељеним местима. Урађена су варијантна решења која укључују насељена груписана у јединствен канализациони систем и индивидуални канализациони системи насеља.

Након урађене Студије за подручје Срема, очекује се да општине, па и општина Шид, приступе изради планова детаљне регулације, урбанистичких пројеката, истражним радовима, затим изради техничке документације за системе прикупљања, одвошења и пречишћавања отпадних вода на својој територији у складу са поменутом студијом односно генералним пројектом.

4.4.4. Систем интегралног наводњавања подручја региона Срем

У оквиру РРА Срем израђена је *Претходна студија оправданости са генералним пројектом наводњавања Срема*. Подручје Срема је посматрано кроз пет делова, с тим да се општина Шид простире на две зоне: Западни Срем Горња зона и Западни Срем Доња зона.

Циљеви реализације пројекта Регионалног система за снабдевање водом Срема су вишеструки и могу се сумирати у неколико група према степену општости и ширини утицаја, и то:

- Друштвено-економски циљеви који се тичу подручја региона Срем, али и Републике у целини;
- Финансијски циљеви који се тичу функционисања интегралног система наводњавања региона Срем као комерцијално-профитабилне инвестиције;
- Циљеви везани за унапређење инфраструктуре региона Срем, којом се генерално унапређују услови функционисања и пословања пословних субјеката локалне и регионалне економије.

Друштвено-економски циљеви. - Један од основних циљева реализације пројекта Регионалног система за снабдевање водом Срема је привлачење како домаћих, тако и страних директних инвестиција. Инвестирање у оспособљавање постојећих система за наводњавање, комплетну реконструкцију постојећих заливних система (укључујући и њихово проширење и доградњу, тамо где је то технички изводљиво), као и изградњу новог интегралног система наводњавања региона Срем подразумева бројне позитивне друштвено-економске ефекте који се мултипликују и преносе на низ компоненти економског живота, као нпр:

- *Унапређење пољопривредне производње и повећање приноса и пласмана пољопривредних производа* – Кључни ефекти инвестиције ће се односити пре свега на пољопривредну производњу, који ће се затим вишеструко мултипликовати на низ повезаних економских и ширих друштвених области. Квалитетан систем водоснабдевања доприноси расту физичког обима и укупне вредности пољопривредне производње, као и привлачењу нових инвестиција у сектор пољопривреде. Ревитализација иригационог система је један од предуслова за повећање приноса постојећих култура и измену структуре производње у правцу имплементације нових пољопривредних култура и делатности. Такође, у реалним економским и тржишним условима може се очекивати да се тржишни вишак пољопривредне производње успешно пласира на домаће и страно тржиште, што утиче на јачање извозних капацитета не само региона, већ и националне економије у целини.
- *Стварање додатног друштвеног производа* – Улагање у ревитализацију постојећих и изградњу нових капацитета снабдевања водом региона Срем, у ширем контексту посматрано утиче на пораст друштвеног производа. Овај ефекат има шире националне импликације, али су оне ипак најизраженије на локалном и регионалном нивоу кроз јачање економске снаге седам општина Срема (Сремска Митровица, Шид, Рума, Инђија, Стара Пазова, Ириг и Пећинци) и увећање куповне моћи локалног становништва. Ово даље има за последицу стварање додатне тражње за различитим производима и услугама што ће утицати на активирање додатних производних и услужних капацитета на подручју региона Срем.
- *Додатно запошљавање локалних кадрова* – нове инвестиције по дефиницији значе и нова радна места. Она ће се на индирекатн начин одразити на раст запослености у пољопривреди, али и директно у пословању водопривредних организација. Како је код водопривредних предузећа која су активна у региону идентификована неповољна старосна структура запослених, настала као последица изостанка политике „подмлађивања“ организација, као и проблем недостајућих кадрова одређених квалификација и профила, нове инвестиције ће допринети упошљавању младих висококвалификованих кадрова који су спремни да имплементирају стечена знања и технолошка и иновативна решења. Код директних инвестиција уобичајено је да рачио запошљавања младих висококвалификованих кадрова буде висок, што додатно појачава овај ефекат.
- *Јачање фискалног капацитета јединица локалне самоуправе на подручју Региона* – покретање нових и убрзање постојећих пословних активности, између осталог значиће

и појаву нових фискалних обвезника и јачање капацитета постојећих, и то како међу грађанима који ће плаћати порезе на новостворену имовину, на дохотке, на додату вредност итд., тако и међу правним лицима који ће плаћати низ локалних такси и накнада везаних за њихово функционисање.

Финансијски циљеви.- С обзиром на шири друштвено-економски значај Пројекта, непосредни финансијски ефекти Пројекта нису у првом плану, али ипак треба имати у виду да, уколико се формира одговарајући тарифни систем у пословању Оператора система (предузећа које ће управљати системом наводњавања и по том основу наплаћивати своје услуге), оствариваће се одређени финансијски ефекти у погледу приноса на уложена средства и обезбеђења ликвидних средстава. Колики ће тај ефекат коначно бити, зависиће од опредељења ове организације и њених оснивача у погледу очекиваних директних ефеката, а нарочито од опредељења политике цена која може да се креће између нивоа који обезбеђује пуно покривање укупних трошкова пословања и нивоа који ће бити фокусиран на подстицање развоја пољопривредних произвођача.

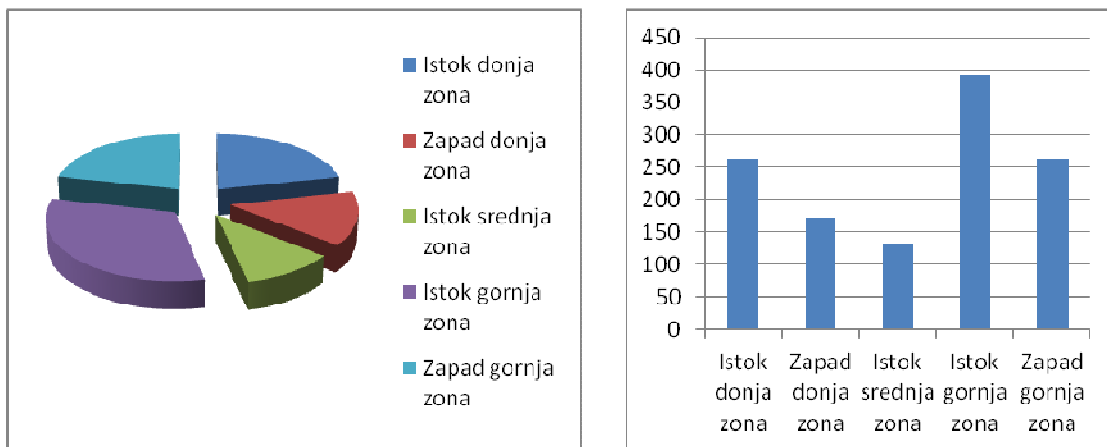
Унапређење локалне инфраструктуре.- Инвестирање у ревитализацију постојећих и изградњу новог система наводњавања доприноси унапређењу инфраструктуре региона Срем. Комплетирањем инфраструктуре стварају се добре претпоставке за локални, регионални, па значајним делом и национални економски развој.

Укупне инвестиције

Укупне инвестиције у Пројекат су груписане у четири основне целине и то:

- Инвестиције у обезбеђење и допремање воде; укупна улагања у овај сегмент износе 580.1 милиона евра;
- Инвестиције у модулларне системе за наводњавање (без опреме за наводњавање) које износе 298.7 милиона евра;
- Остала улагања која се односе на претходне, припремне и стручне активности неопходне да би се реализовао Пројекат процењена су на ниво од 112.7 милиона евра;
- Улагања у опрему за заливање која укупно износе 231.5 милиона евра.

Свеукупно инвестиције на нивоу Региона су процењене на износ од 1.2 млрд Евра које и се реализовале у наредне три деценије. Процењене инвестиције за Западне (горњу и доњу) зоне износе 434.6 милиона евра.

Слика 1. Преглед улагања по зонама Пројекта

VI

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

У току креирања и спровођења стратешког плана, неминовно долази до грешака и неуспеха, те је стога потребно креирати механизме којима се такве грешке правовремено откривају и којима се ублажавају њихови негативни ефекти. Из тог разлога потребно је вршити преиспитивање стратегије, односно њено надгледање и вредновање.

Стратегију треба посматрати као „живи“ документ који може и који треба да се мења у складу са потребама заједнице и спољашњим утицајима и да се перманентно допуњава новим релевантним информацијама. Праћење и вредновање уколико су добро реализовани доприносе квантификавању исхода, анализи поступака, осмишљавању корака за унапређење и усклађивање стратегије.

Како је процес спровођења стратегије и њеног надзора сложен и одговоран посао, потребно је одредити формалне носиоце. Први задатак у раду на имплементацији стратегије развоја општине је дефинисање тела које ће се бавити праћењем и вредновањем њене имплементације.

Потреба за постојањем оваквог тела идентификована је још у процесу креирања стратегије, и с обзиром на циљеве постављене стратешким планом њен значај је још израженији.

У овом моменту најлогичније је да организационо тело које је било носилац израде стратегије, буде уједно и „контролор“ њене имплементације. То је *Канцеларија за локални економски развој општине Шид*, организационо јединица у оквиру општинске управе, која је на врло ефективан начин у протеклом периоду преузела низ послова везане за подстицање економског развоја Општине.

Имајући у виду релативно развијене капацитете за обављање ових послова у оквиру Службе, њени задаци у пословима мониторинга и евалуације били би следећи:

- план надзора и праћења,
- дефинисање индикатора,
- успостављање система за надзор и извештавање,
- бављење питањима степена реализације постављених циљева и њихове одрживости у промењеним околностима,
- успостављање партнерстава са свим сферама друштва,
- план презентовања реализованих пројеката ужој/широј јавности

У ове послове треба укључити све оне који управљају стратегијом и оне који су учествовали у њеној изради. Наравно, њихова улога у овим пословима је различитог интензитета и различитог обима. Како је руководство Општине непосредно задужено за укупан развој и уопште функционисање локалне заједнице логично је да управо оно буде задужено и за мониторинг, контролу и евалуацију њене реализације. Оперативно спровођење мониторинга и контроле би по природи свог посла требало да буде део задужења Канцеларија ЛЕР-а би требало да координира рад свих појединаца и организација који су укључени у спровођење активности планираних Стратегијом.

Надзор (мониторинг) је непрекидан процес прикупљања информација путем унапред дефинисаних индикатора за мерење напретка неког процеса или пројекта. Њиме се обезбеђује да се ограничена средства за економски развој искористе на најбољи могући начин и да се негативни или ненамеравани утицаји идентификују.

Вредновање се надовезује на надзор и може се спроводити на почетку (*ex ante*), на средини (*mid term*) и на крају (*ex post*) периода спровођења стратегије.

Да би се поступци успешно реализовали, потребно је унапред поставити план њихове реализације са тачно утврђеним индикаторима којима ће се мерити степен реализације очекиваних резултата и тражити одговор на нека од следећих питања:

- да ли су подаци у аналитичком делу стратегије још увек актуелни, да ли се нешто у међувремено променило?
- да ли су елементи у SWOT анализи још увек валидни?
- да ли су неке идентификоване претње отклоњене или су се појавиле нове?
- да ли су се отвориле неке нове могућности?
- да ли су и у којој мери реализовани пројекти из Оперативног програма?
- да ли су циљеви одрживи и да ли их треба мењати?
- да ли су неки циљеви реализовани и могу ли се генерисати нови?
- да ли функционише оперативна структура за спровођење пројеката?

Надзор и вредновање треба вршити у редовним интервалима, на сваких 6 месеци. Како код нас не постоји пракса вишегодишњег буџетског планирања, обавезно их треба вршити приликом креирања буџета за наредну годину и приликом утврђивања ребаланса, као и код аплицирања за донаторска и кредитна средства.

У циљу успешнијег информисања, мотивације и укључивања великог броја грађана у активности на пословима развоја, потребно је направити план промотивних активности и на нпр. интернет страници општине перманентно оглашавати све послове који су реализовани, који су у току и који се тек планирају. На тај начин обезбеђује се медијска подршка, а информације су доступне свим заинтересованим лицима. Потребно је обезбедити механизам комуникације између локалних актера и Службе за развој, што је такође један од њених задатака.

VI

ФИНАНСИРАЊЕ ЛОКАЛНОГ РАЗВОЈА

Планирање локалног развоја је важно и са становишта ефикаснијег коришћења финансијских инструмената којима се тај развој може финансирати. У овом тренутку Србија може да рачуна на средства из домаћих фондова, али све више и на средства из страних извора финансирања.

1. Могућности финансирања локалних самоуправа из фондова ЕУ

Републици Србији као земљи кандидату за чланство у Европској унији стоји на располагању средства фонда Инструмента за претприступну помоћ (ИПА) успостављеног још 2006. године. Средства Инструмента за претприступну помоћ су неповратна средства развојне помоћи, намењена спровођењу реформских политика и развојних пројеката који стварају услове за приближавање земаља кандидата и потенцијалних кандидата за чланство у Европској унији. Република Србија као земља кандидат за чланство у ЕУ има могућност да користи средства из ИПА фонда. Инструмент претприступне помоћи је подељен на 5 компоненти тако да пружи циљану и ефикасну помоћ свакој земљи у зависности од њених развојних потреба и статуса на путу европских интеграција. Компоненте ИПА су:

1. Помоћ транзицији и изградња институција
2. Прекогранична сарадња
3. Регионални развој
4. Развој људских ресурса
5. Рурални развој

Прва компонента ИПА, која је доступна Србији, усмерена је на испуњење политичких и економских предуслова за стицање чланства у ЕУ, односно спровођењу захтева Споразума о стабилизацији и придруживању. Конкретно, кроз прву компоненту ИПА биће подржани пројекти који подстичу реформу државне управе, ефикаснији рад правосуђа и полиције, развој цивилног друштва, реформу образовања, слободу и независност медија, конкурентност привреде, развој саобраћаја, спровођење активних мера за запошљавање, решавање питања избеглица и интерно расељених лица и усклађивање са правним тековинама ЕУ у различитим областима као што су пољопривреда, животна средина, енергетика, заштита потрошача, државна помоћ и слично.

Друга компонента подржава прекограничне активности између пограничних области земаља корисника ИПА међусобно, као и са земљама чланицама ЕУ. Општи циљ ове компоненте је да промовише добросуседске односе и регионалну сарадњу пружајући подршку сарадњи између пограничних, традиционално привредно заостајућих, региона између земаља које имају заједничку границу. Главни појединачни циљеви ове компоненте су подстицање одрживог економског и друштвеног развоја, заједнички рад на решавању заједничких проблема у областима као што су животна средина, природна и културна богатства, јавно здравље и организовани криминал, стварање ефикасних и сигурних граница, промовисање заједничких акција мањег обима које укључују и локалне актере из пограничних региона.

То подразумева улагања у (области подршке):

- подстицање предузетништва и посебно развој малих и средњих предузећа;
- заједничка заштита и управљање природним и културним добрима;
- олакшавање приступа транспортним, информационим и комуникационим мрежама и услугама, енергетским и системима водоснабдевања;
- учешће у транснационалним и интеррегионалним програмима.

Локалним самоуправама на територији АП Војводине на располагању су Програми прекограничне сарадње са Мађарском, Румунијом, Хрватском и Босном и Херцеговином, као и два програма транснационалне сарадње: Јадрански програм и Програм Југоисточне Европе.

Табела бр. 1: Преглед фондова ЕУ доступних организацијама са територије АП Војводине за које се очекује отварање јавних позива у 2009. години

Фондови ЕУ	Оквирни износ
Програм прекограничне сарадње Хрватска – Србија	1.000.000 ЕУР за организације из Србије
Програм прекограничне сарадње Босна и Херцеговина – Србија	1.100.000 ЕУР за организације из Србије
Програм прекограничне сарадње Мађарска – Србија	Од 4.032.500 до 18.958.405 милиона ЕУР у зависности да ли ће јавни позиви бити објављени на једногодишњем или трогодишњем нивоу
Програм прекограничне сарадње Румунија – Србија	Од 2.525.310 до 11.552.284 милиона ЕУР у зависности да ли ће јавни позиви бити објављени на једногодишњем или трогодишњем нивоу
Транснационални програм сарадње Југоисточна Европа	989.000,00 ЕУР за организације из Србије
Транснационални програм сарадње Јадран	319.000,00 ЕУР за организације из Србије

Неопходан предуслов да би локална самоуправа могла да аплицира за средства из Програма прекограничне сарадње је да има прекограничног партнера, и да поседује организационе, техничке и финансијске капацитете за имплементацију пројеката. Из тог разлога, локалне самоуправе морају добро да се информишу о финансијским програмима који су доступни, пажљиво проуче програмски документ и обратe пажњу на финансијска правила. Достављање предлога пројеката почиње јавним позивом који се објављује у дневним листовима, на веб сајту Министарства финансија, Сектор за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи, партнерских институција и др. У периоду трајања јавног позива Министарство пружа помоћ и савете за припрему пројеката, организује, инфо дане, омогућава тражење партнера са друге стране границе итд. Пројекти не могу бити профитни и морају имати јасан прекогранични ефекат. Информације о расписаним конкурсима се могу пратити на веб страници: www.evropa.gov.rs

Из разлога горе наведене поделе компоненти IPA фонда, треба разликовати два нивоа коришћења IPA фондова из перспективе локалних самоуправа:

1. У случају да локална самоуправа у партнерству са неком другом општином из суседног прекограничног региона жели да покрене одређени заједнички пројекат из области привредног развоја, заштите животне средине, подизање сигурности граница или културне и друштвене сарадње, за то им на располагању стоје фондови кроз Програме прекограничне сарадње доступни кроз другу компоненту IPA фонда. Програми прекограничне сарадње су предвиђени и за финансирање израде разних студија изводљивости за инфраструктурна улагања већих размера која имају прекогранични ефекат.

2. У случају да је локална самоуправа заинтересована за развој локалне инфраструктуре или за активност која се одвија искључиво на њеној територији, тада постоје одређена ограничења јер се такви пројекти финансирају из прве компоненте IPA – помоћ транзицији и изградња институција, где се као подносиоци пројеката могу појавити искључиво ресорна министарства, посебне организације образоване Законом о министарствима, службе Владе, Народна скупштина или Народна банка Србије. У овом случају локалне самоуправе имају могућност да у координацији са надлежним ресорним министарствима дефинишу приоритетне предлоге пројеката за финансирање из међународне помоћи. Веома је важно нагласити да предложени пројекти морају да дају јасан допринос реализацији приоритета Европског партнерства као средства за остваривање европске перспективе државе.

Кроз консултативни поступак између ресорних министарстава и локалне самоуправе у припреми националних докумената омогућава се заступљеност кључних локалних приоритета преко националних стратешких докумената. С друге стране, да би се обезбедила приоритизација, ефикасније планирање, спровођење, лакше могућности за финансирање и доношење одлука, неопходно је да локални стратешки планови буду усаглашени са националним стратешким документима.

И поред чињенице да су главни корисници средстава прве компоненте IPA углавном државне институције, знатна средства се издвајају и за подршку локалној самоуправи. Локалној самоуправи могу бити намењени пројекти техничке помоћи, инвестиција и пројекти кроз које се додељују наменска бесповратна средства. У случају пројеката техничке помоћи који су намењени унапређењу капацитета локалне самоуправе, општинска администрација и други актери су корисници пројеката (нпр. оснивање канцеларија за локални економски развој и спровођење обуке за запослене итд.). Сви пројекти финансираће се кроз различите врсте активности, и то: техничка помоћ страних и локалних експерата, као и техничка сарадња у циљу размене искуства и најбоље праксе са партнерским локалним самоуправама из ЕУ, организовање радионица, семинара и стручних путовања, набавка различите врсте опреме итд.

У случају инвестиционих пројеката (нпр. изградња постројења за прераду отпада) неопходно је претходно припремити одговарајућу пројектну документацију на нивоу локалне самоуправе:

- студију изводљивости
- финансијске и економске анализе
- анализу трошкова и користи (Cost Benefit Analysis)
- процену утицаја на животну средину
- технички припремљен пројекат и тендерску документацију
- неопходне дозволе.

С тим у вези, пројекти могу да подрже припрему наведене документације, односно у случајевима где она постоји, реализацију одређеног пројекта.

У случају грант (бесповратних средстава) пројеката, након расписивања позива за прикупљање пројеката овлашћени предлагачи предлажу одговарајуће пројекте у одређеним областима (нпр. јачање капацитета локалне самоуправе за локални економски развој). У тендерској документацији утврђује се ко може да поднесе пројекат, под којим условима (нпр. да постоји усвојена локална стратегија развоја).

Кроз IPA фондове финансирају се пројекти који ће допринети децентрализацији и преносу надлежности у областима финансија, образовања, здравства и социјалне политике. Ови пројекти доприносе унапређењу локалне управе у управљању и организацији општинске управе и пружању административних услуга становништву. Поред тога, IPA пројекти подржавају повећање запослености, развој предузетништва и конкурентности, спречавање елементарних непогода, развој цивилног друштва, регионални и рурални развој и др.

До сада Европска комисија је нарочито обезбеђивала подршку изградњи општинске инфраструктуре која је била усмерена на припрему техничке и финансијске пројектне

документације за општинске инфраструктурне пројекте и инвестиције у изградњу економске, еколошке и друштвене инфраструктуре на локалном и регионалном нивоу. Имајући у виду велике потребе Србије за изградњом квалитетне инфраструктуре, овај пројекат је од велике важности за даљи регионални развој Србије. Сврха програма је да побољша управљање инфраструктурним службама у општинама и да повећа улагања у инфраструктуру у циљу постизања еколошких стандарда ЕУ, промовисања економског раста и одрживог економског развоја уз задовољавање социјалних потреба.

Планирање и спровођење IPA пројеката захтева од локалне самоуправе унапређење стратешког планирања, изградњу капацитета за припрему и спровођење пројеката и обезбеђење кофинансирања IPA пројеката из буџета локалне самоуправе. Испуњавањем наведених елемената, унапређењем међусобне сарадње општина и увођењем принципа регионалне политике ЕУ, омогућиће се значајније повећање IPA средстава намењених локалној самоуправи. Истовремено ће припремити локалну самоуправу, да када Србија постане чланица ЕУ, ефикасно користе средства намењена искључиво државама чланицама ЕУ, тзв. структурне и кохезионе фондове који су вишеструко већи по обиму финансијских средстава од претприступних фондова.

Припрема пројеката за финансирање средствима из ЕУ фондова

Ефикасна локална самоуправа може добро развијеним стратешким планирањем и развојем пројеката обезбедити значајан прилив бесповратних средстава из фондова ЕУ. Планирање и спровођење пројеката финансираних од стране ЕУ фондова има вишеструке ефекте на територији одређене локалне самоуправе. Прво, локална самоуправа кроз наведене пројекте може модернизовати рад општинских служби и органа што ће имати непосредан ефекат на квалитет живота њених грађана. Такође пројекти финансирани из ЕУ фондова имају велики утицај на економски развој и унапређење стања животне средине на територији локалне самоуправе. Уколико се локална самоуправа налази у пограничним регионима кроз заједничке пројекте могуће је побољшати сарадњу са прекограничним општинама.

Локалне самоуправе у првом кораку морају идентификовати пројекат који желе рализовати финансирањем из средстава ЕУ. Пројекат мора да доприноси постизању зацртаних циљева у стратегији локалног развоја општине. Након идентификације пројекта следи његова формулација у облику предлога пројекта и логичке матрице. Неопходно је да сви предлози пројеката садрже многобројне елементе почевши од стратешког оквира предлога пројекта, преко објашњења доприноса предлога пројекта реализацији националних стратешких приоритета, описа проблема, идентификацију решења, неопходне мере и активности уз достављање буџета и плана спровођења пројекта у ком су представљена процењена потребна средства и кључни датуми за реализацију активности у пројекту.

У припреми пројеката треба тежити да буду обједињене активности у више сектора или у више општина. За припрему пројеката је могуће тражити и подршку спољних експерата али за то је потребно предвидети средства у буџету. Препоручљиво је да се припрема пројеката изводи са запосленима у локалној управи (обука кроз рад) јер тако знања остају у институцијама и преносе се даље. Од почетка се мора имати на уму да одступања од правила за реализацију не сме бити, што мора бити потврђено и редовним наративним и финансијским извештајима.

При одређивању циљева, који се пројектом желе постићи, у пројектној апликацији се прво дефинише општи циљ пројекта који је на највишем хијерархијском нивоу и описује будуће промењено стање или ситуацију које конкретан пројекат тежи да постигне. Општи циљ пројекта се на временској скали налази у будућности у односу на предвиђени завршетак конкретног пројекта али мора бити дефинисан на нивоу на ком је могуће проверити да ли су се предвиђене промене и побољшања остварила и да ли је жељена ситуација ближа него пре отпочињања пројекта. Специфични циљеви пројекта су изведени из општег циља и описују стање које сам пројекат покушава да достигне и чије остварење зависи искључиво од планираних и остварених пројектних

активности и приказују користи које директни корисници остварују реализацијом пројекта. Опште правило је да циљеви буду специфични, мерљиви, достижни, реалистични и временски одређени.

Приликом описивања пројектних активности треба представити све оне конкретне активности које је неопходно извршити ради постизања очекиваних резултата пројекта. Пројектне активности треба да буду груписане према одговарајућим резултатима, да директно доприносе очекиваним резултатима и да буду исказане као процес а не као промењено стање. Предлог пројекта треба да садржи и очекиване резултате који морају бити правилно секвенционисани и остварљиви за време трајања пројекта. Резултати се користе да би се одредиле критични моменти (*милестонес*) у пројекту, што подржава, усмерава и олакшава управљање пројектом.

Буџет пројекта приказује по ставкама потребна финансијска средства за сваку од активности предвиђених предлогом пројекта. Уколико корисник не потроши средства за реализацију пројекта у предвиђеном року, она се враћају у буџет Европске уније.

Предлози пројекта треба да садрже и тзв. логичку матрицу (*Logframe matrix*), који сумира све оно што се намерава остварити, приказује начин на који се то намерава остварити, наводи кључне претпоставке за успех и сумира начин на који ће се конкретни резултати пратити, проценити или оценити. Поред тога, сваким предлогом, пројекта који се подноси на разматрање ЕУ, мора јасно предочити дугорочна одрживост како би се евалуатори уверили у оправданост финансирања активности.

Програмирање за буџетска средства ЕУ се врши одоздо, што значи да су унапред дефинисани приоритети ЕУ у које морају да се уклопе појединачне активности. Исто тако, постоје јасна финансијска правила о сврси трошења новца, евалуацији, извештавању, надзору и ревизији.

С обзиром на сложеност правила и процедура које се морају поштовати, локалне самоуправе морају радити на континуираном образовању својих кадрова о начину рада европских институција и њихових правила као и обука о планирању и програмирању, пројектном циклусу и управљању пројектима. Без кадрова који поседују знање о наведеним областима није могуће припремити пројекте који су прихватљиви за финансирање из средстава предприступног инструмента ЕУ. Такође ефикасна локална самоуправа може добро развијеним планирањем одрживог развоја, развоја локалне инфраструктуре и институција које стимулишу оснивање и раст малих и средњих предузећа као и развојем квалитетних пројеката обезбедити знатан прилив бесповратних средстава из ЕУ.

Препорука за локалне самоуправе може бити усмерена на то да унапред припремају предлоге пројекта уз обавезно планирање и средстава за суфинансирање њихове реализације. Треба предвиђати будуће потребе и настојати да се из реализације једног, створи потреба за реализацијом наредног пројекта. Потребно је бити флексибилан у начину организовања и много је боље ако се више општина удружи и предложи један пројекат са више компоненти које се реализују у појединим општинама.

2. Допунски начини финансирања развоја локалних самоуправа

Поред средстава из националних фондова и фондова Европске уније, финансирање локалног развоја све више ће се у будућности одвијати коришћењем нових инструмената као што су јавно-приватно партнерство и обвезнице локалних власти.

2.1. Јавно приватно партнерство

У последњих двадесетак година у свету се интензивније развија модел изградње или реконструкције инфраструктурних и других објеката, намењених осигурању јавних потреба по моделу јавно-приватног партнерства (даље у тексту: ЈПП). Оно што је некада била искључива улога јавне власти, која је јавне потребе финансирала из буџета, применом модела ЈПП, јавне

потребе се осигуравају ангажовањем приватног партнера. Приватни партнер поред пројектовања, изградње, одржавања и управљања, преузима и улогу финансирања.

ЈПП, у ужем смислу представља комерцијалну сарадњу у оквиру које локална власт и приватни партнер удружују ресурсе и стручна знања, како би кроз адекватну расподелу ресурса, ризика и награда, задовољили неку јавну потребу. Приватни партнер може користити своје ресурсе и вештине у пружању добара и услуга које традиционално осигурава локална власт.

Мотиви локалних власти за успостављање ЈПП су ефикаснија реализација пројеката, побољшање квалитета и ефикасности јавних услуга, подела ризика између јавног и приватног сектора, недостатак финансијских средстава за покретање нових инвестиција, дугорочна економско-финансијска корист

Доношење одлука о реализацији пројеката, који нису резултат дугорочне развојне политике на локалном нивоу може довести до непотребног и нерационалног трошења новца пореских обвезника. Ако се има у виду да се применом ЈПП уговарају дугорочне обавезе јавног и приватног партнера, примена овог модела економске активности може проузроковати дугорочне фискалне ризике и уместо предности, проузроковати штету.

Да би се избегле негативне последице, свака одлука о успостављању изабраног модела ЈПП мора се доносити на основу студије изводљивости пројекта ЈПП, која је у складу са дугорочним развојним плановима локалне самоуправе. Само тако дефинисани пројекти могу се називати пројектима ЈПП.

Поред уговорног ЈПП, у локалним самоуправама се све чешће почео примењивати институционални модел ЈПП. Институционално ЈПП се реализује, успостављањем сувласничког односа локалне власти и приватног партнера у новооснованом заједничком друштву или откупом власничког удела у јавном комуналном предузећу. Начин спровођења овог модела ЈПП у Републици Србији није уређен.

Сагласно постојећим законима, основни предуслови, које би требало да испуни локална власт у процесу избора, уговарања и реализације модела ЈПП, а у циљу избегавања ризика и постизања што већих друштвено-економских користи од пројекта ЈПП су:

- дефинисање уговорног односа јавног и приватног партнера
- идентификација и подела ризика између јавног и приватног партнера
- успостављање критеријума за оцену квалитета јавних услуга, уз поштовање прописаних стандарда
- унапређење квалитета јавне услуге
- санкционисање неизвршења уговорних обавеза партнера
- задржавање контроле квалитета испоруке услуге корисницима од стране јавног сектора
- финансирање од стране приватног партнера
- мерење финансијских ефеката уговорног односа
- лакши приступ тржишту капитала
- брже остваривање стратешких циљева локалне самоуправе.

Локална власт би требало да предузме следеће активности у току избора, уговарања и реализације пројекта ЈПП:

1. анализа правног оквира, у циљу проналажења правног основа за успостављање ЈПП
2. анализа функционисања постојећег система, у циљу оцене обима, квалитета и цене услуге, као и финансијског резултата
3. анализа тражње за услугом
4. анализа услуге (обим, квалитет и цена) и финансијског резултата (приходи, расходи, финансијска рентабилност), након спровођења пројекта ЈПП
5. избор модела ЈПП, на основу финансијске рентабилности пројекта
6. израда конкурсне документације за избор партнера за спровођење пројекта ЈПП

7. спровођење јавне набавке за избор приватног партнера
8. уговарање пројекта ЈПП са најбољим понуђачем
9. организација контроле спровођења пројекта ЈПП
10. праћење ефеката спровођења пројекта ЈПП, у смислу обима и квалитета услуге и постигнутог финансијског резултата

Пројекти који се спроводе по моделу ЈПП, могу бити финансирани из истих извора средстава, као и остали пројекти, чији је носилац јавни сектор. То могу бити:

- приходи и примања јединица локалне самоуправе, обезбеђена из:
 - сопствених прихода и примања
 - капиталног трансфера вишег нивоа власти (нпр.НИП)
 - капиталне иностране донације (ЕУ фондови – нпр.ИРА)
 - задуживања на финансијском тржишту (код финансијских институција)
- капитал приватног партнера обезбеђена из:
 - сопствених средстава
 - задуживања на финансијском тржишту (нпр. ЕБРД, ЕИБ, домаће комерцијалне банке и лизинг компаније)

Да би се конкурисало за обезбеђење донације ЕУ за спровођење пројекта ЈПП, неопходно је задовољити следеће критеријуме ЕУ:

- осигурање транспарентности у избору приватног партнера
- осигурање максималне заштите јавног интереса
- дефинисање оптималног ниво иностраних капиталних донација
- избор адекватног модела ЈПП на основу tIPA пројекта
- оптимална расподела ризика између учесника у пројекту ЈПП
- побољшање квалитета услуга за све кориснике

2.2. Обвезнице локалних власти

Обвезнице локалних власти (eng. *Municipal bond*) су дужничке хартије од вредности, које емитују јединице локалне самоуправе или локална јавна предузећа, ради повећања примања. Специфичност ових обвезница састоји се у ослобађању инвеститора од обавезе плаћања пореза на приход од камате. Ово својство је важно за утврђивање приноса и цене обвезница, али није пресудно приликом опредељивања инвеститора за њихову куповину.

Најчешћи инвеститори у општинске обвезнице су: индивидуални инвеститори (физичка лица и предузећа), комерцијалне банке и институционални инвеститори¹. На тржишту обвезница локалних органа власти доминантни инвеститори су индивидуални инвеститори, који врше инвестирање директно и посредством инвестиционих фондова.

Главни предуслови за успешну емисија обвезница локалних органа власти у Србији су правни и институционални оквир и финансијска стабилност и снага учесника на финансијском тржишту.

На основу искустава тржишно развијених земаља и земаља у окружењу, главни предуслови за успешну емисију обвезница локалних органа власти у Србији. То су:

- правно-политички и институционални оквир,
- финансијска снага и стабилност учесника на финансијском тржишту,
- квалитетно финансијско управљање и кредитна способност јединица локалне самоуправе,

¹ Институционални инвеститори су: осигуравајућа друштва, пензиони фондови и инвестициони фондови . Инвестирање осигуравајућих друштава и пензионих фондова у општинске обвезнице регулисано је прописима Народне банке Србије.

- враћање имовине јединицама локалне самоуправе,
- развој секундарног тржишта обвезница локалних органа власти.

Креирање правног и институционалног оквира, отпочело је 2000. године кроз фискалну децентрализацију, регулисање начина финансирања и задуживања јединица локалне самоуправе и успостављање регулативе и институција финансијског тржишта. У овом тренутку неопходна је делимична измена правног оквира² и активирање кључних регулаторних институција финансијског тржишта³, у циљу успешног развоја јавне емисије општинских обвезница. Истовремено је неопходна политичка воља оних структура у друштву, које креирају правни и макро-економски амбијент. Ово се може постићи:

- подстицањем јединица локалне самоуправе на повећање фискалног капацитета, кроз диверсификацију изворних локалних прихода и смањивање зависности финансирања од уступљених прихода и трансфера виших нивоа власти
- подстицање јавне емисије обвезница локалних власти, на основу проспекта о емисије
- регулисање и појефтињење процедуре одобравања и регистравања обвезница локалних власти као и обелодањивања финансијског и фискалног капацитета локалних самоуправа као јавних друштава

Што се тиче тражње за општинским обвезницама, на финансијском тржишту у Србији присутни су сви инвеститори, као у тржишно развијеним земљама: банке, институционални инвеститори, предузећа и физичка лица. Сви они имају значајан и стабилан потенцијал штедње и акумулације, који може бити инвестиран у ове обвезнице. Штедња становништва у банкама по неким проценама превазилази 8 милијарди евра. Институционални инвеститори (инвестициони фондови, осигуравајућа друштва и пензиони фондови) имају потребу за новим хартијама од вредности, због неопходности диверсификације⁴ својих улагања.

Правним оквиром креираним од 2000. године до данас, створени су предуслови за квалитетно финансијско управљање и унапређење кредитне способности јединица локалне самоуправе. Томе су нарочито допринели „Закон о финансирању локалне самоуправе” и „Закон о буџетском систему”, као и успостављање консолидованих рачуна трезора. У овом тренутку неопходно је повећање капацитета локалне самоуправе у спровођењу закона и подзаконских аката, који се рефлектују на њене активности на финансијском тржишту у току финансирања капиталних инвестиционих расхода. Томе би значајно допринели развој интерне буџетске ревизије и екстерна ревизија финансијских извештаја јединица локалне самоуправе.

Враћање имовине јединицама локалне самоуправе је један од важних предуслова за развој тржишта општинских обвезница у Србији. Разлог је тај, што кредитна способност локалне самоуправе у великој мери зависи од вредности њене имовине и квалитета управљања имовином.

Секундарно тржиште обвезница локалних власти би требало да се развија са предузимањем претходно објашњених активности. Са успешном јавном емисијом општинских обвезница, уз поштовање свих регулаторних мера за заштиту интереса инвеститора, доћи ће до раста тражње учесника на финансијском тржишту за општинским обвезницама.

Приликом доношења одлуке о емисијом обвезница, локалне власти би требало да буду свесне користи које би требало да постигну оваквим начином финансирања капиталних инвестиционих расхода, у односу на коришћење банкарских кредита:

- могућност дугорочног задуживања са фиксном каматном стопом

² Измена члана 37. Закона о јавном дугу

³ Доношење регулативе која се односи на јавну емисију и секундарну трговину обвезницама локалних власти, од стране Комисије за хартије од вредности, Централног депоа хартија од вредности и Београдске берзе

⁴ Диверсификација инвестиција је улагање у што већи број разноврсних финансијских инструмената у циљу снижавања ризика инвестирања.

- прикупљање већих износа финансијских средстава, захваљујући подели ризика пласмана између великог броја инвеститора
- јавна оцена кредитне способности локалних власти
- снижавање трошкова задуживања локалних власти
- смањење ризика задуживања код банка⁵
- могућност привлачења иностраног капитала емисијом обвезница на међународном тржишту.

⁵ Ризик задуживања код банака је ризик повећања каматне стопе и ризик отказивања и принудне наплате кредита од стране банке

Овај План ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Сл. листу општине Шид”.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ШИД

Број: 011-292/П-16

Датум: 20.децембар 2016.године

Шид

ПРЕДСЕДНИК
Велимир Ранисављевић

САДРЖАЈ

Број акта	Назив	Страна акта
-----------	-------	-------------

ОПШТИНА ШИД**Скупштина општине Шид****Одлуке:**

36. Одлуку о буџету општине шид за 2017. годину 1

Правилници:

1. Кадровски план општинске управе, општинског правобранилаштва и стручних служби општине шид за 2017. годину 48

Закључци:

4. Закључак 51

Планови:

1. Стратешки план развоја општине Шид 2016.-2021..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

Службени лист општине Шид, излази по потреби,
Издавач Општинска управа општине Шид, Одељење за скупштинске и правно-стручне послове,
Карађорђева бр. 2 Шид.
Уредник Ромко Папуга, начелник општинске управе општине Шид, телефон: 022/712 – 544
www.sid.rs